

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Disputatio III. De Applicatione Objecti Formalis Fidei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84303)

quata applicatio, seu determinatio: præsertim, si quis replicare vellet, quod in exemplis secundæ classis non totam applicationem as- signaverimus.

174. Igitur res sic contingit. Cognoscit intellectus motiva credibilitatis, quæ suadent evidenter esse credibile, & credendum mysterium e. g. incarnationis, seu dari præceptum illud credendi propter auctoritatem DEI revelantis: hæc veritas movet voluntatem ad parendum præcepto; unde ista imperat per piam affectionem actum fidei: hoc voluntatis imperio determinatur intellectus, ut eliciat eum actum, nixum, non motivis illis præviis, sed auctoritate, vel testimonio DEI: sicut scilicet, quando quis audit bibliopolam dicere, hunc librum esse S. Augustini, nec habet ullam rationem dubitandi de veritate dicti, aliqua fide credit, hunc librum esse S. Augustini: hac fide minori posita, applicatur, seu determinatur intellectus, ut eliciat fidem de rebus lectis firmiorem, nixam dictis S. Augustini.

Dices. 2. Voluntas non potest imperare intellectui firmiorem assensum, quam mereantur motiva præcedentia. Resp. neg. illatum; potest enim omnino imperare firmiorem assensum, non quidem nixum motivis illis præcedentibus, sed altiori motivo testimonii Divini: quod enim voluntas hoc possit, est certum ex Innocentio XI. qui damnavit hanc 19. nam propositionem: *Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium*. Potest nempe voluntas æquè bene determinare intellectum ad implendam obligationem suam, quam possit determinare alias potentias, aut se ipsam. Et quidem voluntas tam prudenter potest imperare adimpletionem præcepti fidei, quam adimpletionem alterius cujuslibet præcepti sufficienter intimati, præsertim, cum præceptum credendi, seu credentias fidei, ut infra dicemus, sit evidens, videatur de hac applicatione motivi Gormaz *de virtut. Theol. a. n. 788*.

DISPUTATIO III.

De Applicatione Objecti Formalis Fidei.

175. **A**uctoritas DEI dicentis, seu testimonium Divinum, cum, saltem juxta communem ordinem Divinæ providentiæ, non innotescat omnibus immediatè per se, debet per aliquid aliud applicari, vel reddi credibile, sive ita proponi, ut assensu fidei omnino dignum sit, & hic ei prudenter adhibeatur, tanquam tali objecto, cui fides prudenter negari non possit, sed juxta leges prudentiæ omnino adhiberi debeat: sicut scilicet proportionaliter liber S. Augustini, ut diximus *n. 156*, debet applicari per auctoritatem bibliopolæ; unde debet adesse aliquod motivum, ex quo ho-

minibus reddatur credibile, DEUM hæc, vel illa revelasse: hoc autem motivum est ordinariè prædicatio ministri, ab Ecclesia missi; sic enim ait S. Paulus *ad Rom. 10. v. 14. Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine prædicante? quomodo verò prædicabunt, nisi mittantur?*

Jam verò auctoritas Ecclesiæ, vel ejus ministri, licet concedatur, non habere eandem auctoritatem cum testimonio DEI (quanquam aliqui oppositum velint, docentes, ipsam prædicationem Ecclesiæ, vel ministri ab ea missi, esse moraliter verbum DEI, de quo agitur inferius *a. n. 443.*) debet tamen tanta esse, ut ipsius prædicatio reddat testimonium DEI evidenter credibile, & credendum: adeoque debet ipsa prius esse evidenter credibilis, ita, ut nemo de Ecclesiæ, ejusque prædicationis veritate, prudenter dubitare possit. In hunc finem DEUS Ecclesiam vestivit signis veritatis planè maximis, & intellectum non omnino pertinacem convincentibus. Hæc autem signa vocantur *motiva credibilitatis*, qualia sunt *prophetia, miracula, uniformitas, & sanctitas doctrinæ, diffusio, seu extensio universalis in omnem orbem &c.* quæ fusiùs infra prosequemur.

Itaque negotium istud sic communis procedit. Primò per signa credibilitatis agnoscit homo, Ecclesiam Catholicam præ omnibus aliis sectis esse credibilem, & credendam, seu pro vera habendam. Ex hoc manifestè sequitur, verbis Ecclesiæ, seu etiam ministri, ejus nomine loquentis, esse credendum. Hinc ulterius, quando illa, vel ejus minister, dicit, hoc, vel illud, esse à DEO revelatum, hos, vel illos libros, esse Canonicos, & continere verbum DEI, credendum est, DEUM id dixisse, illisque libris contineri verbum DEI. Et sic ritè est applicatum testimonium Divinum, cui dein innitendo elicitur actus fidei. Ut autem ordinatè ista omnia explicemus, varias verbi DEI applicationes singillatim examinabimus.

QUÆSTIO I.

De variis Regulis applicantibus Verbum DEI.

ARTICULUS I.

An Sacra Biblia sola sufficienter applicant Verbum DEI.

176. **R**eligiones, seu, si ita velis dicere, sectæ (sumendo hoc vocabulum latius) quæ in mundo hæc data sunt, aut adhuc dantur, ad has potissimum classes possunt reduci, scilicet ad Philosophisum, Paganisum, Machometisum, Judaïsimum, & Christianisum. *Paganisum* vocatur cultus plurium Deorum, qualis apud gentiles, & ethnicos, seu paganos fuit.

fuit. *Philosophismus*, qui ab aliis *Theismus* dicitur, eorum est, qui unum DEUM colunt: aliud tamen de ipso non credunt, quam, quod naturalis ratio de eo dicat: pariter aliud præceptum, quam juris naturæ, non agnoscunt. *Machometismus*, est eorum, qui colunt DEUM, & Machometem, tanquam ejus prophetam: quanquam etiam Christum, sed tantum ut prophetam, & hominem duntaxat venerentur. *Judaismus* præter ea, quæ natura dicat, admittit etiam revelationem Divinam, in antiqui testamenti libris contentam, colitque unum DEUM: sed Christum nullo honore dignum existimat. Tandem *Christianismus* Christum filium DEI proficitur, & revelationes, tum antiqui, tum novi testamenti admittit.

Dividuntur autem hæc classes iterum in species inferiores; nam idololatæ diversissimos DEOS adorant: & Philosophi, eodem lumine naturali, ut existimabant, ducti, diversa statuerunt: Turcæ quoque, & Persæ, quanquam ambo Machometem colant, sese invicem ut hæreticos tractant. Inter Judæos fuit alia secta Phariseorum, alia Sadduceorum, alia Herodianorum. Christiani etiam in diversas sectas, Ariani, Donati, Wicleffii, Lutheri, Calvini &c. abierunt. Ex his autem Philosophismus, cum non admittat verbum DEI, sed tantum lumen naturale, utique non aliam admittit applicationem credendorum, vel potius affirmandorum de DEO, quam ipsam naturalem hominis rationem. Gentiles, cum absurdissima quæque de suis Diis credant, tanquam applicationem credendorum, aut assignant traditionem majorum (ut eæ gentes, quæ scriptis nihil consignarunt) aut certe aliquos libros eorum, & probabiliter adjunctam poporum, vel etiam poetarum suorum explicationem. Machometani suum Alcoranum, aut certe ejus expositiones, producunt. Judæi, aut Rabbiorum auctoritatem, aut suum Talmud, moderno præsertim tempore assignant. Christiani quoque inter se discrepant; quidam enim, ut hæretici plures, Biblia Sacra, aut spiritum privatum adstruunt: alii, ut Catholici, applicationem (sive quod idem est) regulam aliquam vivam, verbum Divinum, sive scriptum, sive traditum, in sensu legitimo explicantem, agnoscunt.

177. Circa hæc facile probatur, quod minimè sufficiant ea, quæ ab aliis, quam Christianis asseruntur; nam, cum (ut infra probabimus) evidenter credibilia, ac credenda sint plura mysteria altissima, & captum humanum longissimè excedentia, certè ratio humana sola (ut Philosophismus vult) ea applicare non potest. Cum rursus evidenter credibile sit, DEUM plurima esse locutum, quæ ratio naturalis non dicat, certè per istam illa verba DEI applicari non possunt. Huc faciunt quoque dicta n. 36. quæ etiam probant, humanam rationem non tantum non esse motivum fidei, sed nec esse ejus infallibilem applicationem.

Cum insuper (ut infra probabimus) ad minimum evidenter credibile sit, atque cre-

dendum, falsas esse sectas Gentilium, & Machometanorum, nec eas habere verbum DEI, utique sequitur, earum etiam applicationem falsam esse, quatenus pro verbo DEI falsissima quæque applicat. Pariter, ut infra probabimus, falsa est secta Judæorum, qualis nunc existit, adeoque neque penes ipsos est verbum DEI purum, aut incorruptum; quanquam enim libros Moysis ab eis adhuc haberi concedamus, tamen Rabbinii alia multa adjungere, & Talmudistæ inanissimas fabulas confinxere. Quare, etsi suum Talmud, non ipsum verbum DEI, sed tantum applicationem ejus vocarent, tamen pessimè fallerentur. Unde hæc quæstio de applicatione verbi Divini potissimum reducitur ad applicationes verbi Divini, quas variæ sectæ Christianorum assignare solent: quænam scilicet ex pluribus tanquam legitima tenenda sit: quam maximi momenti quæstionem ut ordinatè decidam, per partes rem agam, & de variis verbi DEI applicationibus per plures articulos tractabo, & primò de Sacra Scriptura.

178. Dico itaque. Sacra Scriptura, seu verbum Dei scriptum, non applicat sufficienter se ipsum, sed indiget adhuc alia applicatione, aut regulâ, ita omnes Catholici contra hæreticos. Utique non nego, quod Scriptura Sacra sit verbum DEI: neque nego, quod, si ipsa sit ritè applicata in sensu vero, possit aliquis dirigi ab ea ad credendum: sed tantum nego, quod ipsa sola, non aliunde applicata, sit sufficiens regula credendorum. Probi. conclusio. Tunc Sacra Scriptura non potest esse regula se solâ sufficiens, si ex ipsa sola, & nondum aliunde applicata, non constat, 1. an detur aliqua Scriptura Sacra, seu verbum DEI scriptum. 2. quinam libri sint Canonici, vel Scriptura Sacra. 3. quæ sit legitima eorum editio. 4. quis verus Sacræ Scripturæ sensus, in quo omnia credi debeant: atqui hæc omnia non constant ex sola Scriptura: ergo.

Major est innegabilis; si enim nesciatur, an detur aliqua vera Scriptura, aut nesciatur, in quibus libris, vel horum editionibus, comprehendatur, vel non pateat verus ejus sensus, omnia erunt obscura, & incerta, adeoque minimè sufficientia ad fidem certissimam, ut est per se clarum. prob. igitur minor per partes: & in primis quoad primam partem. Si ex Scriptura certò constaret, dari aliquam Scripturam Sacram, ideo hoc constaret; quia id Scriptura assereret: sed, licet ipsa id asserat, non ideo independenter ab omni alia regula, ostendentem infallibilitatem Sacræ Scripturæ, & applicante veritatem hujus assertionis, est statim certum, Scripturam in hoc verum dicere; aliàs quilibet liber, qui diceret, se esse, vel dari aliquam Sacram Scripturam, certissimam de hac re fidem faceret, quod nemo sanus dixerit. Certè plures circumferuntur libelli, qui continent aliquas fictas revelationes, & rejiciendi sunt, etsi dicant, eas esse veras.

179. Sed nec secundum potest constare ex Sacra Scriptura sola; nam supposito etiam,

am, dari Scripturam aliquam Sacram, & veram, tamen non est ex Scriptura sola probatum, quinam præ aliis libri sint Canonici. Certè aliqui quosdam rejiciunt, quos alii admittunt: quanquam omnes, hæc de re litigantes, aliquam veram Scripturam dari agnoscant. Sic Judæi veteris testamenti libros plerisque ut Divinos admittunt: at novo testamento omnem auctoritatem abrogant. Manichæi econtrâ, exploso testamento veteri, soli novo fidem adhibebant: & quando urgebantur, quod Christus Dominus ipse, & Evangelistæ, ac alii scriptores sacri, in Evangelio, & Epistolis Canonicis, textus veteris testamenti, tanquam sacros adhibeant, reponebant, etiam novum testamentum quoad eas partes esse falsificatum. Alii saltem aliquos libros rejiciunt, ut libros Esther, Baruch, Tobia, Sapientia, Ecclesiastici, Machabæorum: imò & quasdam partes novi testamenti, ut epistolam ad Hebræos, epistolam S. Jacobi, item secundam S. Petri, & secundam, ac tertiam S. Joannis, ejusque Apocalypsin, itemque epistolam S. Judæ. Econtrâ aliqui admittunt tanquam Canonicos, librum Hermetis, seu Pastoris, tertium, & quartum Esdræ, tertium, & quartum Machabæorum, orationem regis Manassæ, epistolam Pauli ad Senecam, Evangelium Nazaræorum, & alia, quæ vide apud Bellarminum tom. 1. *controv.* 1. de verbo DEI. l. 1. c. 20. quos tamen libros Catholici, ut Canonicos non admittunt. Quomodo autem ex sola Scriptura hæc lis definitur?

180. Pariter nec ex solis Scripturis determinari potest, quænam sit sincera, & incorrupta sacrorum librorum editio. Certum quidem est, DEUM speciali providentia sua impedivisse, ne intra septendecim fermè jam sæcula, quæ fluxerunt à tempore scripti novi testamenti, non interierint, Evangelicæ novi testamenti Scripturæ (ut nihil dicam de testamento antiquo, quod adhuc pluribus sæculis, saltem quoad aliquos libros, antiquius est) etiam gentiles severissimè sacros libros tradi sibi jusserint, traditosque combusserint: etiam tunc temporis ex typographiæ defectu exemplaria non ita copiose à scriptoribus confici potuerint, præsertim correctæ; cum à describentibus facile aliqua omitti, aut perversè scribi, aut etiam malitiosè plura mutari, vel addi potuerint: certum, inquam, est, speciali DEI providentiæ erga Ecclesiam adscribendum esse, quod non omnia exemplaria Sacre Scripturæ fuerint tradita, vel combusta, aut aliter perditæ, vel etiam omnia corrupta. Attamen certum etiam est, quod aliqua exemplaria Sacre Scripturæ fuerint corrupta; alias cur jam S. Hieronymus, & alii, de correctione solliciti fuissent. Equidem scio, Bellarminum tom. 1. *controv.* 1. de verbo DEI. l. 2. c. 2. negare, Hebraica Biblia à Judæis in odium Christi fuisse corrupta, uti aliqui volebant: quod tamen nulli in ea editione dentur errores, nec ipse asserit: imò c. eod. statim subiunxit, hoc falsum esse: iterum explanat. in psalmos mendosam eam editionem esse

sapienter asserit, præsertim post additionem punctorum, à Rabbini factam, post quam versio Hebraica sæpe valde dubii sensus est, & à Latina editione multum diversa. Pariter videre est apud Bellarminum cit. l. 2. nec Græcam, nec Chaldaicam, nec omnes Latinas editiones, olim adhibitas, esse absque omnibus mendis, præsertim quæ ab hæreticis prodierunt: & celari non possunt imposturæ Lutheri, qui plures textus corripuit. Imò, quam habemus editionem vulgatam, quamque omnibus meliorem, ac puriorem esse, & in iis, quæ ad fidem, morèque spectant, infallibilem, dubitare non licet, tamen ceu omnibus omnino numeris absolutam, & librariorum, aut typographorum, erroribus omnibus carentem, Ecclesia non proponit, ut expressè dicitur in præfatione ad lectorem, posita in principio Bibliorum Sixti V. & Clementis VIII. jussu editorum.

181. Quod attinet ad quartum, scilicet, quod sensus Sacre Scripturæ sit dubius, & ex se obscurus, id quidem hæretici, nostri præsertim temporis, perversè negant: attamen intellectui non obstituto est ita certum, ut de hoc omnino dubitare non possit. In primis enim ipsa S. Scriptura testatur, se esse obscuram, & intellectu difficilem. Sic psal. 118. v. 18. ait David: *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua:* & v. 34. *Dā mihi intellectum, & scrutabor legem tuam:* rursus. v. 135. *Faciem tuam illumina super servum tuum, & doce me justificationes tuas:* in quæ loca S. Hieronymus in epist. ad Paulinum de institutione Monachi c. 4. ait: *Si tantus Propheta tenebras ignorantia constitetur, qua nos putas parvulos, & penè lactentes, inscitia nocte circumdari?*

Iterum Luca ultimo v. 45. de Christo dicitur: *Tunc aperuit illis discipulis sensum, ut intelligerent Scripturas:* ergo non per se ipsos eas intelligebant. Actorum 8. Evnuchus reginæ Candacis Isaiam legens, & à Philippo Diacono interrogatus v. 30. *Putasne, intelligis, quæ legis?* respondit v. 31. *Et quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi?* Denique de epistolis S. Pauli dicitur 2. Petri. 3. v. 16. *In quibus sunt quedam difficilia intellectu, quæ indocti, & instabiles depravant, sicut & ceteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem.* Notat autem Bellarminus tom. 1. *controv.* 1. de verbo DEI. l. 3. c. 1. non dici difficilia tantum indoctis, & instabilibus, sed difficilia absolute, quamvis de indoctis dicatur, quod ea dicta depravant: idque probat ex S. Augustino.

Consentiunt unanimiter SS. Patres. S. Hieronymum modò citavimus, qui insuper epist. ad Algasia. quæst. 8. in eum locum: *Occasione accepta peccatum &c.* ait: *Totus hic Apostoli locus, imò omnis epistola ejus ad Romanos, nimis obscuritatibus involuta est.* S. Augustinus epist. 119. ad Januarium c. 21. *Miror, quia hoc te latet, quod non solum in aliis innumerabilibus rebus, multa me latent, sed etiam in ipsis sanctis Scripturis multo*

multo nesciam plura, quam sciam. & l. de fide, & operibus c. 15. ait: Quapropter diligenter oportet attendere, quomodo accipienda sit Apostoli Pauli illa sententia, planè ad intelligendum difficilis, ubi ait (1. Cor. 3. v. 11.) Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id, quod positum est, quod est Christus JESUS &c. S. Gregorius homil. 9. in Ezechiel. ait: Liber autem involutus est Scriptura Sacra eloquium obscurum, quod profunditate sententiarum involvitur, ut non facile sensu omnium penetretur. Similia habentur passim apud alios SS. Patres, Irenæum, Ambrosium, Chrysostomum, Origenem, quorum textus vide apud Bellarminum tom. 1. controu. 1. de verbo DEI l. 3. c. 1. Accedit experientia ipsa; cum doctissimi etiam, atque optimi viri, post indefessa studia, tamen fateantur, sensum Sacra Scriptura sæpe sibi esse obscurum. Et sanè hoc nemo mirabitur, si considerare velit sacrarum literarum tropos obscuros, phrasès à nostris linguis alienas, inaudita proverbialia, parabolas peregrinas, translationes longissime petitas &c.

182. Quin ipsi hæretici, licet alicubi taceantur, Scripturam esse intellectu facilem, alibi sui immemores dicunt, eam esse difficilem. Lutherus l. 1. contra Zwinglium, & Ecolampadium ait, propter diversas Scripturae interpretationes, si mundus diutius steterit, recurrendum tandem rursus ad Conciliorum decreta. Idem in præfatione in Psalmos ait, nec doctissimos, nec sanctissimos, nec se ipsum, intelligere in omnibus Psalterium in legitimo sensu. Brentius ait, donum interpretandi Scripturas esse donum Spiritus Sancti, qui tamen illud liberimè distribuat, pro suo beneplacito. Kemnitius ait, in Ecclesia donum interpretationis non omnibus esse commune, sicut & gratiam sanationum, ac miraculorum. Accedit, quòd factò etiam ipso sibi contradicant hæretici; dum enim dicunt, Scripturam esse claram, tamen, quandoque ex ea nobis aliquid obijciunt, nunquam textum pro se clarum adducunt, ut infra videbimus: imò semper absque comparatione credibilis est, textum illum facere sensum, ipsorum intentioni oppositum: quomodo ergo dicere possunt, omnia esse clara?

Nec hæretici respondeant, Scripturam tantum obscuram esse superbis, vel indoctis, Hebraicæ, aut Græcæ linguæ ignaris; nam imprimis, & Evnuchus Candacis (de quo Act. 8.) pius, & humilis erat, & teste S. Hieronymo epist. 103. ad Paulin. c. 5. sanctus: itémque lingua Hebraicæ, vel Syriacæ, in qua Isaias scriptus tunc erat, gnarus: & tamen eum non intellexit. Et quis, tum virtute, tum doctrinâ, & Hebraicæ linguæ notitiâ, major S. Hieronymo, quem Ecclesia in exponendis Sacris Scripturis doctorem maximum appellat? Hic tamen locis num. præced. citatis fatetur, Scripturam Sacram sibi esse obscuram. Huc etiam spectat observatio Bellarmini in verba Divi Petri epist. 2.

R.P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

circa epistolas S. Pauli, quam n. 181. adduximus.

Sed & planè injuriosum est dicere, quòd Catholici omnes sint indocti, superbi, aut impii, qui tamen Scripturam Sacram fateantur obscuram. Adde, hinc sequi, indoctos non habere ullam regulam sufficientem fidei suæ; namque Scriptura ipsis obscura est: doctorum auctoritas fallibilis: præsertim, cum docti inter se contrarii sint, & hæretici interpretes plurimum, non tantum à Catholicis, sed etiam à se ipsis, inter se differant.

183. Verùm afferamus etiam aliquos textus, & petamus claram eorum interpretationem ab adversariis. Videtur sanè clarissimus ille textus Matth. 26. v. 26. Hoc est corpus meum: & tamen Sacramentarii cum Lutheranis, teste Valentia tom. 3. disp. 1. q. 1. puncto 7. quæst. 3. plures, quam octoginta interpretationes differentes, adhibuere. Sanè Lutherani eum textum explicant de præsentia reali Christi in usu, tamen absque transubstantiatione: Calvinistæ, & Zwingliani eum explicant in sensu metaphorico, & tropico: Catholici de reali præsentia Christi, etiam extra usum, & cum transubstantiatione. Quis item decideret ex sola Scriptura? Certè, si ita clara hæc esset, deberent omnes eandem dare interpretationem.

Rursus Joan. 10. v. 30. Christus dicit: Ego, & Pater unum sumus. Catholici cum modernis hæreticis pluribus hunc textum explicant de unitate reali, & consubstantiali naturæ: Ariani, & Nestoriani, de unitate tantum morali, & affectiva. Iterum Joan. 14. v. 28. Salvator ait: Pater major me est. Catholici cum modernis pluribus hæreticis hæc verba explicant, quòd major sit Pater Filio, secundum naturam humanam accepto, non autem secundum Divinam, secundum quam unum est cum ipso: Ariani iterum volunt, Filium esse omnimodè minorem, adeoque non esse DEUM. Matth. 28. v. 19. dicit Christus Apostolis: Docete omnes gentes, baptizantes eos. Anabaptistæ explicant, non debere quemquam prius baptizari, quam doceri, adeoque parvulos non esse baptizandos: Catholici cum multis hæreticis dicunt, illud docete tantum intelligendum esse de adultis doctrinæ capacibus.

Et quæso, quomodo ex Scriptura sola probant hæretici contra Catholicos per illud Matth. 26. v. 27. Bibite ex hoc omnes: esse omnibus impositum præceptum sumendi etiam sacrum calicem; cum tamen nec ipsi præceptum agnoscant in iis verbis, in eadem cœna dictis Joannis 13. v. 14. Et vos debetis alter alterius lavare pedes. præsertim cum Marci 14. v. 23. postquam soli Apostoli bibissent, jam dicatur: Et biberunt ex illo omnes. Plura similia possent afferri, uti & alia, ex quibus videtur inferri aliqua apparens in Scripturis contradictio, adeo, ut SS. Patres, maxime S. Augustinus, laboraverint in conciliandis Evangelistis. Sanè hæc controversiæ ex Scriptura decidi non possunt:

G

possunt: sed, sicut in dubiis, de interpretatione legum civilium, recurrendum est ad iudicem, quem rex, aut respublica necessario constituit: ita etiam in dubiis, de sensu Scripturæ, recurrendum est ad aliam regulam, vel iudicem controversiarum, quem Christus constituere debuit; cum voluerit utique, bene ordinatam religionem instituire.

184. Dicunt adversarii, licet quædam loca Scripturæ sint obscuriora, ea tamen alibi declarari: sed, si hoc verum foret, certè tot lites de intelligentia Sacrarum Scripturarum non essent, inter Catholicos, & sectarios: imò inter hos invicem ipsos. Dicunt iterum, S. Augustinum l. 2. de doctrina Christiana c. 6. dicere, omnia obscura alibi explicari: sed S. Augustinus adversariis ibi nullatenus favet. Caput illud sextum sic incipit: *Sed multis, & multiplicibus obscuritatibus, & ambiguitatibus decipiuntur, qui temere legunt, aliud pro alio sentientes: quibusdam autem locis quid vel falsò suspiciuntur, non inveniunt: ita obscure quadam dicta densissimam caliginem obducunt: quod totum provisum divinitus esse non dubito, ad edomandam labore superbiam, & intellectum a fastidio renovandum:* quæ S. Patris verba nostram de obscuritate Sacre Scripturæ sententiam maximè roborant.

Quòd autem in fine capitis sic habeat: *Nihil enim ferè de illis obscuritatibus eruitur, quod non planissime dictum alibi reperitur:* inprimis non probat, à quolibet reperiri planissime dictum: sed ad summum probat, id reperiri à certis quibusdam, copiosius à DEO illustratis: certè expositionem in locum illum Cantici, quam ibidem S. Augustinus ponit, plurimi non reperissent. 2. Non dicit S. Augustinus, omnia obscura alibi reperiri planissima, sed tantum, siquid eruitur ex obscuritatibus, hoc est, reperiri doctrinas aliquas sacras inde erutas alibi planius scriptas. 3. Neque de his simpliciter dicit, eas reperiri: sed addit particulam *ferè* valde limitantem: & sanè sibi contradiceret, si hoc ita illimitatè assereret; nam, si hoc esset, non fateretur, se plura in Scripturis nescire, quam sciat.

Accedit, quòd, si etiam verum esset, textus obscuros alibi explicari, tamen adhuc esset obscurum, quis textus sumendus pro regula alterius. Sic illum textum: *Pater major me est:* Catholici explicant in ordine ad alterum: *Ego, & Pater unum sumus.* Ariani oppositum faciunt. Lutherani, qui asserunt, concupiscentiam esse verè formiter peccatum, textus illos ad Rom. 6. & 8. quibus dicuntur, per baptismum homines abluti, & sanctificati, explicant in ordine ad alterum ad Rom. 6. ubi Apostolus dicit, in se adhuc habitare peccatum: dicuntque illud *ablui* non significare, tolli omnino peccatum, sed tantum non imputari. Catholici vice versa; quia dicunt, nullum in iustificatis peccatum esse, explicant hunc textum posteriorem in ordine ad priorem, & ajunt, illud *habitare peccatum* non accipi-

endum de peccato formaliter tali, sed tantum metonymicè tali, seu de effectu peccati, & ad summum in quibusdam de causa peccati, qualis est concupiscentia; unde adhuc opus est alio iudice, hanc litem infallibiliter dirimente.

185. Dicunt rursus aliqui hæretici, ea, quæ sunt, & manent obscura, non pertinere ad substantiam fidei, sed ad scholasticas tantum controversias, adeoque non esse magni momenti. At hoc omnino est falsum; utique enim doctrinæ de numero sacramentorum, de SS. Eucharistia, de Christi Divinitate, de nostra justificatione, de parvulorum baptismo, de poenitentia, de peccato originali &c. spectant ad substantiam fidei? & hæc tamen sunt controversiæ: & partes litigantes, in ordine ad suas sententias probandas, etiam Scripturas Sacras adducunt. Et quis dicet, tot Concilia fuisse celebrata propter res non magni momenti, sive, ut quæstiones exiguæ, quia ex Scripturis solis decidi non poterant, à totius Ecclesiæ sensu, maximis sumptibus, & incommodis collecto, deciderentur? An quis dicet cum quibusdam hæreticis adiaphoristis, sufficere ad fidem, credere DEUM omnium creatorem, bonorum remuneratorem, malorum vindicem, mysteria SS. Trinitatis, & Incarnationis: cætera adiaphora, seu indifferentia esse? quam horrendam impietatem etiam nostri adversarii detestantur.

Tandem, quòd multa sint de substantia fidei, quæ etiam, saltem ut plurimum, ab adversariis nostris admittuntur, neque tamen ex Scripturis satis probari possunt, ostenditur exemplis. Sic clarè ex Scripturis solis non potest desumi: an parvuli sint baptizandi, an non: an iisdem necessaria ad salutem sit Eucharistia, adeoque etiam ipsi sit porrigenda, an non: an valeat baptismus ab hæretico datus, an non: an pascha celebrandum die dominico, an alio die, in quem incidit decima quarta luna mensis primi: an dies dominica potius, quam sabbathi, sit habenda pro festo. Rursus Pater in Divinis creditur ingenuus: itémque Spiritus Sanctus adorandus: sed tamen negat S. Augustinus l. 3. contra Maximinum c. 3. hæc in Scripturis clarè legi. Sed nec descensus ad inferos Christi Domini in iis est clarè expressus. Et hæc non sunt leves duntaxat scholarum controversiæ, sed quæstiones, à quarum resolutione pendet salus quàm plurimorum. Quamvis autem istorum omnium fides explicata non sit necessaria necessitate mediæ ad salutem, tamen sunt talia, ut spectent ad substantialia fidei, & debeant sciri, saltem ab Ecclesia: ergo sola Scriptura non potest esse regula fidei, seu applicatio sufficiens testimonii Divini.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

186. **O**B. 1. Quòd debeat dari aliqua Scriptura Sacra, clarè inferatur ex natura ipsius religionis, vel

vel providentiæ Divinæ, mundum gubernantis: ergo. Resp. neg. ant. nam jam cum Adamo cœpit religio, seu cultus veri Numinis, & tamen per bis mille quingentos, & fortè amplius annos, usque ad Moysen, nulla fuit Sacra Scriptura. Sed nec providentia DEI necessariò exigit, dari Sacram Scripturam; cum utique DEUS etiam ante Moysen providè rexerit mundum, & insuper alia habeat innumera media, quibus dirigat ad beatitudinem suos cultores: certè non destituit suâ providentiâ homines per tot sæcula in lege naturali viventes.

187. Ob. 2. Sacra Scriptura manifestat se ipsam, & probat se esse Divinam 1. puritate, & sanctitate doctrinæ, quæ in ea continetur. 2. mirabili consensu auctorum, ita concorditer scribentium, quasi non plures auctores, sed tantum plures calami unus auctoris eam scripserint. 3. impletionem vaticiniorum, in ea contentorum, quæ impletio conciliat etiam fidem aliis inibi dictis. 4. demum ex miraculis in confirmationem dogmatum in Scriptura contentorum factis: ergo non est illi opus alia applicatione, sed ipsamet per se jam satis se applicat, seu proponit ut Divinam.

Resp. 1. cum Raskero in *Regula externa fidei. n. 81.* hæc quidem Sacram Scripturam valde commendare, sed tamen, nisi Ecclesiæ auctoritas accedat, intentum non evincere. Sanè, si hoc esset ita clarum, nulla inter SS. Patres fuisset diversitas in recipiendis quibusdam libris, tanquam canonicis: neque Gelasius Papa debuisset multis discernere sacros libros ab apocryphis: neque modò lis foret, quoad hoc ipsum punctum inter Catholicos, atque A catholicos. Resp. 2. ad singula, & quidem ad 1. Doctrina pura, & sancta, etiam tradi potest ab homine, non tantum à DEO. Adde, quòd eadem hæc puritas, seu immunitas ab omni labe falsitatis, se ipsa non sit ubique in Scripturis manifesta; cum in libris Genesis, Exodi, Jobi, ac etiam aliis, plura contineantur intellectu valde difficilia, aliquando etiam, nisi ritè explicentur, cum bonis moribus non satis manifestè concordantia, ita, ut eorum puritas, & veritas, potiùs ex libris aliunde ostensis Divinis, quàm horum Divinitas ex illorum veritate, & puritate, debeat probari.

188. Ad 2. Non minùs inter se concordantes esse possent scriptores tantum humani: imò concordia sacrorum scriptorum non est ex se manifesta; cum S. Augustinus, & alii, multum laborare debuerint, ut Evangelistas à contradictione vindicarent. Ad 3. Vaticinia ad summum probant, eos libros esse sacros, in quibus ipsa continentur, scilicet aliquos libros testamenti antiqui: in quibus tamen libris non omnia dogmata fidei Christianæ continentur. Sed nec omnia vaticinia independentè ab auctoritate Ecclesiæ ita clara sunt, ut, quando impleta fuerint, vel an primum implenda, jam constet. Certè in prophetia Danielis plura adhuc obscura sunt. Libri autem novi testa-

menti per vaticinia non ita probantur. Quòd si autem isti non sint Divini, uti sanè à Gentilibus, & Judæis non agnoscuntur pro talibus, etiam non certissimò constabit ex iis, sicut ad fidem requiritur, vaticinia illa fuisse impleta. Et certè Gentiles, atque Judæi, plurima, eaque præsertim, quæ de venturo Messia prædicta sunt, negant esse impleta: quanquam in hoc malè faciant; cum non tantum libri novi testamenti, sed tota Ecclesia, & immemorialis traditio, id ipsum testetur, ut infra videbimus, agendo de signis credibilitatis.

Ad 4. denique. Miracula non magis probant veritatem Sacre Scripturæ, quàm veritatem religionis Catholicæ: imò videtur priùs miraculis probari auctoritas Ecclesiæ, & ex hac libri sacri, quatenus Ecclesiæ dogma est, hos determinatos libros esse sacros. Quòd si tamen aliquando miracula patrata sunt in approbationem ipsius Sacre Scripturæ, e.g. si in ignem injecta non combusta est, probat tantum illud exemplar, (quod, an adhuc exstet, incertum est) esse Sacram Scripturam: non autem probat de exemplaribus aliis, quæ potuere corrumpi: imò & illud ipsum exemplar non combustum potuit postea corrumpi, quemadmodum contigit aliis rebus sacris postea profanatis. Ex quibus omnibus ritè concluditur, absque auctoritate Ecclesiæ, vel quacunque demum regula infallibili applicante, non posse solam Scripturam Sacram applicare infallibiliter seipsam; unde etiam S. Augustinus l. contra epistolam fundamenti c. 5. ait: *Ego verò Evangelio non crederem, nisi me Catholica Ecclesia commoveret auctoritas.*

189. Ob. 3. Dicere, quòd Scriptura sit obscura, & insufficiens ad nostram instructionem, est deprimere ejus auctoritatem, & eam dicere defectuosam, ac imperfectam: hoc autem est impium: ergo. Resp. neg. ma. quam negat S. Augustinus, quem vide loc. n. 184. cit. Obscuritas S. Scripturæ servit ad conciliandam ei majestatem, & reverentiam: nec indicat defectum in Scriptura, sed in nobis, & tenuitate nostri intellectus, ad tam alta mysteria caligantis; nam sæpe Scriptura rem quidem clarè proponit; quia tamen est mysterium valde difficile, homines non statim verba in legitimo sensu accipiunt, sed alium quærunt, & sibi rem obscuram reddunt. Sic quid clartus illis verbis *Matth. 26. v. 26. Hoc est corpus meum:* quia tamen est altum mysterium, quòd in tantillo spatio totum corpus Christi contineatur, ista verba sunt Calvinistis, & Zwinglianis valde obscura. Dein aliquando nobis Scriptura fit obscura propter idiotismum, seu proprietatem linguæ, in qua scripta, & ex qua translata est, quam ignoramus: aliquando verò propter ignorantiam historiarum, morum, & consuetudinum apud Hebræos. DEUS autem ista meritò permittit, de quo vide n. 88. imò S. Aug. l. 2. doct. Christ. c. 6. de eo, quòd plura in Scripturis obscure, & ambigüe dicta sint, ait: *Quod totum provisum divinitus esse non dubito, ad edo-*

mandam labore superbiam, & intellectum à fastidio renovandum, cui facile investigata plerumque vilescunt. Nec propterea deficit DEUS in necessariis; quia providit de alio medio, scilicet, ut dicemus, de definitione Ecclesiæ, cujus est Sacras Scripturas infallibiliter interpretari. Pariter, etsi non omnia in Scripturis contineantur, queri non possumus de providentia DEI; cum vel ex traditione, vel ex Ecclesiæ judicio, illa innotescere possint. Sed neque propterea Scriptura est positivè imperfecta, sicut non est imperfecta ideo; quod non doceat artes omnes; quia hic non est ejus scopus: licet sit imperfecta negativè, sicut omnis creatura.

190. Ob. 4. Ipsa Sacra Scriptura ait, se esse claram: ergo. prob. ant. ipsa vocat se lucem, lucernam lucidam &c. ergo. Confir. 1. *Deutr. 30. v. 11. dicitur: Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum:* ergo non superat captum nostrum. Confirm. 2. S. Paulus *2. Corinth. 4. v. 3. ait: Quodsi etiam opertum est Evangelium nostrum, in iis, qui perierunt, est opertum:* ergo tantum est opertum non prædestinatis, seu peccatoribus, scilicet in poenam peccati. Resp. 1. Unde adversarii probant, ex ipsa Scriptura, hæc esse dicta in vera Scriptura, & non in aliqua tantum ficta? Resp. 2. dist. ant. Ipsa Scriptura ait, se esse claram tunc, quando est ritè applicata. conc. ant. absque illa applicatione. neg. ant. & conf. certum enim est, quod multi, applicantes sibi eam per spiritum privatum erroneum, vel rationem tantum naturalem &c. acceperint eam in malo sensu, & erraverint. Dices. Ergo applicatio est dignior verbo DEI. Resp. neg. illatum; nam vel Ecclesiæ definitio est etiam verbum DEI, & est paræ dignitatis: vel non est verbum DEI, & est inferioris dignitatis, & est infallibilis quidem, ac clarius, sed tantum in linea inferiori applicationis.

191. Ad 1. confirm. Textus ille (ut eum intelligunt SS. Patres complures, Augustinus, Chrysostomus, Ambrosius, Origenes, Tertullianus) potius probat contra hæreticos, non esse impossibilem observationem mandatorum DEI. Dein, etiam si textus hic debeat accipi de intelligentia mandati, sermo in eo est de mandato per Moysen explicato, & applicato: non verò de omnibus aliis ad fidem necessariis. Si contendere velis, eum textum de omnibus ad fidem necessariis intelligendum esse, id difficulter probabis. Sed etiam, hoc omisso, respondeo, textum intelligendum esse de omnibus, supposito, quod ritè sint applicata. Ad 2. confirm. dist. ant. S. Paulus id dicit de Evangelio ritè applicato. conc. ant. nondum applicato. neg. ant. & conf. Apostolus loquitur de Evangelio jam prædicato, cui noluerunt multi, etiam post signa, & miracula, credere. Similiter explicandi sunt alii textus. *Joan. 7. v. 17. Siquis voluerit voluntatem ejus facere, cognoscet de doctrina, utrum ex DEO sit.* Item *Joan. 10. v. 16. Vocem meam audient.* Item *1. Corinth. 2.*

v. 15. Spiritualis autem judicat omnia; significant enim tantum, quod facientibus, quod est in se, non defuturum sit auxilium DEI, neque etiam legitima verbi Divini applicatio, qua posita poterunt ritè cognoscere, & judicare.

192. Ob. 5. Quidquid est de substantia fidei, dici potest contineri in symbolo Apostolorum: sed idem etiam continetur in Scriptura: ergo. Resp. Inprimis quod attinet ad minorem, ea negari posset; namque intemerata Matris Divinæ virginitas, quæ in symbolo clarè continetur, non ita clarè ex Scriptura sola potest monstrari. Pariter nec descensus Christi ad inferos satis potest ostendi ex Bibliis solis. Sed major omnino est falsa. An non enim de substantia fidei nostræ est, quod Filius sit Patri consubstantialis: quod sit incarnatus, seu homo factus, non per unionem tantum moralem, sed physicam: quod baptismus hominibus ad salutem necessarius sit: quod Eucharistiæ Sacramentum sit institutum à Christo, & ab omnibus fidelibus recipiendum: & alia plura, quæ longum esset recensere, quæque in symbolo non habentur.

Et cur potius spectet ad substantiam fidei, quod Christus sit sepultus, ac ad inferos descenderit: quod crucis, & non gladii mortem subierit &c. quàm illa, quæ modo allata sunt? Certè, si alia omnia, tantumquam non necessaria, ad scholas ablegare velis, dicam pariter, sufficere, si credatur DEUS creator omnium, & præmiator, aut vindex: aut etiam trinus, & unus: ceterum, nec Scripturam curandam, nec aliud quidquam. Sanè eò dirigunt Adversarii, qui ita loquuntur, nempe ad ita dictum adaphorismum, qui præter pauca mysteria, quæ credenda proponit, alia omnia in differentia esse, ita, ut perinde sit ad salutem, sive credantur, sive negentur, pessimè docet.

ARTICULUS III.

An Traditio sufficienter applicet Verbum DEI.

193. **P**ER Traditiones in restricta, & Theologica significatione acceptas, intelliguntur certa Catholicæ fidei dogmata, aut etiam morum instituta, quæ Apostoli, vel à Christo Domino oretenus, vel ex suggestione Spiritus Sancti acceperunt, & postea viva voce Ecclesiæ tradiderunt, quin ea libris canonicis infererent. Itaque traditiones debent quidem non esse in Sacra Scriptura expressæ: non tamen etiam debent ex SS. Patrum voluminibus, vel aliis non canonicis scripturis, esse exclusæ. Hinc dicuntur *verbum DEI traditum*, cui opponitur *verbum DEI scriptum*, quod scilicet in Sacris Scripturis continetur.

Quodd autem hæ traditiones (quæ in formula professionis fidei Tridentini vocantur

tur Apostolica, & Ecclesiastica, quasque dari statim probabimus) mereantur etiam fidem, & quidem parem cum S. Scriptura, dubium esse non potest; nam, modò aliquid à Christo dictum, vel à DEO revelatum fuerit, sive dein scriptum sit, sive non, est æquè dignum assensu fidei; nec enim membrana, aut charta, pondus auctoritatis auget, ut est per se clarum. Quare duo nobis hic examinanda sunt. 1. an reverà dentur aliquæ tales traditiones, seu aliquod verbum DEI traditum. 2. an, si dentur, se solis, absque alia regula, sufficienter applicent verbum DEI, sive scriptum, sive non scriptum. Et quidem, quod spectat ad primum, jam antiqui hæretici traditiones negarunt: & vel maxime eas negant moderni, Calvinus l. 4. instit. c. 8. Lutherus in commentar. in cap. 1. ad Galat. Brentius, Kemnicus, & alii apud Bellarm. tom. 1. contr. 1. de verbo DEI l. 4. c. 1. ac 3. Et quidem isti ideo volunt Evangelici dici, quòd præter Evangelium vel novum testamentum scriptum, aliam doctrinam à Christo traditam negent.

194. Dico 1. cum Catholicis omnibus. Præter Scripturam Sacram debent admitti etiam aliquæ traditiones, tanquam verbum DEI traditum. ita expressè Concilium Tridentinum sess. 4. in decreto de Canonis Scripturis, ubi sacra synodus ait, Evangelii veritatem contineri in libris scriptis, & sine scripto traditionibus, quæ ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis, Spiritu S. dictante, quasi per manus traditæ, ad nos pervenerunt.

Addit Concilium de se ipso loquens: Traditiones ipsas, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tanquam oretenus à Christo, vel à Spiritu S. dictatas, & continua successione in Ecclesia Catholica conservatas, pari pietatis affectu, ac reverentia suscipit, & veneratur: hoc est, pari reverentia cum libris canonicis, de quibus immediate antè est sermo: & sub finem decreti ait: Si quis autem libros ipsos integros, cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro saceris, & canonicis, non susceperit, & traditiones prædictas sciens, & prudens contempserit, anathema sit. Unde conformiter huic decreto in forma professionis fidei, quam idem Concilium edidit, debent omnes profiteri, se traditiones recipere.

Prob. 1. Scriptura Sacra ipsamet asserit, dari traditiones, & iis debere credi: ergo. ant. prob. 2. Thessal. 2. v. 14. dicit S. Paulus: Tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram: in quæ verba S. Chrysostomus ait: Hinc est perspicuum, quòd non omnia tradiderunt per epistolam Apostoli, sed multa etiam sine scriptis: & ea quoque sunt fide digna. Quamobrem Ecclesia quoque traditionem censuimus esse fide dignam. Est traditio: nihil quaras amplius. Idem Apostolus, 2. ad Thimoth. 2. v. 2. ait. Quæ audisti à me per multos te-

stes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt, & alios docere: ergo non tantum scripta, sed & audita, sive tradita, debuerunt aliis proponi, & ab iis credi, atque iterum aliis tradi. Idem S. Paulus 1. Cor. 11. v. 2. ait: Sicut tradidi vobis, præcepta me tenetis. S. Joannes epist. 2. v. 12. ait, se multa, quæ deberet ipsis significare, nolle per chartam, & atramentum perscribere: & epist. 3. v. 13. ait, se nolle per atramentum, & calamum scribere; eoque speret eis os ados loqui, seu oretenus eis multa tradere.

195. Rursus Joan. 16. v. 12. dicit Christus: Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. & c. ultimo. v. 25. Sunt autem & alia multa, quæ fecit Iesus, quæ, si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros: ergo Christus multa dixit, & fecit, quæ non sunt scripta; nam, ut rectè ait Bellarminus. tom. 1. contr. 1. de verbo DEI l. 4. c. 5. quæ scripta sunt de Christo, seu totum testamentum novum, facilè una manus capit. Ulterius, quæ Christus promissit, se dicturum, ea haud dubiè dixit post resurrectionem suam, quando versabatur saepe cum discipulis, ut habetur Act. 1. v. 3. Per dies quadraginta, apparens eis, & loquens de regno DEI: quæ autem tunc Apostoli audierunt, utique populis prædicarunt, nec tamen literis omnia commendarunt; nunquam enim libris canonicis de Christo mundus repletus fuit.

Nec dicant adversarii, omnia esse postea scripta, saltem ea, quæ necessaria sunt: alias autem res potius indifferentes esse, & quanquam ab Apostolis aliquando traditæ fuerint, non propterea amplius esse observandas, præsertim, cum probari non possit, quidnam ab Apostolis traditum sit; nam falsum est, quòd omnia postea canonicè scripta sint, etiam ea, quæ ad substantiam fidei spectant; plurima enim, quæ vel maxime sunt de substantia fidei, scripta non sunt, ut patet ex n. 185. Accedit, quòd plura, quæ essentialia, seu substantialia sacramentorum sunt, à Christo Domino tunc instituta sint, & Apostolis per illos quadraginta dies explicata, atque ab his Ecclesiæ tradita: quin tamen Scripturis Sacris inserta sint (valde pauca enim legimus de actis, aut dictis Christi Domini post resurrectionem) hæc autem utique spectare ad substantiam fidei nemo negat, nisi sit adiaphorista, aliis hæreticis pejor. Plura vide apud Bellarminum loco modo citato.

196. Easdem traditiones semper summà constantia receperunt, & retinuerunt Concilia, & Patres. Tridentini hac de re verba dedimus n. 194. Nicænum II. anathematismum septimum statuit contra eos, qui doctrinas SS. Patrum, & traditionem Catholicæ Ecclesiæ contemnunt. S. Leo. serm. 6. de quadrages. jejunium quadragesimale ad Apostolicam traditionem refert, sic scribens: Ut Apostolica institutio quadraginta dierum jejuniis impleatur. S. Chrysostomi testimonium dedimus. n. 194. S. Basilii l.

de Spiritu S. ad Amphilocho. c. 27. ait: Dogmata, quæ in Ecclesia prædicantur, quædam habemus e doctrina scriptorum prodita, quædam rursus ex Apostolorum traditione, in mysterio, id est, in occulto tradita, recepimus: quorum utraque parem vim habent ad pietatem, nec his quisquam contradicit, quisquis sanè vel tenuiter expertus est, quæ sint jura Ecclesiastica; nam si consuetudines, quæ scripto prodita non sunt, tanquam haud multum habentes momenti, conemur rejicere, imprudentes & ea damnabimus, quæ in Evangelio necessaria ad salutem habentur, imò potius ipsam fidei prædicationem ad nudum nomen contrahemus.

S. Epiphanius heres. 61. ait. Oportet autem & traditione uti; non enim omnia à Divina Scriptura accipi possunt: quapropter aliqua in Scripturis, aliqua in traditione SS. Apostoli tradiderunt: quemadmodum dicit S. Apostolus: sicut tradidi vobis. S. Augustin. l. 2. de baptis. contra Donatist. c. 7. scribit. Quam consuetudinem (non rebaptizandi ab hæreticis baptizatos) credo ex Apostolica traditione venientem, sicut multa, quæ non inveniuntur in literis eorum, neque in Conciliis posteriorum: & tamen, quia per universam custodiuntur Ecclesiam, non nisi ab ipsis tradita, & commendata creduntur. Idem S. Doctor. epist. 118. ad Januarium c. 1. sic scribit: illa autem, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, dantur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata, atque statuta retineri. Plura vide apud Bellarminum tom. 1. contr. 1. de verbo DEI l. 4. c. 7.

Accedit, quòd ab Adam usque ad Moysen verbum DEI scriptum non fuerit, & tamen Ecclesia illa in lege naturali non fuerit providentiâ Divinâ destituta, sed providè gubernata: imò de Christo ipso non scitur certò, an aliquid scripserit; epistolam enim ad Abagarum regem Edesenorum inter apocrypha Gelasius Papa rejecit. Sed etiam Apostoli non statim primis annis scripserunt Evangelium: quin S. Joannes suum scripsit valde serò, scilicet, ut Spondanus tradit, ad an. Christi 99. n. 2. circa hunc ipsum annum 99. interea autem plurima fidelibus oretenus tradita sunt. Si ergo prima illa Ecclesia tamdiu traditionibus usa est, cur non possit etiam sequens iis præter Scripturas uti? Adde, quòd ipsius Sacræ Scripturæ auctoritas non possit innotescere, nisi per traditionem, ut fuit probatum. à n. 178. igitur traditiones necessariæ sunt in Ecclesia DEI.

197. Dico 2. Traditiones se solis, absque alia regula, non sufficienter applicant verbum DEI. ita omnes. Ratio est clara; quia inter ipsas traditiones oportet discernere, quæ verè Apostolicæ, seu Ecclesiasticæ sint, quæ verò illegitimæ: sive agatur de traditionibus doctrinalibus, hoc est, quæ spectant ad res credendas: sive agatur de moralibus, seu quæ spectant ad morum præ-

cepta; in utrisque enim potest frequenter errari: & multæ, præsertim in vulgus sparsæ sunt aniles fabellæ, quasi sint articuli fidei, à majoribus traditi; cum tamen tantum sint ortæ ex garrulitate cujusdam indocti hominis.

Ob similia sæpe hæretici Catholicos rident: sed imperitè; nec enim, quod negatur aliqua vetula, & imprudenter credit, statim approbatur ab Ecclesia: sed quod illa prius acceptavit tanquam traditionem legitimam. Traditio autem legitima datur de aliquo dogmate non scripto (& par est ratio de aliquo præcepto, aut consuetudine) si illud Patres per diversissima tempora concorditer tenuerunt, aut, si communi omnium fidelium consensione approbatum est, aut si Doctores uno ore testentur, tale dogma per traditionem ad nos pervenisse. Tunc autem dabitur etiam *traditio Apostolica*, si Patres, aut Doctores, unanimiter testentur, aliquod dogma, præceptum, aut consuetudinem, ab Apostolis ad nos devenisse: vel si Patres illud, ab Apostolorum usque tempore, concorditer tenuerunt: vel, ut habet S. Augustinus citatus n. 196. si aliquid observetur à tota Ecclesia, nec tamen ab ullo Concilio inveniatur institutum. videatur Canus de locis Theol. l. 3. c. 4.

Hic insuper notandum, quòd alia sit *traditio doctrinalis*, quæ tunc datur, quando res aliqua non scripta, tamen ab Ecclesia universa tanquam articulus fidei habetur. Alia est *moralis*, quando aliquid non scriptum ab universa Ecclesia observatur tanquam præceptum. Potest autem aliqua res observari tanquam præcepta, quæ talis sit, ut humana sola auctoritate non potuisset institui: & tunc est *traditio Divina*: & sic sigillum confessionis, quod (ut videtur Suarezio. tom. 4. in 3. p. disp. 33. sec. 1. n. 8. & ab eodem bene probatur) non potuit imponi jure humano; eoquòd hoc non possit obligare, etiam pro casu periclitantis boni communis &c. habetur ex traditione Divina. Quod si res aliqua potuit ab humana auctoritate institui, attamen nec à Conciliis, nec à Pontificibus ullis, instituta est, & tamen à tota Ecclesia servatur, tanquam præcepta, tunc creditur ab Apostolis tradita, adeoque est *traditio Apostolica*: & sic Jesu-ni quadragesimalis præceptum, ab Apostolis positum accepimus, & tanquam Apostolicam traditionem observamus.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

198. **O**B. 1. contra 1. conclus. Deut. tr. 4. v. 2. dicitur: Non addetis ad verbum: quod vobis loquor, nec auferetis ex eo. item Deut. 12. v. 32. Quod præcipio tibi, hoc tantum facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas. Rursus Proverb. 30. v. 6. Ne addas quidquam verbis illius DEI, & arguaris, inveniariisque mendax: ergo præter verbum

bum DEI scriptum non debent admitti, vel addi traditiones. Resp. neg. conf. Ad primum textum. Resp. quod probaverimus hucusque, traditiones Divinas esse quoque verbum DEI; unde has credendo nihil addimus ad verbum, quod loquitur DEUS, nec auferimus. Alter textus, ut legenti illud caput pater, vult tantum, ut Judæi in ritu colendi DEUM utantur caeremoniis, sibi à DEO præscriptis, non verò aliis, quæ usitate erant gentilibus. Accedit, quod etiam DEUS per traditiones præcipiat; unde has observando etiam tantum facimus, quod DEUS præcipit. Tertius textus tantum eos impugnatur, qui aliquid venditant pro verbo DEI, quod non est tale: atqui admittendo legitimas traditiones id non facimus; probavimus enim, eas ipsas etiam esse verbum DEI.

199. Ob. 2. Marci 7. v. 7. dicitur: *In vanum autem me colunt, docentes doctrinas, & præcepta hominum.* & Matth. 15. v. 6. *Iritum fecistis mandatum DEI propter traditionem vestram.* item ad Coloss. 2. v. 8. *Videte, ne quis vos decipiat per philosophiam, & inane fallaciam, secundum traditionem hominum:* ergo non debemus uti traditionibus. Resp. disting. conf. non debemus uti traditionibus humanis illegitimis. conc. conf. Divinis, & legitimis. neg. conf. Utique non debemus credere omnes fabulas, à vetulis acceptas, & denuo narratas: debemus tamen credere traditiones veras, & Divinas: quomodo autem veræ à fallis distinguendæ sint, dicemus infra. Addo, aliquas traditiones morales humanas, seu præcepta humana, utique etiam servanda; quia legitima auctoritate Ecclesiæ imposita sunt, vel consuetudine approbata, & sub obligatione introducta; unde tantum non debemus uti traditionibus humanis illegitimis.

200. Ob. 3. S. Paulus ad Gal. 1. v. 8. ait: *Licet nos, aut Angelus de celo, evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit:* ergo traditiones, quæ sunt aliquid præter illud, quod evangelizavit S. Paulus, sunt reiiciendæ. Resp. neg. conf. imò ex hoc textu probatur, Galatas debuisse aliquid habere pro verbo DEI, quod non erat scriptum, sed oretenus tantum evangelizatum; nam est evidens, eā epistolā non contineri omnes articulos fidei. Dein illud *præterquam* significat idem, ac *contra*, ut Chrysostomus, Ambrosius, Hieronymus, alique exponunt: sicut etiam quando ad Rom. 16. v. 17. dicitur: *Observetis eos, qui dissensiones, & offensiones, præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt, & declinate ab illis:* illud *præter doctrinam* necessario significat idem, ac *contra*.

Accedit, quod utique Apostolus, in aliis epistolis, multa docuerit, & alibi etiam prædicaverit, quæ non exprimit epistola ad Galatas: ergo illud *præter* necessario significat, idem, ac *contra*. Sic etiam explicandum est illud *Apoc. ultimo v. 18. de*

non apponendo aliquid illi prophetiæ: scilicet intelligitur, nihil apponendum esse ei contrarium, vel nihil tanquam partem illius prophetiæ, quod non est pars: non autem intelligitur, nihil prorsus aliud apponendum esse Apocalypsi; alias neque alii libri Scripturæ Sacræ essent retinendi, nec S. Joannes debuisset primum post Apocalypsin scribere Evangelium, quod tamen fecit.

201. Ob. 4. S. Paulus 2. ad Timoth. 3. v. 16. dicit: *Omnis Scriptura, divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia, ut perfectus sit homo DEI, ad omne opus bonum instructus.* item Joann. 20. v. 30. dicitur: *Multa quidem, & alia signa fecit JESUS, in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc: hæc autem scripta sunt, ut credatis; quia JESUS est Christus Filius DEI, & ut credentes vitam habeatis in nomine ejus:* ergo sola Scriptura sufficit ad credendum, & ut homo sit perfectus &c. nec necessariae sunt traditiones. Resp. neg. conf. Prior textus tantum significat, omnem, seu quamcunque Scripturam, esse ad eum finem ordinatam, ut credamus, & perfecti simus: sed non, quod se sola sufficiat. Certe illud *omnis* sumitur ibi distributive: nec tamen qualibet pars Sacræ Scripturæ ad totum illum finem sufficit; alias cur non, retenta una parte, e. g. uno Evangelio, etiam reliquam Scripturam adversarii abijciunt?

Quod si dicas, illud *omnis* sumi collectivè, id inprimis prorsus gratis dicis, & contra mentem S. Pauli, qui Timotheo vult indicare, quamlibet Scripturam esse ita utilem: dein tamen nihil probas; quia S. Paulus utique loquebatur de omni Scriptura tunc existente, & nihilominus illa se sola non sufficebat; alias Evangelium S. Joannis, quod primum postea scriptum est, esset juxta adversarios inutile, & non debuisset addi. Sed nec omnis Scriptura simul se sola sufficit ad discernendam veram Scripturam à falsâ, adeoque se sola non sufficit ad applicandum verbum DEI; quamvis ad hoc etiam sit utilis. Alter textus tantum probat, miracula scripta de Christo sufficere ad faciendam fidem de ejus Divinitate: non autem probat, sufficere ad omnia alia credenda, vel agenda; alias cur non abrogantur aliæ Scripturæ? Certe S. Joannes ponit particulam *hæc*, & consequenter juxta modum arguendi adversariorum, deberet ejus Evangelium solum sufficere.

202. Ob. 5. Deutr. 17. v. 10. ita habetur: *Et facies, quodcumque dixerint, qui præsumt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus:* ergo non debemus facere, nisi quod est juxta legem, seu Sacram Scripturam. Resp. neg. conf. vel potius ultimam ejus partem; non enim idem est tota lex, & Scriptura; nam dantur etiam leges traditæ. Imò ex hoc textu convincuntur adversarii, quod præter Scripturam admittendus sit alius judex controversiarum fidei, ut infra pluribus dicemus.

Illud

Illud *juxta legem* debet intelligi *conformiter legi*: non verò *juxta expressum textum legis scriptæ*; si enim textus esset expressus, & clarus, non esset judicium difficile, & ambiguum, in quo judices civitatis deberent variare, ita, ut opus esset adire sacerdotem, & judicem supremum, de quo tamen casu textus ille loquitur, ut est evidens legenti antecedentia.

203. Ob. 6. Ex SS. Patribus, S. Irenæus *l. 3. adversus hæreses c. 1.* ait, Apostolos, quæ prius prædicaverant, postea scripsisse: ergo Sacre Scripturæ sufficiunt. Confir. Plures alii SS. Patres ut Augustinus, Chrysostomus, Cyrillus, docent, in Scriptura apertè inveniri omnia, quæ spectant ad fidem, morèsque vivendi: ergo traditiones nullo modo sunt necessariae. Resp. neg. ant. Nupiam S. Irenæus id docet, sed tantum ait, Apostolos prius Evangelium prædicasse, postea illud scripsisse, quod non negamus de SS. Matthæo, & Joanne; alii enim Evangelium non scripserunt: certè, quæ olim eorum nomine spargebantur Evangelia, non fuerunt authentica, sed apocrypha. Ex hoc autem non sequitur, omnia ab Apostolis esse scripta, etiam quæ sunt substantialia fidei.

Ad confir. Bellarminus *tom. 1. controuv. 1. de verbo DEI l. 4. c. 11.* admittit, quod in Scriptura clarè contineantur omnia, quorum fides omnibus est necessaria, necessitate præcepti, ita, ut adultus cum eorum notitia possit baptizari: & de his, ait, illos SS. Patres loqui: hæc autem non sufficiunt toti Ecclesiæ, vel ejus ministris, Episcopis, prædicatoribus, administrantibus sacramenta, doctoribus &c. qui utique plus debent scire; alias superflue etiam essent plurimæ partes Scripturæ; unde dist. ant. SS. Patres docent apertè inveniri in Scriptura omnia, quæ sunt omnibus fidelibus communiter necessaria. om. ant. omnia prorsus, quæ ab Ecclesia universali debent credi. neg. ant. & conf. Nisi velis dicere, traditiones quoque aliquo modo implicite contineri in Scriptura, ut docet S. Augustinus. *l. 1. contra Cresconium c. 33.* docens, quod, quanquam de aliqua re certum ex Scripturis testimonium non possit haberi, tamen ex Scripturæ auctoritate habeatur veritas illius rei, si tota Ecclesia eam rem teneat; cum Ecclesiæ auctoritatem Scriptura satis adstruat.

204. Ob. 7. SS. Augustinus, Hieronymus, Chrysostomus, & alii, sæpè docent, in rebus obscuris, de quibus non habetur testimonium clarum ex Scripturis, debere humanam præsumptionem nihil statuere: item enarrationes nostras absque Scriptura non habere fidem, sed facile contemni: ergo. Resp. neg. conf. Si textus ipsi inspiciantur apud Bellarm. *tom. 1. controuv. 1. de verbo DEI scripto l. 4. c. 11.* patebit, SS. Patres vel tantum loqui de quibusdam materiis, de quibus non habetur traditio universalis, sed tantum aliqua assertio, vel enarratio privati auctoris: vel loqui de rebus de quibus Scriptura clarissimè loquitur, & ita, ut

clara veritas statim pateat: non licet autem à particularibus arguere statim ad universale.

Accedit, quod, qui ex traditione aliquid probat, mediatè saltem id probet ex Scripturis, quatenus ipse traditiones, & Ecclesia eas tradens, fundamentum firmissimum habent in Scripturis. Caterum, quod isti Patres non omnino velint rejicere traditiones, est certum ex dictis *n. 196.* Nota tamen, adduci ab hæreticis aliquando textus auctorum nullatenus probatorum, qui utique nihil probant, quosque videre poteris apud Bellarminum *loc. cit.*

205. Ob. 8. Theophilus Alexandrinus *epist. 2. paschali* ait: *Demoniaci spiritus esset instinctus, sophismata humanarum mentium sequi, & aliquid extra Scripturam auctoritatem putare Divinum.* S. Basilus *serm. de fidei confess.* ait: *Manifesta est claspio à fide, & superbia crimen, aut reprobare quid ex his, quæ scripta sunt, aut superinducere quid ex non scriptis.* & *epist. 80.* *Igitur Scriptura divinitus inspirata arbitè a nobis constituitur:* ergo præter Scripturam nihil, consequenter neque traditiones debent admitti. Resp. neg. conf. Theophilus tantum reprehendit ibi Origènem, quod Philosophorum argutias, tanquam nescio, quantum auctoritatis haberent, tractatibus suis de fide miscuerit: & sanè ob hanc verosimiliter causam Origènes in multos errores incidit. Non autem Theophilus rejicit traditiones universaliter ab Ecclesia receptas, nec recusat, eas tanquam verbum DEI admittere.

S. Basilus primo loco loquitur de non usurpandis temerè vocibus, quæ hæresis, vel erroris, suspicionem possent movere, & in Scripturis fundamentum non habent: & hoc utique temerè faciendum non est. Si tamen Ecclesia aliquando talibus vocibus utitur, non est ulla deinceps temeritas, etiam iis uti. Altero loco, seu *ep. 80.* S. Basilus tantum ait, non esse pro canone habendam aliquam consuetudinem particularem: nec loquitur de traditione universali; quia tunc nondum erat traditio universalis, dicendi res hypostases, seu subsistentias, aut, ut Græci juxta suum idioma enunciant, substantias, non tamen cum Latinis per substantiam intelligendo essentiam.

Agit namque S. Basilus ibi de eo, an dicendum sit, dari in DEO tres hypostases, & unam naturam, an verò non: cumque à quibusdam allegaretur in contrarium, non esse apud se consuetudinem ita dicendi, Basilus respondet, apud alios autem eam consuetudinem esse: adeoque, cum neutra consuetudo sit traditio universalis Ecclesiæ, imò cum de usu istorum nominum omnino non habeatur traditio universalis, consequenter ex hac questio definiri non possit, standum esse Scripturæ. Quid autem alias S. Basilus judicet de traditionibus universalibus, patet sufficienter ex *n. 196.* videri potest Bellarminus *tom. 1. controuv. 1. l. 4. c. 11.* ubi plura ex SS. Patri-

bus affert. Obiter autem hîc addo de illa consuetudine dicendi, dari in DEO tres hypostasies. Illa quidem tempore S. Basilii nondum fuit universalis: at verò progressu temporis in Ecclesiam introductus est usus istorum nominum, & defacto omnes dicunt, dari in DEO unam naturam, & tres hypostasies; quia per has modò, ex determinatione Ecclesiæ, intelliguntur Personæ; cum olim dubitatum sit, an non intelligerentur substantiæ.

206. Ob. 9. Est prorsus incertum, an, quæ Christus, vel Apostoli, ore tenus tantum tradiderunt, incorrupta ad nos devenierint: ergo non potest iis haberi fides certissima, ant. probatur partim ex longitudine temporis, per quam ea, quæ tantum audita sunt, faciliè immutantur; quia homines post diuturnum tempus non amplius bene recordantur: partim ex debilitate memoriæ, & intellectus humani, qui sapissimè rem non integrè retinet: partim ex negligentia, & socordia hominum, qui audita, vel tradita, non sufficienti diligentia conservant: partim etiam ex malitia plurium, qui studiosè aliqua corrumpunt: & sic etiam quædam à SS. Patribus tanquam traditiones Apostolicæ asseruntur, quæ fabulæ sunt.

Resp. retroq. argumentum. Pariter posset dici, esse incertum, an legitimam habeamus adhuc Sacram Scripturam; cum & ista humanitus deperdi, vel augeri, additione etiam librorum integrorum profanorum, vel minui subtractione plurium reverè canonicorum, potuerit: item potuerit etiam corrumpi, aut studiosè à malignis, aut socorditer à negligentibus; vel imperitis descriptoribus, præsertim necdum inventâ typographiâ, ante quam diu, non tantum vetus, sed & novum testamentum, scriptum extitit. Nec dubium est, aliquos libros sacros sæpe esse vitiatos. In forma. neg. ant. sicut enim specialis providentia DEI impedivit, ne Sacra Scripturæ omnino perirent, aut ita corrumpere, ut ab Ecclesia corruptio adverti non posset; ita etiam speciali DEI providentiæ, quæ Ecclesiam semper gubernat (ut inferius pluribus ostendimus) est attribuendum, quòd legitimæ traditiones adhuc perseverent.

Accedit, quòd multæ traditiones, saltem libris antiquissimorum Patrum, jam insertæ sint, vel usu constanti, & praxi roborate, ut e. g. observatio jejuniî quadragesimalis, ac paschatis &c. Quòd autem unus, vel alter Pater, aut alius Doctor, & vel maximè plebs indocta, erraverit, non obest; cum & ipsi homines fuerint: quando autem Patres concorditer aliquid tradunt, etiam successivè secundum ordinem temporum, quibus vixerunt, & contrarium ut hæreticum rejiciunt, tunc, si illa res sacris literis non contineatur, ex traditione Apostolica ad nos pervenisse censenda est. Contra secundam conclusionem non est, quod objiciatur, vel quòd non ex dictis 2. 2. (ubi de Sacra Scriptura) solvi queat; unde ad alia pergimus.

R. P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

ARTICULUS V.

An saltem Spiritus Privatus sufficienter applicet verbum DEI.

207. **P**er spiritum privatum, cui sectarii plurimum tribuunt, & ad eum tanquam ad ultimum asylum confugiunt, nihil aliud intelligitur, quàm illustratio interna, vel intellectio, dictans aliquid credendum, aut faciendum: qua hæretici dicunt, animum interiore cujusque hominis à Spiritu S. intus doceri. Hanc Spiritus S. (ut vocant) interiore illustrationem ipsi statuunt ultimam regulam applicativam credendorum: imò Schvvenfeldiani, ac Libertini, auctoribus Copino, & Quintino, ut refert Bellarminus tom. 1. contr. 1. de verbo DEI. l. 1. c. 1. etiam sacros libros aspernantur, & solas inspirationes internas attendunt: alii autem modestiores Sacram Scripturam recipiunt, sed ejus explicationem ab illa illustratione, seu spiritu privato, petunt. Et si quidem verum esset, quòd Spiritus S. quemvis privatum ita illustraret, utique sufficiens applicatio verbi Divini haberetur: at hoc ipsum Catholici meritò negant, & dicunt, præteritam illam S. Spiritus illustrationem non universaliter omnibus dari, & privatum illum spiritum, quem hæretici adstruunt, non esse Spiritum S. veritatis, & pacis, sed spiritum nequam, mendacii, & contentionum.

208. Dico itaque cum Catholicis omnibus. Spiritus privatus nec absque Scriptura sufficienter docet credenda, nec ipsam Scripturam, seu verbum DEI, ritè applicat. Probatur. Spiritus ille privatus non est infallibilis, sed incertus, & in quibusdam necessariò falsus: ergo non potest esse illustratio Spiritus S. prob. ant. quoad 1. partem. Nullus hæreticus præ altero probare potest, suum spiritum privatum esse præ aliorum spiritu legitimum, certum, atque Divinum: ergo spiritus hic privatus est in omnibus incertus. Si antecedens negetur, probari debet veritas spiritus unius præ altero: quod hucusque hæreticorum nullus præstitit, sed neque unquam præstare poterit: id quod mox etiam positivè probabimus.

Prob. jam ant. quoad p. 2. Omnes hæretici, Lutherani, Calvinistæ, & alii, allegant pro se spiritum illum privatum, & interim plurima docent contradictoria: ergo hic spiritus in quibusdam est necessariò falsus; nam contradictoria non possunt simul esse vera. ant. est iterum certum; quia Lutherani, & Calvinistæ, ac alii sectarii, in plurimis inter se dissentiunt. Sic Calvinistæ ex suo spiritu privato recipiunt epistolam S. Jacobi tanquam canonicam: Lutherani eam rejiciunt. Econtra isti admittunt realem Corporis Christi præsentiam, saltem in sumptione Eucharistiæ: negant eam Calvinistæ. Imò ipsi Lutherani circa numerum sacramentorum, circa naturam peccati originalis, circa plurima alia, inter se ipsos dis-

H

sen-

sentiunt: ipsæque Lutherus sibi ipsi sæpissimè contradixit, atque Augustana Confessio toties jam est immutata, ut primam faciem minimè referat.

Quod autem nullus hæreticus præ altero probare possit, spiritum suum aliis esse præferendum, patet; quia nec miraculis, nec prophetiis, nec aliis indicis, se specialiter à DEO missos ostendunt. Sed nec apparet major in una, quàm in altera parte scientia, seu doctrina: & si hæc etiam daretur, tamen non majorem, quàm humanam, adeoque nunquam infallibilem auctoritatem, conciliaret. Nec dicant, se probare spiritum suum ex Scripturis; nam in primis utraque pars Scripturas allegat, cui igitur magis credendum? Scriptura certè clarè uni præ altera palmam non tribuit; unde ejus interpretatione opus est ad aliquid concludendum. Sed iterum una pars ex suo privato spiritu Scripturam interpretatur in hanc, altera in alteram partem: dic OEdipe, quam melius? Accedit, quòd hac ratione probetur spiritus privatus ex Scriptura, legitimè, ut volunt, intellecta, seu ex legitima interpretatione Scripturæ: & hæc ipsa interpretatio probetur ex spiritu privato: quod est ambulare in circulo vitioso.

209. Prob. 2. conclusio. Spiritus privatus non est regula à Christo relicta: ergo. prob. ant. Christus fideles jussit adire Ecclesiam in dubiis; hinc illud *Matth. 18. v. 17. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus*; hinc teste Apostolo *ad Ephes. 4. v. 11. DEUS Ecclesiae dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores, & Doctores, ad consummationem Sanctorum, in opus ministerii, in edificationem corporis Christi*; hinc in Ecclesia, jam primis Apostolorum temporibus, instituta sunt Concilia publica, ad definiendas dubias fidei quæstiones: quæ omnia essent superflua, & inania, si quemlibet hominem privatum Spiritus S. interius in animo doceret: imò etiam ipsi adversarii frustra laborassent, dum conati sunt, suas opiniones tot libris, summo labore editis, stabilire.

Confr. 1. Christus, utpote auctor pacis, & charitatis, voluit, ut omnes idem crederent: atqui, si spiritus privatus, quem hæretici adstruunt, esset norma credendi, quivis crederet, quod vellet, fieretque mera dissensio, & confusio in Ecclesia DEI; cum plurimi ex spiritu suo privato aliis contradicant, ut experientia quotidiana demonstrat. Nec posset jam redargui ullus tanquam hæreticus; cum semper prætexere posset, à spiritu suo se ita doceri: quod tamen est manifestè falsum; cum DEUS, sicut voluit permittere hæreses, ita voluerit, eas agnosci, atque vitari. Et utique Christus voluit, Ecclesiam suam instituere, ut bene ordinatam rempublicam, in qua semper debet esse magistratus publicus, qui lites decidat. Confr. 2. Christus voluit potius homines per alios homines instrui,

quàm per se, vel per Angelos: sic *Act. 9. v. 7. Paulum, cui ipse apparuerat, militat ad Ananiam. Act. 10. v. 5. Cornelium, post apparitionem Angelicam, misit ad Petrum, ut adverteret. S. Augustinus l. 1. de doctrin. Christ. in prologo sub medium.*

210. Prob. concl. 3. Vel spiritus privatus datur in omnibus hominibus, vel tantum in aliquibus: neutrum potest dici: ergo. prob. 1. p. si datur in omnibus omnino, etiam rusticis, atque pueris rationis capacibus, tunc debet admitti, quòd puer, vel rusticus quivis (dummodo, ut aliqui exigunt, Divinum ritè imploret auxilium, & bene rebus Divinis sit affectus) statim absque alia instructione posset discernere veram S. Scripturam, ab omnibus aliis libris, veros articulos fidei ab omnibus falsis: & nunquam deberent hæreticorum ministri ullum ex suis subjectis corrigere, nec ullum esset erroris periculum: quod est evidenter falsum.

Prob. 2. p. Si tantum aliqui habent illum spiritum, debent isti probare, se eo esse donatos; alias, cur magis credat rusticus Lutheranus, quàm Calvinista? Et cur, obsecro, credam, Spiritum S. interius revelasse veritatem aliquot Lutheranis Ministris, vel Calvinistis; & eam celasse tot Summos Pontifices, totque Concilia, ex doctissimis, & piissimis viris, toto orbe convenientibus, collecta? Quodsi dicatur, unum hominem esse doctiorem, quàm alterum, jam dictum est, hanc esse tantum prerogativam majoris auctoritatis humanæ, quæ non sufficit. Dein non est alligatus Spiritus S. doctrinæ humanæ: quin hac ratione orirentur novæ dissensiones, & discordiæ, circa modum, & rationem probandi, quòd e.g. Lutheranus sit doctior Calvinista, vel vicissim; unde rudes nunquam haberent ullam infallibilem regulam, cui se conformarent: imò nec docti; cum nec ipsi sciant, an Spiritum privatum habeant, & utique possint falli, atque rationem naturalem, vel naturalem noticiam, pro supernaturali illustratione habere: præterquam, quòd & ipsi possint, & quandoque etiam debeant, ab aliis corrigi atque doceri, adeoque non semper præsentem habeant infallibilem assistentiam Spiritus S. Unde, à primo ad ultimum hic spiritus privatus tandem nihil aliud est, quàm cujusque opinio propria, deceptionibus pluribus obnoxia, atque adeo auctoritas nullo modo plusquam humana, & vel maximè fallibilis, consequenter ad fidem nullo modo sufficiens.

211. Nec dicas cum quibusdam, superpremu, ac simul unicum judicem controversiarum fidei, esse Christum, qui per internas inspirationes, seu privatum spiritum loquatur; nam in primis contra hanc replicam militant omnes rationes hucusque contra spiritum privatum allatae. Dein ulterius contra est. Vox judicis, ferentis determinativam sententiam, debet esse publica, & manifesta, non autem occulta, aut dubia, quam litigantes non intelligant, vel quis.

quisque pro se allegare possit; quid enim prodesset, si iudex humanus in tenebris, utrique litigantium seorsim, ac tacite in aures, sententiam diceret, ita, ut neuter perciperet, quid alteri diceret, imò nec iudicis personam, ac vocem, ab alterius persona, ac voce, certo discerneret? Num tali ratione litem componeret? atqui ita se haberet Christus, si, ut adversarii volunt, per spiritum internum privatim cuique loqueretur, ut expendenti patebit.

ARTICULUS VI.

Solvuntur Objectiones.

212. **O**B. 1. Scriptura saepe tradit, nos doceri interius à spiritu privato: ergo hic applicat sufficienter verbum DEI. Antequam ad particulares textus deveniamus, noto, hoc argumentum, saltem juxta Schvvenkfeldianos, & Libertinos, nihil probare; cum hi Scripturæ auctoritatem aspernentur. Dicunt quidem ipsi, hoc argumentum esse ad hominem, scilicet, ad nos, qui Scripturam Sacram veneramus: quod licet verum sit, tamen respectu ipsorum argumentum efficax esse non potest; cum juxta ipsos nitatur fundamento nullius roboris: & ad summum nos argueret inconsequentiae doctrinæ. Sed nempe, quando videntur Sacra Scripturæ, ac SS. Patres aliquid in ipsorum favorem dicere, maximi ponderis sunt: si ipsis aperte adversentur, ut ordinariè fit, nullius momenti habentur. In forma. neg. ant. Jam ad textus particulares, quibus hoc ant. conantur probare. Itaque

213. Ob. 2. Christus Joann. 1. v. 9. dicitur lux vera, quæ illuminat omnem hominem, &c. 6. v. 45. Erunt omnes docibiles DEI. Omnis, qui audit, à Patre, & didicit, venit ad me. item 6. v. 17. Si quis voluerit voluntatem ejus facere, cognoscet de doctrina, utrum ex DEO sit. &c. 10. v. 16. Vocem meam audient: his, & similibus clarè docemur, Spiritum S. esse internum doctorem, & quemlibet privatim instruere: ergo. Resp. neg. mi. tantum enim dicitur in his textibus, quod DEUS fideles doceat, & ipsi ejus vocem audituri sint: non tamen exprimitur, an vox illa interna sit, an externa: & præsertim minimè dicitur, quod DEUS absque prævia applicatione, per vocem externam facta, interius verbum suum clarè loquatur.

214. Ob. 3. Joann. 14. v. 26. dicitur de Spiritu S. Ille vos docebit omnia. item 1. Joann. 4. v. 1. dicitur: Nolite omni spiritui credere: sed probate spiritus, si ex DEO sint. item psal. 84. v. 9. Audiam, quid loquatur in me Dominus DEUS: ergo Spiritus S. loquitur, docetque interius. Resp. neg. conf. Primus textus non probat, quod Spiritus S. omnia doceat interius absque externa etiam voce: sed ab hoc prorsus abstrahit: imò potissimum ille textus tendit ad solos

Apostolos, quibus specialiter est datus Spiritus S. & ad Ecclesiam, cui etiam Spiritus S. assistentia est promissa. Secundus potius probat oppositum, scilicet interiores animi sensus, & cogitationes probandas esse, an à Spiritu S. sint, vel non: prima autem probatio esse debet, an sint conformes sensui Ecclesiæ.

Tertius textus ad summum probat, dari aliquas illustrationes internas, quibus DEUS alloquatur fideles, quod utique concedimus: sed ex hoc non sequitur, quod illæ illustrationes infundi soleant nullo præcedente magisterio externo: quod ex tanquam tales statim in se ipsis cognoscantur, & discernantur ab inspirationibus mali spiritus, nec ad aliam regulam examinari, aut probari debeant: nec denique sequitur, quod præter has inspirationes non sit Ecclesiæ DEI necessarius alius iudex controversiarum, ad quem, aut in defectu illustrationum, aut in dubio de earum origine, vel intelligentiâ, recurri possit. Hucusque dicta vel maximè confirmantur ex eo, quod nec Christus, nec Evangelistæ, nec Propheta, nec Scripturæ aliæ, ad inveniendam, & probandam veritatem, nos unquam mittant ad spiritum privatum: sed saepe ad Scripturas, saepe ad iudicium sacerdotum &c.

215. Ob. 4. S. Paulus 1. Cor. 2. v. 15. ait: Spiritualis autem judicat omnia, & ipse à nemine judicatur. & 1. Thessal. 4. v. 9. De charitate autem fraternitatis non necesse habemus scribere vobis; ipsi enim à DEO didicistis, ut diligatis invicem. & Matth. 23. v. 8. Vos autem nolite vocari Rabbi; unus enim Magister vester. ergo. Resp. ad 1. quærendo, an non ipsi adversarii saepe judicent suos etiam superintendentes, vel ministros, quos utique spirituales esse concedent? unde, quod spiritualis non judicatur, significat tantum, eum non judicari, in quantum spiritualis est, aut in quantum judicat secundum regulas fidei, atque prudentiæ. Quod autem omnia judicet, iterum non significat, quod per privatum spiritum omnia intelligat: sed quod de omnibus non tantum terrenis, & animalibus (quæ sola novit homo animalis) sed etiam de spiritualibus, & altioribus rebus, saltem de generibus singulorum, licet non de singulis generum, iudicium ferre possit. videatur Canus de locis Theol. l. 2. c. 8. respons. ad 6. & 7.

Alter textus ad summum probat, DEUM unam veritatem, scilicet charitatem fraternam, eis manifestasse: quanquam ex textu non constet, an id factum sit externa instructione, an sine ista: alia autem plurima Thessalonicenses non ita didicerunt; aliàs enim frustra eos Apostolus per epistolam docuisset: imò expresse idem Apostolus cod. cap. ait, eos à se aliquid accepisse, hoc est, instructionem aliquam, secundum quam eos vult ambulare. Tertio textu non prohibet Christus in universum, nomen, & officium magistri (aliàs quomodo

S. Paulus 1. *Thimoth.* 2. v. 7. de se ipso scriberet: *Positus sum ego Prædicator, & Apostolus (veritatem dico, non mentior) Doctor gentium:* sed tantum prohibet ambitiosum affectum ad eum honorem. Dicitur autem Christus unus Magister, quatenus est præcipuus, cuius nomine alii loquuntur. Non autem solus ipse instruit interius omnes; alias cur misisset in omnem terram Apostolos?

216. Ob. 5. *Jeremia* 31. v. 33. ait DEUS: *Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam: & ero eis in DEUM: & ipsi erunt mihi in populum: & non docebit ultra vir proximum suum, & vir fratrem suum, dicens: cognosce Dominum; omnes enim cognoscent me à minimo eorum usque ad maximum.* & 1. *Joan.* 2. v. 27. *Non necesse habetis, ut aliquis doceat vos, sed sicut unctio ejus docet vos de omnibus:* ergo DEUS in corde per unctionem, seu Spiritum S. omnia docet. Respondet ad 1. S. Augustinus l. de spir. & liter. c. 24. prioribus verbis: *Dabo legem &c.* significari gratiam novi testamenti: posterioribus autem: *Et non docebit &c.* ait idem Sanctus Doctor, significari premium fidei, seu beatitudinem, in qua omnes electi videbunt DEUM a facie ad faciem. Si quis contendat, etiam verba posteriora de hoc tempore viæ intelligenda esse, respondet Bellarminus tom. 1. *controv.* 1. de verbo DEI. l. 3. c. 10. sermonem ibi esse, non de omnibus fidei mysteriis, sed de sola noticia unius DEI, quæ in novo testamento utique longè magis obvia est; cum nemo ferè jam idola colat, adeoque omnes facillimè unum DEUM agnoscant, ita, ut quasi nulla, præsertim speciali instructione, opus sit.

217. Ad alterum textum respondetur, sensum ejus esse, quòd necesse non sit, ut aliquis eos doceat aliquid contrarium iis, quæ jam docti sunt ab Apostolo: & certè, si juxta interpretationem adversariorum accipiendus esset hic textus, ita, ut sensus ejus sit, quòd non sit necessarius ullus alius doctor, quàm internus, deberent omnes Prædicantes tacere, & cessare aliquando à repetitis clamoribus, quibus concionem solent obnuere. Sanè S. Joannes ibi non vult dicere, fideles in nullo opus habere doceri (alias enim cur scripsisset ad eos epistolam, & cur DEUS Apostolos, & doctores Ecclesiæ dedisset, ut dictum n. 209.) sed, sicut patet ex contextu illius capitis, vult S. Evangelista tantum dicere, fideles non opus habere quibusdam pseudoapostolis, doctrinam aliam ab Apostolica tradentibus; hinc versu immediate præcedenti præmittit, verba illa: *Hæc scripsi vobis de his, qui seducunt vos, &c.* 3. v. 7. ait: *Filioli, nemo vos seducat.*

Emmanuel Sa ait, eo textu significari, non esse necessarium, ut quis eos doceat illa, quæ jam prius didicerunt, vel ad salutem necessaria sunt; nam unctio &c. (seu Christianismus; Christianus enim est idem, ac unctus, à verbo græco *chrisimate*, quod unctionem significat) seu doctrina Christia-

na docet ea omnia. Bellarminus tom. 1. *controv.* 1. de verbo DEI. l. 3. c. 10. etiam dicit, posse explicari eum textum, ut significet, fideles non necessariò esse docendos ea, quæ jam ab Apostolis docti erant: & habet hæc explicatio fundamentum in ipsa epistola 1. *Joan.* cum eod. c. 2. v. 24. præmittatur: *Vos, quod audistis ab initio, in vobis permaneat:* ubi videtur sanè loqui Apostolus de auditione externa, scilicet ratione Apostolicæ prædicationis. Addit idem Cardinalis, si aliqui Catholici essent circumfessi ministris prædicantibus, Lutheranis, vel Calvinistis, ut eos perverterent, non male talibus scripturam aliquem Catholicum: *Non necesse habetis, ut aliquis Lutheranus, vel Calvinista, doceat vos doctrinam Christi; omnino enim, quæ vos scire oporteat, jam didicistis, & tenetis ex prædicatione Ecclesiæ.* Tandem, quando adversarii aliqui dicunt, omnem aliam regulam, extra spiritum privatum, esse humanam, & fallibilem, iis responderetur dicendo, regulam infallibilem, atque certissimam facile assignari Ecclesiam, tanquam columnam, & firmamentum veritatis, cujus definitiones, ob assistentiam Spiritus S. dubia infallibiliter resolvunt: sed hæc pluribus probanda sunt: quare sit.

QUÆSTIO II.

De Ecclesia, & Signis Creditibilitatis.

ARTICULUS I.

An detur aliqua Vera Religio, seu Ecclesia in mundo.

218. **H**æc questio de Ecclesia, cum fundamentum sit plurimum decisionum, quibus quæstiones controversæ à Catholicis deciduntur, dignissima utique est prolixiori explanatione. Ut autem methodicè procedamus, prius inquirendum, an detur aliqua vera religio in orbe: rum, an Christiana aliis sit præferenda: tandem, an ex multis, quæ Christianas, seu à Christo ortas, se jactant, Catholica sit præ aliis vera. Hoc ultimum si evicerimus, facile erit ostendere, eam esse visibilem, & sensibilem, ac externam regulam applicativam verbi Divini. Addenda dein erit una, vel altera conclusio, adhuc inter Catholicos Theologos controversa ad majorem eruditionem.

Religio autem hic non accipitur pro habitu illo infuso, seu virtute morali, qua cultum DEO deferimus: multò minùs accipitur pro statu religioso, intra quem se mortales DEO specialiter per vota substantialia consecrant, & hinc *Religiosi* vocantur: sed *religio*, prout hic accipitur, est doctrina de DEO, & Divinis, ac præcipue de cultu, quo

quo DEUS à nobis petit honorari: five, est doctrina fidei, & morum, à DEO auctore profecta, quam credendo, & servando, DEO rite servimus, & post mortem felicitatem nostram consequimur.

219. Ecclesia autem, quæ vox à Græcis accepta est, in genere est aliqua congregatio, vel concilium: at verò in restricta significatione, quæ fideles ea voce utuntur, est, ut ait Gormaz de virt. Theol. n. 314. societas communitatis, ex rationalibus creaturis constituta, supernaturali cognitione DEO adherens, ejusque vero cultu inter se communicans. Supponitur autem ad hanc controversiam, DEUM existere, quod lumine naturali est notum, & à Philosophis demonstratur: item eundem DEUM rerum hujus mundi curam, & providentiam habere, quod omnibus etiam est certum: & rectè ait Clemens Alexandr. l. 5. Stromatum sub initium: Sunt etiam quedam quæstiones dignæ, quæ puniantur, cujusmodi est quarere probationes, an sit providentia.

Certè DEUS, uti omnia creavit, ac novit, ita etiam omnia ad fines suos ordinat, eisque providet de necessariis mediis; aliàs quomodo infinitè bonus esset? Sed hæc futius deducere non spectat huc. Sanè interrogentur omnes homines, qui non sunt conscientia pessi-mæ, aut desperatæ, sed ejus remorsus adhuc sentiunt, & dicent, DEUM mala punire, & bona remunerari. Quin etiam experientia, & historia mirabiles plurimæ, idem confirmant, vide tract. de DEO à n. 608. Supponitur ulterius, etiam animam rationalem esse immortalem, quod iterum demonstrant Philosophi, vel maxime ex ipsa providentia DEI, malis supplicium, & bonis præmium decernentis, ob eas quoque actiones, quæ, cum fiant in vitæ fine, non post mortem præmiari, aut puniri possunt.

220. Dico. Datur in mundo aliqua religio vera. ita non tantum omnes Catholici, sed & omnes Christiani, imò omnes homines, exceptis atheis, & pauculis quibusdam, ut vocantur, adiaphoristis; quamvis posteriores isti, ut videbimus, revera contrarii non sint huic conclusioni. Prob. autem conclusio 1. hoc ipso communissimo omnium mortalium sensu: certè, quamvis inventæ sint nationes non paucæ sine rege, sine civitate, sine pecuniis, sine literis; tamen, aut nullam, aut vix ullam reperire est tam barbaram, quæ DEUM nullum agnoscat, aut omni religione careat: duratque hic communis consensus jam per tot sæcula mundi. Præsertim autem ita senserunt, atque adhuc sentiunt sapientissimi, & morum honestate celeberrimi quique; unde, sicut bonum est, quod omnes amant, ita verum est, quod omnes sentiunt, nisi velimus etiam dubitare de primis principiis, quæ idè ab omnibus certa habentur; quia omnium hominum consensu admittuntur.

221. Prob. 2. concl. ex providentia Dei. DEUS providentissimus, uti alia omnia, ita etiam hominem ordinavit ad aliquem fi-

nem, & quidem, cum omnia inferiora ordinaverit ad hominem, istum ordinavit ad se, seu ad suam laudem, & gloriam: ergo prudenter non potuit esse contentus, si homo eum non laudaret, nec coleret: ergo debuit ei etiam aliquem saltem modum præscribere, vel exterius dictando, aut docendo, vel certè intus in animo eum aliquo lumine illustrando, quomodo se coleret; si enim homo illum modum non nòset, careret necessario medio ad suum finem. Rursus, cum hominem immortalem voluerit assumere ad aliquam æternam felicitatem, si bene agat, damnare verò ad aliquam æternam pœnam, si malè segerat, debuit ei dare certa quedam præcepta vitæ, & morum, quæ servando beatus, vel violando reus, redderetur: five dein ea præcepta exterius, five tantum interiore lumine mentem illustrando, ei promulgare voluerit, (de quo hæc quæstio non est) aliàs DEUS creasset peiori conditione hominem, quam bruta, quibus media, ad eorum finem necessaria, supeditavit: nec sat prudenter finem absque mediis necessariis obtinere vellet: sed in hoc modo colendi DEUM, atque in his præceptis, stat religio vera, hoc est illa: quæ à DEO verè orta est, eique placet: ergo.

Confirm. Impiissimi quoque athei, ipsæque scelestissimi Machiavellus, etsi DEUM negent, & consequenter etiam negent omnem religionem veram, tamen vel maxime principibus commendant religionem apparentem, seu simulatam; ajunt enim, ad continendos in officio populos, vel maxime necessariam esse persuasionem de existentia alicujus religionis; cum aliàs nullus ordo, nec regimen stare posset; eoquod, si nihil à DEO, aut nihil post mortem timeatur, facillè etiam contemnatur principum temporalis tantum auctoritas, & mors ipsa, consequenter & aliæ pœnæ, quas quisque illata sibi ipsi morte potest vitare: atqui persuasio tam necessaria ad regendos populos, & servandam vitæ honestatem, est etiam necessario vera: ergo, prob. subsumptum; aliàs enim populi eò essent feliciores, quò magis errarent, & qui verè saperent, essent magis miseri, essetque humano generi ad suam felicitatem necessarius error, qui tamen intellectui rationali vel maxime contrarius est.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones.

222. **O**B. 1. Potuit DEUS in pœnam peccati originalis permittere, ut omnes homines er-

rent, & nullibi detur vera religio: ergo non est certum, dari veram aliquam religionem. Resp. 1. retorq. argum. in primis principiis naturalibus; cur enim non eodem modo potuit DEUS permittere e. g. ut omnes homines per errorem putent, totum esse majus sua parte? adeoque dubitare etiam poterimus de his principiis. Ex quo sequitur ulterius, nos certò nihil concludere

re unquam posse: quid igitur disputamus? Secundò. Si datur peccatum originale, eo ipso ante illud data fuit vera religio, contra quam peccando illud peccatum est admis- sum: si autem aliquando data fuit, etiamnum datur; cum eadem religio, quæ originale peccatum commissum docet, etiam doceat, illud fuisse remissum. Vel igitur falluntur ho- mines in illo credendo, vel non falluntur in credendis etiam aliis; quia eadem auctori- tate revelata sunt, adeoque vel non datur peccatum originale, vel datur simul vera religio.

Accedit, quòd positis tot signis credibi- litatis, miraculis &c. fiat evidenter credibi- le, & credendum, ac moraliter saltem cer- tum, etiam antecedenter ad actum fidei, quòd DEUS ob peccatum originale præteri- tum tantum errorem non permittat; quia est evidenter credibile, & credendum, ac moraliter saltem certum, DEUM hanc reli- gionem revelasse, adeoque eam esse veram; cum DEUS evidenter non possit mentiri. In forma dist. ant. potuit DEUS permittere ta- lem communem errorem, supposito isto com- muni omnium hominum sensu, & hac providentia circa homines, itémque positis his signis credibilitatis. neg. ant. anteceden- ter, absolute, & si non haberetur iste com- munis sensus, nec ista providentia, nec illa signa &c. om. ant. & neg. conf.

Dixi: om. ant. non enim mihi videtur ve- rum, quòd DEUS etiam absolute possit per- mittere talem communem errorem, tum ob rationes in retorsione allatas, tum ob aliam rationem, non quidem se tenentem ex parte hominum (utique enim DEUS potuisset per- mittere, ut omnes in infernum ruerent) sed tenentem se ex parte DEI; nam, si DEUS ta- lem errorem permitteret, videretur non es- se fat providus; si enim DEUS nullam pro- videntiam exerceret erga homines, etiam nullam exerceret erga alias creaturas sub- lunares, & materiales, quas tantum in homi- nis gratiam condidit: adeoque nullam tot- tius globi terraquei providentiam haberet, quod est absurdum vel cogitare. Nec dicas, DEUM provisorum homini de aliis, non ve- rò de vera religione; nam contra est: hac ratione providentia DEI hominem non diri- geret ad finem ultimum, sed tantum ad fines intermedios, seu ad summum ad fines nega- tivè ultimos: neque DEUS adhiberet provi- dentiam in ordine ad gloriam suam, ad quam tamen debet vel maxime ordinare etiam ho- minem, qui cum rationalis sit, videntur sanè etiam ipsius actiones rationales ad DEUM or- dinari debere, ut possit iis coli, atque actu colatur, ad quod necessaria est aliqua religio.

223. Ob. 2. Sufficit, si quis credat exi- stentiam unius supremi DEI, & vitam insti- tuat juxta naturalis luminis ductum: de re- liquo DEUM colat ritibus, & ceremoniis, quibus voluerit: adeoque potest quisque, non in una duntaxat, sed in pluribus diversis religionibus DEO placere, ac consequenter salvari. Ità adiaphoristæ, quibus ferè con- sonant ii, qui fidem ad capita paucissima re-

ducunt, v. g. DEUM esse trinum, & unum, omnium creatorem, Christum humani ge- neris redemptorem: præcepta verò mo- rum ea tantum agnoscunt, quæ naturalis ra- tio dicat servanda: quidam etiam ad- dunt necessitatem baptismi, & paucula alia: ea autem, in quibus inter se discrepant diversæ inter Christianos sectæ, inter adiaphora, seu scholasticas lites rejciunt, docentque, quemvis in quavis religione eo- rum, qui Christiani censentur, posse salvari.

Resp. Isti, etsi pessimè sentiant, tamen quoad punctum modò controversum, nobis non sunt contrarii; nam etiam hi unam reli- gionem tanquam veram adstruunt, scilicet illam, quæ paucula illa capita complectitur: reliqua autem, quæ alia religiones, seu se- ctæ superaddunt, falsæ existimant, vel certè non necessariò credenda. Quod autem spectat ad ipsam hanc sectam adiaphoristarum, eam esse falsam, probatur iisdem omnibus rationibus, quibus infra probabimus, solam Catholicam Ecclesiam esse evidenter credi- bilem, & credendam; nam consequenter credendum non est, quod illi adversatur.

Interim tantum hoc dico. Qui in Chri- stum religionis autorem credunt, debent etiam fidem habere Sacra Scripturæ & Apo- stolici scriptis: ex quibus manifestè rejci- tur hic adiaphorismus; cum evidenter plu- ra ex Scripturis possint monstrari credenda: nec ea levis momenti, sed spectantia ad essen- tiam fidei. Et vel maxime illud Christi Domi- ni dictum. *Matth. 18. v. 17. Si autem Ecce- lesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus.* Ex quo concluditur, debere nos audire Ecclesiam, quæ longè plura ad fidem spectare nos docet. Plura adhuc dicemus inferius, ubi de credibilitate solius Catho- licæ Ecclesiæ. Aliam objectionem, vel confirmationem huc spectantem, vide infra.

II. 257.

ARTICULUS III.

An Religio Christiana sit præ aliis credibilis.

224. Supposito, quòd aliqua vera re- ligio sit ab auctore DEO ho- minibus tradita, sequitur, eam necessariò debere habere talia signa, per quæ ab omnibus aliis falsis possit dignosci; alias cur DEUS eam instituisset, si non posset agnosci? Certè minùs nobis provi- disse, quàm brutis, quibus dedit medio- rum, ad suum finem necessariorum, noti- tiam, dum nobis absconderet medium, ad nostram salutem summè necessarium: quod cogitare de optimo DEO, est sanè absurdum; præsertim, cum id quoque redundaret in diminutionem gloriæ DEI, cujus curam DEUS etiam necessariò habet; unde, si de- dit hominibus principia quædam, ad intelle- ctum spectantia, per quæ homo juvari pos- sit in addiscendis scientiis aliis, quæ tamen non ita humanæ salutis, aut gloriæ Divinæ inserviunt, utique censendus est, dedisse quoque principia quædam, quibus juvemur ad

ad acquirendam fidei sinceram doctrinam, & nostræ beatitudini, ac honori Divino promovendo omnino necessariam.

225. Quanquam autem DEUS posset interius illustrare hominem, ut clarè veram à falsa religione discerneret: id tamen, in hac saltem providentia, ordinariè non solet facere, maximè antequam alicui doctrina fidei per exteriorem doctorem fuerit tradita, (ut experientia docet, & fusiùs dicemus, quando agemus de evidenti credibilitate fidei nostræ, rudibus, rusticis, puerisque necessaria) sed potiùs per media, aut motiva, seu signa quædam exteriora, hominibus ostendit, quænam religio præ aliis sit amplectenda. Unde, ut veram religionem amplectamur, seriò perpendere oportet, quænam præ aliis plura veritatis signa habeat, adeoque collatis inter se sectis credibilior sit.

Quando autem una, omnibus diligenter consideratis, reliquas omnes credibilitate excedit, & quidem manifestè, præferimus, si reliquæ in comparatione cum ista omnino non ampliùs credibiles sint, aut assensu prudenti dignæ (quales, ut infra patebit, sunt omnes aliæ, collatæ cum nostrâ religione Catholica) tunc sanè illa censenda est ex omnibus vera; utique enim debemus credere id, quod longè credibilius esse apparet, si prudenter agere velimus, ut est per se clarum: adeoque debet illa religio etiam esse vera; alias teneretur homo amplecti religionem falsam, nec posset prudenter amplecti veram: quod utique absurdum foret, nec benignissimæ DEL providentiæ satis congruum; cum sic quisque salutis suæ studiosus, si prudenter agere vellet, non posset veram religionem, consequenter nec suam salutem, assequi. His præmissis

226. Dico. Religio Christiana præ omnibus aliis est evidenter credibilis. ita omnes Catholici. Dico autem *Religio Christiana*, ut adhuc abstraham à variis Christianorum sectis, & ordinatè procedam, agendo primò de religione à Christo instituta in genere; postea enim etiam in specie Catholicam evidenter credibilem probabimus. Dicitur autem *evidenter credibile* illud, quod apparet affectum talibus motivis, ut evidens sit, me posse prudenter id credere, vel certè posse prudenter conari, ut circa illud eliciam actum fidei: quod ideo dico; quia ratione naturali evidens esse non potest, quòd hîc, & nunc possum elicere determinatè actum supernaturalem fidei. Pariter *evidenter credendum* est illud, de quo est evidens obligatio illud credendi: vel certè est evidens obligatio conandi, ut circa ipsum eliciatur actus fidei: & nunc quidem probatur, religionem Christianam esse evidenter credibilem: postea videbimus, eam etiam esse evidenter credendam.

Res autem eò magis credibilis est, quòd pluribus rationibus, vel testimoniis, maximè diversis, probatur; nam difficulter in idem

asserendum conspirant plures, maximè diversi testes: & difficultas illa, quæ invenitur, in procurando plurium ad idem sentiendum consensu, non solet superari, nisi à veritate, vel auctore ejusdem DEO. Hinc nobis omnibus evidenter credibile est, dari Constantinopolin, vel Americam, aut Asiam; quia, quamvis eas non viderimus, tamen tot, & tam diversis testimoniis, in idem conspirantibus, non possumus, nisi imprudentissimè fidem negare. Itaque, ut etiam ostendamus evidentem credibilitatem religionis Christianæ, eam pluribus, iisque diversis rationibus, seu testimoniis, confirmabimus. Aliqui putant, hanc evidentiam esse de fide, ex illo *psal. 92. v. 5. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis*: hoc est, ut exponit Lyranus, *magis, quàm prima principia*.

227. Prob. itaque concl. 1. ex auctoritate ipsius primi auctoris religionis Christi Domini, cujus inprimis eximiam vitæ innocentiam, ac sanctitatem, etiam hostes reprehendere ausi non sunt, & fictis tantum ex invidia calumniis eum ad mortem damnarunt: cujus eximiam sapientiam, rerumque abstrusissimarum noticiam, quin & futurorum contingentium præscientiam, ac prædictionem, & prophetias plurimas, iidem rursus negare non potuerunt: cujus thymaturgam potentiam, in sanandis omnis generis morbis, in expellendis demonibus, in resuscitandis ipsis mortuis: ac tandem etiam propriam ejus post triduum resurrectionem à mortuis, Judæa tota obstupuit.

Nec dicas, hæc tantum ab Evangelistis, utpote ejus sociis, ac amicis, esse conscripta, adeoque suspecta; nam, licet infideles scripta Evangelistarum non admittant, tanquam verbum Divinum, tamen ipsi ut historici merentur ab omnibus saltem fidem humanam. Nec supponi potest, ea mirabilia tantum esse in gratiam Christi conficta; nam Evangelistæ testabantur ea, tanquam in orbis oculis facta, & eo tempore, quo adhuc plurimi Christo synchroni vivebant, à quibus facillimè mendacii argui poruissent. Adde, quòd iidem sincerè etiam scripserint Christi Domini passionem, & mortem: cur igitur credunt infideles Evangelistis, asserentibus Christum esse crucifixum, & non pariter credunt dicentibus, eundem à mortuis resurrexisse?

Et quis tandem alius hæc scribere debuisset? an quisquam Judæus, vel gentilis, sed Christo infensus? at si talis quispiam ea scripserit animo sincero, & non omnino impiissimo, debuisset etiam Christi fidem amplecti, nec Christi hostis manere: & tales ex Judæis plures de Christo scripsere: sicut & Apostoli ipsi ex Judæis fuere. Quod si autem infidelis aliquis, animo perverso, & nescio ex quo fine, de Christo scripserit, nulla fuisset ratio, ipsi præ Apostolis fidem habendi, præsertim cum istorum scripta tot miraculis (de quibus fusè postea) comprobata fuerint.

228. Verum etiam quidam, qui in Chri-

Christum minime crediderunt, tamen de eo tale testimonium perhibuerunt, quod sine veritate ejus doctrinae verum esse non posset: sic enim scribit Josephus Judaeus *l. 18. antiquitatum c. 4. n. 6. edit: Basileens.* Eodem tempore fuit Jesus, vir sapiens, si tamen virum cum fas est dicere; erat enim mirabilium operum patrator, & doctor eorum, qui libenter vera suscipiunt: plurimosque tam de Judaeis, quam de gentibus, sectatores habuit. Christus hic erat, quem accusatum à nostra gentis principibus Pilatus cum addixisset cruci, nihilominus non destiterunt eum diligere, qui ab initio ceperant; apparuit enim eis tertia die vivus, ita, ut divinitus de eo vates hoc, & alia multa miranda, predixerunt: & usque in hodiernum Christianorum genus ab hoc denominatum non desit.

Hebraei quidem negant, hoc testimonium haberi in Josepho: sed sciendum, duos esse Josephos Judaeos, celebres scriptores, unum filium Mathathiae, alterum filium Gorionis, de quibus vide Bellarminum de scriptor. Eccl. v. Josephus Hebraeus: & prior habet hoc testimonium, non posterior. Verum est, etiam Romae in quodam exemplari Hebraeo Josephi Mathathiae, non fuisse inventum hoc testimonium: sed ut testatur Baronius ad an. 34. n. 226. cum quaereretur in eo hoc testimonium, abrasum inventum est, adeo ut nulla ad excusandum scelus posset asserri defensio; cum membrana ipsa id exclamare videretur.

229. Marcellius etiam Ficinus *l. de Christiana religione. c. 30.* testatur, quod Machomet Turcarum Pseudopropheta Christum in Alcorano suo appellet *Spiritum, Verbumque DEI.* & c. 36. testatur, Machometem fuisse confessum, doctrinam Christianam ... ab ipso DEO auctoritatem mirabilem accepisse.

Spondanus etiam ad annum Christi 34. n. 63. ex Hegeippo, Judaicarum rerum scriptore, refert, Tiberium Imperatorem, post acceptam à Pilato de Christi miraculis, & morte epistolam, de eo ad senatum retulisse, ut inter Deos referretur: sed Senatum restituisse, & ideo poenas à DEO sibi accersivisse, de quibus idem Spondanus ex Orosio ad annum Christi 33. n. 16. citatque hanc in rem Tertullianum; Orosium, Gregorium Turonensem. Idem Spondanus ad annum Christi 224. n. 2. ex Lampridio refert, Alexandrum Severum Imperatorem, in suo Larario Christi quoque imaginem statuuisse, eique templum erigere, & eum inter Deos recipere voluisse: idem etiam jam prius Hadrianum cogitasse, & ideo in omnibus civitatibus templa construi jussisse, ea intentione, ut Christo dedicarentur: sed ab hoc consilio revocatum fuisse ab iis, qui dicebant, alia dein Numina neminem habitura esse cultorem.

230. Ex quibus patet, non tantum Christianos, sed & Judaeos, Machometanos, atque Gentiles, quales fuere tres dicti Imperatores, Christum summe laudabi-

lem, & honore maximo dignum censuisse. Qua quidem in re sibi ipsis implicite contradixerunt; nam, si ejus doctrina vera non fuit, certe impostor pessimus, & magus fuisset, nullo honore, sed supplicio dignissimus. At, si vera fuit ejus doctrina, errores Judaeorum, atque gentilium, utique ex ejus sententia, rejiciendi fuere: quos tamen isti retinuerunt. Interim hoc manet verissimum, religionis nostrae auctorem, non tantum à suis sequacibus, sed etiam ab alienis, supra hominem aestimatum fuisse: quod fidei nostrae magnam utique conciliare debet auctoritatem.

Accedit, quod Judaei post Christum interfectum tantis internecionibus, plagis, atque excidiis, afflicti fuerint, ut gravissimi sceleris eos poenas dare, nemo dubitare queat: quale aliud praeter Christi mortem prudenter assignari non potest. Sanè à morte Christi patiuntur longè graviora, quam unquam antiquioribus temporibus, id quod cuique patebit, si ultimum excidium Hierosolymarum, & Palestinae, atque clades Judaeis per Romanos inflicta, cum prioribus velit conferre. Insuper, cum alias ad certum tempus, septuaginta circiter annorum, captivitas eorum duraverit, jam ad mille, & septingentos annos perdurat, quibus exules patria, ubique vagi, atque contempti, sine templo, sine sacrificiis, sine proprio rege, aut duce, miserabilissimam vitam aegre trahunt: cur autem gens perfida illa non omnino è mundo sublata fuerit, dicemus infra, quando de prophetiis n. 238. At, si Christus falsis doctrinis mendacium decepisset, certe ejus mortem DEUS non ita ulcisci, sed potius praemiis remunerari, debuisset.

231. Probatur 2. conclusio, ex auctoritate aliorum, religionis nostrae praedicatorum, & assecularum. Atque imprimis, etiam Apostoli prius rudes piscatores fuerint, postea tamen toti mundo prodigiis, sapientia, atque omni virtute, inclaruerunt. Quantum dein fuere nomina SS. Patres, & Ecclesiae Doctores, Athanasius, Basiliius, Ambrosius, Augustinus, Hieronymus, & mille alii, doctrinae suae, atque ingenii subtilissimi monumentis, toti orbi notissimi? Certè viri hi maximi tales fuerunt, qui, ut habet S. Augustinus *l. de utilitate credendi c. 12. cum de religione, id est, cum de colendo, atque intelligendo DEO agitur.... sequendi sunt: tanquam ij quibus, ut ait, ibidem S. Doctor, inest, quanta inesse homini potest, ipsius hominis, Deique firmissime percepta cognitio, atque huic cognitioni vita, morèsque congruentes.* Unde insurgentibus aliquando dubiis indeliberatis, merito cogitare quis potest, se non esse tantis viris prudentioribus, & merito sibi eorum auctoritatem sequendam. Nec scientia sola, sed etiam sanctitate fuere conspicui; sepositis namque, non voluptatibus tantum, sed & omnibus saeculi curis, atatem omnem Divino cultui, & verae religionis dogmatibus enucleandis, & illustrandis, dedicaverunt.

runt. Et quis credat, hosce post diligentissimam inquisitionem falli, aut studiosè alios fallere? Sanè non videtur Divinæ bonitati satis consentaneum, ut eos in tam gravi negotio decipi sinat, qui tanto, tamque sincero studio, Divinæ tantùm gloriæ unâ cum vera fide promovendæ, operam dederunt: præsertim cùm vera religio, utpote medium ad salutem necessarium, non debeat hominibus ita esse abscondita, ut nec à sapientibus, post maximam diligentiam, possit reperiri: quomodo enim eam rudes invenirent?

ARTICULUS IV.

Aliæ probationes ejusdem conclusionis.

232. **P**Rob. ulterius veritas Christianæ doctrinæ, ex ipsius puritate, ac sanctitate. In primis nulla alia secta, tam sublimiter, ac honorificè, de DEO sentit, omnem prorsus imperfectionem ab eo removendo, & omnem perfectionem ei attribuendo, quàm Christiana; hinc, licet in materia fidei tradat aliqua, quæ rationem naturalem superant, hoc ipsum est veritatis argumentum; quia utique æquum est, aliqua de DEO credere, quæ ratio naturalis non capit; cùm tam sublimis essentiæ sis sit, ut vis naturalis intelligendi creaturarum, eum capere nequeat. Accedit, quòd, licet aliqua difficultia sint, & supra rationem nostram, non tamen sint contra eam, nec falsitatis possint convinci.

Quod verò attinet ad morum disciplinam, ea apud Christianos (si ab omni hæresi pura sit, ut apud Catholicos est) tam honesta, rationi conformis, ac sancta est, ut eam infideles etiam laudent, eamque suspiciant, licet ob nimis ardua virtutum opera eandem horreant; sive enim spectemus, quæ ad DEUM, sive quæ ad proximum, sive quæ ad nos ipsos spectant, talibus moribus vivere jubemur, qui sanctos sanè reddunt. Certè præcipitur, ut DEUM, ejusque honorem bonis omnibus, etiam vitæ, longè præferamus, eum super omnia diligamus, ceremoniis honestissimis colamus, ejus voluntati, in difficillimis etiam casibus, humillimè acquiescamus.

233. Quoad proximum, debemus eum diligere, ut nos ipsos, juvare in necessitatibus, etiam inimicum amare: & est nota omnibus illa lex: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*: quam teste Gormaz de virt. Theol. n. 619. Antoninus Pius Imperator ethnicus summo opere laudavit, & virum omni exceptione majorem fore dixit, qui id observaret. Quoad nos, debemus etiam moderari voluptates, præsertim corporeas, in plurimis rebus, in quas aliæ gentes sæpe profusissimæ sunt. Etiam conjugii status apud nos indissolubilis, & inter duas tantùm personas, modestissimus, &

R.P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

honestissimus est, atque infidelium admirationem sæpe exprestit. Certè, qui vitam ad leges Christianas exactam duxerit, omnino toti mundo laudabilem se exhibebit.

Ut nihil dicam de observatione consiliorum Evangelicorum, quæ proponuntur in nostra religione Catholica, & à plurimis sanctissimè observantur: quæ perfectè servata hominem ad summam sanctitatem perducunt; id quod experientia monstravit in tot millibus antiquorum eremitarum, & monachorum, aliorumque Sanctorum, quos, cœu suos heroes Ecclesia ad imitationem, vel cultum proponit: qui amplissimas opes, imò regna, cum voluptatibus, ac honoribus omnibus, postposuere gravissimis laboribus, ac asperitatibus vitæ: & tanta fecerunt, quæ nec antiquitas in suis fabulosis heroibus fingere ausa est.

234. Probatur 4. conclusio ex propagatione religionis Christianæ. Etsi hæc religio doceret plurima, captum humanum superantia, & corruptæ naturæ nostræ valde difficilia: etsi ei viribus omnibus resisterent, non tantùm Judæi, sed & totum Romanum imperium, aliique omni orbe reges, & principes, inque ejus affeclas levissimis tormentis animadverterent: etsi ejus auctor fuisset morte crucis, adeoque summâ ignominia affectus: ejus autem discipuli, dum ab eo assumerentur, essent tantùm rudes homines, nulla nobilitate, nulla etiam naturaliter acquisitâ scientiâ clari: tamen religio ista per totum orbem est fulissimè propagata.

Et quidem propagata est nulla armorum vi, ut Machometismus, nulla temporalis voluptatis, aut commodi spe, ut idem Machometismus, & postea aliquæ hæreses: sed sola promissione, & expectatione futurorum bonorum. Et amplexi sunt hanc religionem etiam docti, qui intellectum captivare, & indocti, qui bonis temporalibus propterea carere, atque appetitum naturæ corruptæ, in vitia pronum, fortissimè cohibere, sibi que vim sapissimè facere debuerunt. Quod sanè non nisi Divina virtute, adeoque auctore DEO, fieri potuit, præsertim, cùm, licet omnibus modis oppugnata hæc religio semper fuerit, semper tamen creverit, adeo, ut in proverbium abierit: *Sanguis martyrum est semen Christianorum*.

Hinc S. Augustinus l. 22. de civit. DEI c. 5. enumerat quidem plura Apostolorum miracula, iisque docet Christi Domini resurrectionem, atque ad cœlos ascensionem (adeoque Christi Domini doctrinam, seu nostram religionem) redditam esse credibilem: sed tamen addit, quòd, si negentur omnia alia miracula, hoc unum sufficiat, quòd sine miraculis mundus eam crediderit; sic enim finit illud caput: *Si verò per Apostolos Christi, ut eis crederetur, resurrectionem, atque ascensionem prædicantibus Christi, etiam ista miracula facta esse non credunt, hoc nobis unum grande miraculum sufficit, quòd eam terrarum orbis sine ullis miracu-*

miraculis credidit. Sed nec sine Divina virtute eam firmante, post mille septingentos, & plures annos, adhuc ista religio durare potuisset, inter tot ei adversa: certè aliae sectae complures, quamvis non tot difficultatibus impetita, dudum extinctae sunt.

235. Probatur 5. ex fortitudine martyrum. Incredibilis sanè numerus est eorum, qui pro fide Christi vitam dederunt. Probati auctores affirmant, quòd eorum numerus decem, aut undecim milliones excedat. Et quidem fuerunt omnis sexus, & ætatis, pueri etiam, & puellae: atque inter tormenta sævissima, inter ignes, & rotas, & quæcunque atrocia, ingeniosa crudelitas excogitare potuit, inter infamissimos etiam cruciandimodos invicta constantia ad mortem usque alacritate etiam summa steterunt, solo studio placendi DEO, & servandae religionis: quin ullis, aut parentum, vel filiorum lacrimis, aut principum, iudicumve blanditiis, amplissimisque promissis, sese moveri sinerent. Sanè homines libenter mori, & atrocissima tormenta pati, non ob ullum temporale lucrum, sed ob solam vitae sanctitatem, res est adeò magna, ut obtineri nequeat à natura, sed à sola virtute Divinitus data. Nec satis congruere videtur bonitati Divinae, si in re tanta errare, & pro inutili falsitate mori sineret tot homines, & tanto erga se amore flagrantés.

236. Probatur 6. ex miraculis, quæ argumentum Divinae veritatis esse, satis constat ex dictis n. 89. & sequentibus. Facta autem esse, & quidem verissima miracula in Christianae religionis comprobationem, negare, nisi insipiens, nemo potest: cum jam tot sæculis annotata inveniantur, ac scripta à SS. Patribus, etiam antiquissimis, Athanasio, Gregorio Nysseno, Hieronymo, Ambrosio, Augustino, Gregorio Magno, Theodoro, Severo Sulpitio, & aliis: quorum syllabum, & ordinem etiam sæculorum, ac temporum videre potes apud Bellarminum tom. 2. contr. 1. l. 4. de notis Ecclesiae c. 14.

Quamvis autem aliquando occulti naturales effectus miraculosi sint habiti, vel etiam aliqui casus ex imprudenti simplicitate sint conficti: dicere tamen tantos viros, (quorum vitæ integritas, fides, ac sapientia, omni exceptione est major, quique loco, & tempore, hoc est, integris sæculis, ac regnis, inter se fuere disjuncti) in hoc conspirasse, ut anilibus fabulis, & figmentis, fidem animo levissimo haberent, illique conscriptis orbem implerent: vel etiam illis malitiosè sparsis alios deciperent, certè infanum est. Et rectè scripsit S. Augustinus l. 10. de civitate DEI c. 18. *An dicet aliquis, ista falsa esse miracula, nec fuisse facta, sed mendaciter scripta? Quisquis hoc dicit, si de his rebus negat omnino ullis litteris esse credendum, potest etiam dicere, nec DEOS ullos curare mortalia; non enim se aliter colendos esse persuaserunt, nisi mirabilibus operum effectibus.*

Quamquam non soli Christiani, sed & infideles, fidem de miraculis nostrae religio-

nis faciant; nam Josephus Judæus, citatus n. 228. de Christi Domini miraculis fidem facit: item Marcus Aurelius Imperator (cujus filia quoque per S. Abertium à demone liberata fuit) in litteris suis ad senatum datis, quas legere est apud S. Iustinum M. post Apologiam secundam ad Antoninum Pium (ubi etiam habetur epistola Antonini in favorem Christianorum) quasque Marci Aurelii literas etiam plures alii citant: in his autem Marcus Aurelius apud Spondanum ad an. Christ. 176. testatur, se nulla ope à gentilibus Diis obtenta, tandem per militum Christianorum preces, tam pluvias exercitui summè sitiienti extremè necessarias, quam grandinem, ac fulmina, quibus hostis consumptus sit, impetrasse. Et hinc addunt iidem auctores, quòd ea legio *fulminea*, vel *fulminatrix* dicta sit.

237. Referunt autem, tum hi, tum etiam alii scriptores, omni exceptione majores, resuscitationes mortuorum, illuminationes etiam à nativitate cæcorum, vel per plurimos annos visu privatorum: referunt gravissimos morbos, in momento sanatos, & sanitatem diu constanter, absque suspitione præstigiæ, servatam: quæ verissima prodigia sunt, & nec demonis virtute fieri possunt: præterquam, quòd viri, ea miracula operantes, maximè sanctitatis (ut aliunde erat notissimum) fuerint, & ideo demonibus odio; quos propterea commercii cum demone arguere, injustissimum esset.

Sed neque alia minora prodigia demoni adscribi prudenter possunt; cum facta sint ad DEI maximam gloriam, quam demon non vult procurare, & sæpe in confusionem apertam, & maximam ipsius diaboli, præsertim, cum ipse sapissimè è corporibus pulsus sit, & ex idolis suis ejectus, quin etiam coactus fateri, se DEUM non esse, sed potius demonem: quod factum antiquissimus Tertullianus in Apologetico adversus gentes c. 23. docet, dum ad experimentum hujus faciendum gentiles provocat: *Edatur, inquit, hic sub tribunalibus vestris, quem demone agi confitet. Jussus à quolibet Christiano loqui spiritus ille, tam se demonem confitebitur de vero, quam alibi DEUM de falso.* & paulò post: *Nisi se demones confessi fuerint, Christiano mentiri non audentes, ibidem illius Christiani procacissimi sanguinem fundite.*

Accedit, plurima miracula esse perpetua, & miraculosè semper perseverare, aut conservari, quòd demonem, aut posse, aut DEUM permittere, credibile non est. Sic plures SS. Hostiae per plura sæcula conservantur sanguinæ: plura etiam Sanctorum corpora, iis etiam in locis, in quibus debuissent consumi, servata sunt integra, e. g. viva in calce corpus S. Xaverii. Sic concretus S. Januarii sanguis sæpius miraculosè liquefcit. Sic servantur adhuc tres globi, in corde S. Clarae de monte Falco inventi, quorum bini, qualescunque velis accipere, non plus ponderabunt, quàm tertius solus, symbolum elegans SS. Trinitatis. Sic manat prodigiosus liquor ex ossibus S. Nicolai Myrensi.

rensis Episcopi, quæ modò servantur Barri in Apulia: & ex ossibus S. Walburgis Virginis, quæ coluntur Eystadii in Franco-nia. Sed hæc satis: qui plura cupit, adeat passim scriptores sacros, præsertim historiae Ecclesiasticæ, aut vitæ Sanctorum, ubi inveni-et plurima: arguere autem omnes nugarum, aut mendaciorum, perfrictissimæ frontis est: nec tamen, qui omnia ista negaret, S. Au-gustini invictissimum argumentum n. 234. adductum effugeret.

ARTICULUS V.

Ulteriores probationes ejusdem conclusionis.

238. **P**Rob. 7. conclusio ex prophe-tiis. Religio, quæ antequam existeret, infallibiliter prædi-cta, promissa, & collaudata est, non potest esse mala, vel falsa: talis est religio Chri-stianorum: ergo. ma. prob. prædictiones in-fallibiles rerum contingentium, à solo DEI nutu pendentium, sunt certum signum Di-vinitatis, ut omnes homines sentiunt, & hinc gentiles, etiam ob ambiguas, vel tan-tum apparenter veras, vel rerum aliquo mo-do etiam necessariò accidentium, sed ab ho-mine ignoratarum, prædictiones, DEOS suos æstimârunt: quin etiam *Isaias c. 41. v. 23.* alloquens DEOS gentium dicit: *An-nuntiate, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quia Dii estis vos:* hinc Tertullia-nus in *Apologetico c. 20.* ait: *Idoneum, opi-nor, testimonium Divinitatis veritas divi-nationis:* ergo religio infallibiliter prædi-cta, promissa, ac collaudata, est à DEO præ-dicta, promissa, atque laudata: atqui, quod est à DEO prædictum, promissum, & lauda-tum, non potest esse malum, vel falsum: ergo.

Prob. jam minor superior, nempe quòd religio Christianorum talis sit. Primò ex prophetiis Judæorum antiqui testamenti, quæ, tum de Christo venturo, tum de ejus lege, seu testamento novo, tum de ejus passione, ità claræ sunt, ut gentiles dice-rent, eas prophetias primò esse scriptas post Christum, ejusque legem institutam, ferme sicut Virgilius vaticinatur tanquam futura, quæ ante aliquot sæcula jam erant facta. At refutantur facillimè ab ipsis Ju-dæis, qui testantur, sanctissimos esse, & an-tiquissimos eos libros, ex quibus hæ præ-dictiones sumuntur: & hæc est juxta S. Augustinum *l. 18. de civitate c. 46.* ratio, cur DEUS Judæos, et si eos gravissimis malis affligeret, noluerit omnino excindere, sed potiùs eos in omnem terram dispergere, ut scilicet ubique essent testes veritatis pro-pheticarum.

239. Ut autem ex pluribus pauca tan-tum adducamus. Prædictum est tempus adventûs Christi, quando scilicet Judæi non erant amplius habituri ex sua gente regem, vel ducem, *Gen. 49. v. 10.* Non au-feretur sceptrum de Juda, & dux de se-

more ejus, donec veniat, qui mittendus est: & ipse erit expectatio gentium. Item quòd Messias jam venerit, colligitur apertè ex *Danielis c. 9. v. 24.* nam septuaginta heb-domades (intellige annorum) quandocun-que inceperint, de facto saltem certò im-pletæ sunt, etiamsi non fuissent abbreviatæ, quod tamen factum esse Angelus expressè dicit *loc. cit.* Quòd Messias futurus sit DE-US habetur *Baruch. 3. v. 36.* *Hic est DE-US noster, & non æstimabitur alius adver-sus eum* Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conversatus est. & *Isaia 9. v. 6.* *Parvulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est princi-patus super humerum ejus: & vocabitur nomen ejus admirabilis, consiliarius, DEUS, fortis, pater futuri sæculi, princeps pacis.* Ubi nota, hîc, ut sæpè etiam aliàs, à prophe-tis adhiberi perfectum tempus pro futuro; tum quia idiomati Hebraico id frequens est; tum quia hac ratione exprimitur certitudo rei futuræ, quæ tam certò fiet, quasi jam fa-cta esset.

Quòd idem Messias futurus sit de stir-pe David, dicitur *Isaia 11. v. 1.* *Egredietur virga de radice Jesse* (hic est pater Davidis) *& flos de radice ejus ascendet:* scilicet orie-tur B. Virgo, tanquam virga, & Christus tanquam flos. Ejusdem Messie nativitas prædicta est ex virgine *Isaia 7. v. 14.* *Ec-ce virgo concipiet, & pariet filium.* Locus nativitatis Bethlehem *Michæ 5. v. 2.* *Et tu Bethlehem Ephrata parvulus es in milli-bus Juda: ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israël, & egressus ejus ab ini-tio, à diebus æternitatis.* Pax tunc futura per universum orbem *Michæ 4. v. 3.* *Con-cident gladios suos in vomeres, & hastas su-as in ligones: non sumet gens adversus gentem gladium.* Eadem habentur fermè verba *Isaia 2. v. 4.* item *Zach. 9. v. 10.* *Dissipabitur arcus belli, & loquetur pacem gentibus.*

Christi Domini præcurfor S. Joannes Baptista prædictus est *Malach. 3. v. 1.* *Ec-ce ego mitto Angelum meum, & prepara-bit viam ante faciem meam: & statim ve-niet ad templum suum dominator, quem vos queritis.* Christi prædicatio prædicta est *Isaia 61. v. 1.* *Spiritus Domini super me; eo quòd unxerit Dominus me: ad an-nuntiandum mansuetis misit me, ut mede-rer contritis corde, & predicarem cap-tivis indulgentiam, & clausis apertionem: ut predicarem annum placabilem Domino.* Ejus miracula *Isaia 35. v. 5.* *Tunc aperi-en-tur oculi cæcorum, & aures surdorum pa-tebunt. Tunc saliet sicut cervus claudus, & aperta erit lingua mutorum.*

240. Ulteriùs prædicatur ingressus Chri-sti Domini Hierosolymam super asinum *Zach. 9. v. 9.* *Exulta satis filia Sion, ju-bila filia Jerusalem: Ecce Rex tuus veni-et tibi justus, & salvator: ipse pauper, & ascendens super asinam, & super pullum filium asinae.* Ejus proditio per discipulum *Psal. 40. v. 10.* *Etenim homo pacis meæ, in quo*

quo speravi, qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantationem. Ejus venditio triginta argenteis Zachar. 11. v. 12. Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos: & dixit Dominus ad me: proice illud ad statuarium, decorum pretium, quo appretiatum sum ab eis: & tuli triginta argenteos, & projecit illos in domum Domini ad statuarium. Fuga discipulorum in oliveto Zachar. 13. v. 7. Percute pastorem, & dispergentur oves.

Christi patientia in passione prædicta fuit Isaia 53. v. 7. Sicut ovis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tonaente se obmutescet, & non aperiet os suum. & Jeremie 11. v. 19. Ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam. Ejus dolores, & cruciatus, vulnera, & plagæ, & totius corporis deformatio, iterum Isaia 53. per totum quasi caput, ubi etiam cum latronibus occidendus dicitur v. 12. Cum sceleratis reputatus est. Potus fellis, & acetum Psalmo 68. v. 22. Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto. Ejus derelictio in cruce eod. psal. v. 21. Sustinui, qui simul contristaretur, & non fuit, & qui consolaretur, & non invenit. Ejus in cruce oratio Psal. 21. v. 1. DEUS DEUS meus, respice in me: quare me dereliquisti? Irrationes, & blasphemie Judæorum ibidem v. 8. Omnes videntes me deriserunt me: locuti sunt labiis, & moverunt caput, & v. 7. Ego autem sum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis. Crucifixio, & extensio in cruce ibidem v. 18. Foderunt manus meas, & pedes meos: dirimerunt omnia ossa mea.

241. De vulneribus manuum etiam habetur prophetia Zacharia 13. v. 6. Quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum? & dicit: his plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me. Partitio vestium iterum psal. 21. v. 19. Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem. Defectus solis in morte Christi Amos 8. v. 9. Et erit in die illa, dicit Dominus DEUS: occidet sol in meridie, & tenebre faciam terram in die luminis. Christi sepultura Isaia 11. ubi, cum propheta plura dixisset de virtutibus Christi, & felicitate illorum temporum, subjungit v. 10. Et erit sepulchrum ejus gloriosum. Resurrectio Christi Psal. 15. v. 10. Non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Ascensio in cælum Psal. 67. v. 19. Ascendisti in altum, captivam duxisti captivitatem: accepisti dona in hominibus. Hæc ex prophetis breviter adducta potius, quam explicata: duas ramen prophetias, nempe Jacobi Patriarchæ Genes. 49. & Prophetæ Daniel. 9. fulsius tractatas invenies in tractatu de incarnatione. n. 71. & seq.

Ex his autem patet, quàm meritò Christus Dominus sæpius Judæos revocaverit ad Scripturas, ut ex illis cognoscerent, se esse Messiam: sic Joannis 5. v. 39. ait: Scrutamini Scripturas; quia vos putatis in ipsis

vitam æternam habere; & ille sunt, quæ testimonium perhibent de me. Huc etiam facit dictum illud S. Augustini tract. 35. in Joannem sub finem: Prævidens enim Dominus JESUS Christus, impios quosdam futuros, qui miraculis ejus calumniarentur, magicis artibus ea tribuendo, prophetas ante præmisit. Nunquid enim, si magus erat, & magicis artibus fecit, ut coleretur & mortuus, magus erat, antequam natus?

242. Huc spectant Sibyllæ, quas nemo existimet garrulas tantum mulieres, cum virgines fuerint omnes, & in præmium castitatis, vero DEI spiritu fuerint afflatae, ut S. Hieronymus, S. Augustinus, item Theophilus Antiochenus, Lactantius, & alii communissimè perhibent, præsertim S. Justinus M. orat. parænet. ad Gentes in fine dicens: Valeat apud vos, ad persuadendum, faciendamque fidem, antiquissima Sibylla auctoritas, cujus libri in orbe terrarum extant, quæ & Divino numine afflata, oculis vos docet, eos non esse Deos, qui dicuntur, & JESU Christi, conservatoris nostri, futurum adventum, omniâque, quæ ipse facturus est, aperte, planèque prædixit: imò Clemens Alexandrinus l. 6. formatum refert dictum S. Pauli, fideles hortantis ad Sibyllinorum librorum lectionem: Libros quoque græcos sumite: agnoscite Sibyllam, quomodo unum DEUM significet, & ea, quæ sunt futura: & Hystaspem sumite, & legite, & invenietis DEI filium, multò clariùs, & apertius esse scriptum: & quemadmodum adversus Christum multi reges instruent aciem, qui eum habebat odio, & eos, qui nomen ejus gestant: & ejus fideles, & ejus tolerantiam, & adventum.

Hinc, cum antiqui Christiani Sibyllarum libros sæpius allegarent, Sibyllæ dicti sunt: prohibueruntque Imperatores gentiles, sub pœna mortis, lectionem Sibyllarum, quæ de re queritur S. Justinus martyr in Apologia 2. pro Christianis ad Antoninum Pium post medium aens: Operâ autem malorum genitorum mors constituta, & definita est in eos, qui Hystaspis, vel Sibylla, vel prophetarum, vatumque libros legunt, ut metu homines, qui legunt, abducant ab eo, ne rerum bonarum cognitionem accipiant. Ecclesia etiam Sibyllis auctoritatem magnam concedit, dum eas allegat in threnis illis: Dies ira, dies illa, solvet sæculum in favilla, teste David cum Sibylla.

Decem autem Sibyllæ fuerunt, ut communis perhibent, à patria sua cognominatae: Cumæa, Cumana, Persica, Hellepontica, Lybica, Samia, Delphica, Phrygia, Tiburtina, Erythræa: quarum vaticinia plura assert S. Augustinus l. 18. de civit. DEI. & alii, Carmina autem earum hic refero ex Alphonsi Salmeronis Commentariis in Evangelia tom. 2. tract. 19. ubi explicatur, quomodo gentibus Verbum per Sibyllas illuxerit.

243. Prima Cumæa de adventu Christi in temporum tranquillitate, sic canit Cum DEUS e cælo regem demitteret olympo,
Tunc

Tum terra omniparens fruges mortalibus
agris
Reddet inexhaustas, frumenti, vini, olei-
que.

Dulcia tunc mellis diffundent pocula cella,
Et niveo lactes erumpent lacte suaves.
Oppida plena bonis, & pinguis culta vige-
bunt.

Nec gladios metuet, nec belli terra tumultus;

Verum pax terris florebit in omnibus alta.
Cumana de incarnatione sic feribit.

Tunc ad mortales veniet mortalibus ipsis
in terris similis, natus Patris omnipotentis,
Corpore vestitus.

Perfica sic habet de Joanne præcursore.
Tunc quoque vox veniet quedam in deserta
locorum,

Nuntia, mortales miseros qua clamet ad
omnes,

Ut rectos faciant calles, animosque repur-
gent

A vitis, & aquis lustrentur corpora mundis.
Hellepontica de Christi prædicatione ait.
Ille DEI legem complebit, non violabit,
Per similem formam referens: & cuncta do-
cebit.

Lybica de ejus miraculis.

Ille quidem morbis pressos sanabit, & omnes
Lætos, quotquot ei fident, cæcique videbunt,
Incident claudi, surdis audire licebit,
Insolitas mutis dabit efformare loquelas,
Expellet furias, oppressu morte resurgent,
Placabit fluctus, in desertisque locorum,
Large panibus è quinis, & pisce marino
Milia quinque virum satiabit, reliquique,
Bissenos cophinos implebunt Virginis alma.

Samia de ingressu in Jerusalem.

Salve casta Sion, permultaque passa puella,
Ipse tibi inscens rex en tuus intrat asello,
Erga omnes mitis, tua quò tibi, quò juga
demat

Intoleranda nimis, que fers cervice subacta.
Delphica de ejus passione.

Impingent illi colaphos, & sputa scelestis
Israël labiis, nec non & fellis amari
Apponent escam, potumque inimitis aceti.

Phrygia de portentis in morte ejus, &
sepultura.

Scindetur templi velum, mediūque diei
Nox tenebrosa tribus premet admirabilis
horis,

Et tridui somno peraget mirabile factum.
Tiburtina de Christi resurrectione,
& ascensione.

Sed postquam triduo lucem repetiverit, at-
que

Monstrabit somnum mortalibus, atque do-
cendo

Cuncta illustrabit, caelestia tecta subibit,
Nubibus invehctus.

Erythraea de judicio extremo hæc canit.
Judicii in signum tellus sudore madesct,
Et rex æternus summo descendet olympo,
Scilicet ut carnem, mundumque ut judicet
omnem.

Unde DEUM fidei, dissidentesque videbunt,
Summum cum Sanctis in sacri sine sedentem.

Hæc sanè clarissima sunt, quanquam illis
temporibus, aut nemini, aut vix ulli intel-
lecta: sed postquam completa nunc sunt, ab
omnibus facile capiuntur.

244. Quin ipse dæmon, Divina vi ad-
actus est, ad Christum confitendum; cum
enim (ut testantur Nicephorus l. 1. c. 17.
Suidas, & Cedrenus apud Spondanum in ap-
paratu ad annales n. 13.) Delphicum ora-
culum mutum redditum fuisset, tandem
silentii causam edixit Augusto illis versibus
notis:

Me puer Hebraus Divos DEUS ipse guber-
nans,

Cedere sede jubet, tristémque redire sub or-
cum;

Aris ergo dehinc tacitis abscedito nostris.
qua de causa ajunt, Augustum extruxisse alta-
re cum inscriptione Ara primogeniti DEI:
crediturque fuisse locus in Capitolio, ubi
olim stetit templum Jovis Capitolini, & mo-
dò est templum B. Virginis RR. PP. Franci-
scanorum, dictum Ara cæli.

245. Accedit, quòd non tantum præ-
dicta fuerit religio nostra, sed etiam pluri-
mis ejus sequacibus collatum divinitus fue-
rit donum prophetiæ, seu notitia futurorum
contingentium, à libertate solius DEI, vel
hominis pendentium, vel abstrusissimarum
cogitationum, & secretorum cordis, quæ
nec dæmoni patent; nam non tantum Chri-
sti Domini prophetiæ plurimæ recensentur
ab Evangelistis (quorum auctoritatem de-
fendimus jam supra n. 227.) sed & aliorum
Sanctorum ubique infinitæ leguntur in eo-
rum rebus gestis: quas, si omnes neges, po-
teris historiis etiam aliis omnibus fidem
negare. Jam verò donum prophetiæ, cum
à solo DEO conferri possit, certè signum
est religionis illi acceptæ, ut probavimus
n. 238. Sed neque verisimile est, DEUM per-
missurum fuisse, ut eximii sui cultores (qui-
bus solis ut plurimum hoc donum con-
cedit) ignorarent veram religionem, quæ
tamen summè necessaria erat ad eorum sa-
lutem, dum interim tam multa alia, longè mi-
nus necessaria, eisdem revelavit.

ARTICULUS VI.

Ultima probatio conclusionis.

246. **P**Rob. conclusio ultimò. Nulla
ex omnibus aliis sectis, seu
religionibus in orbe est, quæ
vel à longè habeat tanta signa credibilitatis,
quàm habeat religio Christianorum: ergo
ipsa præ omnibus aliis est evidenter credi-
bilis. conseq. est innegabilis; utique enim est
evidens, me prudentius credere illud, quòd
pluribus signis, & motivis credibilitatis
est affectum, quàm aliud longè paucioribus
signis vestitum. ant. autem prob. nulla est
alia religio, quæ habeat auctorem tam di-
gnum, propagatores, & asseclas tam virtu-
osos, & doctos, doctrinam tam puram, ho-
nestam, & sanctam, tamque mirabili mo-
do

do propagatam, tanto fuso sanguine contestatam, tantis miraculis confirmatam, tot prædictionibus prius denuntiatam, & tot prophetis illustrem: ergo. consequens est clara. ant. prob. comparando religionem Christianam cum Gentilismo, Philosophismo, Machometismo, & Judaismo, ad quas diximus *n. 176.* reduci omnes sectas extra Christianismum; de sectis autem Christianorum puta, Lutheranorum, Calvinistarum &c. comparative ad Catholicos dicemus inferius.

247. Itaque. quod spectat ad Gentilismum, auctores ejus (ut *Sapientia 13. 14. & 15.* habetur) fuere homines omnino insipientes, qui ex lignis, vel metallis fecere imagines; & e. g. pater, ut dicitur *Sapientia 14. v. 15.* dolens, citò mortuum esse suum filium, ejus imaginem fieri curavit arte sculptoria: dein, quem cupiebat, & tamen habere non poterat vivum, colere cepit mortuum, & inter servos suos sacra constituit: vel vicissim filius patrem defunctum apotheosi donavit: & probabiliter primus Ninus patrem suum Nemrod (qui etiam dicitur Belus, aut Baal) inter Deos retulit, & sacra ei fieri voluit: atque adeò stulti hi saxa, & ligna, vel mortuos coluere, ut rectè irridentur *citatis Sapientie locis.*

Pariter propagatores idololatriæ fuere homines stulti: imò nemo ferme philosophorum paulò celebriorum plures Deos asseruit, & Seneca *l. 4. de beneficiis c. 7. & 8.* ait, unum tantum esse DEUM, qui pro varietate suarum potentiarum, seu perfectionum, operum, & beneficiorum, quæ hominibus facit, sortiatur diversa nomina, ut modò possis eum dicere Jovem, modò Tonantem, modò Liberum Patrem, modò Herculem, modò Mercurium. Stoliditas autem doctrinæ ex eo sufficientissime patet, quòd saxa colant, ac ligna: imò & ex eo, quòd contra evidentem rationem plures colant Deos; cum, ut in tractatu de DEO demonstratur, unus tantum esse possit. Turpitudine autem patet ex eo, quòd scelestissimos Deos, vel impiè faciunt, vel insanissime colunt, Jovem adulterum, Mercurium furem, Venerem incestam, Liberum ebrium &c.

Martyres autem idololatriæ non habuerunt pro suis ritibus, sed Christianos tales fecerunt pro sua lege. Sed neque ulla vera miracula, aut ad propagationem, aut ad confirmationem idololatriæ, unquam sunt facta, ut constat ex dictis *an. 100.* & si quædam mira referuntur, ut, quòd Dii Penates Æneæ de loco in locum migrârunt: quòd serpens Æsculapio comes adhæserit, dum Romam iret: non fuerunt vera miracula; quia non fuerunt opera supernaturalia; nam motus ille non superat dæmonum vires. Sed neque gentiles pro se asserre possunt prophetias ullas veras, sed tantum ambigua, & fallacia dæmonum oracula, aut rerum quidem hominibus occultarum, sed non dæmonum notitiam exuperantium, manifestationem.

248. Quod attinet ad Philosophismum,

auctores ejus, utut fuerint sapientes, seu philosophi, tamen ii ut plurimum religionem non elucidârunt, sed potius ethicam quandam suis tradiderunt, aut profanas scientias: & siqui etiam de religione tractârunt, id longè imperfectius fecere, quàm nostræ fidei Patres, atque doctores Ecclesiæ. Sed nec illorum philosophorum virtus potest conferri cum ea, quæ in Christianis inventa est, iis maximè, qui inter Sanctos relati sunt: imò quos philosophos ipsi valde dilaudant, alii magnorum criminum reos faciunt, ut videre est ex ipsis gentilibus auctoribus apud Cornelium *in 1. c. epist. ad Rom. v. 26.*

Quod autem attinet ad eorum doctrinam, non scitur, ab ullo purum philosophismum esse traditum: sed communissime crassos errores immiscuerunt, ut videre est apud Tannerum *tom. 3. disp. 1. q. 2. n. 74.* & Cornelium à lapide *in 1. c. ep. ad Rom. v. 26.* De solo fortè Confucio, Chinesis philosopho, dubitari aliquo modo potest, an non præ aliis puriorem philosophismum tradiderit: tamen nec ipse est purus: adeoque certò non potest dici, & vix probabiliter, quòd unquam fuerit purus philosophismus in mundo: & si etiam fuit, tantum fuit ad summum apud unum, & alterum: non potest autem prudenter cogitari, quòd providentia DEI voluerit religionem veram adeò esse occultam.

Dein, etsi purus philosophismus nihil rationi naturali immediate disforme tradat, tamen in hoc errat, quòd nihil supra rationem credendum admittat; cum tamen evidenter credibile sit, quòd DEUS non tantum à voluntate, sed etiam ab intellectu tributum, & subjectionem exigat, quòdque idem in se complectatur tantam perfectionem, quantam humana ratio non capit: insuper, quòd Christum, auctorem legis supernaturalis, non fecisset tot stupendis prodigiis illustrem, si impostor fuisset: nec etiam tot miraculis, omni suspitione carentibus, voluisset falsitatem confirmare, tot prædicationibus laudare, tanto fuso martyrum sanguine illustrare; unde etiam hanc sectam incomparabiliter superat credibilitate Christiana religio.

249. Jam Machometismus habet auctorem, hominem omnino indoctum, spurcissimum, & impostorem insignem (ut ostendit clarè P. Thyrsus *in sua manu- ditione p. 2. l. 1. c. 2. §. 2.*) nempe Machometem, qui non erubuit suæ prophetiæ inferre, quòd à DEO accepit potentiam, libidine quadraginta alios superandi: qui habuit quindecim uxores, & præterea duas concubinas: cujus operatio potissima fuit homines interficere, aliena diripere, adulteria, & incestus admittere. Ejus sectæ propagatores fuere cruenti milites, qui gladiis, non argumentis, sectam eam propagârunt. Miraculum nullum fecisse leguntur ulli Machometani, nisi illud ridiculum, de quo *n. 91.* Prophetias, si quas Machomet finxit, non facere veræ, & illa falsissima, qua fer-

tur prædixisse, se à mortuis resurrecturum. Martyres autem habent Machometani non alios, quam milites, quos in bello occisos, tanquam martyres colunt, etiamsi prius scelestissime vixerint, nec pro religione, sed tantum in, & pro Sultani obsequiis cæsi fuerint.

Vel maxime autem cedit puritati religionis Christianæ turpissima sanè doctrina Machometanorum, lumini rationis prorsus difformis, in Alcorano contenta; nam primò dicit, quemvis in sua religione posse salvari, si ei convenienter vivat: hoc autem est dicere, DEUM etiam superstitionem, & idololatriam remunerari, & quaecunque infidelitatem. Secundò dicit, DEUM, & Angelos, orare pro Machomete. Tertiò permittit sectatoribus suis, non tantum fornicationes, sed etiam vitia carnis contra naturam: imò in spurcitiis his felicitatem hominis constituit, & hanc eis beatitudinem post mortem promittit: quæ adeò absurda sunt visa Avicennæ philosopho, qui Machometismum à parentibus hausserat, ut eum postea deseruerit tanquam lumini naturæ contrarium. Adde, quòd, ut P. Thyrsus scribit, Machometani nullum medium salutis habeant, nec orationem veram, qua aliquid à DEO petant; cum eorum oratio tantum sit quædam professio suæ fidei.

Ulterius plura manifestè fabulosa continet Alcoranus eorum, e. g. solem, & lunam fuisse paris splendoris, sed hanc, afflictu alarum S. Gabrielis laesam, jubar suum magna ex parte perdidisse: item solem singulis noctibus se lavare, ut purior die altero surgat: cælum factum ex fumo, fumum ex maris vapore, mare autem profluere ex monte, quem Angelus manu teneat, tam altum, ut cælum sustentet &c. Quibus nugis potèstne aliquid absurdius fingi? Hinc sanè necesse fuit, ut Machomet omnem de fide disceptationem suis interdicere, & sectam suam tantum armis defendi, ac dilatare vellet, ne scilicet tam crassæ, & palpabiles ineptiæ statim deprehenderentur. Quis jam sapiens æquare ausit Machometismum cum Christianæ doctrinæ sincerissima puritate?

250. Tandem, etsi Judæi olim veram fidem habuerint, & auctorem legis suæ DEUM, ac prædicatorem ejus Moysen, virum sanctissimum: etsi habuerint prodigia maxima, & prophetias verissimas, quæ in antiquo testamento verissimè referuntur: attamen ex iisdem miraculis, & prophetiis manifestum fuit ipsi Judæis, quòd venturus esset olim Messias, qui legem novam conderet: & has prophetias esse impletas, constat ex dictis à n. 239. unde ex his ipsis cognoscitur falsitas modernæ doctrinæ Judaicæ. Adde, quòd jam à tempore Christi Domini, per mille septingentos, & amplius annos, miraculum nullum asserre queant.

Adde, quòd eorum doctrinæ modernæ, secundum quod à Christiana discrepat, nullatenus auctor sit DEUS, nec Moyses, sed Rabbini quidam, qui absurdissima quæque

scripserunt. Ipsorum Talmud, seu liber dogmaticus, plenus est blasphemis ineptiis. e. g. tradit, DEUM indutum tunica lineâ Zizith, & genuflexum orare quotidie: deflere statutis temporibus, multis cum lachrymis, excidium templi Hierosolymitani, & Judæorum captivitatem, seque ipsum propterea affligere: item eum, quoties recorderetur calamitatum Judææ gentis, duas lachrymas in oceanum fundere, & pectus utraque manu contundere: eundem, priusquam hunc mundum conderet, variis mundis creandis, ac rursus destruendis, sese exercuisse, tum, ut hunc producere disceret, tum, ut otiosus non esset: item præcepisse offerri sacrificium expiationis singulis noviluniis pro scelere, quod ipsemet perpetraverit, quando lumen, lunæ iniquissime ademptum, soli attribuit.

Addunt, eundem DEUM aliquando à Rabbinis excommunicatum fuisse: ipsum legere aliquoties libros legis: fuisse solitum ludere cum pisce Leviathan, quem tandem iratus occiderit, ac ejus carnes sale conditas servaverit in epulum animabus justis: Adamum frequentem bestialitatem admisisse: econtra Davidem nec adulterio, nec homicidio peccasse: DEUM præcepisse Judæis, ut sive dolo, sive vi, Christianorum bona diripiant. videatur Sixtus Senensis l. 2. *bibliotheca sancta post verbum Traditiones*: item Tannerus tom. 3. disp. 1. q. 2. n. 75. Quis hic non merito exclamet cum Davide? *Psal. 118. v. 85. Narraverunt mihi iniqui fabulationes, sed non ut lex tua.* Certè, si quis omnia hucusque enarrata credibilitatis motiva, præsertim in unum collecta, expendat; evidentissimum ei erit, prudenter non posse se alteri sectæ, præ Christiana religione, fidem adhibere.

ARTICULUS VII.

An Religio Christiana sit præ omnibus aliis credenda.

251. **D**ico. Religio Christiana est præ omnibus aliis evidenter credenda: seu evidens est obligatio hanc præ aliis amplectendi: quæ à quibusdam vocatur *evidens credentitas*. Prob. hæc conclusio. Evidens est, debere nos prudenter agere, & non imprudenter, adeoque etiam prudenter credere, seu aliquam religionem amplecti: ergo evidens est, nos debere præ aliis amplecti religionem Christianam. ant. est lumine naturæ notum. conf. prob. ex eo, quòd hæc sola præ omnibus aliis sit prudenter credibilis, prout satis jam est demonstratum articulis præcedentibus. Nec dicas, posse aliquem prudenter suspendere suum judicium, & nullam religionem amplecti; contra enim est primò. Qui sic ageret, quasi atheum se gereret, & omnium hominum indignationem incurreret: certè est contra omnem sensum communem hominum, quòd homo possit vivere prudenter, absque omni religione.

252. Contra est 2. Non potest prudenter dubitari, aliquam religionem veram esse in mundo, ut sufficienter ostensum est *2. n. 218.* hanc autem evidenter DEUS non otiose in mundo instituit: ergo est evidens, eum velle, ut illam quisque amplectatur. Contra est 3. Religio Christiana est evidenter credibilis, ut est monstratum: ergo est evidenter credibile, quod dicitur in Sacra Scriptura, quam religio Christiana ut Divinam proponit: sed in hac dicitur, Christum, & DEUM velle, ac præcipere, ut religionem Christianam amplectamur, & credamus; nam *Joan. 15. v. 22.* dicit Christus: *Si non venissem, & locutus fuisset eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo.* item *Marci ultimo. v. 16.* *Qui vero non crediderit, condemnabitur:* ergo est evidenter credibile, & prudenter indubitabile, ac innegabile, dari præceptum credendi: sed quando est prudenter innegabile, & indubitabile, dari aliquod præceptum, datur obligatio id implendi, ut patet: ergo. Alia argumenta Theologica, vel SS. Patrum testimonia, omitto; quia hoc solum, quod modò attulimus, quemlibet intellectum, non omnino pervicacem, convincit, & maximam etiam vim habet contra infideles, contra quos hic potissimum agimus.

253. Ob. 1. Doctrina Christianorum docet multa contra rationem naturalem: ergo non est ita pura, ut ejus puritas sit motivum credendi. ant. prob. docet, DEUM unum esse identificatum cum tribus: docet, DEUM immortalem esse mortuum, impassibilem fuisse passum, & crucifixum: hæc sunt contra rationem naturalem: ergo. Confir. Ut religio Christiana esset evidenter credibilis, deberet evidenter ostendi, nihil esse in illa contra rationem: atqui hoc non evidenter ostenditur: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. neg. mi. Plura quidem, quæ docet religio Christianorum, sunt supra rationem, naturalem, non verò contra eam: at ea fusiùs explicare, non est hujus loci. Dico breviter. DEUS unus non identificatur cum tribus Diis, sed cum tribus Personis: illud autem principium: *Quacunque sunt eadem unitertio, sunt eadem inter se:* cum tantum sit luminis creati, non se extendit ad essentiam increatam. Dein DEUS passus, aut mortuus non est secundum naturam Divinam, immortalem, & impassibilem: sed secundum humanam, mortalem, & passibilem.

Ad confir. neg. ma. Sufficit, si ostendatur, non esse evidens, quòd religio Christiana tradat aliquid contra rationem: vel si argumentis adversariorum detur solutio talis, ut appareat, ea non esse evidèntia; tunc enim ex aliis principiis potest fieri evidenter credibile id, quod ex quibusdam argumentis, apparenter tantum probabilibus, videtur non esse verum, vel etiam contra rationem; nam motiva credibilitatis utique tanta sunt, ut prævaleant rationibus non evidèntibus, sed tantum, & quidem duntaxat apparenter, probabilibus;

nisi velis dicere, per hæc ipsa motiva evidenter, mediàtè saltè, vel per evidèntiam credibilitatis, ostendi, nihil posse in religione Christiana esse contra rationem: quod tamen nihil est aliud, quàm reddi evidenter credibile, nihil in ea esse contra naturalem rationem.

254. Ob. 2. Argumentum de propagatione religionis Christianæ etiam probat, sectam Machometis esse veram: ergo probat nimium, adeoque nihil. prob. ant. discurrendo similiter, uti nos discurrimus de religione Christiana. Vel Machometismus, qui valde latè in orbe patet, est propagatus per miracula, vel sine illis: si per illa, est religio vera: si sine illis, hoc ipsum est magnum miraculum, adeoque ipsa secta vera est vera: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. dico, propagatum esse Machometismum sine ullis miraculis, nec tamen hoc fuisse miraculum; primò enim docti eum vix amplexi sunt, sed rudes tantum: secundò propagatus est maximè armis, & vi bellica: tertio, sicut non est miraculum, si lapis sponte decidat, at verò si sponte in altum tendat: ita non est miraculum, homines, ad vitia carnis pronissimos, eam sectam amplecti, quæ in iis se volutandi licentiam dat, qualis est Machometismus: at verò est miraculum, si homines eam religionem amplectantur sponte, quæ appetitui summè contraria est, qualis est religio Christianorum. Sed neque tot posita fuere obstacula propagationi sectæ Machometanæ, quot posita fuerunt religioni Christianæ, à tot imperatoribus, & regibus.

255. Ob. 3. S. Augustinus *l. de unitate Ecclesiæ c. 19.* postquam docuisset, non esse credendum miraculis Donatistarum, addit: *Quacunque talia in Catholica Ecclesia sunt, ideo sunt approbanda; quia in Catholica sunt: non ideo ipsa manifestatur Catholica; quia hæc in ea sunt:* ergo ex miraculis nihil probatur. Resp. neg. conf. S. Augustinus ibi agit contra Donatistas, qui jactabant sua miracula, quæ erant, ut ipsi docebant, potissimum visiones ipsis factæ: econtra contemnebant miracula Ecclesiæ Catholicæ: & hinc S. Augustinus quasi transmittit, Ecclesiam non probari ex miraculis: & independenter ab his probat veritatem Ecclesiæ ex Scripturis, quas Donatistæ admittebant: & sic necessariò debet explicari S. Augustinus, ne sibi apertè contradicat; alibi enim contra Manichæos, negantes Sacras Scripturas, & admittentes miracula, expresse docet, probari miraculis veritatem Ecclesiæ; sic enim *contra epistolam Manichæi, quàm vocant, fundamenti, c. 4.* ait: *Multa sunt alia, quæ in ejus Ecclesiæ Catholicæ gremio me justissimè teneant: tenet consensio populorum atque gentium, tenet auctoritas miraculis inchoata &c. & l. 10. de civitate DEI c. 18.* multis agit contra negantes miracula. Ejus verba vide *n. 236.*

Vide etiam Bellarminum *tom. 2. controvers. 1. l. 4. de notis Ecclesiæ c. 14.* ubi in super

super bene advertit, quod miracula Ecclesiam nondum creditam reddant evidenter credibilem: at verò Ecclesia jam credita reddat per suam declarationem miracula omnino certa; nam facta tot prodigia, & ita contestata, ut quis prudenter suspicari nequaquam possit, ea esse fictitia: & tam mirabilia, ut dubitari non possit, ea à sola virtute Divina fieri potuisse: & insuper facta in confirmationem doctrinae Catholicae Ecclesiae, reddunt hanc nondum creditam, evidenter credibilem, & credendam. Quando autem Ecclesia credita est, simul credita est omnis ejus declaratio, & definitio tanquam verissima (ista enim sequela aperte deducitur) ergo, si dein Ecclesia aliqua miracula, e. g. in ordine ad canonizationem alicujus Sancti, definit, esse verè talia, ea reddit omnino certa: & hoc sine ullo circulo vitioso: sicut sine tali circulo demonstratur effectus ex causa, & causa ex effectu; quia est duplex genus demonstrationis, nec ad unum supponitur alterum: & sic etiam ad credibilitatem Ecclesiae non supponuntur miracula certa certitudine fidei, sed tantum evidenter credibilia & credenda &c. ut expendenti facile patebit.

256. Ob. 4. Si religio Christiana esset evidenter credibilis, nec Judaei, nec Gentiles dissentirent (nam veritatem evidentem intellectus necessario amplectitur) atqui dissentiunt: ergo. Confirm. Etiam simplicibus, & rudibus, deberet innotescere ista evidèntia: atqui hoc non fit: ergo. Resp. neg. ma. Multa sunt evidèntia Mathematicis, quae imperiti negant; quia rationes, vel non considerant, vel non intelligunt: ita etiam quibusdam infidelibus Christiana religio nondum est evidenter credibilis; quia quibusdam rationes, evidentem credibilitatem suadentes, nondum sunt sufficienter propositae. Aliis quidem ea proposita sunt, illaque intelligere possent, si vellent: at eas considerare nolumus. Alii, quamvis sit ipsis evidens obligatio credendi, tamen huic nolumus satisfacere: sicut nec alia praecepta adimplent, quamvis ipsis sit indubitabilis obligatio.

Accedit, quod evidens credibilitas, & credentitas, excludat quidem imprudens etiam dubium de ipsa obligatione credendi; unde qui rationes nostras rite considerant, obligationem dari non dissentiunt: at evidèntia de obligatione firmissimè credendi, non excludit imprudens dubium de ipsa re; cum quis possit imprudenter dubitare, an verum sit, quod proponitur ut evidenter credendum: sicut potest quis dubitare, an bonum sit, quod proponitur faciendum, per evidens praeceptum. Hinc infideles, praesertim quando intellectum à motivis credibilitatis, quantum possunt, avertunt, & convertunt ad rationes falsas, vel quibus apparenter suaderetur, religionem Catholicam esse falsam, maxime circa mysteria particularia difficiliora, possunt à nobis dissentire, & actu dissentiunt: Ad confirm. dist. ma. etiam rudibus deberet innotescere ista evidèntia, nisi

R.P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

hujus defectus aliunde suppleretur. conc. ma. fecus. neg. ma. & om. interim mi. neg. conf. An autem rudes hanc evidèntiam habeant, vel quomodo aliquando suppleatur, dicemus inferius *a. n. 403.*

257. Ob. 5. Vel religio Christiana dicitur evidenter credibilis, & credenda fide Divina, vel fide humana: neutrum potest dici: ergo. prob. mi. non potest dici evidenter credibilis fide humana; quia hic non quaritur, an religioni nostrae possimus, aut debeamus assentiri actu fidei humanae; hic enim non sufficeret ad salutem: neque potest dici evidenter credibilis fide Divina; quia actus fidei Divinae est supernaturalis: atqui non est evidens, esse possibilem actum aliquem supernaturalem, ut suppono ex communissima Theologorum: ergo neque est evidens, quod possit credi religio nostra fide Divina. Confirm. Non est evidens, quod detur aliqua vera religio supernaturalis in mundo: ergo nulla est evidenter credibilis fide supernaturali.

Resp. conc. ma. neg. mi. & dico, esse credibilem fide Divina. Non tamen per hoc volo dicere, quod evidens sit, me hic, & nunc posse actualiter elicere actum supernaturalem fidei: hoc enim, ut rectè obijcitur, non est evidens ex naturali ratione: sed tantum volo dicere, quod sit evidens, me hic, & nunc posse prudenter, & debere etiam conari, ad eliciendum supernaturalem actum fidei Divinae: quod, cum per se supernaturale non sit, naturaliter etiam evidens esse potest. Item, non quidem est evidens, esse possibilem actum supernaturalem fidei, sed tamen est evidenter credibile, quod talis actus sit possibilis: quale autem sit discrimen inter esse absolute evidens, & evidenter credibile, infra dicemus, *n. 482.* Addo, quod, licet antecedenter ad fidem non sit evidens, quod possibilis sit actus supernaturalis fidei, aut elici debeat, tamen hoc sit per ipsam fidem certissimum, licet non cum evidèntia, sed cum obscuritate fidei propria.

Ad confirm. om. ant. neg. conf. Licet non sit evidens, dari defacto aliquam religionem veram supernaturalem, tamen id potest esse evidenter credibile; est enim inter hæc duo magnum discrimen, de quo, ut jam dictum agemus *n. 482.* Dixi om. ant. nam quidem non est evidens determinatè, dari in mundo aliquam religionem veram supernaturalem: sed tamen est evidens indeterminatè, sive est evidens, dari aliquam religionem veram, sive dein ea sit naturalis, sive supernaturalis; hæc enim veritas disjunctiva evidens ex nulla ratione repugnat; quia ex nullo capite repugnat, aliquid supernaturale tantum sub disjunctioe esse evidenter affirmabile: & sanè hanc veritatem disjunctivam efficaciter probant rationes *a. n. 220.* allatae, inter quas etiam est illa; quod alias DEI providentia erga homines esset manca.

Nec dicas, DEUM sufficienter homini providere, si ei prospiciat de mediis naturalibus; nam responderetur, DEUM quidem sufficienter prospicere homini per media natura-

K

tura-

turalia, supposito, quòd illum ordinet tantum ad finem naturalem: non autem, si eum ordinet ad finem supernaturalem; tunc enim debet ipsi providere de mediis supernaturalibus; unde ex providentia Divina rectè infertur veritas hæc conditionata: *Si DEUS ordinat hominem ad finem supernaturalem, debet dari aliqua religio vera supernaturalis*: ex qua, & aliis principiis hucusque jactis (ut consideranti facile patet) rite infertur hæc propositio disjunctiva: *Aligua vera religio, sive naturalis, sive supernaturalis, datur in mundo.*

ARTICULUS VIII.

An inter varias Religiones Christianas liceat pro libitu quamlibet amplecti.

258. **D**ico. Non est perinde, quam quis religionem ex Christianis sequatur. ita Catholicis omnes, & plurimi etiam ex hæreticis, contra quosdam, qui, dum suis in sectis, quibus innutriti sunt, solidum fundamentum non inveniunt, asserunt, modò in DEUM, & Christum credamus, vel certè modò in præcipuis articulis conveniamus, æquè nos posse salvari, sive hanc, sive illam religionem amplectamur. Prob. concl. 1. Qui Christum agnoscunt, debent utique etiam credere ejus veræ doctrinæ, quæ ab ipso, ejusque discipulis immediatis, fuit proposita; alias brevi incident in omnimodam indifferentiam, seu adiaphorismum, & perinde ipsis erit, sive Christum, sive Machometem, sive Platonem sequantur: atqui non omnes, quæ Christianæ religionis vocari volunt, possunt habere eam veram doctrinam; nam sunt multi gravissimi fidei articuli, in quibus non omnes religiones Christianæ conveniunt: imò, in quibus sibi opponuntur, & Christus opposita docere non potuit: ergo non licet pro libitu quamlibet ex illis amplecti, mi. non potest negari ab eo, qui novit, quantæ, & de quàm magnis rebus, sint dissensiones, inter Catholicos & variarum sectarum affectas.

Confirm. Juxta hos adiaphoristas non essent virandi hæretici, imò nullus talis esset; cum omnes, Christum colentes, haberent doctrinam sufficienter veram: alii autem non hæretici, sed genericè infideles dicantur: atqui hoc est falsum: ergo. prob. mi. S. Paulus ad Titum 3. v. 10. ait: *Hæreticum hominem, post unam, & secundam correptionem, evita.* S. Joannes autem vult, ut hæreticus nec hospitio excipiat, nec salutetur. 2. Joan. v. 10. *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non assert, nolite recipere eum in domum, nec ave ei dixeritis.* Rursus ad Hebr. 13. v. 9. S. Paulus ait: *Doctrinis variis, & peregrinis, nolite abduci.* & tandem Matth. 18. v. 17. jubemur omnino audire Ecclesiam, quæ longè plura credenda proponit.

259. Prob. concl. 2. auctoritate Patrum, & Doctorum, quos, licet adiaphoristæ non adeò æstiment, tamen omnes rationis compotes æstimare debent, saltem ob orbi notissimam sapientiam, ac eruditionem: atqui hi omnes constantissimè tenent, non licere, quodvis pro libitu sentire, & quamvis religionem amplecti; hinc enim omnibus sæculis, ab ipsis rejectæ, & anathematizatae sunt variæ doctrinæ hæreticæ: hinc tot sunt celebrata Concilia, utique non ob levia duntaxat scholarum litigia, sed ob articulos, eorum judicio, summi momenti, pro quibus etiam decertarunt acerrimè: hinc dies, noctesque impenderunt, in dilucidanda vera religione: imò hæretici etiam plurimi semper pro suis falsitatibus, tanquam pro aris, & focis, pugnarunt: adeoque & ipsi existimarent, non perinde esse, quod quisvis credat, aut agat: consequenter hic est sensus communis omnium.

260. Prob. 3. concl. Vel sufficit, modò credamus in Christum vel necesse est insuper, certa aliqua capita doctrinæ ejus amplecti: quidquid dicatur, non licet quamlibet religionem ex iis, quæ se Christianas vocant, amplecti: ergo. prob. mi. Si dicatur primum; tunc saltem non sufficit, credere in Christum quomodocunque; utique enim Christo Domino non est perinde, quidquid de ipso sentiat, an credatur esse DEUS, an purus homo, an Patri consubstantialis, an quoad omnem naturam inferior &c.? Si autem non sufficit, credere in Christum quomodocunque, non licet quamlibet religionem ex Christianis amplecti; nam sectæ Christianorum, etiam in credendis articulis de Christo ipso, inter se diversissimæ sunt: & quidam sectarii asserunt, eum non esse DEUM, ut Ebionitæ, Ariani, & alii: alii ajunt, eum non esse verum hominem, ut Apollinaristæ: alii duas in eo personas adstruunt, ut Nestoriani: alii unam tantum naturam, ut Eutychiani: alii demum docent, eum esse verum DEUM, & hominem, atque duas naturas, & unam tantum personam habere, ut cum Catholicis multi: ergo minimè licet, quamvis ex hac religionem pro libitu amplecti.

Si verò dicatur secundum, sive certa quædam dogmata esse credenda, tunc adhuc minùs licet, quamvis religionem amplecti, sed necesse est, eam amplecti, quæ dogmata illa complectitur: imò non erit cuique liberum, pro suo placito ea dogmata assignare, sed debebunt ea tanquam à Christo orta proponi, ab aliqua regula, quæ falli non potest. Nec dici potest, quamlibet religionem Christianam omnino ea capita, seu dogmata necessaria complecti; nam religiones, quæ se Christianas dicunt, in primis quasi principiis, certè in gravissimis punctis, dissentiant, ut ex sequentibus magis patebit. Nec dicas, sufficere, si aliqua pars illorum dogmatum credatur, vel etiam pars aliqua legum, à variis religionibus Christianis propositarum, servetur; nam, cum Christus sit auctor fidei, & legislator, non est ipsi

ARTICULUS IX.

An præ omnibus aliis sectis Christianis sola Catholica Religio sit credibilis.

262. **D**ico. Sola præ aliis omnibus sectis Christianis Catholica religio, seu Ecclesia, est evi-

denter credibilis (ex quo sequitur, eam etiam esse evidenter credendam, ut facile potest inferri ex dictis n. 251.) ita Catholici omnes. Prob. hæc conclusio, applicando nostræ Ecclesiæ Catholicæ argumenta, quibus ostendimus, fidem Christianam, generaliter sumptam, esse solam veram, & ostendendo, quod, si non prorsus omnia, saltem ferme omnia, præ omnibus sectis Christianorum, tantum nostram religionem, confirmant, nullumque argumentum pro alia quadam secta sola, contra Catholicam Ecclesiam possit afferri.

Primum argumentum sumitur ab auctore fidei Christo. Etsi autem hæretici quoque eum suarum sectarum auctorem clament, tamen imprimis hoc argumentum ad summum commune est, neque contra nos potest afferri: dein hæretici de Christo sæpe ita loquuntur, ut ejus auctoritati multum decedat: certe Luthero displicet vox *Homosios*, imò & nomen Trinitatis: Calvinus ait, utramque Filii naturam Patri Divino esse subjectam, ut videre est apud Bellarminum *tom. 1. præfatione controversiæ 2. à folio 271.* item apud Contzen in c. 27. *Matth. v. 46. q. 2.* referuntur ejusdem hæresiarchæ verba, quibus ait, Christum in cruce voces desperantis emisisse, & reum coram DEI tribunali addituisse, cumque pœnis inferorum luctatum fuisse.

263. Secundum argumentum sunt primi fidei fundatores. Jactant quidem hæretici, se etiam ab Apostolis originem trahere: sed hoc in æternum probare non possunt, quoad eos articulos, in quibus à nobis dissentiunt. Contra nos, partim ex Apostolorum scriptis, partim ex antiquissimis traditionibus, habemus, Apostolos nobiscum sensisse in iis, quæ hæretici damnant, e. g. altaria habuisse, missas celebrasse, cruces erexisse, virginitatem matrimonio prætulisse, ejusque servandæ consilium dedisse, semper, postquam Christo adhæserunt, absque usu matrimonii vixisse.

Quod verò ad alios SS. Patres attinet, fatentur ipsimet adversarii, eos ut plurimum saltem, pro nobis contra ipsos stare: sed illos ut fallibiles contemnunt, adeò, ut Calvinus in *institutionibus*, quando Catholicos impugnatur, passim fateatur, se toti antiquitati repugnare, ac sæpe dicat, omnes veteres lapsos esse: & quanquam aliquando Augustinum excipiat, tamen alibi, quando non pro se facit, etiam hunc deserit. videatur Bellarminus *tom. 2. contr. 1. l. 4. c. 9.* Lutherus autem in *libro contra regem Angliæ*, postquam dixit, reges, & principes, dignos non esse, qui solvant corrigiam calceamenti sui, ait etiam, se non magni facere mille Cyprianos, & mille Augustinos, ut habet Bellarminus *tom. 2. contr. 1. l. 4. de*

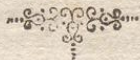
K 2

notis

ipsi perinde an tantum unum, aut alterum ejus dictum credatur, an omnia: an omnes ejus leges, vel tantum aliquæ ferventur; merito enim infinita veritas vult sibi semper, & universaliter credi: & supremus legislator vult, omnes suas leges servari; cum id velint legislatores etiam inferiores.

261. Prob. 4. Sectæ Christianorum in plurimis sunt sibi oppositæ, nec in scholasticis tantum quæstionibus, sed gravissimis rebus, etiam circa media essentialia ad salutem, e. g. circa baptismum parvulorum, sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ &c. ergo non possunt omnes Christianorum sectæ esse veræ: ergo non omnes nos ducunt ad salutem; quia non omnes nobis suppeditant media necessaria ad salutem: ergo, cum quilibet debeat esse sollicitus de sua salute, non potest licite quamvis religionem, pro libitu amplecti: sed debet eam eligere, quam prudentius judicat, esse veram, & mediis ad salutem necessariis instructam. Nec quis dicat, media illa obvia esse, & quodvis sufficere; unde enim tam audax assertio, vel à longè minimam probabilitatem potest habere? Certè nec auctoritas, nec ratio ulla suffragatur: sed omnes prudentes, & salutis suæ studiosi, oppositum clamant: & ipse Christus, dum plura præcepta nobis proposuit, ea utique servari voluit. Sed si etiam aliquo modo probabilis hæc assertio esset (quod falsissimum est) cum tamen res hic agatur gravissima, non licet eligere tantum minus probabiliter veram religionem.

Nec licet huc trahere opinionem illam multorum Theologorum, quod possit quis licite sequi opinionem minus probabilem; nec enim ullo modo probabile est, posse nos sequi religionem minus verosimilem: & expressè damnavit hanc propositionem 4. tam Innocentius XI. *Ab infidelitate excusabitur infidelis, non credens, ductus opinione minus probabili*; nam, cum tantum periculum sit carendi mediis essentialibus, adeoque excidendi sua salute, debet utique quivis, ex lege charitatis erga se ipsum, salutis suæ de mediis securioribus providere: & ob tale, quamvis multò minus periculum, non licet uti materia tantum probabili ad valorem sacramentorum. Accedit, quod, licet ignorantia invincibilis, quando datur, excuset non credentem à peccato infidelitatis, tamen non suppleat defectum mediorum essentialium; unde, si talis incideret in aliquod peccatum, non haberet medium ab eo resurgendi, & periret. Quare quivis debet, ut in aliis gravibus, ita multò magis in hoc gravissimo negotio, non pro libitu statim, quamvis religionem amplecti, sed eam prudenter quarere, quæ vera est: quam DEUS facienti, quod est in se, manifestabit, seu gratiam dabit eam inveniendi.

notis Ecclesie c. 13. Sed hæc impudentia prudentes merito offendit.

Præter SS. Patres Ecclesiam Catholicam illustrarunt milleni doctissimi viri, scriptis eruditissimis innumeris libris, non tantum sacram, sed & profanam doctrinam abundantissimè complexi, quibus parem multitudinem, atque præstantiam, secta nulla opponere poterit. In horum autem, atque etiam SS. Patrum locum, succedere debent apud hæreticos, Lutherus infamis apostata, mulierosus, ebriosus, & spurcus: Calvinus fligmaticus, & vel suis intolerabilis: Zwinglius, ipse etiam sacrilegus, & uxore accepta sacerdotalis calibatus impugnator libidinosus (de quibus vide, si lubet, Florimundum Ramondum *de origine hæresum* l. 2. c. 8. n. 1.) & similis furfuris homunciones, quorum, ut vita, ita & mors horribilis fuit, (de quo vide Bellarminum *tom. 2. controu. 1. l. 4. de notis Ecclesie c. 17* Tannerum *tom. 3. disp. 1. q. 2. n. 102.*) qui non erubuerunt fateri, se à malis genii doctrinam hausisse:

Sanè Zwinglius ipsemet scribit, teste Florimundo *de orig. hæres. l. 2. c. 8. n. 4.* spiritum quendam, quem nesciat, ater, an albus fuerit, sibi apparuisse, ac verba illa Scripturæ: *Hoc est corpus meum*: explicasse, quod eorum sensus tantum sit, ibi significari corpus Christi, vel ibi esse signum aliquod Dominici corporis: non verò dari realem eius præsentiam. Lutherus autem, ut apud eundem Florimundum *l. 1. c. 15. n. 2.* videre est, *libro de Missa angulari* fusè describit disputationem suam cum damone, à quo victus tandem Missam abrogaverit. Idem Lutherus *l. de Missa privata* ait, se plus, quam modium salis cum damone comedisse. Non igitur potest dicere Lutherus cum S. Paulo *1. Corinth. 11. v. 23.* *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis*: sed: *Ego accepi à diabolo, quod tradidi vobis*: cur igitur ei non etiam obijci possit illud D. Augustini. *11. 42. in Joannem*: *Si enim, quod dicis, à diabolo accepisti, & diabolo credidisti, mendax es.* Videatur etiam Gormaz *de virt. Theol. n. 643.* ubi ait, hoc argumento motum Franciscum Walingam Anglum, ad Catholicos transiisse.

264. Tertium argumentum veritatis Catholicae est sanctitas, ac puritas doctrinae, quæ certè apud hæreticos non invenitur, utpote qui multa rationi naturali, & morum honestati summè contraria tradunt, e. g. mandata DEI esse observatu impossibilia; ex quo sequitur, DEUM esse tyrannum, & innocentes ad infernos ignes detrudere: DEUM esse causam omnis peccati, & proditionis Judæ non minùs, quam conversionis S. Pauli; quod est DEUM sceleratum facere: non dari libertatem humanam, saltem quoad actus supernos &c. Quia autem hunc errorem fundant in prævisione, & decreto DEI, sequitur, etiam non dari libertatem ad actus naturales; nam & hi prævisi, ac prædecreti sunt: igitur nullus est re-

us, qui actus præceptos omittit, & iniuste puniuntur fures, atque latrones.

Ajunt insuper, fidem solam justificare, nullis poenitentis, nullis bonis operibus opus esse, imò opera bona meritis Christi detrachere: quod est dare ansam sceleribus omnibus; nam modò quis audacè credat, se salvandum per merita Christi, quidquid pro libitu agat, non ei nocebit. Sanè mihi nunquam persuadebo, DEUM talem religionem instituisse, quæ homines, alias jam in scelera pronos, quasi magis incitet ad ea, proponendo tale medium, quo facillimè pro gravissimis sceleribus satisfaciant. videatur Tannerus *tom. 3. disp. 1. q. 3. à n. 140.* ubi specialia Lutheri axiomata affert.

Hinc utique non est mirum, factum esse, ut per hæreses istas perversissimus redditus sit populus, qui eas amplexus est, ut ipse Lutherus deplorat; nam in *Postilla domestica Dominica prima adventus* ait: *Mundus ex hac doctrina in dies deterior evadit: quod pessimi demonis opus, & negotium est.* Enimvero videmus, quòd hoc tempore homines sint magis avari, immisericordes, impudici, præcaces, atque deteriores, quàm antea in Patu fuerunt. Idem deplorat Schmidelinus, & alii. Denique Erasmus in *epistola ad Valturium Neocomum an. 1529.* sic scribit: *Circumspice populum istum Evangelicum, & observa, num minus illic indulgetur luxui, libidini, & pecunie, quam faciunt ii, quos detestamini.* Profer mihi, quem istud Evangelium ex comessatore sobriam, ex feroci mansuetum, ex rapaci liberalem, ex maledico benevolam, ex impudico reddiderit verecundum. Ego tibi multos ostendam, qui facti sunt se ipsis deteriores. vide Tannerum *tom. 3. disp. 1. q. 3. à n. 132.* Nec dicant adversarii, etiam inter Catholicos reperiri homines malos; nam sceleribus eorum ansam non dat nostra doctrina: at verò dat sceleribus ansam doctrina hæreticorum, de impossibilitate servandi præcepta, de DEO auctore, & prædestinatore scelerum, de nullitate libertatis humanæ, de superfluitate poenitentiae &c.

265. Quartum argumentum de propagatione veræ religionis pugnat quidem pro Catholicis: at neutiquam pro hæreticis, præsertim modernis; nam nostra religio adhuc omnia illa difficilia credit, & imperat, quæ gentibus difficilem amplexionem Christianismi faciebant. At hæretici, nostri præsertim temporis, sensui plurimum indulgent, & libidini favent: jejunia, & quidquid carni asperum est, tollunt: confessionem sacramentalem abrogant: bona Ecclesiastica laicis tribuunt: sacerdotibus sæculari potestati subiciunt: solius fidei sufficientiam ubique declamant: econtrà docent, opera bona esse inutilia, quin imò aliquando etiam noxia: ulterius leges Divinas impossibiles observatu dicunt, adeoque legum Divinarum, & Ecclesiasticarum, sæpe etiam civilium, vim enervant; hinc sanè minimè mirum, & adhuc minùs miraculum est, homines ad vitia pronos, hanc

viven-

vivendi licentiam fuisse amplexos; præsertim, cum hæretici non gentiles, adhuc magis liberos, ad suam sectam trahant, sed tantum Catholicos pervertant, quemadmodum antiquissimus Tertullianus l. 1. de præscriptionibus adversus hæreticos c. 42. vel versu 272. jam de sui temporis sectariis notavit, sic scribens: *De verbi autem administratione quid dicam? cum hoc sit negotium illis, non ethnicos convertendi, sed nostros evertendi.... nostra suffodiunt, ut sua adificent.*

Attamen his omnibus malis mediis adhibitis, nec à longè ulla hæresis se in tantum propagare potuit, in quantum fides Catholica, quæ per omnem orbem latissimè propagata est: certè adhuc in omni orbis regione, & omnibus quatuor partibus ejus, reperire est Catholicos plurimos: imò ultimis hæc sæculis, in Indiis, Japonibus, Sinis, innumeris populis est prædicata, atque recepta à millionibus hominum, aded, ut quis Catholicus dicere queat cum S. Augustino l. de utilitate credendi c. 14. *Nullis me video credidisse, nisi populorum, atque gentium confirmata opinioni, ac fama admodum celeberrima.*

266. E contra hæretici vix pauculos habent, qui iis adherent, nec aded solliciti sunt de animarum salute, apud Indos procuranda, quam de opibus inde evehendis. In nostra quoque Europa qualibet hæresis modicum terræ spatium occupat: id ipse Lutherus in colloquio Islebii de ultimo die, folio 40 s. apud Tannerum. tom. 3. disp. 1. q. 3. v. 189. fateatur de secta sua, cum ait: *Quid autem hoc sibi velle putas, quod nostrum Evangelium in angulis prædicatur? quo pertinere censes, quod tota Asia, & Africa Evangelio carent? & in Europa, in Græcia, Italia, Hungaria, Hispania, Gallia, Anglia, & Polonia, nullum Evangelium prædicatur?* Sanè Ecclesia vera debet, universalis, seu Catholica esse, hoc est, amplissimè diffusa; hæc enim est nota, quam Concilium Nicænum in Symbolo ei assignavit: & ex illo Psal. 2. v. 8. eruitur: *Dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ:* igitur hæretica secta nulla est vera Ecclesia. Dicamus igitur adversariis, quod S. Augustinus l. 4. de symbolo ad catechumenos c. 13. (vel quisquis est auctor ejus libri teste Bellarmino ac scriptor. Ecclesiast. pii, & docti, ac Augustini ingenio non indigni) dicamus, inquam: *Audite hæretici, quid scriptum sit: Oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis, & prædicari in nomine ejus penitentiam, & remissionem peccatorum per omnes gentes. Omnes gentes totus mundus est: Ecclesia totum possidet, quod à viro suo accepit in dote: quæcumque congregatio cujuslibet hæresis in angulis sedet, concubina est, non matrona.*

267. Quintum argumentum desumitur ex fortitudine martyrum. Quamvis autem hæretici dicant, antiquæ Ecclesiæ martyres pro sua fide mortuos esse, id tamen est falsum; ostendant enim, qui martyres

vitam dederint, pro impossibilitate servandi legem Divinam, vel negatione libertatis humanæ: vel qui saltem ista crediderint. Nos autem ex Apostolicis scriptis probamus, e. g. SS. Apostolos libertatem, & Divinorum præceptorum possibilitatem docuisse; dum ad ea liberè implenda nos sæpe hortantur, propositis etiam gravissimis pœnis. Copiosius autem ex primorum SS. Patrum, & martyrum scriptis, Catholica dogmata ostendimus, & quidem ea, in quibus ab hæreticis disconvenimus: sanè à SS. Patribus, etiam primis, & pro fide occisis, ista asserta videre, passim licet apud Bellarminum, aliisque polemicis Theologos.

Accedunt antiquissimæ traditiones, quæ adhuc probant, dari altare, in quo S. Petrus Missam celebravit: & sedem S. Stephani Papæ, & M. in qua inter Missarum solemnias est occisus: quin statim sub primas persecutiones, martyrum priorum corpora, alii posteriores honorabant, eorumque intercessionem invocabant, ut S. Emerentiana S. Agnetem, S. Lucia S. Agatham: sed & plurimi alii ad martyrum tumbas constanter orarunt. Dein utique SS. Martyres se liberos crediderunt, & mandato Divino possibili obstrictos, ad fidem fortiter propugnandam, dum lapsos, hoc est, fidem negantes, tam gravibus pœnis afficiebant Episcopi, & ipsi postea martyres? Sed quid dicent adversarii de tot millenis, qui in Japonia præsertim, sanguinem pro fide, quam à S. Xaverio primitus hauserant, dederunt? Certè parvuli, scemina, virgines, senes, cum summa hilaritate, ad roges, & ignes, properarunt, & potius timuerunt, ne servarentur, quam ne occiderentur. Etsi autem eos necdum Ecclesia, sua definitione, martyres colendos proposuerit, tamen ad fidem humanam certissimam, de eorum martyrio habendam, nihil deest: cumque ab adversariis Ecclesiæ definitio non curetur, hæc certitudo humana ab ipsis nequit contemni.

268. Nec dicant adversarii, se quoque habere aliquos pro suis sectis martyres; etsi enim pauculos monstrarent, obstinatos etiam in morte sectarios, certè longè cedere deberent innumerabilibus, quos Japonia sola suppeditat. Accedit, hæreticos, præsertim Lutheranos, vix unum, aut alterum posse monstrare: quos autem Donatistas, (qui jam evanuerunt) Anabaptistas, vel Adamitas proferunt, quamvis plures, quam Lutheranos, ac Calvinistas fuerint, tamen respectu Catholicorum fuere paucissimi: & insuper fuere homines sordidissimi, pervicacissimi, & penitus desperati: ut de Donatistis habetur ex S. Augustino, de reliquis ex posteriorum, & synchronorum scriptorum monumentis, quibus proin merito applices illud: *Martyres non facit pœna, sed causa:* quod desumptum est ex S. Augustino. enarratione in psal. 34. concione 2. sub initium dicente: *Sed quoniam multi hic patiuntur, & pro peccatis, & pro sceleribus suis, magnâ vigilantia discernenda est*

est causa, non poena; sceleratus enim potest habere martyris similem poenam, sed tamen dissimilem causam. & illud S. Cypriani l. de unitate Ecclesie: Ardeant licet flammis, & ignibus traditi, vel obiecti bestiis, animas suas ponant: non erit illa fidei corona, sed poena perfidia: nec religiosa virtutis exitus gloriosus, sed desperationis interitus: occidat talis potest, coronari non potest.

ARTICULUS X.

Ulteriores Probationes hujus Conclusionis.

269. **P**Robatur eadem nostra Catholica religio ex miraculis hoc modo. Inprimis haeretici non possunt asserere ullum miraculum pro sua doctrina, nisi qualia dedimus a n. 91. Quamquam enim referatur a Centuriatoribus Magdeburgensibus ex Socrate apud Bellarminum tom. 2. controu. 1. l. 4. de notis Ecclesie c. 14. Paulum Episcopum Novatianum fecisse miraculum: certe illud non fuit ullo modo pro haeresi, sed pro fide Catholica: nec Episcopus haereticus id fecit, verum duntaxat ad ejus & aliorum, non invocationem, sed praesentiam, id fecit DEUS; nam, ut loco citato Bellarminus recenset, res ita se habuit. Judaeus, jam ante a Catholico baptizatus, intra se irridebat baptismum, & a Paulo, infcio prioris baptismi recepti, petiit denuo baptizari: sed mox unda baptismi evanuit: quo DEUS non voluit, sectam Novati confirmare: sed baptismum, prius a Catholicis dato, reverentiam conciliare.

At verò Catholicorum miracula infinita sunt, ut per omnia saecula monstrat Bellarminus loc. cit. eaque plurima facta sunt in contestationem eorum dogmatum, in quibus ab haeticis dissentimus: scilicet facta sunt per invocationem Beatissimae Virginis, & Sanctorum, ad loca sacris imaginibus celebria, per reliquias sacras, ut SS. Gervasii, & Protasii, teste Augustino in confess. l. 9. c. 7. atque etiam S. Stephani primi martyris, teste eodem l. 22. de civitate DEI c. 8. rursus per usum aquae benedictae, vel ceræ: item in contestationem praesentiae realis Christi in Eucharistia: quale primum hisce annis, ipso Theophoriae festo, Parisiis factum est, ut tota Gallia novit. Facta sunt item miracula ista per viros Sanctos, qui certissime a sectariorum doctrina abhorruere, ut per S. Antonium Patavinum, S. Xaverium, qui complures mortuos resuscitaverunt in vita, & post mortem. Et talia prodigia adhuc fiunt in Ecclesia Catholica, ut negari non potest, nisi ab iis, qui omnem fidem hominibus abnegant.

270. Septimum argumentum desumitur ex dono prophetiae, quod plurimis Catholicis fuit collatum, & adhuc in quibusdam perseverat: & nisi quis sine fronte velit negare omnem fidem historiis de Sanctorum

vita conscriptis, ut SS. Benedicti, Bernardi, Francisci, Dominici, & Francisci Xaverii, debet planè fateri, eos occultissima, & soli DEO per se cognoscibilia, Divina illustratione praevidisse. Certè teste S. Gregorio l. 2. dialog. c. 15. S. Benedictus (cujus vitam monasticam sectarii minime approbant) Totilam regem, sub aliena veste latentem, statim agnovit, ejusque plurima in vita, & ipsam mortem praedixit, eventu secuto. Plura narrat Bellarminus tom. 2. controu. 1. l. 4. de notis Ecclesie c. 15.

At quid unquam veri, DEO soli cognoscibilis, & demonum notitiam supergressi, ullus haereticus praedicere potuit? Lutherus temerè sibi spiritum propheticum arrogavit: sed impostorem se prodidit. Videatur Bellarminus loc. modo citato, Tannerus tom. 3. disp. 1. q. 2. a n. 86. ubi scribit, Lutherum praedixisse, quod post duos annos, a praedicatione novo Evangelio, futurum sit, ut evanescant Papa, & Cardinales, Episcopi, monachi: & tamen ipsemet, adhuc viginti, & duos annos posthac superstes, vidit omnes illos adhuc vigere. Celebris est etiam ejus propheta de se loquentis: *Pestis eram vivens: moriens eromors tua Papa*: & tamen jam dudum ipse computruit, florente adhuc Apostolica Sede, & Successoribus Petri. Similia plura vide apud Tannerum loc. cit.

271. Tanner tandem conclusio ex notis Ecclesiae, quas varii varias assignant: & quidam haecenus allata argumenta etiam notis Ecclesiae connumerant: sed mihi visum est, tantum quatuor illas expendere, quae in Symbolo Nicæno assignantur, quo profitemur nos credere, *unam, sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam*: haec scilicet praedicata competere debent verae Ecclesiae.

Et inprimis Ecclesiam nostram sanctam esse, patet a n. 232. e contra haeticorum minime sanctam esse, patet a n. 264. Catholicam eam etiam esse, seu universalem, probatum est a n. 265. Addo hic tantum, peculiari etiam DEI providentia, factum nobis esse proprium nomen *Catholici* praeter omnibus haeticis, ut advertit D. Augustinus, cujus textum dabimus n. 276. Siqui haeretici hoc nomen *Catholici*, non ratione diffusionis suae doctrinae (quod nulla verisimilitudine possunt) sed ex aliis capitibus sibi arrogare velint, respondebimus id, quod S. Augustinus cuidam Rogatista (orti hi erant ex Donatistis) epist. 48. ante medium respondet. *Acutum autem aliquid videris dicere, cum Catholica nomen non ex totius orbis communione interpretaris sed ex observatione praepceptorum omnium Divinorum, atque omnium sacramentorum, quasi nos etiam (si forte hinc sit appellata Catholica; quod totum veraciter teneat, cujus veritatis nonnullae particulae, etiam in diversis inveniuntur haesibus) hujus nominis testimonio nitamur, ad demonstrandam Ecclesiam in omnibus gentibus, & non promissis DEI, tam multis, tamque manifestis oraculis ipsius veritatis. Sed nempe hoc est totum, quod nobis per-*

persuadere conaris, solos remansisse Rogatissimas, qui Catholici recte appellari possint, ex observatione præceptorum omnium Divinorum, atque omnium sacramentorum: Et vos esse solos, in quibus inveniat fidem, cum venerit filius hominis. Da veniam: non credimus.

272. Restat igitur monstrare, nostram Ecclesiam esse unam, & Apostolicam, quod sic ostenditur. Una est; quia sub uno Capite, ac Rectore visibili, Romano Pontifice, Christi Vicario, est congregata: item est una unitate fidei, non in varias sententias divisa, ut hæreses; quod enim tanquam fidei dogma credunt Romani, idem credunt Germani, Hispani, & Galli, Mauri, & Indiani: nec ulla inter Catholicos est dissensio, nisi de iis, de quibus nihil adhuc ab Ecclesia est definitum: & si quis Ecclesiæ definitioni se non submittat, Catholicus esse definit. At verò nullus est cætus hæreticorum, in quo non sint variae, de variis, & præcipuis fidei punctis, diversæ sententiæ. De antiquis hæreticis jam id testantur antiquissimi Patres, Hieronymus, Irenæus, Tertullianus: de modernis id testatur experientia, & vel maxime Confessio Augustana, ad minimum duodecimes mutata. vide Tannerum tom. 3. disp. 1. q. 3. n. 111.

Ratio etiam clara est; cum enim hæretici non habeant judicem, cujus sententiæ acquiescant, facile quivis privatos suos sensus sequitur, & aliis contradicit: imò sæpius sibi ipsi, dum improvisis argumentis (quia omnia præcogitare nemo potest) pressus, negare incipit, quod prius concessit. Experientia etiam est quotidiana: certè Lutherus ipse fatetur in *resp. ad librum Regis Angliæ apud Tannerum loc. cit.* se in non paucis articulis sententiam suam mutasse. De libero arbitrio idem variè docuit: & initio statim duo coriphæi, Lutherus, & Melancthon, inter se non convenerunt, imò nec quivis eorum secum ipso. Fatentur hoc ipsi Lutherani, & Lutherum excusant, dicendo, eum sub initium suæ prædicationis necdum fuisse satis illuminatum.

Hi ipsi Lutherani, postea in quàm plurimas sectas sunt divisi, in *Rigidos, Molles, Ubiquistas &c.* adeò, ut Bellarminus tom. 2. contr. 1. l. 4. de notis Ecclesiæ c. 10. dicat de suis temporibus, Lutheranorum sectam quotidie magis, & magis dividi, nec sperari ab illis ullum finem divisionum. Ex Confessionistis inter se pugnant Svvkenfeldius, Brentius, Osiander, & alii: pugnant item inter se Sacramentarii, qui sunt Zvvingliani, Oecolampadiani, & Carlstadiani. Inter Calvinistas Belgas, alii sunt Gomaristæ, alii Arminiani. In Angliā alii Presbyteriani, alii Episcopales &c. Tandem ex eorum synodis, ac libris patet, quòd se invicem sæpissimè hæresis arguant, atque condemnent.

273. Accedit, quòd defacto Lutherani, uti & Calvinistæ, ferme nesciant, quid credant: adeò incerta sunt omnia, & vix duæ civitates Lutherane, in omnibus substantiis articulis, conveniunt: imò in eadem

sæpe domo, pater, & filius, præsertim si hic apud Hollandos, vel Anglos est peregrinatus, diversissima de gravissimis rebus fidei sentiunt, e. g. de numero, ac necessitate sacramentorum; unde falsum est, quòd dicunt, de rebus tantum scholasticis esse dissensiones. Quin etiam ex ipsis sectariis fatentur Nicolaus Gallus Ratisponensis Minister, & alii apud Tannerum tom. 3. disp. 1. q. 3. n. 116. de rebus gravissimis esse dissensiones, de sacramentorum usu, de justificatione, de libero arbitrio, de ubiquitate humanitatis Christi, de justitia &c.

Quòdque adhuc miserabilius est, hæretici sæpissimè doctrinam suam mutant, adeò, ut difficile modò sit eos impugnare; nam hodie non amplius dicunt, quòd olim; nec jurare volunt in verba magistri Lutheri, aut Calvini: quæ mutatio veræ Ecclesiæ convenire nequit; nec enim Spiritus S. qui eam ex promissione Christi regit, potest negare, quòd semel dixit, aut quòd prius falsum pronuntiavit, postea verum asserere; alias enim prævalerent contra Ecclesiam portæ inferni; si efficerent, ut vel, Ecclesia prius falsitatem, tanquam articulum fidei, amplecteretur, vel postea veritatem cum falsitate mutaret: & multò magis prævalerent, si Ecclesia omnino deficeret. Unde, ut obiter notem de illis sectis, quæ rursus evanuerunt, certum est, non fuisse eas Ecclesiam veram.

Hinc est, quòd Ecclesia Catholica id, quòd semel de fide esse docuit, semper teneat, nec unquam sinat ad trutinam revocare canones de fide, olim jam definitos: nec latum unguem recedat à majorum doctrina: & probent adversarii, si possunt, oppositum. Aliud est, quòd caeremonias aliquas, aut etiam præcepta Ecclesiastica, pro variis circumstantiis, quandoque prudentissimè mutet; hoc enim non est fidem mutare; quia accidentalia ista sunt, & horum diversitas non officit Ecclesiæ unitati, ut fatetur ipsa Augustana Confessio a. 7. de Ecclesiâ, ubi sic ait: *Nec necesse est ubique esse similes traditiones humanas, seu ritus, & caeremonias, ab hominibus institutas.*

274. Tandem Ecclesia nostra est Apostolica: hoc est, ab Apostolis fundata, & continuò hucusque ab Apostolicis successoribus gubernata, ac Apostolicæ doctrinæ per omnia consentiens. Inprimis enim Ecclesia Romana Catholica ab Apostolo Petro fundata est, ut docent Concilia omnia, & antiquissimi Patres, quos longum nimis esset numerare. Sanè passim Pontifex Romanus à Conciliis, & Patribus, Divi Petri successor vocatur. Dein continua serie Pontificum fuisse directam Ecclesiam, sufficientissimè patet ex Baronii annalibus, & Bellarmino, ac aliis plurimis scriptoribus, qui omnes recensent, à Petro usque ad sua tempora Romanos Episcopos: quin jam S. Augustinus *epist. 165. ad Generosum* eos à S. Petro enumerat usque ad Anastasium, sui temporis Papam: & facile est adducere omnes

omnes usque ad modernum Summum Pontificem. Ab his habuere prædicatores Catholici missionem legitimam, ad prædicandum etiam gentibus verbum DEI, quam missionem necessariam esse Apostolus ait *ad Rom. 10. v. 15.* per illa verba: *Quomodo vero prædicabunt, nisi mittantur?* dum hæretici nullam unquam ostendere possunt auctoritatem legitimam, à qua fuerint missi.

Quod autem hæretici blaterant de Joanna Papissa, est à Joanne Carolo Florimundi Ramondi filio, peculiari opusculo *Error popularis, seu fabula de Joanna Papissa* inscripto, ad summam eorum confusionem refutatum: & videri etiam potest Spondanus *ad annum Christi 853. n. 5.* Bellarminus *tom. 1. contr. 3. de Romano Pontifice l. 3. c. 24.* Severinus item Binius *tom. 3. Concil. part. 1. mihi fol. 657.* ubi rationibus pluribus falsitatem ostendunt: simulque probant, quod nec Marianus Scotus, nec Sigebertus, nec Martinus Polonus (ut originalia prima palam faciunt) id scripserint: sed, quod id primum in exemplaribus corruptis additum sit: saltem nullus auctor synchronus, nec ex Latinis, nec ex Græcis (qui tamen Romanis Pontificibus non adeo favabant) id scripsit, & Marianus saltem ducentis, Polonus vix non quadringentis annis, serius vixit. Accedit, quod Marianus Scotus, creditus primus fabulæ auctor (si tamen auctor est) non adeo fuerit peritus successionis Pontificum; nam alibi, teste Spondano *ad annum 891.* duos fictitios Pontifices intrudit: eundemque errorem dein quoque amplexus est Sigebertus, quibus omnes alii auctores, Latini, & Græci adversantur. Nec in S. Leonem IX. de simili facto accusantem Constantinopolitanos, unquam ausi sunt Græci retorquere argumentum.

Hanc autem successionem Episcoporum gubernationi Ecclesiæ veræ maximè necessariam esse, docent SS. Patres: & probatur ex S. Paulo *ad Ephes. 4. v. 11.* ubi ait: *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem pastores, & doctores ad consummationem Sanctorum, in opus ministerii, in adificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis Filii DEI.* Per quæ Apostolus docet, usque ad diem iudicii extremi futuros pastores; tunc enim occurremus Christo. Interim tamen talem successionem hæretici, nostri præsertim temporis, monstrare nullatenus possunt. Certè Lutherus anno 1517. primum suam sectam incepit: & proportionaliter loquendum est de Calvino, ac aliis. Quis autem prius ex Apostolis, aut aliis doctoribus, (hæreticos manifestos ab antiquis Conciliis, & Ecclesia damnatos, excipio, quorum tamen nullus in omnibus, etiam substantialibus, Luthero, Calvino, aut aliis modernis hæreticis consensit, ut eruditè ostendit Tannerus *tom. 3. diss. 1. q. 3. n. 165.*) Lutheri, aut Calvini, antecessor

fuit? Certè neminem unquam ostendent: imò fatentur ipsi, saltem per plura secula neminem fuisse, & eo tempore Ecclesiam totam invisibilem redditam: ergo ipsi vera Ecclesia non sunt. Imò ex hoc aliud sumitur argumentum firmissimum, quod ipsi Ecclesia vera non sint; cum ista, ut inferius fusè probabimus, visibilis semper esse debeat, ut homines eam invenire possint; cum aliter non possent salvari.

275. Jam, quod nostra doctrina sit Apostolica per omnia conformis, probari potest; tum quia nihil potest ostendi in Apostolicis scriptis ei contrarium: imò istis Catholica doctrina vel maximè roboratur; tum quia recipimus traditiones Apostolicas, & consentimus antiquissimis Patribus, Apostolorum discipulis, ex quorum monumentis, & scriptis, hæreticos validissime impugnamus. Huc faciunt dicta jam *n. 263.* ubi quoque probatum est, sectam nullam hæreticorum posse probare, se ab ullo Apostolorum suam originem trahere: sed tantum ab hominibus, nec ab honestate morum, nec à pietate, ullam fidem, vel auctoritatem promeritis.

Quod autem attinet ad doctrinam hæreticorum, ea certè Apostolica non est; tum quia traditiones Apostolicas rejiciunt; tum quia Patres, Apostolorum discipulos, non audiunt; tum quia plura docent, quæ nullus unquam à longè cogitavit Apostolus, ut patet ex jam citato *n. 263.* Contra eorum errores ut plurimum conveniunt cum antiquis hæreticis, ut fusè ostendit Bellarminus *tom. 2. contr. 1. l. 4. de notis Eccles. c. 9.* Sic Eunomiani docebant, non nocere homini peccata, modò habeat fidem. Sic, DEUM esse causam peccati, docuit Florinus, & etiam, teste Vincentio Lyrinensi, Simon magus. Ulterius mulierem posse esse sacerdotem, docebant Peputiani, uti modò Lutherani, & Calvinistæ, saltem in Anglia, ubi foemina reginæ, Elisabethæ, & Annæ summam etiam potestatem sacerdotalem tribuerunt. Liberum arbitrium negabant Manichæi. Ecclesiam solis iustis constare, & Ecclesiam visibilem de orbe terrarum peritisse, docuerunt Donatistæ. Non oportere orare, aut sacrificia offerre pro mortuis, voluerunt Aëriani: vel, ut alii scribunt, Aëtiani. Ciborum delectum non esse adhibendum, docuit Jovinianus. Sanctorum reliquias non esse venerandas, est error Vigilantii: qui idem voluit, Ecclesiasticos esse uxoratos. Rursus imagines Sanctorum non esse honorandas, est hæresis Iconoclastarum, jam damnata in Synodo VII. (quæ est Nicæna II.) *actio. 6. & 7.* Ex quo patet, quos antesignanos, atque Patriarchas, & Pseudoapostolos habeant moderni sectarii, qui hocce errores tumentur: & quam longè abint ab Apostolica doctrina, quamque minimè mereantur, Evangelici dici.

276. Claudamus huc usque fusè dicta textu dignissimo S. Augustini *l. contra epist. Manichæi, seu fundamenti, c. 4.* qui ferme omnia complectitur, atque ita habet: *In Catholi-*

tholica enim Ecclesia, ut omittam sincerissimam sapientiam..... quam in Ecclesia esse Catholica non creditis, multa sunt alia, quæ in ejus gremio me iustissime teneant. Tenet consensio populorum, atque gentium: tenet auctoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, veritate firmata: tenet ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas post resurrectionem Dominus commendavit, usque ad præsentem episcopatum successio sacerdotum: tenet postremo ipsum Catholica nomen, quod non sine causa, inter tam multas hæreses, sic ista Ecclesia sola obtinuit, ut, cum omnes hæretici se Catholicos dici velint, querenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam conveniatur, nullus hæreticorum, vel basilicam suam, vel domum audeat ostendere: ista ergo tot, & tanta Christiani nominis charissima vincula, recte hominem tenent credentem in Catholica Ecclesia. Huculque S. Augustinus.

ARTICULUS XI.

Solvuntur Objectiones.

277. **O**B. 1. contra conclusionem n. 258. positam. Omnes sectæ habent magnum numerum sectatorum, & asserunt pro se plura argumenta, nec ulla est evidenter vera: ergo videtur DEUS permittere, ut quisque liberè amplectatur religionem, quam vult, vel certè in ea permaneat, in qua natus est. Resp. om. ant. neg. conf. quando enim Catholici incomparabiliter plures sunt, & asserunt argumenta incomparabiliter fortiora, in quorum comparatione opposita nullum prudenter movere possunt ad assensum, utique debet quis religionem Catholicam præ aliis amplecti.

278. Ob. 2. Non potest discerni, quænam religio sit præ omnibus aliis credibilis: ergo potest quisque manere in sua. prob. ant. vix etiam ex doctis scit aliquis, quot sint religiones in mundo, & quæ earum notæ &c. (minùs autem rudes id nòrunt) qui tamen etiam discernere inter se sectas deberent: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. dico, non opus esse, ut sectæ singulæ inter se, sed tantùm, ut omnes sub generica aliqua ratione comparentur; nam omnes defacto reducuntur ad Gentilismum, Philosophismum, Machometismum, Judaismum, Christianismum, quæ sectæ paulò doctioribus sat notæ sunt, & ex eorum comparatione facillè potest videri, solum Christianismum esse evidenter credibilem.

Quod autem spectat ad ipsas diversas sectas Christianorum, aliquæ jam iterum interciderunt, ut Sabellianorum, Novatianorum, Priscillianitarum, Gnosticorum &c. & de his certum est, eas non esse veram religionem; cum hæc ex promissione Christi debeat semper perseverare, usque ad finem mundi, & nunquam contra eam præ-

R.P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

valere possint, portæ inferni, ut eam subvertant. Idem est de iis sectis, quæ paucissimos tantùm habent sequeces; cum Ecclesia, etsi ab initio possit esse inter paucos, tamen in progressu debeat multos asseclas numerare, ut sit Catholica ex n. 265. & 266. igitur eas tantùm nòsse oportebit, quæ extant adhuc paulò celebriores. Neque has debet quis intimè quoad singulos articulos habere perspectas: sed satis erit, nòsse motiva credibilitatis nostræ religionis Catholicæ, & simul scire, quòd oppositæ sectæ æqualia non habeant; id quod paulò doctioribus facillè constat, vel ex eo, quòd sectarii talia non afferant, allaturi certè sexcentis in libris, si possent.

Eandem noticiam etiam rudes possunt habere; tum ex instructione doctiorum, qui ista iis explicare possunt ad captum, & sapius etiam debent; tum ex propria consideratione; nec enim magna opus est speculatione ad motiva credibilitatis, hæcenus allata, intelligenda. Quid verò de gentibus illis dicendum, quæ à nobis, vel humano commercio, ita sejunctæ sunt, ut nulla religionis nostræ notitia ad eas deveniret, est difficultas communis cuilibet sectæ Christianorum: & decidi solet in tractatu de providentia, quando quæritur, an DEUS omnibus hominibus det sufficientem gratiam ad salutem: quod affirmativè resolvimus in tract. de DEO. n. 615. & seq.

279. Ob. 3. contra conclusionem n. 262. positam. Notæ, quæ à nobis asseruntur, sunt tantùm rationes, humano ratiocinio inventæ, & non è Scripturis petitæ: ergo nihil probant. prob. conf. S. Augustinus l. de unitate Ecclesiæ c. 2. ait: *Quæstio est, ubi sit hoc corpus, id est, ubi sit Ecclesia... puto, quòd in illius potius verbis eam querere debemus, qui veritas est: in verbis nostris Ecclesiam quari nolumus. & c. 3. Nolo humanis documentis, sed Divinis oraculis, Sanctam Ecclesiam demonstrari.* ergo. Resp. om. ant. neg. conf. ad prob. dist. ant. & S. Augustinus ibi loquitur contra eos, qui non admiserunt Sacram Scripturam. neg. ant. contra eos, qui eam jam admiserunt. subdist. loquitur permisivè. conc. ant. loquitur prorsus exclusivè. neg. ant. & conf.

Loquitur ibi S. Augustinus contra eos hæreticos, qui jam admittebant Sacram Scripturam, & quidem eandem editionem cum ipso, nec dissentiebant adeò multùm de sensu. At nostri hæretici nec admittere volunt omnes nostros libros sacros, nec editionem vulgatam: insuper sensum Scripturæ pro suo placito torquent. Sicut ergo alibi S. Augustinus, ut locis citatis n. 147. & 276. alias rationes aliis affert, imò dicit, sinè Ecclesiæ auctoritate se nec Evangelio crediturum, ita nos etiam bene, præsertim contra eos, qui omnino non admittunt Scripturam, ut Libertini, vel etiam contra alios, qui in textu, & sensu, sæpe à nobis dissentiunt, rectè argumentamur

L

ex

ex aliis, & quidem hucusque adductis rationibus: ex quibus nostra conclusio cui libet intellectui non pertinaci solidè potest probari: interim non omittimus contra eos, qui S. Scripturam admittunt, etiam ex Scripturis argumentari.

280. Dices. Nullæ notæ possunt reddere Ecclesiam ullam credibilem, cui Scriptura Sacra repugnat: atqui repugnat Ecclesiæ Catholicæ: ergo. Resp. neg. mi. quam adversarii in æternum non probabunt. Jactant hæretici semper Scripturas: & jam S. Hilarius libro ad Constantium (quem librum Constantio ipse tradidit, & incipit: *Non sum nescius*) scribit: *Memento tamen, neminem hæreticorum esse, qui se nunc non secundum Scripturas predicare ea, quibus blasphematur, mentiatur.* & antiquior Tertullianus l. de præscript. c. 15. de hæreticis ait: *Scripturas obtinent, & hac sua audacia statim quosdam movent: in ipso vero congressu firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, medios cum scrupulo dimittunt. Hunc igitur potissimum gradum obstruimus, non admittendos eos ad ullam de Scripturis disputationem: si hæ sunt vires eorum, anne eas habere possint, dispici debet, cui competat possessio Scripturarum: ne is admittatur ad eas, cui nullo modo competit.*

281. Ob. 4. S. Joannes Baptista nulum signum, seu miraculum fecit, & tamen fuit extraordinariè missus à DEO: ergo etiam Lutherus, & Calvinus, non debuerunt facere miracula. Resp. neg. conf. Ipse S. Joannes fuit miraculum sanctitatis, adeò, ut Judæi dubitaverint, an non sit Christus: nobis autem vita Lutheri, & Calvinii, tale dubium minimè facit. Dein circa ipsum Joannem, ut ei auctoritatem DEUS conferret, plura miracula fecit. Natus est ex sterili matre: pater ejus obmutuit, & in nativitate filii vocem iterum recepit: in utero parvulus exultavit &c. Quid simile de sectariis dici potest? Adde, ipsum Christum, summis prodigiis notissimum, de Joanne testimonium nobilissimum dixisse. Ulterius S. Joannes nihil docuit contra communem doctrinam, nec à sacerdotibus se separavit, cujus contrarium hæretici faciunt.

282. Ob. 5. Etiam Catholici non amplius signa faciunt, nec demones expellunt: ergo. Resp. 1. neg. ant. Fiunt adhuc plura semper miracula, etsi hæretici pertinaciter id negent. Certè nec Beatissima virgo, nec alii Sancti, cessant miraculosè benefacere devotis clientibus: cedunt quoque adhuc demones potestati Ecclesiæ Catholicæ, etsi fortè non ita frequenter ac sub initium Christianismi. Sed demus, non fieri miracula amplius, quid inde? Nos non docemus, nisi antiquam doctrinam, quæ miraculis dudum est confirmata: quare non adeò opus est, eam denuo firmari, ut advertit etiam S. Gregorius homil. 29. in Evang. ubi ait: *Ut enim ad fidem cresceret multitudo credentium, miraculis fuerat nutrienda; quia & nos, cum arbuta plantamus, tam-*

diu eis aquam infundimus, quousque ea in terra jam coaluisse videamus: & si semel radicem fixerint, irrigatio cessabit. At vero hæretici novam doctrinam spargunt, nullis unquam prodigiis approbatam.

283. Ob. 7. Græci etiam possunt ostendere successionem suorum sacerdotum, & tamen hæretici sunt: ergo ex hac nihil probatur. Confirm. Germani Catholici non possunt monstrare successionem suorum Episcoporum, & tamen sunt in vera religione: ergo. Resp. neg. ant. Non possunt Græci omnes ostendere suorum successionem; nam, ut fatetur etiam Calvinus, in Asia, & Ægypto, adeoque Alexandria, & Hierosolymis, quæ fuere Ecclesiæ Patriarchales, ac ab Apostolis fundata, interrupta est successio. Constantinopolitana non est ab ullo Apostolo primitus fundata. Resp. 2. om. ant. diff. conf. ex successione sola nihil probatur. om. conf. ex hac, & aliis notis, seu rationibus. neg. conf. Nōrunt omnes Logici, etiam dari proprium secundo modo, hoc est, quod convenit omni, sed non soli, ut homini esse bipedem; unde mala est conclusio: *est bipes: ergo est homo.* At totum complexum proprietatum non potest convenire, nisi uni soli: & sic omnes notæ veræ Ecclesiæ, non nisi uni, & nulli alteri conveniunt. Ad confirm. neg. conf. Sufficit Germanis Catholicis, si ostendatur successio Episcoporum Romanæ Ecclesiæ, cui ipsi conjuncti, atque subiecti sunt, & quam magistrum veritatis agnoscunt, ac sequuntur.

284. Ob. 7. Potest DEUS permittere, tantam apparentiam credibilitatis pro religione falsa, quantam pro vera: ergo ex his signis non redditur evidenter credibilis religio Catholica. Resp. neg. ant. nam, licet dixerimus n. 102. quòd DEUS possit respectu hominis particularis, vel paucorum particularium, permittere aliquam apparentiam tantam pro aliqua falsitate, quantam pro veritate, e.g. ut tam verum, quam falsum, æqualiter dicatur ab eodem parochio, vel etiam, ut videantur alicui homini rudi stare pro articulo falso, tot, & tam docti, quot, & quam docti stant pro vero, tamen DEUS non potest omnem prorsus apparentiam permittere pro falso, quam pro vero; nam in primis DEUS nunquam potest permittere pro falsitate veram miracula, veras prophetias, tantum consensum hominum doctissimorum, & sanctissimorum, per tot sæcula, & quidem in iis circumstantiis, in quibus nullo modo esset pruden-
ter suspicabilis falsitas.

Si enim hæc DEUS posset permittere, homines prudenter imputarent illam falsitatem DEO, ut diximus n. 92. & prudenter sequerentur eum errorem; imò obligarentur, eum sequi. Multò minùs id permittere potest DEUS, respectu totius Ecclesiæ; alias ista posset prudenter amplecti falsum, & totus mundus prudenter imputaret DEO mendacium: quin etiam DEUS, vel deberet velle, ut homines amplecterentur falsitatem, quam prudenter putarent ab eo dictam, vel saltem non deberet velle, ut ullam religio-

nem amplecterentur; cum non haberent, unde veram à falsa dignoscerent: imò nulla jam esset vera religio in mundo, contra dicta n. 220. vel certe non essent obligati homines ad eam amplectendam, & ipsa foret otiose instituta.

285. Ob. ultimò. Notæ veræ Ecclesiæ non debent assignari illæ quatuor, allatæ n. 271. sed aliæ ex Calvino, Brentio, & Augustana confessione, de quibus videatur Tannerus tom. 3. disp. 1. q. 3. n. 96. scilicet pura, ac sincera prædicatio verbi Divini, & legitima administratio sacramentorum: alii addunt constantiam in confessione fidei, atque obedientiam erga ministros verbi, quatenus verbum administrant: ergo. Resp. neg. ant. Notæ nostræ desumptæ sunt ex Concilio Nicæno, & non tantum ex cerebro unius, aut alterius hæretici. Dein signa, à sectariis istis allata, sunt magis obscura, quàm sit ipsa Ecclesia independentè à signis; nam de hoc ipso vel maximè dubitatur inter varias sectas, quænam habeat veram prædicationem, legitimum usum sacramentorum &c. & in omnibus sectis aliqui, si non constantes, saltem pertinaces sunt: quanquam tot, tamque illustria martyrum testimonia, pro alia, quàm pro nostra non dentur. Subjectio etiam ad ministros religionis aliqua apud omnes datur; unde ista signa quælibet secta sibi arrogabit: adeoque ex his, nudè sumptis, nisi aliunde majus discrimen ostendatur, & ipsa e. g. veritas doctrinæ, per alia signa monstretur, nihil certi rescitur: sed, ut prius, obscura manebit Ecclesia.

QUÆSTIO III.

De Ecclesiæ Proprietatibus.

ARTICULUS I.

An Ecclesia Vera debeat esse semper visibilis.

286. **E**cclēsiā esse visibilem (ut rectè Tannerus tom. 3. disp. 1. q. 3. n. 85. ait) est, eam esse idem, ut vera doctrina, ac professio fidei, & legitima sacramentorum administratio in perpetuū vigeat, ac palam in oculos, trāsque incurrat: dein, ut talibus signis sit secta, ut ab aliis catibus infidelium possit discerni, & evidenter credibile sit, eam solam esse veram. Hanc visibilitatem perpetuam Ecclesiæ veræ omnibus modis negant nostri temporis sectarii: quamvis enim ipsimet dicant, Ecclesiam ab initio, per primos circiter quadringentos, vel quingentos annos esse visibilem; at postea, per plura sæcula, additam fuisse invisibilem, audacissimè asserunt; quippe faciliè vident, si Ecclesia visibilis esse debeat, eorum sectam non esse veram Ecclesiam; cum ante ducentos, & paucius amplius annos, nulla Ecclesia Lutheranom, vel Calvinistarum, vel Zvingliano-

rum, fuerit ulla in orbis parte visibilis. Quamvis enim fuerint antiqui hæretici, qui errores eorum aliquos tenuerint, tamen nulla secta in omnibus, etiam substantialibus cum ipsis omnino convenit, ut ostendit Tannerus n. 274. à nobis citatus.

287. Dico cum Catholicis omnibus, Ecclesia vera debet esse semper visibilis. Prob. 1. *Isaia 61. v. 8. & 9. dicitur Fædus perpetuum feriam eis, & scient in gentibus semen eorum, & germen eorum in medio populorum: omnes, qui viderint eos, cognoscant illos; quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus.* Quòd autem hoc capite de Ecclesia sermo sit, colligitur, tum ex *Luca 4. v. 17.* ubi Christus capit illud caput *Isaia* legere, & postea *v. 21.* dixit: *Quia hodie impleta est hæc Scriptura in auribus vestris:* tum ex SS. Patribus, communiter id ita explicantibus. Rursus *Psal. 18. v. 6.* dicitur: *In sole posuit tabernaculum suum: quem locum explicans S. Augustinus enarrat. in hunc psalmum, expositione. 2. ait: In manifestatione Ecclesiam suam, non in occulto, non quæ lateat velut operta, ne forte fiat, sicut operta super greges hæreticorum.* Hinc quoque S. Chrysostomus *homilia 4. in illud Isaia: vidi Dominum c. 6. v. 1.* ait: *Facilius est, solem extinguere, quàm Ecclesiam evanescere.* Confirm. Ecclesia in Scripturis dicitur *mons domus Domini in vertice montium. Isaia 2. v. 2.* *lucerna non sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus. Matth. 5. v. 15.* *civitas supra montem posita, quæ non potest abscondi: ibidem v. 14.* sed hæc utique sunt visibilia, & consequenter per ea Ecclesia denotatur visibilis: ergo.

288. Probatur 2. conclusio. Omnes homines tenentur ingredi veram Ecclesiam, & quidem omni tempore; quia extra illam nunquam est salus, ut habetur ex *Lateranensi c. firmiter: Una verò est fidelium universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur: idemque probatum est à n. 258.* ergo debet ea esse visibilis; alias enim homines eam reperire non possent, adeoque tenerentur ad impossibile. Rursus debent omni tempore denunciari posse Ecclesiæ defectus fratrum, quos correctio fraterna non emendat; neque enim tantum uni homini, sed omnibus, & pro omnibus temporibus, dictum est à Christo *Matth. 18. v. 17.* *Quod si non audierit eos, dic Ecclesia.* Item Christus dedit Ecclesiæ suæ *Pastores, & Doctores*, ut habetur *ad Ephes. 4. v. 11.* qui oves regant, & pascant, & quibus oves obediant, ac rudes credant: & hoc quidem usque ad consummationem Sanctorum, & donec occurramus omnes, scilicet Christo Judici in die judicii: ergo debet Ecclesia semper esse visibilis; alias ista fieri non possent, ut consideranti faciliè patebit: certè S. Augustinus *l. 19. contra Faustum c. 11.* ait: *In nullum autem nomen religionis, seu verum, seu falsum, coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum, vel sacramentorum visibilibus, consortio colligentur.* Confr. Ecclesiæ non sufficit ad sanctitatem

fides tantum interior, & occulta, sed requiritur etiam exterior ejusdem professio, ut ait Apostolus ad Rom. 10. v. 10. dicens: *Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem*: atqui, si Ecclesia non sit visibilis, non potest dari aperta, & ore facta confessio fidei: ergo debet Ecclesia esse visibilis.

289. Ob. 1. Sacra Scriptura saepe ait, Ecclesiam Christi esse invisibilem: ergo. ant. prob. variis textibus. 1. mō. *Jeremie 31. v. 33. Dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam eam.* 2. dō. *Psalm. 44. v. 14. Omnis gloria ejus filie regis ab intus.* 3. tō. *Luce 17. v. 20. Non venit regnum DEI cum observatione: neque dicent: ecce hic, aut ecce illic: ecce enim regnum DEI intra vos est.* 4. tō. *Joannis 4. v. 24. Spiritus est DEUS, & eos, qui adorant eum, in spiritu, & veritate oportet adorare.* 5. tō. 1. Petri 2. v. 5. *Domus spiritualis, sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias, acceptabiles DEO*: ergo. Confir. Christus *Luce 18. v. 8.* dicit: *Veruntamen filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?* ergo sub finem mundi, quando secundo adveniet Christus, ita fides, seu Religio, aut Ecclesia erit occulta, ut vix inveniri queat: ergo etiam aliis temporibus potest esse occulta, vel invisibilis. Resp. his textibus nihil probari.

Ad primum Resp. Jeremias non vult discernere Ecclesiam antiquam à nova per hoc, quod hæc futura sit cæteris internus, aut invisibilis, sed, quod habitura sit majores gratias internas: signa autem externa nullatenus negat. Secundo textu tantum significatur, præcipuum ornamentum Ecclesie esse gratiam interiorem: non verò negatur omnis ornatus exterius visibilis: imò additur ibi etiam vestitus deauratus, & circumdans varietate. In tertio textu sermo est de adventu duplici Christi in mundum: unus est præsens, ratione cujus dicitur, regnum DEI intra nos esse, hoc est, per abundantiorē internam gratiam, per quam in potestate nostra est, observando legem Evangelicam Christum recipere, & regnum DEI acquirere: sicut scilicet Judæis DEUS dicit *Deuteronomii 30. v. 14.* mandatum suum esse juxta ipsos, & in ore, ac corde ipsorum: *Juxta te est sermo valde, in ore tuo, & in corde tuo*: quod S. Paulus ad Rom. 10. v. 8. & 9. explicat de Evangelica lege, quæ corde, & ore impletur, dicens: *Hoc est verbum fidei, quod prædicamus; quia, si confitearis in ore tuo Dominum Jesum, & in corde tuo credideris, quod DEUS illum suscitavit à mortuis, salvus eris.* Alter autem adventus Christi fururus in die judicii, erit improvius, nec longè antè pro certo tempore prædici poterit: sed quid hæc ad rem nostram?

Quartus textus (ut ex contentu patet) significat tantum, non esse certo loco alligatam orationem, DEO placentem (ut aliquo modo in veteri testamento erat alligata templo Hierosolymitano) sed ubique DE-

UM orari posse, modò non labiis solum, sed etiam corde, & spiritu oreitur: sedetum hoc extra rhombum. Quintus textus S. Petri utique non excludit domos materiales, seu templa, qualia etiam, quamvis satis vacua, habent ipsi sectarii: igitur tantum significat, Ecclesiam esse domum spirituales, non quòd sit invisibilis spiritus, sed quòd à Spiritu Sancto potissimum regatur; sic etiam dicitur homo spiritualis. Spirituales autem hostias appellat Apostolus bona opera; quia, ut meritoria sint, debent esse spiritu, sive fide, & charitate formata. Tandem aliquando, quod non est spirituale quoad substantiam suam, sed tantum spirituali servit, vocatur in Scriptura spirituale: sic S. Paulus 1. Cor. 15. v. 44. etiam corpus vocat *spirituale*. Ad confir. Textus non venit ad rem; non enim ibi sermo est de fide, sed religione, seu de professione fidei Christianæ, sed de fide viva, & ardente, quæ maximè stimulat ad orandum DEUM cum magna fiducia, ad quam orationem ibi hortatur Christus, & cujus aliquem defectum tunc fore insinuat. vide Maldonatum, & Cornelium à Lapide in hunc locum.

290. Ob. 2. SS. Hilarius, & Hieronymus dicunt, Ecclesiam tempore Arianorum latuisse, eandemque etiam fore latentem tempore Antichristi: sicut tempore Eliæ latuit Ecclesia Hebræa: ergo. Resp. Est evidenter falsum, quòd Arianorum tempore ita latuerit Catholica Ecclesia, sicut permille, & plures annos, debuisset latere Ecclesia, juxta Lutherum, vel Calvinum, scilicet ita, ut nemo de ea quidquam sciverit; cum tempore Arianorum semper fuerint manifesti Romani Pontifices, & incomparabiliter magis nota tunc Ecclesia, quam tempore persecutionis factæ ab ethnicis. Unde hi SS. Patres tantum volunt dicere, Ecclesiam non habuisse tunc omnem pristinum splendorem externum, nec non plures fideles latuisse in locis abditis, vel carceribus, id quod etiam fiet tempore Antichristi. Quod attinet ad Eliæ tempora, tunc certè etiam vera fides non fuit è mundo deleta; etsi enim è regno Israël exulasset, tamen fuisset adhuc in regno Juda: imò illis temporibus vivebant Aia, & Josaphat, reges Juda boni, & DEI veri cultores. Adde, quòd in ipso Israël erant septem millia virorum, quorum genus non sunt incurvata ante Baal, 3. Regum. 19. v. 18. unde Ecclesia quidem potest premi, sed non opprimi, vel omnino abscondi.

291. Ob. 3. Ecclesia creditur: ergo non videtur: prob. conf. fides debet esse de re obscura, non visa: ergo. Confir. Est Ecclesia tempore Christi Domini, & Apostolorum fuerit visibilis, non debuit semper manere visibilis: ergo. Resp. dist. conf. ergo Ecclesia non videtur sub ea ratione, sub qua creditur. conc. vel om. conf. sub alia ratione. neg. conf. ad prob. dist. ant. fides debet esse de re, sub omni ratione obscura. neg. ant. sub aliqua ratione. conc. vel om. ant. & neg. conf. Sic S. Thomas Apo-

Apostolus, licet viderit Christum ut hominem, tamen credidit in eum ut DEUM; quia scilicet sub ratione DEI eum non viderat. Sic, licet videamus baptismum, tamen credimus eum, seu ejus virtutem tollendi peccatum &c. quam non videmus. Sic etiam videmus Ecclesiam per signa credibilitatis: sed credimus eam ut affectam infallibili assistentia Spiritus Sancti, quam non videmus: imò nec videmus Ecclesiam ut dictam à DEO, sed eam tantum credimus. Verum de obscuritate fidei plura, quando de evidentia in attestante. Ad confirm. neg. ant. Rationes nostrae n. 288. adductae universales sunt pro omni tempore: textus etiam Scripturae universaliter de Ecclesia in omni statu loquuntur. Accedit, quòd, si Ecclesia facta fuisset invisibilis, certè portæ inferi contra eam praevaluissent; quia impedissent, ne quisquam eam ingredi posset: item ne ingressi possent ore confiteri fidem, parere praeceptis Ecclesiae, pascere, vel instruere alios &c.

292. Ob. 4. Non opus est, ut omnes re ipsa ingrediantur Ecclesiam, modò eam ingrediantur in voto, ut cathecumeni: ergo Ecclesia non debet esse visibilis. prob. conf. etsi Ecclesia non esset visibilis, tamen possent omnes desiderare ejus ingressum, seu per votum, & desiderium, intrare Ecclesiam ergo. Resp. neg. conf. ad prob. om. ant. neg. conf. & suppositum; quòd scilicet in eo casu votum illud esset justificans; nam illud votum eatenus justificaret, quatenus esset voluntas, implendi praeceptum obligans ad ingressum Ecclesiae: atqui in eo casu hoc praeceptum tam parum posset dari, quam parum modò hominibus potest dari praeceptum volandi; quia homines illud praeceptum ingrediendi Ecclesiam, in casu Ecclesiae invisibilis, non possent implere, nisi ad summum casualiter: quod de nullo praecepto, prudenter statuto, dici potest: DEUS autem utique, quando praecepit, prudenter praecepit debet; unde in eo casu homines neque possent habere votum, implendi praeceptum ingrediendi Ecclesiam: neque (quod ordinariè saltem requiritur) possent conatum adhibere ad eam inveniendam, & ingrediendam; non enim potest quis velle implere praeceptum, quod non datur. Dein, si omnes tantum haberent hoc votum, nulla daretur Ecclesia: ergo, si DEUS tamen vellet, existere Ecclesiam aliquam invisibilem, deberet providere, ut saltem plures revera Ecclesiam ingrediantur: ad hoc autem requiritur, ut saltem istis sit visibilis, nisi velis dicere, omnia tantum casu contingere, in gravissimo hoc negotio: quod est manifestè absurdum.

293. Ob. 5. Forma Ecclesiae, seu fides interior, non est visibilis: ergo neque Ecclesia. Resp. neg. ant. Inprimis sola fides non est tota forma constituens Ecclesiam, sed etiam requiritur baptismus, communis cultus, & unio membrorum sub eodem capite: atqui baptismus, & communis cultus exterior, atque subjectio erga Vicarium Chri-

sti, & communio fidelium, est utique satis sensibilis, & incurrit in oculos. Quod attinet ad fidem internam, vel etiam cultum internum, licet hic non sit sensibilis immediate in se, est tamen sufficienter sensibilis mediate in alio, scilicet in externa professione: sicut in sacramento poenitentiae, dolor internus est sensibilis per confessionem, vel alius dolor animi, per externos ejulatus.

Quod autem signa ista externa possint fallere, nihil probat; solum enim requiritur sensibilitas eorum tanta, ut quis prudenter possit judicare, hunc, vel illum determinatum hominem, habere fidem internam: quoniam hoc judicium non sit fide certum, sed ad summum moraliter certum. Dein, licet ista signa possint fallere circa hanc, vel illam personam privatam, non tamen possunt fallere circa totam Ecclesiam; nam, cum Christus, non quidem cuique privato, sed tamen toti Ecclesiae, promiserit stabilitatem in fide, non possunt omnes, qui exterius Ecclesiam visibilem constituere censentur, interius fide carere.

ARTICULUS II.

Quinam sint Membra Ecclesiae.

294. **E**cclēsia in genere, ut diximus n. 219. est *societas communis, ex creaturis rationalibus constituta, supernaturali cognitione DEO adhaerens, ejusque vero cultu inter se communicans*. Unde involvit inprimis plures; unus enim non est Ecclesia: imò probabilius neque duo; quia tres in jure dicuntur facere capitulum, & ad congregationem requiruntur caput, & membra; hinc, ut plures dicunt, Adam, & Eva, nondum constituerunt, sed tantum inchoarunt Ecclesiam. Nec obest, quòd jam potuerint mereri, vel etiam poenitentiam agere; quia, quod dici solet, extra Ecclesiam non esse salutem, vel remissionem peccati, aut poenitentiam, intelligi debet de Ecclesia saltem inchoative tali. Secundò debent Ecclesiam constituere creaturae rationales, homines, vel Angeli. Tertiò, cum finis Ecclesiae sit supernaturalis, debet ipsa etiam adhaerere DEO, per cognitionem supernaturalem, scilicet, vel per fidem, vel per visionem intuitivam. Tandem debet inter membra Ecclesiae dari communicatio aliqua mutuum officiorum, & cultus Divini.

Dividitur autem Ecclesia in *Triumphantem, Militantem, & Purgantem*. Prima, seu *triumphans* est Beatorum in coelis: altera, seu *militans* est hominum in terris: tertia, seu *purgans* est animarum in purgatorio; nam damnati in inferno non amplius sunt membra Ecclesiae: neque peculiarem Ecclesiam constituunt; quia nulla inter eos societas, aut communio officiorum: quae tamen inter priores tres Ecclesias vel maximè datur; nam Ecclesia militans triumphantem respicit, & colit ut adjutricem;

purgantem verò adjuvat: & omnes tres sub eodem capite ad participandum influxum coherent: imò Ecclesia, generaliter sumpta, in his tribus suis partibus est eadem, sed in diverso statu, quemadmodum idem est homo in pueritia, virili aetate, ac senectute.

295. Dico 1. Ecclesia in terris militans, hoc est, fide meritoria sub Christo militans, strictissime sumpta pro Ecclesia Catholica, definiri potest *societas communitalis visibilis fidelium baptizatorum, sub uno capite Christo, qui in caelis regnat, & Vicario ejus in terris, inter se eodem cultu communicantium.* Dixi *societas fidelium baptizatorum*, nam societatem, seu unionem, aut unitatem, ac fidem, & baptismum, requirit Apostolus ad Ephes. 4. v. 3. scribens: *Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis: unum corpus, & unus spiritus: sicut vocati estis in una spe vocationis vestrae: unus Dominus, una fides, unum baptismum.* & Florentinum in decreto Eugenii de baptismo ait: *Per ipsum enim membra Christi, ac de corpore efficiuntur Ecclesia.*

Requiritur insuper, ut membra sint unita inter se, sub eodem Vicario Christi; nam debent esse conjuncta corpori, non mutilo, aut acephalo, sed integro, & habenti caput, adeoque juncta etiam ipsi capiti: & quidem, cum Ecclesia sit visibilis, debent etiam membra esse conjuncta alicui capiti visibili: quam primario debeant per fidem conjungi capiti invisibili Christo. Unde schismatici, qui se separant ab unitate capitis, non sunt Ecclesiae membra: quod confirmatur ex eo, quod Ecclesia die Veneris sancto, seu Parasceves, non minus pro schismaticis, quam pro haereticis oret, ut *DEUS... eos... ad sanctam matrem Ecclesiam Catholicam, atque Apostolicam revocare dignetur*: rursus ex eo, quod Ecclesia comparetur tunica inconsutili, quae non scinditur, nec potest in plures scindi Ecclesias; quia tantum una datur; unde pars abscissa non est amplius ejus membrum. Idem desumitur ex SS. Patribus, qui id clarissime docent apud Bellarminum. tom. 2. *controv. 1. de Ecclesia l. 3. c. 5.* & hinc haeretici, quibus deficit fides: atque schismatici, qui se separant a capite, & corpore Ecclesiae: item excommunicati, qui privantur communione fidelium, atque cultu communi, non sunt membra Ecclesiae.

296. Dico 2. Ad membrum Ecclesiae militantis non requiritur, ut quis sit justus, aut praedestinatus. Prob. 1. Damnae sunt à Martino V. in Concilio Constantiensi in Bulla: *Inter cunctas: quae habetur in fine Concilii*: hae propositiones Joannis Hussi. 1. *Unica est sancta universalis Ecclesia, quae est praedestinatorum universitas...* Universalis sancta Ecclesia tantum est una, sicut tantum est unus numerus praedestinatorum. & 3. *Præfati non sunt partes Ecclesiae; cum nulla pars ejus finaliter excidet ab ea; eoquod praedestinationis charitas, quae ipsam ligat,*

non excidet: ergo etiam praefati sunt membra Ecclesiae.

Prob. 2. conclusio ex pluribus parabolis S. Scripturae, in quibus Ecclesia variis rebus comparatur *Matth. 3. v. 12. area*, in qua est palea, & triticum. *Matth. 13. v. 47. lagenae missae in mare*, ex omni genere piscium, bonorum, & malorum, congreganti. *Matth. 22. v. 2. convivio nuptiali*, in quo non omnes habent vestem nuptialem. *Matth. 25. v. 1. decem virginibus*, quarum quinque sunt factae, & totidem prudentes. 2. *ad Tim. 2. v. 20. vasis aureis, & ligneis &c.* In magna autem domo, non solum sunt vasa aurea, & argentea, sed etiam lignea, & fictilia. Idem SS. Patres colligunt ex illo *Matth. 18. v. 17. ubi dicitur*, peccantem debere denunciari Ecclesiae, & si hanc non audierit, esse vitandum, tanquam ethnicum, hoc est, ejciendum extra Ecclesiam: ergo etiam, dum peccavit, fuit adhuc intra Ecclesiam. Idem tradit fuisse S. Augustinus in breviculo collationum cum Donatistis collatione diei 3. c. 8. & alii SS. Patres, Cyprianus, Hieronymus, Gregorius &c.

297. Accedit ratio, maxime contra requirentes praedestinationem. Si soli praedestinati essent membra Ecclesiae, sequeretur, quod, qui semel est membrum Ecclesiae, nunquam desineret esse membrum Ecclesiae; quia decretum DEI praedestinativum est ab aeterno, & in aeternum: & qui semel non esset membrum, nunquam futurus esset membrum Ecclesiae: atqui hoc est contra Scripturam ad Ephes. 2. v. 13. *Vos, qui aliquando eratis longe, facti estis prope, in sanguine Christi.* Dein, an S. Paulus jam erat membrum Ecclesiae, quando rotis viribus eam persequabatur? Affirmat quidem hoc Joannes Huls in 2. proposit. quae sic sonat: *Paulus nunquam fuit membrum diaboli, licet fecerit quosdam actus, actibus Ecclesiae malignantium consimiles*: verum hac propositio in Concilio Constantiensi damnata est, & plane ex se est incredibilis. Factus est autem S. Paulus postea membrum Ecclesiae, quando conversus est, & baptizatus.

Pariter est prorsus incredibile, quod multi gentiles, dum adhuc adorabant idola, jam fuerint membra Ecclesiae; cum tamen multi, postea conversi, etiam sanctè obierint, e. g. aliqui tortores martyrum postea conversi sunt. Rursus, si soli iusti, aut praedestinati, spectarent ad Ecclesiam, sequeretur (ut rectè ait Bellarminus) mera confusio; quia hac ratione, nec oves agnoscerent suos pastores, nec isti suas oves; cum nemo de altero sciat, an sit praedestinatus, an non: & multi sint vocati, pauci electi. Similiter cum nemo agnoscat internam alterius justitiam, si soli iusti essent membra Ecclesiae, eadem confusio oriretur: & dubitare possent fideles, an Episcopi, vel etiam Papa, essent membra Ecclesiae, & consequenter, an essent veri superiores, potentes suis praeceptis Christianos obligare &c. qua ratione sanè (ut rectè advertit Cyprianus de locis Theol. l. 4. c. 3.) esset Christi-

na respublica, à suo auctore insipientissime constituta, quod dicere esset summè blasphemum.

298. Ob. 1. Ecclesia est *hortus conclusus*, *fons signatus*, *Cantic. 4. v. 12.* qui juxta S. Augustinum continet in se tantum electos: ergo. Confir. Ecclesia etiam comparatur arca Noë, in qua sunt omnes, & soli salvati: ergo soli predestinati sunt membra Ecclesie. Resp. 1. cum Bellarmino *tom. 2. controuv. 1. l. 3. de Ecclesia militante c. 7.* non omnia, quæ dicuntur in Canticis, exponi debere de Ecclesia: sic illud *Cant. 2. v. 2. Sicut liliū inter spinas, sic amica mea inter filias*: si explicaretur de Ecclesia, deberent per filias intelligi variæ sectæ infidelium: sed hoc est contra ipsum S. Augustinum, qui *epist. 48. post medium* de istis filiabus inquit: *Quæ nec spina dici possent, nisi malignitate morum, nec filia, nisi communione sacramentorum*: atqui infideles non gaudent communione sacramentorum; unde per liliū anima perfecta, per spinas animæ peccatrices: vel per liliū Beatissima Virgo, per spinas alii homines, saltem originali peccato infecti, intelliguntur. Sic etiam hortum conclusum quidam intelligunt de Beatissima Virgine, quidam de quavis anima perfecta.

Si tamen contendas, id dictum debere de Ecclesia intelligi, dist. ant. Ecclesia est, vel dicitur fons signatus, aut hortus conclusus, denominatione desumpta ab omnibus partibus. neg. ant. denominatione desumpta à nobilioribus membris. conc. ant. & neg. conf. Utrique denominatio, quæ tribuitur toti, non semper convenit cuique parti: sic homo dicitur rationalis, quamquam corpus tale non sit: sic etiam Ecclesia potest dici fons signatus, modò aliqua ejus membra signata, seu predestinata sint: item potest dici hortus conclusus, modò ab aliquibus membris exclusum sit omne malum: imò modò exclusa sit hæresis.

Neque etiam S. Augustinus plus vult dicere, qui *tract. 45. in Joannem* clarè ait: *Secundum istam ergo præscientiam DEI, & prædestinationem, quam multa oves foris, quam multi lupi intus: & quam multa oves intus, & quam multi lupi foris.* Idem S. Augustinus *epist. 59.* ait, esse morem Scripturarum, de toto dicere, quod parti convenit. vide dicta n. 302, ubi etiam invenies verba S. Augustini formalia. Ad confir. dist. ant. Ecclesia comparatur arca Noë quoad omnia. neg. quoad aliqua. conc. ant. & neg. conf. Fuerunt in arca etiam bruta, nunquid & ista erunt membra Ecclesie? item fuere in ea animalia immunda: ergo, si vis comparationem omnimodam facere, debes admittere, quòd ista saltem signent peccatores. Melius autem dicitur, comparationem factam esse in eo, quòd, sicut nemo est salvatus extra arcam; ita etiam extra Ecclesiam non sit salus; non verò in eo, quòd omnes in arca sint salvati.

299. Ob. 2. Christus est caput illius Ecclesie, quam salvat: sed salvat tantum

predestinatos: ergo hi soli sunt Ecclesia. Confir. Membra debent esse similia capiti: sed reprobi non sunt similes Christo: ergo. Resp. dist. ma. Christus est caput Ecclesie, quam salvat, quantum est in se, & quoad suam passionem, ac satisfactionem sufficientissimam. conc. ma. quam salvat absolute. subdist. quam salvat adæquatè sumptam. neg. ma. inadæquatè sumptam. conc. ma. & conc. mi. neg. conf. Etiam hæc denominatio *salvata* potest convenire Ecclesie, licet non conveniat omnibus partibus.

Ad confir. dist. ma. Membra debent esse similia capiti aliquo modo. conc. ma. omni modo. neg. ma. & dist. sic mi. neg. conf. Nec in physico corpore manus, aut pes, est omnino similis capiti: nec in morali e. g. respublica, vel regno, subditi sunt quoad dignitatem, vel alia moralia prædicata, similes capiti, seu principi: sufficit ergo similitudo aliqua: talis autem multa est, etiam inter Christum, & peccatores; est enim similitudo inter ipsos quoad humanam naturam, secundum quam dicitur nobis Christus similis factus: item est similitudo per baptismum, & fidem. Nec dicas, totum corpus Christi physicum esse salvum, adeoque etiam totum corpus mysticum debere esse salvum; alias sicut totum corpus Christi physicum est unitum Divinitati, deberet etiam ita esse unitum corpus Christi mysticum, quod est falsum; unde similitudo non debet esse in omnibus.

300. Ob. 3. Ecclesia est unum ovile, in se complectens oves Christi: sed oves Christi sunt tantum predestinati: ergo. prob. mi. Christus dicit *Joannis 10. v. 27. & 28. Oves mea vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me; & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea*: sed hoc tantum verificatur de predestinatis: ergo. Confir. Peccatores sunt membra civitatis Babylonice: ergo non sunt membra Solymæ, seu Ecclesie. Resp. 1. Ovile Christi complectitur etiam hædos; nam hi dicuntur *Matth. 25. v. 33.* segregandi in die judicii, seu separandi ab ovibus: ergo prius fuere mixti in eodem ovili.

Resp. 2. om. ma. neg. mi. ad probat. conc. totum; quia per id non probatur intentum; nam, licet in uno, vel altero loco Scripturæ, per oves intelligantur soli electi, ut loco citato, & *Matth. 25. v. 33.* ubi dicuntur statuendæ à dextris; tamen hoc non contingit universaliter; nam eodem loco *Joan. 10. v. 12.* dicit Christus: *Lupus rapit, & dispergit oves*: hoc est, aliqua illarum pereunt: item *Psalm. 73. v. 1.* dicitur: *Iratus est furor tuus super oves pascuæ tue.* rursus *Psalm. 78. v. 13.* *Nos autem populus tuus, & oves pascuæ tue*: ubi David loquitur de omnibus Judæis, qui non omnes fuere electi. & *Ezech. 34. v. 8.* dicitur de Domini ovibus: *Facti sunt greges mei in rapinam, & oves mea in devoracionem omnium bestiarum.* Quare, quando est ser-

ino de folis electis, per oves non intelliguntur tantum membra Ecclesiae, sed membra electa; nam Christus *ibidem*, seu Joann. 10. v. 16. dicit: *Alias oves habeo, quae non sunt ex hoc ovili*: quod rectè exponit S. Thomas in expositione Evangelii S. Joannis in hunc locum, item Cornelius à Lapide in hunc locum, de gentilibus, qui necdum tunc erant membra Ecclesiae, sed primum debebant fieri. At, si sermo est de membris Ecclesiae, & ista universaliter dicuntur oves, e.g. Joannis ultimo v. 17. *Pasce oves meas*: nullo modo potest probari, quod per oves tantum intelligantur electi.

301. Ad confirm. neg. conf. Potest quis ratione diversarum habitationum, vel jurium, spectare ad duplicem civitatem: & sic etiam peccator, ratione fidei, & communicationis cum fidelibus, spectat ad civitatem DEI: ratione scelerum spectat ad civitatem diaboli. Sic etiam Bellarminus tom. 2. contr. 1. l. 3. de Ecclesia militante. c. 7. exponit illud. 1. Joann. 2. v. 19. *Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis; nam si fuissent ex nobis, permanissent utique nobiscum*: exponit, inquam, illud *ex nobis* de iis, qui specialiter ratione praedestinationis erant oves Christi, & membra Ecclesiae. Et in eodem sensu eadem verba explicat tam Glossa interlinearis, quam Lyrani. Cornelius à Lapide in hunc locum putat, eos dici non esse *ex nobis*, seu ex membris Ecclesiae, sicut pater quandoque de filio improbo dicit: *Non est meus filius, nec enim pro filio agnosco*. Canus de locis Theol. l. 4. c. 6. seu postremo. §. sed ut argumento huic. ait, intelligi posse fictos, & simulatos Christi discipulos, qui quasi amici ad tempus, & socii mensae, in die necessitatis recesserint: quasi S. Joannes diceret: Inter nos versabantur, & sacramenta nobiscum habebant communia: sed simulatio tantum erat: idèque, cum non essent ex animo, & verè nostri, non erant ex nobis.

302. Ob. 5. Ecclesia Christi est sancta: ergo ejus membra non possunt esse peccatores. Confirm. 1. Peccatores non sunt filii DEI: ergo nec sunt membra Ecclesiae. Confirm. 2. S. Paulus ad Ephes. 5. v. 27. ait Ecclesiam esse *non habentem maculam, aut rugam*: ergo nullum complectitur injustum. Resp. neg. conf. Inprimis Ecclesia dicitur sancta, ratione doctrinae fidei, & morum, quae est sanctissima: rursus Ecclesia in coelis tota est sancta: & si sanctum dicitur, quod habet gratiam sanctificantem, etiam Ecclesia militans eam habet in plurimis membris; quare etiam ista, ratione istorum membrorum, magis principalium, potest dici sancta. Ubi notandum, quod S. Augustinus dicit epist. 59. post medium: *Scriptura mos est, ita loqui de parte, tanquam de toto: sicut Paulus Corinthios, in primis epistola sua partibus, ita laudat, tanquam omnes tales sint, cum essent laudabiles quidam eorum: & postea, in nonnullis epistola ipsius locis, ita reprehendit, tanquam omnes culpabiles essent, propter quosdam, qui tales erant. Istam*

Divinarum Scripturarum consuetudinem, per omne corpus literarum ejus creberrimè sparsam, quisquis diligenter adverterit, multa dissolvit, quae inter se videntur esse contraria.

Quodd autem denominatio aliqua possit tribui toti, etsi non conveniat singulis partibus, est clarum ex millenis exemplis. Sic homo dicitur rationalis, materialis, corruptibilis, licet non singulae partes sint tales. Unde principium: *Bonum ex integra causa, malum ex quocunque defectu*: non venit ad rem; quia hoc tantum verificatur de actibus moralibus, qui, ut revera sint boni, debent ex nullo capite vitari. An autem denominatio sit toti alicui tribuenda, an non, colligendum est ex ipsa definitione, vel communi intelligentia illius denominationis: & siquidem ea definitio cum veritate possit affirmari de toto, potest ei tribui denominatio, licet non singulis partibus conveniat: e.g. corruptibile dicitur, quod non semper manet, quale est, sed destruitur manente subjecto: hoc certè competit homini; licet non competat omni ejus parti, e.g. animae; unde homo absolute potest dici corruptibilis. Ad 1. confirm. neg. conf. quae non probatur. Ad 2. confirm. dist. ant. S. Paulus ait, esse talem Ecclesiam triumphantem. conc. ant. militantem. subdist. denominatione competente toti Ecclesiae, ratione membrorum praecipuorum. conc. ant. competente singulis membris. neg. ant. & conf. S. Augustinus, l. 1. retract. c. 7. hoc dictum explicat de Ecclesia triumphante.

303. Ob. 6. S. Augustinus l. 3. de doctrina Christiana c. 32. ait: *Non enim revera Domini corpus est, quod cum illo non erit in aeternum*: ergo non praedestinati non sunt membra Ecclesiae. Resp. dist. conf. ergo non praedestinati non sunt membra Ecclesiae stabilia, & perpetuo talia permanitura. conc. conf. non sunt membra pro nunc, dum in vita retinent ea, quae nos requirimus ad membrum Ecclesiae. neg. conf. S. Augustinus per Domini corpus ibi intelligit corpus Christi morale, non quomodocunque tale, sed id, quod erit semper tale permaniturum in caelo; nam *ibidem* se explicat dicens: *Nunc in uno sunt, . . . non tamen semper in uno erunt; ipse est quippe ille servus, commemoratus in Evangelio, cujus Dominus, cum venerit, dividet eum, & partem ejus cum hypocritis ponet.*

Nota insuper, quando fortè unus, aut alter ex Patribus dicit, in corpore Christi nihil esse mortuum, intelligendum esse, nihil omnino mortuum, ita ut nec habeat aliquam vitam secundum quid: non autem tantum simpliciter mortuum, ita, ut adhuc habeat vitam secundum quid. Peccator carens gratia dicitur simpliciter mortuus, nec potest dici membrum Christi simpliciter vivum, ut definit Tridentinum sess. 6. c. 7. quia tamen adhuc fidem, & communionem fidelium, adeoque aliquem motum retinet, habet adhuc aliquam vitam animae secundum

dum quid, ferme sicut manus arida, nec potens moveri, dicitur emortua, licet adhuc aliquo modo tenuiter nutriatur.

304. Ob. 7. à contrariò. Schismatici, & excommunicati, retinent baptismum, & fidem: ergo sunt membra Ecclesiae. Confir. ex S. Augustino ad Donatistas post collationem c. 20. dicente: *Neque enim à populo DEI separamus, quos vel degradando, vel excommunicando, ad humiliorem poenitendi locum redigimus*: ergo. Resp. neg. conf. Ista non sufficiunt ad membrum Ecclesiae, si desit communicatio externa respectu aliorum fidelium, vel subjectio respectu Prælatorum; unde excommunicatus potest quidem in Ecclesia manere in voto, adeoque etiam poenitentiam agere; sed non manet in ea reipsa. Ad confir. Textum S. Augustini Bellarminus tom. 2. contr. 1. l. 3. de Ecclesia c. 6. suspicatur esse corruptum, & omisissam particulam non, ut legendum revera sit: *Neque enim non separamus*; nam statim sequitur: *Et ubi hoc facere, pacis, & tranquillitatis Ecclesiae gratiâ, non permittimur, non tamen ideo Ecclesiam negligimus*: quæ verba non congruunt omissioni separationis. Quod si textus corruptus non sit, dicendum est cum eodem Bellarmino, per populum DEI non intelligi membra Ecclesiae, sed intelligi electos, seu omnes salvandos, à quibus separare non intendunt Episcopi, aut alii Prælati, etiam eos, quos excommunicant.

305. Ob. 8. Ecclesia potest punire schismaticos, hæreticos, & excommunicatos: ergo sunt intra Ecclesiam. prob. conf. 1. Corinth. 5. v. 12. dicitur à S. Paulo: *Quid enim mihi de iis, qui foris sunt, judicare?* ergo Ecclesia non judicat, consequenter nec punit eos, qui non sunt ejus membra. Confir. Episcopi, incidentes in hæresin, possunt valide exercere actus ordinis, e. g. consecrare, ordinare: ergo adhuc sunt membra Ecclesiae. Resp. neg. conf. Cum schismatici, & hæretici, habeant characterem baptismalem, hoc ipso habent debitum redeundi ad Ecclesiam, à qua discessere: sicut ergo oves, fugientes extra ovile, possunt à pastore à fuga retrahi, & verberibus etiam ad redeundum cogi: ita possunt supradicti plecti ab Ecclesia; unde non sunt membra Ecclesiae in re, sed in debito, & jure.

Textus autem Apostoli tantum intelligendus est de iis, qui ita foris sunt, ut nunquam fuerint intus, nec ratione characteris habeant debitum redeundi, ut sunt Gentiles, & Judæi. Ad confir. neg. conf. nam Episcopi ratione ejusdem characteris, & debiti redeundi ad Ecclesiam, seu tanquam membra, non quidem in re, sed in voto, habent capacitatem ad aliquas functiones Ecclesiasticas; item habent exercitium jurisdictionis, dum fideles reputantur; quippe hoc necessarium est ad rectam gubernationem Ecclesiae, quæ non judicat de internis, nisi per externa: & cuius alia membra alias sæpe paterentur ine-

R. P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

tabile, & gravissimum damnum; quia e. g. ne-scirent, Episcopum, vel parochum esse excommunicatum. Unde Canus l. 4. de locis Theol. c. 6. seu postremo. resp. ad 12. arg. ait: *Summum Pontificem, Episcopos, ceterosque Ecclesiae ministros, potestate, ac jurisdictione, per hæresin abditam, interiorèmq; privari, non modo non certum, sed ne probabile quidem esse, maxima auctoritate Theologi affirmant.*

ARTICULUS III.

An Ecclesia sit infallibilis Regula fidei.

306. Dico cum omnibus Catholicis. Ecclesia est regula fidei, seu credendorum infallibilis. Ut autem Gormaz de virt. Theol. n. 436. rectè notat *regula fidei*, prout hic accipitur, est *infallibilis propositio, vel applicatio doctrinae fidei*; non enim hic per regulam fidei tantum intelliguntur quicunque Loci Theologici, ex quibus scilicet solent erui argumenta pro conclusionibus Theologicis: & qui non omnes sunt regula fidei. Solent autem assignari decem, scilicet 1. *ratio humana*. 2. *auctoritas philosophorum*. 3. *historia humana, etiam Ecclesiastica*. 4. *communis sententia scholasticorum*. 5. *consensus Patrum* (quando aliquid communiter quidem docent, sed non ut verbum DEI traditum) & hi quinque loci non sunt regula fidei. Reliqui verò quinque scilicet 1. *Sacra Scriptura*, 2. *Traditio*, 3. *Ecclesia*, 4. *Concilium Oecumenicum*, 5. *Romanus Pontifex definiens*, possunt (ut patebit ex dicendis) esse regula fidei: quanquam Scriptura, aut traditio se solis non sint regula fidei, sed juncta explicatione, seu applicatione Ecclesiae, sub qua comprehenditur Concilium, & Pontifex: adeoque tres ultimi loci possunt reduci ad unum, scilicet ad Ecclesiam, vel per se, vel per Concilium, vel per suum Caput loquentem.

307. Prob. jam conclusio. Cum nec Scriptura sola, nec traditio, nec spiritus privatus, sufficienter applicent nobis verbum DEI, certè debet dari adhuc alia regula: cumque fides debeat esse firmissima, & immutabilis, debet etiam ejus regula esse infallibilis; alias enim, deprehensio po- stea errore, assensus prudenter mutaretur: ergo debet dari alia regula infallibilis: hæc regula alia non potest assignari, quam Ecclesia, seu ejus definitivum judicium: ergo, ant. videtur innegabile; alias enim Christus non fuisset sat providus, & destituis- set Ecclesiam suam medio maxime necessa- rio: reliquisset eam in summa confusione, & incertitudine, divisione, & dissen- su.

Nam, si nemo Scripturam, vel traditionem, infallibiliter applicaret, vel res dubias, ultimo, & infallibili judicio, decideret: tunc (sicut videmus modò apud hæ-

M

ticos

ticos contingere) nihil certi foret; & cum plurimi inter se non convenirent in opinionibus suis, essent inter se diversi, & dissentientes (certè quamprimum Lutherus infallibilitatem Ecclesiæ, tanquam regulæ, negavit, infinitæ propemodum sectæ ex ejus hæresi ortæ sunt) cumque ex minis doctis, alii his, alii aliis, adhererent, forent sectæ, & partiales Ecclesiæ innumeræ: plurimi dubitarent in utramque partem, non sine confusione: maximè autem rudes destituerentur omni applicatione firma, & digna, cui securè possent fidere; cum non nisi ex auctoritate res fidei discere possint: imò etiam docti destituerentur necessario medio, ex hac ipsa ratione; quia & hi suo judicio infallibiliter fidere, nisi per magnam præsumptionem, non possunt: & ipsi quoque res adeò sublimes, quas fides proponit, ex auctoritate discere debent.

Confir. 1. Christus scivit, oriturus esse varias hæreses: & utique voluit instituere Ecclesiam rite ordinatam, tanquam bonam rempublicam: ergo, sicut in civilibus debet dari magistratus, habens auctoritatem, leges interpretandi, ita etiam debet dari similis auctoritas in Ecclesia: & quidem, sicut legislator, si posset dare infallibilem interpretationem legum civilium, malè faceret, si daret fallibilem: ita etiam Christus, cum potuerit dare infallibilem regulam, non bene dedisset fallibilem. Confir. 2. Si Ecclesia non esset infallibilis, posset contingere, ut doctrina ab ea tradita falleret: ergo sine vitio aliquis ab ea discederet, si falsitatem agnosceret: ergo hæresis, prout significat discessum ab Ecclesia in credendis articulis, ex genere suo non esset vitium: quod est per se falsum.

308. Probatur 2. conclusio contra hæreticos, admittentes Sacram Scripturam, ex hac ipsa. *Matth. 28. v. 20.* dicit Christus: *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.* item *Joannis 14. v. 16.* *Ego rogabo Patrem, & alium paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, spiritum veritatis.* & paulò pòst de eodem Spiritu. *v. 26.* *Ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quaecumque dixerò vobis.* & *c. 16. v. 13.* *Cum autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* item *Matth. 16. v. 18.* *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non prævalebunt adversus eam.* iterum *Matth. 18. v. 17.* *Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus.* rursus ad *Ephes. 4. v. 11.* *Ipsè dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem pastores, & doctores, ad consummationem Sanctorum, in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes, in unitatem fidei, & agnitionis filii DEI.* & *1. ad Timoth. 3. v. 15.* *Ecclesia DEI vivi, columna, & firmamentum veritatis.*

Ex his manifestè habetur, Ecclesiam non tantum pro aliquo tempore, sed usque

ad sæculi finem, & in æternum, fore semper dirigendam à Spiritu S. ne erret, vel ne cadat columna veritatis: aut ne fideles, qui eam, per pastores, & doctores suos, loquentem tenentur audire, ab ea decipiantur: ne denique inferni potentia contra eam prævaleat, eripiendo veram fidem, & consequenter etiam sanctitatem, quæ fide fulcitur. Confir. 1. Ecclesia debet semper esse sancta: ergo debet etiam esse infallibilis; alias enim posset docere doctrinam non sanctam: quo casu non esset amplius sancta, sanctitate suæ doctrinæ, imò nec morum; quia falsitas doctrinæ statim post se traheret etiam aliquam maculam in moribus, saltem in plurimis membris. Confir. 2. S. Paulus ad *Timum 3. v. 10.* ait: *Hæreticum hominem, post unam, & secundam correctionem, devota, sciens, quia subversus est:* at, quomodo devotabimus, & sciemus, eum subversum, nisi Ecclesia id nos infallibiliter doceat? ergo hæc debet esse infallibilis.

309. Probatur conclusio 3. ex SS. Patribus, quorum infinitos textus adducere, quia impossibile est, paucos tantum delibabo. S. Irenæus *l. 3. adversus hæreses c. 4.* *Non oportet adhuc quarere apud alios veritatem, quam facile est ab Ecclesia sumere; cum Apostoli, quasi in depositorum divæ, plenissime in eam contulerint omnia, quæ sunt veritatis.* S. Cyprianus *l. de unitate Ecclesiæ.* *Hanc unitatem Ecclesiæ qui non tenet, DEI legem non tenet: non tenet Patris, & Filii fidem: vitam non tenet, & salutem.* S. Augustinus jam relatus est *n. 147. & 276.* insuper *e. narrat: in psal. 30. concion. 1. ante medium.* ait: *In Christo loquitur Ecclesia, & in Ecclesia loquitur Christus, & corpus in capite, & caput in corpore.* S. Hieronymus *epist. 57. ad Damasum.* *Beatitudini tuæ, id est, cathedra Petri, communionem conficior: super illam petram ædificatam Ecclesiam scio.*

Huc etiam faciunt omnia illa, quæ Patres passim docent, de Ecclesiæ indefectibilitate, de Conciliorum universalium, & Romani Pontificis auctoritate. Tandem dicta hucusque confirmat praxis communissima, atque perpetua fidelium: qua dubiorum solutionem semper petierunt ex Ecclesiæ definitione: & qui Ecclesiæ contradicere ausi fuerunt, semper hæretici habiti sunt, ut ostendi potest per singula sæcula. Nec dici potest, illos habitos fuisse hæreticos, non quia Ecclesiæ definitionibus, sed quia SS. Scripturis se se opposuerunt; hoc enim ex eo falsum est, quòd multæ hæreses ex solis Scripturis clarè confutari non potuissent, ut posset ostendi, enumerando varios errores, Quartodecimanorum, Novatianorum, Arianorum, Macedonianorum, Anabaptistarum: qui omnes etiam pro se Scripturas allegabant.

ARTICULUS IV.

Solvuntur Objectiones.

310. **O**B. 1. Ecclesia à SS. Scripturis, & Patribus, comparatur lunæ: ergo, sicut ista eclipfin patitur, & deficit, ita potest etiam Ecclesia deficere à lumine fidei. Confir. Ecclesia potest saltem deficere à veritate inculpabiliter; hoc enim non obest fidei: ergo. Resp. neg. conf. Similitudo utique non debet esse omnimoda: igitur ea tantum stat in hoc, quòd, sicut luna initio mensis sui crescit, usquedum plena sit, ita Ecclesia creverit, usquedum perfecta fuerit. 2. quòd, sicut luna lumen habet à sole, ita Ecclesia lumen fidei habeat à Christo. 3. quòd, sicut luna eclipfin patitur, ita Ecclesia patitur persecutiones, quibus aliquando imminuta est fidelium numero, vel etiam externo, & aperto splendore, ut dictum n. 290.

Ad confir. neg. ant. nam licet inculpabiliter à veritate deficere possit homo privatus, tamen hoc non potest contingere in Ecclesia; alias enim non amplius esset columna, & firmamentum veritatis: nec maneret cum ipsa spiritus veritatis: omniæque forent dubia, etiam ipsa Scriptura; cum dubitari posset, an non circa hanc ipsam Ecclesia inculpabiliter erraret. Nec dici potest sufficere, modò Ecclesia sit infallibilis in designanda vera Scriptura; si enim infallibilis est in hoc puncto, cur non in aliis? 2. nisi saltem sit Ecclesia etiam infallibilis in explicatione Scripturæ, nondum est satis consultum; cum Scriptura sit obscura, nec se sola clarè intelligatur, ut dictum à n. 181. & seq. 3. cum non omnia in Scriptura contineantur, ut n. 192. probatum est, debet etiam Ecclesia esse infallibilis, quoad rite determinanda illa, quæ ex traditione creduntur, eaque etiam rite explicanda, adeoque quoad omnia, extra, & intra Scripturam definienda.

311. Ob. 2. Ecclesia potest errare tempore sedis vacantis, seu quando nullus est Pontifex, vel tempore schismatis, quando plures sunt Pontifices dubii: ergo. Resp. neg. suppositum, quòd tunc aliquid possit definiri, tanquam de fide credendum; nam tempore sedis vacantis, Cardinales tantum habent auctoritatem ad eligendum Pontificem: tempore verò schismatis Concilium Generale congregatum tantum habet auctoritatem, seu potestatem, sibi providendi de certo capite, seu creandi legitimum, & indubitatum Pontificem: non verò habet potestatem condendi leges universales, quæ vim habeant obligandi Ecclesiam, independentem à confirmatione veri Pontificis; nam, ut Eximius Doctor l. 4. de legibus c. 6. n. 4. latè ostendit, Concilium tempore schismatis tantum habet potestatem illam, quæ necessaria est, velut ad defensionem Ecclesiæ, eamque pacificandam, eligendo Ponti-

ficem certum: quam potestatem ei tribuit jus naturale, sicut optimatibus regni, in ordine ad constitutionem regis. At verò majorem potestatem, nec jus naturale, nec positivum, Concilio in eo casu tribuit; cum nullum jus, plus aliquid tribuens, ostendi possit; unde ad summum obligarent Ecclesiam tales leges vi spontanæ acceptationis.

312. Ob. 3. Ecclesia est libera ad credendum: ergo potest non credere: ergo potest fides omnis deficere: ergo Ecclesia non est absolute infallibilis. Resp. 1. Pontificem, & Concilium, quando representant totam Ecclesiam, & quando totam Ecclesiam obligant, non esse liberos, ad docendum verum, vel falsum; nam tunc assistentia Spiritus S. id impedit. Interim tamen habent sufficientem libertatem ad meritum, ut Christus, qui etiam non potest dicere falsum. Habent scilicet tunc Pontifex, & Concilium, libertatem contradictionis, ad loquendum, vel omnino tacendum: habent etiam libertatem, ad varias bonas intentiones, & amplectenda motiva, impellentia ad volendum definire. Sed tamen per hoc nondum satisficit argumento; nam per hoc non tollitur, quo minus tota Ecclesia, seu omnia ejus membra, etsi rectè doceant, tamen malè credant, non assentiendo propriæ doctrinæ: atqui sic deficeret fides totius Ecclesiæ, adeoque etiam ipsa; nam ad eam constituendam, non tantum requiritur doctrina vera, sed etiam cœtus fidelium rite credentium.

Resp. igitur 2. cum Gormaz de virt. Theol. n. 376. dist. ant. Ecclesia est libera ad credendum libertate antecedente. conc. ant. libertate consequente. neg. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. conf. Antequam DEUS determinaverit, creare hos homines, & facere, ut nascantur in religione Catholica, jam prævidit, quòd plurimi his, vel illis auxiliis, sint consensuri, & cum istis rite credituri; unde postea eo decreto, quo determinavit, eos creare, etiam decrevit, pluribus quovis tempore dare auxilia illa congrua: & simul prædefinitivum, licet sit antecedenter impedibile, adeoque quilibet possit antecedenter à fide deficere, non tamen est frustrabile consequenter; hinc nunquam omnes deficient. Quare etiam consequenter ad hanc scientiam, de aliquorum in fide perseverantia, sub his, vel illis auxiliis, & consequenter etiam ad decretum DEI, dandi ea auxilia, potuit DEUS infallibiliter promittere, quòd nunquam sit tota Ecclesia à fide defectura: neque ea promissio, subsequens illam scientiam mediam, ullatenus tollit libertatem. Sed fusior hujus rei explicatio petenda est ex tractatu de DEO, ubi de prædefinitionibus agitur.

313. Ob. 4. Ecclesia sunt tantum homines: sed hi possunt errare: ergo. Confir. Singuli homines possunt errare: ergo etiam omnes. Resp. dist. ma. Ecclesia ut considerata sine assistentia Spiritus S. sunt

tantum homines. conc. ma. ut considera-
ta cum illa assistentia. neg. ma. & dist. sic
mi. neg. conf. Ecclesia quidem, si consi-
deretur tantum ut congregatio piissimo-
rum, & doctissimorum hominum, habet
maximam auctoritatem: attamen ea non-
dum omnino infallibilis est: adeoque non-
dum sufficit ad applicandum infallibiliter
verbum DEI; unde accedit promissa assisen-
tia Spiritus S. docentis omnem veritatem,
quæ addit infallibilitatem.

Ad confir. om. ant. neg. conf. Non
est bonum hoc argumentum, à sensu distri-
butivo ad collectivum; sicut non est bo-
num: Singuli testes non faciunt plenam pro-
bationem: ergo neque omnes; quia scilicet,
ut non quilibet testis solus habet auctori-
tatem requisitam à legibus, ita nec singuli
homines habent assistentiam Spiritus S. quæ
promissa est Ecclesiæ: & collectio Ecclesiæ
est saltem conditio, sine qua non est pro-
missa illa assistentia cuilibet in particulari.
Dixi om. ant. propter Summum Pontificem,
de quo inferius. Addo, quod minister qui-
libet Ecclesiæ, qui non tantum materiali-
ter est missus, sed formaliter, sive, dum
loquitur formaliter ut missus, seu expli-
cat doctrinam Ecclesiæ verè talem, conci-
piatur à fidelibus habere infallibilitatem sal-
tem actualem, seu quoad illum actum do-
cendi, non verò habitualement, & permanen-
tem; quia in alia occasione hic ipse mini-
ster potest docere aliquid contrarium do-
ctrinæ Ecclesiæ.

314. Dices. Nunquam aliquid defini-
tur à tota Ecclesia; quis enim ex omni
mundo omnes fideles colligat in unum Con-
cilium? Resp. Sicut in civilibus dicitur res-
publica, vel urbs, aliquid statuisse, quam-
vis non omnes cives id statuerint, sed tan-
tum senatus, licet omnium civium com-
munis causa agatur: ita etiam dicitur Ec-
clesia aliquid definivisse, licet non omnes
fideles id decreverint, modo pastores, &
doctores Ecclesiæ, qui ei promissi sunt,
& quibus etiam assistentia Spiritus S. pro-
missa est, aliquid decident. Isti autem sunt
primò Romanus Pontifex, per se, vel per su-
os legatos præsens: dein Episcopi, quibus S.
Paulus *Act. 20. v. 28.* ait: *Attendite vobis,*
& universo gregi, in quo vos Spiritus San-
ctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam DEI.

Horum, in Concilio generali (quantum
fieri moraliter potest; nec enim Spiritus San-
ctus, ut assistat, exigit aliquid moraliter im-
possibile) congregatorum, definitionibus, se-
cure fidunt fideles ceteri. Nec ullo mo-
do, ut sectarii quidam contendunt, in Con-
ciliis etiam, ut iudices debent adesse laici;
hoc est enim contra omnem antiquissimam
praxin; nam laici sunt oves, & non pasto-
res: imò nec inferiores Episcopis sacerdo-
tes admittuntur ut iudices; nam nec isti
sunt illi sublimes pastores, & successores
Apostolorum, quibus assistentia Spiritus S.
promissa est: quamvis soleant multi adhiberi
ut Theologi, & consiliarii. Adde, quod,
si omnes convocarentur, Concilium tale

ob multitudinem regi non posset, sed con-
fusio ingens nasceretur.

315. Dices. Illa assistentia Spiritus S.
gratis fingitur. Resp. eam fuisse toto articulo
præcedenti fuse probatam. Replicabis, assi-
stentiam illam probari ex Scripturis legiti-
me explicatis, & legitimam explicationem
probari per assistentiam Spiritus S. adeoque
per circulum vitiosum. Resp. 1. esse falsum,
quod ea assistentia tantum probetur ex Scri-
pturis; nam probationes allatæ *n. 307.* sunt
ex ratione, non ex Scripturis petite. Licet
autem sequentes probationes ex Scripturis
sint, non fit circulus vitiosus; nam hic tunc
fit, quando duo mutuo ita probantur, ut neu-
trum independentem ab altero probetur: si-
cut hæretici plures probant mutuo Scriptu-
ram, & spiritum privatum. At nos ab ini-
tio, independentem à Scriptura probamus, Ec-
clesiam veram esse Catholicam, idque fuse
per plurima signa, & motiva credibilitatis:
ex quo, præsertim additis rationibus *n.*
307. allatis, ulterius sequitur, Ecclesiam
eam habere infallibilem assistentiam Spi-
ritus S. tum in aliis dogmatibus, tum etiam
in explicanda legitime Scriptura.

Ex Ecclesia autem sic jam prius proba-
ta, dein probamus ipsam Scripturam, ejus-
que legitimum sensum, atque explicatio-
nem. Et hinc, quando dein etiam ex Scri-
ptura ulterius ad abundantiam probamus
Ecclesiam, tam parum facimus circulum vi-
tiosum, quam parum fecerunt circulum vi-
tiosum Christus Dominus, & S. Joannes,
dum mutuo de se invicem testimonium
perhibuerunt; cum, sicut Christus testimo-
nium dedit Joanni, ut habens aliunde au-
toritatem, ita etiam Ecclesia, ut aliunde
habens auctoritatem, testimonium det Scri-
pturæ: & sicut Christus etiam à Joanne po-
stea accepit testimonium, ita etiam Eccle-
sia à Scriptura testimonium recipiat, præ-
sertim contra eos, qui Scripturam admit-
tunt.

316. Ob. r. Saltem non potest pro-
bari, quod assistentia Spiritus S. promissa
sit, non tantum Apostolis, sed successoribus
quoque, & Ecclesiæ posteriori, præsertim vi-
sibili, & non tantum invisibili: ergo. Resp.
neg. ant. nam probationes à nobis, tum ex
ratione, tum ex Scripturis allatæ, probant
assistentiam Spiritus S. usque ad consumma-
tionem sæculi, seu finem mundi: & rectè S.
Augustinus *enarrat. in psal. 47. sub finem*
ait: Illis Apostolis loquebatur Christus, & nos
significabat, cum diceret: Ecce ego vobis-
cum sum omnibus diebus usque ad consum-
mationem sæculi.

Quod autem visibili Ecclesiæ Spiritus S.
assistentia promissa sit, probatur facile; quia
Christus eam frustra promississet invisibili,
quam nemo agnosceret, nemo audiret, nemo,
nisi in rarissimo casu, inveniret. Et utique
promissa est assistentia dicta illi Ecclesiæ,
quam nos DEUS voluit doceri, quam de-
bemus ingredi, & in qua debemus salvari
&c. Certè non haberemus medium neces-
sarium salutis, nec fundamentum ullum fi-
dei

dei, summè necessaria ad salutem, nisi ipsa Ecclesia visibilis foret columna, & firmamentum veritatis; quale esse non potest sine assistentia Spiritus Sancti.

Nec dicas, Ecclesiam tantum habere assistentiam Spiritus S. si adhibeat debitam diligentiam, in inquirenda veritate, quæ tamen diligentia possit omitti; nam respondeo: vel non est necessaria talis diligentia: vel, si necessaria est, etiam DEUS providebit certissimè, ut ea non omittatur, aut definitiones temerariè fiant, ne omnia incerta sint: quod DEUS non vult permittere. Hinc de definitionibus absolute editis dubitari nunquam debet, eas esse legitimè factas. Valentia. tom. 3. disp. 1. q. 1. punct. 7. questum. 6. ad 6. object. cum putet, etiam absque diligentia adhibita infallibiles fore definitiones, concludit consequenter, studium, ac diligentiam, Pontifici (& par est ratio de Conciliis) tantum necessariam esse, ut sine culpa definiat, & convenienter: non tamen, ut definiat infallibiliter. vide etiam infra n. 381. ob. 3.

317. Ob. 6. Juxta nos Sacra Scriptura subijceretur iudicio Ecclesia: hoc est absurdum: ergo. Resp. neg. ma. vel enim intelligis per *subijci*, quod Ecclesia debeat iudicare, an id, de quo certò constat, etiam verbum DEI, sit verum: & neg. ma. neque enim hoc ullo modo à nobis asseritur: vel intelligis tantum, quod Ecclesia debeat definire, an aliquis liber sit Sacra Scriptura: vel an sit vera ejus editio, vel quis sit legitimus sensus illius; & iterum neg. ma. quia hoc non est propriè, Scripturam Sacram subijci iudicio Ecclesie.

Sed neque hoc continet in se aliquid absurdum: sicut absurdum non est, quod sæpe inferior magistratus debeat, ex certis signis determinare, an aliquod decretum sit à rege editum, an legitimo sigillo roboratum &c. quanquam, si de veritate decreti constet, non possit illud non exequi: nec enim propterea rex subijcitur suis subditis: & pariter nec DEUS, aut Christus Ecclesie; quia ista hanc ipsam potestatem accepit à Christo. Imò Ecclesia, in Conciliis congregata, non est paris cum Scriptura auctoritatis; non enim omnia in Conciliis, sed tantum eorum definitiones sunt infallibiles, ut dicemus n. 324. cum tamen in Scriptura omnia sint infallibilia: imò, multi dicunt, etiam infallibilitatem definitionum Ecclesie esse in ordine inferiori, scilicet tantum in ordine, sive linea applicationis verbi DEI; cum Scriptura sit ipsum verbum DEI, de quo infra agendum.

318. Ob. 7. Synagoga antiqua tota erravit: ergo etiam potest Ecclesia nova tota errare. ant. prob. tota Synagoga cum summo sacerdote Aarone adoravit vitulum aureum. Item Synagoga defecit tempore Elie, ut dictum n. 290. Rursus *Isaia* 1. v. 3. de toto Israëlítico populo dicit DEUS: *Israël autem me non cognovit*. Tandem etiam tempore Christi Synagoga, eum non agnoscens, tota erravit: ergo. Resp. 1. Etsi omitteretur

antecedens, non statim verum foret consequens; Synagoga enim non fuit Ecclesia universalis, nec Pontifex illius habuit potestatem in omnes fideles, sed solum in populum Hebræorum: extra quem erant alii fideles, qui observantes legem naturalem, poterant extra Synagogam salvari.

Neque enim tunc tenebantur fideles omnes acceptare legem Moysis, sed solus populus Hebræorum; cum tamen modò non sit salus extra Ecclesiam Christi, ut expressè definit Tridentinum in formula professionis fidei, & prius jam definivit Lateranense sub Innocentio III. C. firmiter. de summa Trinitate, & fide. Unde, etsi Synagoga errasset, tamen potuissent iusti plures vitam æternam adipisci, nec tota DEI Ecclesia in terris derecideret. At verò, si erraret Ecclesia Christi, tunc tota deficeret Ecclesia DEI, nec extra illam posset obtineri salus.

319. Resp. 2. neg. ant. Synagoga nunquam tota erravit, saltem usque ad Christum; nam quod attinet ad vitulum adoratum, præterquam, quod tunc Aaron necdum fuerit summus sacerdos, non est verum, omnes omnino illum adorasse; cum præcipui duo viri, Moyses, & Josue, id non receperint: alios etiam ab illo scelere remotos fuisse, colligitur ex eo, quod statim Moyse junxerint filii Levi, & multos propter cultum vituli occiderint. Quod ad Elie tempora attinet, responsum est satis eodem n. 290.

Ad *Isaiam* dic, sæpe in Scripturis de omnibus dici, quod convenit tantum majori parti, vel pluribus, ut observat S. Augustinus citatus n. 302. Tandem, cum Synagoge non fuerit promissa assistentia Spiritus S. æternum (cum nec ipsa æternum durare debuerit, sed in Ecclesiam novam mutari) mirum non est, quod in ejus Pontifice Caipha, præsentè jam Christo, infallibilitas defecerit: quanquam tunc, non tam Synagoga defecisset, quam incepisse mutari in novam Ecclesiam dici possit. Sed neque omnes defecerunt tunc à vera fide; cum Christus habuerit multos sequaces.

320. Ob. 8. Ipsa etiam Ecclesia novi testamenti erravit, & rursus etiam errabit: ergo. ant. prob. 1. Totum Concilium Ariminense approbavit Arianismum, ita, ut S. Hieronymus in dialog. adversus Luciferianos. c. 7. dicat: *Ingemuit totus orbis, & se Arianum miratus est*. 2. Adventus Christi secundus ad iudicium non erit, ut dicitur 2. ad Thessal. 2. v. 3. *Nisi venerit discessio primum, & revelatus fuerit homo peccati*: hoc est, nisi omnes reliquerint fidem, & venerit Antichristus. 3. Angelus Daniel. 9. v. 27. dicit: *Deficiet hostia, & sacrificium*. Tandem 4. dicit Christus Luca 18. v. 8. *Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?* quasi diceret: non inveniet: ergo.

Resp. neg. ant. ad 1. prob. om. ant. neg. conf. Etsi Ariminenses Patres errassent, non fuit approbatus eorum error à Romano Pontifice: imò nec omnes illi Patres con-

senferunt errori: sed aliqui ex ipsis, discesserunt in locum, qui etiamnum dicitur *Catholica*. Dein plures propriè hæresin non confirmarunt, sed decepti ab Arianis tantum consenserunt, ut omitteretur vox *homoiousios*, seu *consubstantialis*, non quasi Christus non esset talis; sed tantum, ut tolleretur occasio discordiarum: in quo quidem illi Patres negligenter egerunt; sed tamen eos propterea hæreticos fuisse, evinci non potest.

Accepit quidem inde orbis occasionem alicujus ruinæ, præsertim Arianis rem aliter vulgantibus: & hinc S. Hieronymus rhetorum more dixit, mundum se ingemuisset Arianum: attamen plurimi, & ipse Romanus Pontifex Damasus, ac innumeri alii, manserunt apertè Catholici. Quod attinet ad alia Concilia, in quibus aliqui volunt, errores notare, sciendum est, illa, aut non fuisse generalia, sed tantum diocesana, vel provincialia: aut non fuisse legitime convocata: aut à Pontifice non fuisse confirmata: aut non errasse in materia fidei, vel moralium præceptorum, sed fortè tantum in aliqua questione puri facti, ut dicemus n. 324.

321. Ad 2. Discessio illa ex S. Ambrosio, Primasio, & Sedulio *apud Cornelium in hunc locum*, est separatio à Romano imperio, ut scilicet Romanum imperium omnino intreat, sicut e. g. imperium Assyriorum. Quod si velis, per eam discessionem etiam intelligere discessionem à fide, nunquam illa erit totius Ecclesiæ, sed tantum plurium, remanente tamen semper aliquo cœtu, quanquam minore, fidelium. Ad 3. Angelus ibi loquitur de eversione Hierosolymæ, & cessatione sacrificiorum Judaicorum, ut explicant SS. Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus, & alii, patetque ex eo, quod ille defectus prænuntiatus debebat fieri tempore septuagesimæ hebdomadæ, in qua occidendus erat Christus, ante cujus mortem vigeant sacrificia Judaica. Ad 4. Ex verbis illis Christi non potest evinci, nullum, sed ad summum, paucos tunc fore respectivè fideles, quanquam S. Hieronymus *dialogo adversus Luciferianos c. 6.* dictum illud non intelligat de fide tantum simpliciter tali, sed de fide eximia, quæ est paucorum. Quæ alia circa Concilia, vel Summos Pontifices, obiici solent, suo loco servamus.

ARTICULUS V.

Quenam Propositio, vel Definitio Ecclesiæ sit infallibilis Regula credendi.

322. **D**ico 1. Canones, seu definitiones Conciliorum generalium, universalem Ecclesiam repræsentantium, legitime statuti, sunt infallibilis regula credendi. ita Catholici omnes. Concilium autem generale, seu universale, aut œcumenicum censetur illud,

cui interesse possunt, imò debent omnes totius orbis Episcopi, nisi legitime impediantur: & huic nemo legitime præsidet, nisi Romanus Pontifex, vel ejus Legatus: solus etiam Papa Romanus illud indicare potest, ut Bellarminus *tom. 2. contr. 1. l. 1. de Conciliis c. 12.* ostendit. Unde, quando antiquitus leguntur aliqua Concilia, indicta ab imperatoribus, intelligendum id est, quod ad imperatorum petitionem Concilia fuerint indicta à Pontificibus, & ab imperatoribus adjuta, ac promota eorum executione.

Alia autem Concilia dicuntur, vel *Nationalia*, ad quæ Episcopi alicujus totius nationis e. g. Africa, aut Gallia, convocantur, aut conveniunt: vel *Provincialia*, ad quæ conveniunt Episcopi alicujus totius provinciae, à Metropolitano, vel Primæ, vel Archiepiscopo convocati: vel *Episcopalia*, aut *Diocesana*, ad quæ Clerus inferior ab Episcopo convocatur. Hæc autem Concilia per se infallibilia non sunt, & multa eorum errarunt. Si tamen à Pontifice Romano approbata fuerint, eorum definitiones non minus, quam ipsius Pontificis (de quibus infra n. 352), infallibilitatem habent. Quod si etiam non sint approbata Concilia provincialia, attamen neque sint reprobata, magnam auctoritatem, & pondus meritò habent, ut observat Canus *de locis Theologicis l. 5. c. 4.* quia, ut ait hic auctor, *communis Ecclesiæ, vel silentio, vel etiam implicito consensu, commendantur, si ad Ecclesiæ communem notitiam per venerint; non enim fit aliquo pacto verisimile, ut Concilii provincialis, toto orbe vulgati, hæresin Ecclesiæ diu dissimulaverit.*

Prob. conclus. 1. Si Concilium generale in definitionibus suis posset errare, errare quoque posset Ecclesiæ; nam Concilium repræsentat Ecclesiam, & fideles omnes debent obedire definitionibus Conciliorum; cum enim non possint convenire in unum omnes omnino fideles, ex omni orbe terrarum docti, & indocti &c. debet certè à primariis Ecclesiæ membris, id est, à pastoribus, & doctoribus, decidi, quid sit credendum; eos enim, ut *Actor. 20. v. 28.* dicitur, *Spiritus Sanctus posuit, regere Ecclesiam DEI*: & ipsis debent alii fideles obedire; cum sint oves, ac discipuli: sicut alii subditi debent obedire legibus, in comitiis regni statutis: ergo errante Concilio erraret Ecclesiæ: atqui Ecclesiam errare non posse, probatum est à n. 306. ergo.

323. Prob. conclus. 2. ex SS. Patribus, imò ex consensu totius Ecclesiæ; nam semper à SS. Patribus, & tota Ecclesiæ, tanquam firmissimum, & verissimum habitum est, quod in aliquo Concilio generali erat definitum. S. Athanasius, *epist. ad Epictetum Corinthiorum Episcopum initio* ait, *Hæreticorum inanem garrulitatem Nicæno Concilio sedatam esse. . . . quæ Synodus omnium hæreson profligatarum, ac imprimis Ariana tropheum habenda est. . . . Quæ igitur auctoritas sit, ut post tanti Concilii authorita-*
tem

tem, disceptationes, aut questiones instituant? S. Augustinus *epist.* 118. *sub initium* ait de plenariis Conciliis: *Quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas; & l. 1. de baptis. contra Donat. c. 18.* S. Cyprianum ab hæresi absoluit, ex eo, quod tunc, quando hic S. Martyr contrarium, propugnabat, nondum à Concilio generali fuisset definitus valor baptisimi, ab hæreticis collati.

S. Gregorius *epistolarum l. 1. epist. 24. sub finem* ait: *Præterea sicut S. Evangelii quatuor libros, sic quatuor Concilia suscipere, & venerari me fateor....* *Quintum quoque Concilium pariter veneror* *Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit.* Tandem universim SS. Patres, atque fideles, semper habuerunt pro exploratis hæreticis eos, qui generalibus Conciliis contumaciter resistebant: & hinc nunquam permixtum fuit, ut hæreses, semel à tali Concilio damnatæ, rursus in controversiam vocarentur: quod tamen posset fieri, si definitiones illæ fallere possent: imò tunc omnia, quæ etiam ab adversariis admittuntur, incerta forent.

324. Addendum tamen hic est, ipsos canones, seu definitiones Concilii quidem infallibiles esse: si quando autem definitionibus præmittantur aliquæ disputationes, vel etiam aliquæ rationes, aut alia, ad definitiones magis illustrandas, apponantur, ista non etiam pariter esse auctoritatis cum definitionibus, nisi quatenus in definitionibus denuo continentur; quia, licet Concilium circa talia erraret, nihil incommodi patetur Ecclesie; nam non proponuntur fidelibus credenda illa præambula, aut rationes omnes, sed tantum definitiones.

Aliquando autem à Conciliis fiunt decreta morum, hoc est, præcepta moralia, omnibus observanda: & de his credendum est, nihil præcipi in iis, quod sit malum, vel inonestum; alias Ecclesia deficeret à sanctitate doctrinæ: & ex eadem ratione credendum est, nihil ab Ecclesia prohiberi honestum, necessarium ad salutem. Aliquando verò Concilia aliquid decidunt circa aliquam questionem facti: & tunc si factum sit tantum particulare, nec connexum cum questionibus fidei, aut juris, nec ex verbo Divino, seu scripto, seu tradito, revelatum, Concilium quoad eam decisionem non est infallibile; error enim talis non affert grave incommodum Ecclesie: nec in talibus habetur infallibilis assistentia Spiritus S. Sed de his inferius plura.

325. Dico 2. Ad hoc, ut definitiones Conciliorum, etiam universalium, sint legitime constitutæ, aut firmatæ, adeoque infallibiles, accedere debet confirmatio, vel rati-habitio Romani Pontificis. ita Theologi Catholici communissimè. Supponitur autem, Pontificem esse legitimum, & indubitatum; alias enim, si plures in aliquo schismate, dubii forent Pontifices, posset Concilium generale dubios deponere, vel fortè potius declarare, nullum esse legitimum, & de indubitato sibi providere, ut dictum n. 311. Quod si Pontifex legitimus apertè lapsus es-

set in hæresin, in eaque contumaciter persisteret, excideret eo ipso suo officio, & posset à Concilio fieri sententia declaratoria criminis, atque etiam declarari, quod talis Papa à Christo esset potestate sua privatus.

Unde in his duabus occasionibus posset etiam convocari Concilium generale absque auctoritate Pontificis, quod in aliis casibus fieri nunquam potest, ut inter se conveniunt Doctores Catholici: & Pelagius II. *dist. 17. cap. Multis.* conventum, Episcoporum absque auctoritate Romani Pontificis celebratum, vocat *conventiculum, vel conciliabulum*; quia, ut ibidem ait Pontifex: *Multis denuo Apostolicis, & Canonicis, atque Ecclesiasticis instruimur regulis, non debere absque sententia Romani Pontificis Concilia celebrari.* Et sanè contra rationem aliquid toti Ecclesie proponeretur credendum, aut agendum, sine auctoritate illius, qui toti Ecclesie præest. His suppositis

326. Prob. conclusio 1. negativè. Infallitas Concilii, absque confirmatione Pontificis, non potest ulla ratione ostendi: ergo gratis asseritur. antec. prob. Inprimis non potest ostendi facta à Christo promissio tali Concilio, de assistentia Spiritus S. Dein neque ex natura rei talis infallibilitas necessaria est; nam habetur alia regula fidei, & morum in Ecclesia DEI, scilicet Concilii à Romano Pontifice approbati definitiones. Sed nec est assignabile ullum aliud caput, ex quo probaretur infallibilitas illa: ergo. Confirm. Non tantum unum generale Concilium, quia non fuit confirmatum à Romano Pontifice, fuit ab Ecclesia reprobatum tanquam erroneum, ut Ariminense, Mediolanense, Ephesinum II. de quibus vide Francolinum *tyroc. Theol. p. 2. §. 2. n. 38.* Certè *an. Domini. 449.* Concilium generale Ephesinum II. erravit, approbando errores Euty-chetis, reclamantibus Legatis Romani Pontificis S. Leonis, & Diocoro omnia violenter agente: idque Concilium postea S. Leo irritum, & nullius valoris esse declaravit: ergo talia Concilia non sunt infallibilia.

Prob. 2. conclusio positivè. Soli S. Petro, præ omnibus aliis Apostolis, Christus dixit *Matth. 16. v. 18. Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalerunt adversus eam:* pro eodem solo Christus specialiter oravit, ut ait *Luc. 22. v. 32. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: hunc solum Christus constituit Pastorem universalem gregis Dominici Joann. ultimo v. 16. & 17. Pasce agnos meos pasce oves meas.* Quod autem Christus Dominus dixit Petro, in ordine ad regendam Ecclesiam, idem dictum est successoribus ejus, Romanis Pontificibus; nam, cum Christus voluerit Ecclesiam firmam esse usque ad mundi finem, quousque non voluit vivere S. Petrum, voluit certè alios ei succedere, qui regerent eodem modo usque ad mundi finem Ecclesiam suam.

327. Hoc etiam adeo receptum semper fuit omni ætate, ut Romani Pontificis Sedes, non nisi *Apostolica Sedes, Cathedra D. Petri,*

Petri, Locus Petri, sit nominata: ipse autem Papa sit dictus *Supremus Christi in terris Vicarius, Divi Petri Successor, Summus Ecclesiarum, Ecclesie universalis Pontifex &c.* Hinc Florentinum ita definit sess. 25. in literis unionis: Item definimus, sanctam Apostolicam sedem, & Romanum Pontificem, in universum orbem tenere primatum, & ipsum Pontificem Romanum, successorem esse Beati Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesie Caput, & omnium Christianorum Patrem, & Doctorem existere, & ipsi in Beato Petro pascendi, regendi, & gubernandi universalem Ecclesiam, à Domino nostro IESU Christo plenam potestatem traditam esse.

Idem definit Lateranense, sub Leone X. qui in Bulla: *Exurge Domine: in eodem Concilio contra Lutherum*, ejusque errores edita, damnavit hanc ejusdem hæresiarum propositionem, ordine 25tam. *Romanus Pontifex Petri Successor, non est Christi Vicarius, super omnes totius mundi Ecclesias, ab ipso Christo in Beato Petro institutus.* Idem constat ex eodem Lateranensi sess. 11. sub Leone X. in quo hic abrogationem Pragmaticæ Gallicæ, seu Constitutionem: *Pastor æternus gregem*: edidit, in qua dicitur, non tantum S. Scripturæ, sed & Patrum, & ipsorum Conciliorum confessione, manifestè constare, Romanum Pontificem super omnia Concilia auctoritatem habere. Idem quoque constat ex Constitutione Martini V. *Inter cunctas pastoralis curæ*: edita an. 1418. Pontificatus sui. an. 1. (electus namque est an. 1417.) in Concilio Constantiensi, quando hoc erat indubitato legitimum.

Ex quibus sic argumentor. Si definitiones Conciliorum forent infallibiles ante approbationem Pontificis, deberet etiam Pontifex illis se submittere, suamque illis fidem accomodare: ergo non jam super ipsum esset edificata Ecclesia, sed potius ipse esset fundatus, & edificatus super Ecclesiam: item non ipsius fides præ reliquis ex efficacia orationis Christi esset indefectibilis, sed aliorum, à quibus ipse esset confirmandus; cum tamen Christus ibidem, seu Luc. 22. v. 32. ubi ait Petro, se pro ipso orasse, eidem dicat: *Confirma fratres tuos*: neque Petrus universum Dominicum gregem doctrinâ pasceret, sed ab ipsis pasceretur, ac gubernaretur &c. atqui hæc admitti non possunt: ergo.

328. Prob. conclusio 3. ex universalissima, & constantissima praxi totius Ecclesiæ, ipsorum etiam Conciliorum generalium, quæ semper pro suis definitionibus petierunt approbationem Romani Pontificis, prout Lateranense sub Leone X. sess. 11. testatur in Bulla: *Pastor æternus gregem suum*: approbante Concilio edita, quæ est abrogatoria Pragmaticæ Gallicæ: *Consueveruntque* (inquit) *antiquorum Conciliorum Patres, pro eorum, quæ in suis Conciliis gesta fuerunt, corroboratione, à Romano Pontifice subscriptionem, approbationem*

que humiliter petere, & obtinere, prout ex Nicæna, & Ephesina, ac Chalcedonensi hujusmodi, & sexta Constantinopolitana, & septima eadem Nicæna, ac Romana sub Symacho, Synodis habitis, earumque gestis, nec non in Aimari libro de Synodis, manifestè colligitur: quod etiam novissimè Constantienses Patres fecisse constat. Hucusque Bulla. Idem etiam factum ab ultimo generali Concilio Tridentino, ut constat ex ultima sessione, s. ultimo ante acclamationes Patrum, ubi expressè dicitur, confirmationem decretorum esse à Papa petendam: & idem iterum dicitur factum in Bulla Pii IV. qui id confirmavit.

329. Neque Patres, in Conciliis congregati, confirmationem suarum definitionum petierunt à Papa, tantum ex humanitate, vel ad firmandam arctiorem unionem, inter caput, & membra; nam fatentur Concilia, se eam approbationem petere, ut definitiones accipiant firmitatem. Sic Nicænum scribit ad S. Sylvestrum in epist. quæ habetur in fine Concilii. *Quidquid autem constituimus in Concilio Nicæno, precamur, vestri oris consortio confirmetur.* Chalcedonense Concilium actione 3. in relatione S. Synodi ad B. Papam Leonem in fine ait: *Omni vobis gestorum vim insinuavimus, ad comprobationem nostræ sinceritatis, & ad eorum, quæ à nobis gesta sunt, firmitatem, & consonantiam.* Rursus C. Significasti. de electione. ait Paschalis: *Cum omnia Concilia per Romanæ Ecclesiæ auctoritatem, & facta sint, & robur acceperint, & in eorum statutis Romani Pontificis patenter excipitur auctoritas &c.* Gelasius Papa C. Confidimus. 25. q. 1. ait de prima, hoc est, Romana Sede: *Quæ & unamquamque synodum suâ auctoritate confirmat, & continuata moderatione custodit.* Plura adhuc, quæ hanc nostram sententiam, de primatu Summi Pontificis, etiam supra Concilia generalia, firmissimè roborant, afferemus infra à n. 403. & adhuc plura suppeditat Reverendissimus Matthæus Petrididier Abbas S. Petri Senonensis Ordinis S. Benedicti, natione Gallus in suo tractatu de auctoritate, & infallibilitate Summorum Pontificum.

330. Censetur autem Pontifex approbare, confirmare, vel ratas habere definitiones Conciliorum 1. si præsens sit, & consentiat. 2. si absente ipso, Legati ejus præsentés juxta specialem instructionem suam consentiant. At non censetur addere robur, si ipse, vel ejus Legati præsentés reclamant; vel si Legati contra instructionem specialem consentiant: & probabilius neque tunc, quando consentiant, dum tantum habent instructionem generalem; non enim potest ipsis Pontifex delegare assentiam Spiritus S. unde Suarez disp. 5. de fide sec. 7. n. 11. ait, probabilissimum quidem esse, DEUM non permitturum, ut tales Legati cum Concilio errent, tamen regulam credendorum esse non posse; eoquod infallibilitas eorum, saltem non sit certa;

ta: quin neque tunc censetur Pontifex approbare decreta Conciliorum, si negativè se habeat, hoc est, neque consentiat, neque reclamet.

Inconsequenter autem quidam dicunt, Pontificem, si solus dissentiret, contra omnes Patres Concilii, non impediturum infallibilitatem decretorum, vel definitionum; nam, si quis rationes hucusque allatas expendat: aut eas etiam probant de solo Pontifice: aut nec probant de eo cum aliquibus Patribus sumpto. Nec dici potest, eum tunc tantum locuturum ut doctorem privatum; nam, quod loquatur ex cathedra, non desumitur ex eo, an solus, an cum aliis loquatur: sed, an obliget universalem Ecclesiam ad credendum, an non: & qui aliter sentiunt, viam sternunt ad negandum sæpissimè, vel quod Pontifex ex cathedra sit locutus, vel quod ejus definitiones sint infallibiles.

ARTICULUS VI.

Solvuntur Objectiones.

331. **O**B. I. contra I. conclusionem. Non potest constare, an Concilium universale sit legitimum: ergo frustra ei DEUS contulisset infallibilitatem. prob. antec. non est legitimum, nisi Episcopi congregati sint fideles, & ritè ordinati &c. sed non potest constare de eorum fide, & ordinatione: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. dist. ma. Concilium non est legitimum, nisi resp. omnes Episcopi tales sint. neg. ma. nisi saltem apparenter exterius tales sint (quod facillè cognosci potest) con. ma. & sic distincta minore neg. conseq. Nam, vel DEUS etiam Episcopis apparenter talibus assistet: vel certè manifestabit defectum, ne Ecclesia tota inducatur in errorem. Pariter DEUS non permittet, ut Episcopi violenter cogantur, ad aliquid decidendum: vel etiam coactis assistet, ut nihil falsi decernant: vel manifestabit talem coactionem; hoc enim exigit ejus promissio de perpetua assistentia, & directione Spiritus Sancti.

332. Ob. 2. SS. Patres negant Concilii, etiam generalibus, infallibilitatem: ergo. prob. ant. S. Gregorius Nazianz. *epist. ad Procopium* ait: *Hoc animo sum, ut omnem Episcoporum conventum fugiam; quoniam nullius Concilii finem latum, & faustum vidi.* S. Augustinus *l. 2. de baptis. contra Donat. c. 3.* ait, Concilia plenaria sæpe priora posterioribus emendari, cum aliquo experimento rerum aperitur, quod clausum erat, & cognoscitur, quod latebat. S. Isidorus, relatus à Gratiano *dist. 50. C. Domino Sancto.* ait: *Quotiescunque in gestis Conciliorum discors sententia invenitur, illius Concilii magis teneatur sententia, cujus, aut antiquior, aut potior extat autoritas:* ergo juxta hos SS. Patres Concilia, etiam generalia, non sunt infallibilia; alias enim non

R.P. Ant. Mayr, Theol. Tom. I.

essent fugienda, nec emendabilia, nec inter se contraria.

Resp. neg. ant. ad prob. neg. conseq. & explico SS. Patres. S. Gregorius Nazianzenus non loquitur de Conciliis generalibus, sed tantum de particularibus aliquorum Episcoporum, ex quibus multi favebant hæreticis. Neque tunc Sanctus hic Pater sperabat Concilium generale legitimum, à Pontifice confirmatum: quanquam postea tale viderit, nec fugerit, sed interfuerit, & subscripserit Concilio generali II. Constantinopoli anno 381. celebrato.

S. Augustinus *eodem ipso libro* multum commendat auctoritatem Conciliorum generalium, *loc. cit. n. 323.* textu autem objecto probare vult, non esse irrefragabilem auctoritatem unius Episcopi, vel Conciliorum particularium: & argumentatur aliquo modo à majori ad minus: quasi diceret: statuta in conventu paucorum Episcoporum non sunt immutabilia; cum etiam aliqua statuta plenariorum Conciliorum, quandoque possint mutari, seu emendari: intellige autem, non statuta, vel decreta fidei, sed tantum aliqua, vel judicia circa facta aliqua nuda, seu informia, vel decreta morum, quæ pro temporum circumstantiis, & experimentis rerum, possunt aliquando prudenter mutari, ut factum est circa communionem sub utraque specie, respectu laicorum.

Et quamvis S. Augustinus ibi agat de quaestione fidei, scilicet, an hæretici sint rebaptizandi, non sequitur, quod velit, etiam canones universalium Conciliorum, ad fidem spectantes, posse emendari; nam tantum in genere dicit, cum Concilia hæc emendari possint, etiam posse emendari sententiam Cypriani: quasi diceret: si Concilia generalia, in quibusdam decretis morum, vel decisionibus facti non dogmatici, mutari, vel emendari possunt, quanto magis etiam in suis decretis potest emendari unus Episcopus Cyprianus? S. Isidorus eodem modo potest explicari, quamvis, eoquod ejus casus sit tantum de aliqua poena, lapsis infligenda, non veniat ad rem; cum non sit quaestio fidei: & potest utique aliqua poena, licet prius fuerit in aliquo Concilio statuta, per aliud Concilium relaxari: & quoad talia, posterioribus temporibus, ad posterioris Concilii canones, ordinariè magis est attendendum.

333. Ob. 3. contra 2. conclus. *Act. 8. v. 14.* dicitur S. Petrus unà cum S. Joanne ab Apostolis missus in Samariam: ergo etiam Petrus erat subiectus collegio Apostolorum, adeoque etiam ejus successores Conciliis. Confirm. 1. In primo Concilio generali *Act. 15.* non fit mentio Petri, sed tantum Concilii; nam dicitur *v. 28. Visum est Spiritui Sancto, & nobis:* ergo non fuit suprema potestas in Petro, sed in Concilio. Confir. 2. Papa etiam est frater in Concilio: nam & ipse debet nobiscum dicere: *Pater noster, qui es in caelis. Matth. 6. v. 9.* & alios Episcopos solet vocare fratres: ergo etiam

N

ipse

ipse errans, potest, & debet deferri ad Ecclesiam, juxta illud *Matth. 18. v. 17. Si non audierit eos, dic Ecclesia*: ergo etiam Ecclesia, seu Concilium, debet posse de Papa judicare.

Resp. neg. conseq. Spiritus S. missus est à Patre, & Filio, quin fuerit minor; fieri igitur potest missio etiam precando, suadendo &c. nec necessariò debet fieri per præceptum. Ad 1. confir. neg. ant. Cum Petrus esset caput Concilii, sufficienter fiebat ejus mentio, dum fiebat totius Concilii: sic sæpè fit mentio solius Ecclesiæ, quin excludatur Pontifex. Dein saltem *v. 7.* fit primo loco mentio dictorum S. Petri, & S. Jacobus ibi S. Petri verba approbat. Quod autem non fuerit facta specialis ejus mentio, tanquam capitis, sicut non est argumentum pro nobis, ita nec est pro adversariis.

334. Ad 2. confir. dist. ant. Papa est frater, si sit Pontifex illegitimus, vel dubius. con. ant. si sit Pontifex legitimus, indubitatus, & tantum aliquorum criminum reus. subdist. est frater, ita, ut simul sit pater, & caput fidelium, supremam habens auctoritatem. conc. ant. est frater simplex tantum. neg. ant. & dist. conseq. potest deferri ad Ecclesiam, ea intentione, ut puniatur, deponatur, vel etiam ab Ecclesia abscondatur. neg. conseq. potest deferri, ut à Concilio deliberetur de aliis remediis adhibendis, v. g. ut admoneatur, rogetur, vel, si Ecclesiæ infestus esset, jure defensionis contra eum Ecclesia utatur. om. conseq. Inprimis in textu illo: *Dic Ecclesiæ*: per Ecclesiam S. Chrysostomus, Theophilactus, Euthymius, & alii, intelligunt Ecclesiam particularem cum Episcopo, vel hunc solum: & certè communissimè accusatio fit apud Episcopum, atque sufficienter censetur quis delatus ad Ecclesiam, si deferatur ad Episcopum; quia iste eum potest excommunicare &c. Secundo, etsi daretur, quod possit ex hoc textu desumi, Papam posse deferri ad generale Concilium, quando id ipse convocasset (aliter enim legitimus non esset) tamen non sequeretur, quod Concilium posset habere in ipsum jurisdictionem.

Nec timendum est, ne Papa, si accusari non possit in Concilio generali, destruat Ecclesiam; quia quoad fidem, & morum præcepta, ut dictum est, errare non potest, saltem si sit in Concilio: si extra illud non esset infallibilis (quod tamen, ut mox dicemus, falsum est) neque posset obligare Ecclesiam, neque DEUS in casu erroris permetteret, ut tota Ecclesia eum sequeretur. Dein Ecclesiæ non deessent adhuc alia remedia, ad avertenda à se mala, per Pontificem imminencia: & sufficerent solæ preces, quæ fundi possent, & quibus moveretur DEUS, ad benignè respiciendam Ecclesiam suam, nec sinendum, ut fideles tentarentur supra id, quod possunt &c. Sicut autem tolerandum est aliquando, etiam in corpore materiali, membrum molestum, præsertim si inter præcipua sit, quando vitæ periculum non avertit: ita, & multò magis

tolerandum est in mystico corpore tale membrum, quando illud vim, & vigorem non habet à corpore, sed ab alio, ut Papa à Christo: cujus etiam propriissimè minister est, & non Ecclesiæ: quanquam aliquando etiam dicatur minister Ecclesiæ, quatenus in ejus bonum, à Christo est constitutus dispensator mysteriorum DEI: non autem quasi ab Ecclesia potestatem acceperit.

335. Ob. 4. Concilium Pisanum, Constantiense, & Basileense, deciderunt, Concilia generalia habere auctoritatem supra Pontificem: ergo. ant. prob. Pisanum definivit, Concilium generale, universalem Ecclesiam representans, esse superius Papam, atque etiam de facto Benedictum, dictum XIII. & Gregorium XII. deposuit, ac Alexandrum V. creavit, qui postea decreta Concilii approbavit. Constantiense idem docuit, præsertim *sess. 5.* ubi ait hæc synodus: *Et primo declarat, quod ipsa, in Spiritu Sancto legitime congregata, Concilium generale faciens, & Ecclesiam Catholicam representans, potestatem à Christo immediate habet, cui quilibet, cujuscunque status, vel dignitatis, etiam si Papalis existat, obedire tenetur, in his, quæ pertinent ad fidem, & extirpationem dicti schismatis, & reformationem dictæ Ecclesiæ, in capite, & membris.* Quod ipsum repetit, & confirmat Concilium basileense *sess. 2.* Hanc objectionem egregiè tractat, atque refellit Leytam in *impenetrabili clipeo Pontificiæ dignitatis discept. 5. per totam, & iterum discept. 7. sec. 7.*

336. Resp. An Concilium Pisanum fuerit universale, an non, dubitant quidam, ut Leytam, ac Bellarminus *tom. 2. controv. 1. l. 1. de Eccles. & Concil. c. 8.* ac alii: certè Odoricus Reynaldus *ad annum 1409. n. 79.* ait, multos doctrinæ, & religionis conspicuos, de illius auctoritate dubitasse: & ratio dubitandi est hæc. Si Concilium Pisanum fuisset indubitato legitimus, debuisset Johannes XXIII. successor Alexandri V. in eo Concilio electi, haberi pro indubitato Pontifice: & tamen Concilium Constantiense eum ut talem non agnovit; nam *sess. 14.* hujus Concilii etiam Gregorius XII. vocatur Pontifex: atque adeò à Concilio Pisano, non tam extinctum, quam auctum est schisma: nec post illud Ecclesia uni Papæ adhæsit: sed tribus diversis, etiam diversæ partes fidelium adhæserunt.

Quodsi etiam omittatur, Concilium Pisanum fuisse universale, nihil statuit, definiendo de legitimis indubitatis Pontificibus; sed tantum de dubiis, schisma foventibus, & ut ibi vocantur (prout videre est apud Binium *tom. 3. Concil. p. 2. in notis ad Concilium Pisanum. mihi fol. 1554.*) hereticis. Nec potest ostendi, quod unquam definerit, Concilium esse supra Papam indubitatum. Et quanquam referantur ibi sententiæ quædam Universitatum, Parisiensis, & Bononiensis, illæ tamen etiam (ut legenti eas apud Binium *tom. 3. Concilior. p. 2. in no-*

ris ad Concil. Pisan. fol. mibi 1554. est manifestum) loquuntur de dubiis, & schismaticis Pontificibus. Quodsi etiam aliqua viderentur à Concilio illimitatè dici, tamen, quia Concilium ibi loquitur, in illis circumstantiis dubiorum existentium Pontificum, etiam de his ea dicta congruenter accipiuntur: præterquam quòd, ut jam diximus, non omnia, quæ in Conciliis referuntur, sint de fide. Videatur apud Binium tom. 3. Concilior. p. 2. folio mibi 1553. historia hujus Concilii.

337. Quod attinet ad Concilium Constantiense, istud explicari, & potest, & debet, de Concilio tempore schismatis, & dubiorum Pontificum, ut patet ex contextu: certè ibidem Joannes XXIII. sess. 11. à Procuratoribus Concilii accusatur, tanquam notorius simoniacus, pertinax hæreticus &c. Dein sess. 37. idem Concilium in sententia contra alterum Papam, dictum Benedictum XIII. hunc condemnat, tanquam schismaticum, & hæreticum, ac à fide devium &c. Quod ad Gregorium XII. attinet, qui sponte abdicavit, etsi non ita à Constantiensi culpetur, tamen à Pisano hæreticus dicitur: certè Binus tom. 3. Concil. p. 2. mibi folio 1554. in notis in Concilium Pisanum scribit, Benedictum, & Gregorium, depositos fuisse ut hæreticos, & schismaticos. Adde, si Concilium adstruere voluisset superioritatem Concilii supra Papam, etiam quando hic indubitato legitimus est, certè Martinus V. ejus definitionem non approbasset.

Unde, quæcunque dicuntur de potestate Concilii, immediatè à Christo accepta, de necessitate ipsi parendi, etiam personis dignitatis Papalis imposita, quoad ea, quæ spectant ad fidem, & reformationem Ecclesie, in capite, & membris, intelligenda tantum sunt de casu schismatis, & Pontificis dubii, aut notorie hæretici; tunc enim Concilium habet potestatem, ad providendum sibi de legitimo capite, & ad judicandam etiam fidem, vel declarandum errorem Pontificis notorie hæretici. Confirmantur dicta ex eo, quòd dicat Concilium, se representare universalem Ecclesiam; nam, dum existit legitimus Pontifex, Concilium solum non representat absque Papa totam Ecclesiam; utique enim legitimus Papa est membrum, & quidem præcipuum.

338. Dices 1. Concilium Constantiense determinavit multa ante electionem Martini V. circa doctrinam hæreticam Joannis Huls, & Hieronymi Pragensis. Resp. Ea tunc primum infallibile robur acceperunt, postquam Martinus V. jam legitimus Pontifex illa approbavit. Dices 2. Etiam reliqua sunt ab eodem approbata. Respondeo. Severinus Binus in titulo Concilii, & in notis, atque cum eo alii, communiter asserunt, Concilium hoc tantum ex parte esse approbatum, scilicet quoad ea, quæ ad fidem pertinent contra Wicleffum, Hussium &c. reliqua verò de autoritate Concilii supra Pontificem nullo modo esse approbata à Martino V. præsertim, si explicentur de legitimo, & indubitato Pontifice; quomodo enim Mar-

tinus ea probasset, qui in sua Bulla, in eodem Concilio edita, statuit, suspectum de hæresi interrogandum esse: *Utrum credat, quod Papa canonice electus, qui pro tempore fuerit, ejus nomine proprio expresso, sit successor Beati Petri, habens supremam auctoritatem in Ecclesia DEI?* Quin potius ista superioritas Concilii supra Papam est reprobata à Florentino, & Lateranensi. Cajetanus ait, decreta fidei Concilii Constantiensis esse propriè ea, quæ definita sunt contra hæreticos: & hæc sola approbata fuisse; nam sess. 45. seu ultima dicitur: *Sanctissimus Dominus noster Papa dixit, respondendo ad prædicta, quod omnia, & singula, determinata, conclusa, & decreta, in materiis fidei, per præsens Concilium conciliariter, tenere, & inviolabiliter observare volebat, & nunquam contrariare quoquo modo: ipsaque sic conciliariter facta approbat, & ratificat, & non aliter, nec alio modo.* Et quæso, quis unquam dixit, hæreticum esse, negare auctoritatem Concilii generalis supra legitimum Pontificem? & tamen hæreticum foret, si sententia Concilii Constantiensis etiam ad casum legitimi Pontificis se extenderet, & in Concilio à Martino V. approbata fuisset?

Advertit etiam bene Kaslerus de regula externa fidei art. 15. n. 221. notanda esse illa verba: *Ipsaque sic conciliariter facta approbat, & ratificat* (Martinus V.) *& non aliter, nec alio modo*; nam ea verba ad... reformationem ... in capite, & membris, non habentur in sessione 4. (etsi in Coloniensi editione Concilii Constantiensis per errorem etiam ibi ea verba ponantur) sed tantum in sessione 5. quæ conciliariter facta non fuit, ut docet Bellarminus tom. 2. contr. 1. l. 2. de Conciliis c. 19. imò probabilissimè illa sessio 5. nullius est auctoritatis; tum quia nullus, nec dubius Pontifex ei aderat (Joanes enim jam recesserat, & Martinus nondum electus erat) tum quia necdum aderant ii, qui hucusque secuti erant Gregorium, & Benedictum: imò Concilio repugnabant: adeoque tertia tantum pars Ecclesie præsens erat: tum quia res non erant actæ, more in Conciliis consueto, seu verè conciliariter, scilicet adhibendo solitum examen, diligentiam &c. quæ, licet juxta quorundam sententiam non sint absolutè necessaria ad aliquid determinandum à Concilio cum Papa, vel à solo Papa, tamen necessaria sunt, ut acta in Concilio dici possint conciliariter facta: adeoque decretum, de potestate Concilii supra Pontificem, à Martino V. nunquam approbatum fuit; nam contra aliter, quam conciliariter facta, protestatus est Martinus, ut patet ex verbis conciliariter facta... & non aliter

339. Accedit, quòd nunquam Ecclesia judicaverit, à Constantiensi Synodo dictum, quòd Concilium sit supra legitimum Pontificem; aliàs non potuisset de eo iterum deliberari, vel id in quæstionem vocari; & tamen de hoc, saltem aliquo modo, actum rursus fuisse in Tridentino, negari non potest; nam hæretici eam quæstionem de-

finiri volebant, non sincera intentione, ut patefceret veritas, sed ut turbas cierent. Et quanquam decifum nil fuerit, tamen, teſte Pallavicino *in hiftoria Tridentini l. 21. c. 4. n. 5.* Patres, tum Hiſpani, tum Itali, in eo conſpirarunt, ut definiretur, Papam eſſe ſupra Concilium, qui Gallis, & paucis aliis aliarum nationum Epiſcopis, multo plures erant.

Adde, quodd poſt Concilium Conſtantiienſe uſque nunc, incomparabiliter major pars doctorum ſenſerint, Pontificem legitimum eſſe ſupra Concilium: qui utique non docuerint hæreſin, qualis eſſet opinio contraria definitioni Concilii, à Pontifice approbata. Adde, quodd, ut jam dictum *num. preced.* in Conſtitutione Martini V. in eodem Concilio edita, contra Huſſium, & Wicleſſum, ponantur interrogationes, proponenda ſuſpectis de hæreſi, & inter has etiam iſta: *Utrum credat, quod Papa . . . ſit ſucceſſor Beati Petri, habens ſupremam authoritatem in Eccleſia DEI?* quam authoritatem certè juxta adverſarios Papa non haberet, ſed Concilium.

Quod attinet ad Concilium Baſileenſe, ejus authoritas minima eſt; nam etſi legitime fuerit indictum, tamen ab indubitati Pontificis Eugenii IV. obedientia receſſit, & Antipapam Felicem V. creavit: nec Nicolaus Eugenii ſucceſſor ullatenus decreta ejus approbavit, niſi quoad quasdam diſpoſitiones circa beneficia Eccleſiaſtica. Contra ipſum Concilium Baſileenſe eſt reprobatum à Concilio Lateranenſi ſub Leone X. ſeſſ. 11. in Bulla: *Pæſtor æternus gregem ſuum: quæ abrogat Gallicam Pragmaticam:* & quidem eſt reprobatum, tanquam *Conciliabulum*, quodd Concilium amplius appellari non merebatur, & cujus facta nullum robur habere poſuerint. Et hinc hujus Concilii auctoritas comuniſſimè deſeritur.

340. Ob. 5. *Matth. 18. v. 20.* ait Chriſtus: *Ubi enim ſunt duo, vel tres, congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum:* ergo multo magis, ubi Epiſcopi pluriſimi ſunt congregati in Concilio univerſali, etiam abſque conſenſu Papæ, Chriſtus ad eſt, & aſſiſtendo eorum decreta infallibilizat. Conſir. *Actor. 20. v. 28.* dicit S. Paulus omnibus Epiſcopis: *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos, regere Eccleſiam DEI:* ergo etiam reliqui Epiſcopi regunt Eccleſiam DEI univerſam, & maxime in Concilio. Reſp. neg. conſeq. Argumentum manifeſtè probat nimium; nam, ſi ea verba Chriſti ad mentem adverſariorum accipienda eſſent, quodlibet collegium Chriſtianorum in cauſa fidei, vel virtutis, ad Chriſti honorem congregatum, eſſet infallibile, & multo magis quodlibet Concilium diœceſanum, aut provinciale: quod eſt certiffimò falſum; cum plura manifeſtè erraverint.

Locus ille potiùs intelligendus eſt de ſimul orantibus, quibus Chriſtus ibi promittit, ſe adfuturum, ut impetrent. Si applicare eum velis ad Concilium ſine Ponti-

fice, nego, Chriſtum de eo caſu loqui: ſi de Concilio cum Pontifice, omitto, poſſe dici, Chriſtum adfuturum, ne caput cum membris erret. Ad conſir. diſt. conſeq. ergo reliqui etiam Epiſcopi regunt Eccleſiam DEI partialiter, hoc eſt, quilibet ſuam diœceſin. conc. conſeq. regunt totaliter ſine Pontifice, quando talis legitimus adeſt. neg. conſeq. Ex hoc autem non ſequitur, quodd eorum decreta, abſque approbatione Pontificis, ſint infallibilia; ſed tantum, quodd tunc ſint talia, quando in Concilio cum Pontifice conveniunt, & ſimul cum ipſo aliquid decernunt; tunc enim collectivè regunt Eccleſiam univerſam.

341. Ob. 6. Sacri canones ipſi noſtre concluſioni adverſantur: ergo. prob. ant. *C. Conſidimus. 25. q. 1.* dicitur: *Uniuſcuſque ſynodi conſtitutum, quodd univerſalis Eccleſia probavit aſſenſus, nullam magis exequi ſedem præ cateris oportere, quàm primam, quæ & uniuſquamque ſynodum ſua auctoritate confirmat, & continuata moderatione cuſtodit.* & ibidem *C. Contra.* ait Pontifex: *Contra ſtatuta Patrum condere aliquid, vel mutare, nec hujus quidem ſedis poteſt authoritas:* ergo &c. Reſp. 1. Hic clare aſſeritur ſuperioritas Romani Pontificis ſupra Concilia, dum dicitur: *Unamquamque ſynodum ſua auctoritate confirmat:* quodd eſt ſuperioris. Reſp. 2. neg. ant. ad prob. neg. conſeq. Ibi inprimis expreſſè ſermo tantum eſt de conſtitutis à Pontifice approbatis; nam, ut jam notatum eſt, expreſſè dicitur, primam ſedem ſynodos confirmare.

Dein, ſi ſunt conſtituta, ſeu ſtatuta, aut decreta fidei, non poſſunt mutari, ut eſt in conſeſſo: ſi ſunt decreta morum, & tangunt juſ naturale, aut Divinum; nec iſta poſſunt mutari; quia non poteſt Pontifex mutare juſ Divinum, aut naturale: ſi autem tantum tangunt juſ humanum; non poteſt Pontifex ea mutare paſſim, temerè, & abſque legitima cauſa; nam, licet juſ Canonicum Papam, utpote legiſlatorem, & ſupremum principem, non obliget vi coactiva, tamen, vel eum obligat vi directiva, ut docet S. Thomas 1. 2. q. 96. a. 5. ad 3. vel, ſi eum non obligat juſ Canonicum immediate vi ſua, tamen eum ratione Juris Canonici, & ad huic ſe conformandum, obligat honeſtas, ſeu convenientia naturalis, vi cujus etiam Papa tenetur, ſe conformare aliis, & ſubditis exemplo præire, ut iſti legem faciliùs obſervent, prout docent alii cum Layman 1. 1. tract. 4. c. 9. n. 3. Poſteſt tamen Papa in Jure Canonico mutare aliquid, ſi id expedire judicaverit, ut docet Angelicus loco modo citato. Eadem reſponſio ſervit ad alterum textum ex *C. Contra.* objectum.

342. Ob. 7. *C. Sicut Sancti. diſt. 15.* ait S. Gregorius de ſtatutis in generalibus Conciliis: *Se, & non illa, deſtruit, quisquis præſumit, aut ſolvere, quos religant, aut ligare, quos ſolvunt:* ergo nec Papa poſteſt ſolvere ſtatuta Conciliorum. Conſir.

1. *C. Nemo. 9. q. 3. & C. Si Papa. dist. 40.* dicitur, quod etiam Pontifex possit accusari coram Ecclesia, si peccet, & contumax sit: ergo Ecclesia est ejus superior. Confr. 2. In Constantinopolitana Synodo IV. (quæ fuit Oecumenica VIII. & habetur apud Binius tom. 3. Concil. p. 2. fol. mihi 880.) action. 10. can. 13. fol. 897. dicitur, si synodus universalis fuerit congregata, & facta fuerit etiam de S. Romanorum Ecclesia quædam ambiguitas, & controversia, oportere venerabiliter, & cum convenienti reverentia, de proposita questione sciscitari, & solutionem accipere, aut proficere, aut profectum facere: non tamen audacter sententiam dicere contra Summos senioris Romæ Pontifices: ergo.

Resp. dist. consequ. Nec Papa potest solvere statuta Conciliorum passim, & temerè, & ita, ut hoc licet faciat, conc. consequ. non potest, quando id expedit ob certas causas. neg. consequ. Textus ille prorsus non probat intentum adversariorum. S. Gregorius ibi loquitur de personis, aut à Concilio excommunicatis ob hæreses, vel approbatis ob eorum fidem: de quibus utique nec Pontifex aliter potest judicare; nam alias, vel approbaret hæreses, vel condemnaret rectam fidem. Potest tamen Pontifex damnatos in Concilio absolvere, si poenitentiam convenientem egerint, ut nemo negabit.

Ad 1. confirm. neg. antec. *C. Nemo.* expressè sic habet: *Nemo judicabit primam sedem &c.* Quod autem glossa in hoc caput: *Nemo.* dicat, eum posse accusari, idque se probasse *C. Si Papa. dist. 40.* non refert; quia glossæ authoritas minimè prævalet maxime nostræ authoritati: nec ratio ulla sufficiens adducitur. Ipsum autem *C. Si Papa.* tantum dicit, Papam, si negligens fuerit, alios secum in infernum trahere, neminem tamen mortalium præsumere, eum arguere, nisi sit à fide devius. Ad 2. confirm. Canon ille apud Binius sic legitur. *Siqua verò Oecumenica synodus collecta, de Romana Ecclesia controversia quamquam quarat, licebit cum verecundia de proposita questione religiose percontari, responsūque admittere, & (sive nocens sit, sive innocens) nequaquam impudenter sententiam in Pontifices Romanos pronunciare:* ubi nota, quod in fragmentis Concilii apud eundem Binius fol. 857. sit hic Canon. 21. In forma. neg. conf. Sciscitari aliquando licet de Romana Ecclesia, in certis casibus etiam juxta nos, imò Pontificem rogare, & monere: judicium ferre non licet: quod etiam apertè ex canone isto colligitur.

ARTICULUS VII.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

343. **O**B. 8. *C. Ecce. dist. 99.* S. Gregorius vetat, se dici *Universalem Papam:* ergo Papa non est caput universalis Ecclesie. Confr. *C. Prima sedis* (quod desumptum est ex Concilio

Africano) *eadem dist.* dicitur: *Prima sedis Episcopus non appelletur princeps sacerdotum, vel summus sacerdos, aut aliquid hujusmodi:* ergo. Resp. Papam esse caput Ecclesie &c. est clarè definitum in Florentino, citato n. 327. in forma. neg. consequ. *Universalis Papa* potest accipi in duplici sensu: primò, ut significet, Papam esse ita universalem Episcopum, ut ipse tanquam proprius Episcopus præsideat etiam cuique particulari Ecclesie, ita, ut alii sint tantum quasi ejus vicarii, seu suffraganei. Secundò, ut tantum significet, universalem Ecclesiam, seu omnes etiam Ecclesias particulares, esse ei subiectas.

In primo sensu Papa non est universalis Episcopus, & in hoc sensu nomenclationem illam accepit S. Gregorius, ut patet vel ex eo, quod Eulogio Patriarchæ Alexandrino, qui hunc titulum S. Gregorio inscripserat, hic Sanctus rescribat: *Si enim universalem me Papam vestra Sanctitas dicit, negat, se hoc esse, quod me fatetur universum:* hoc est, negat, se esse Episcopum: adeoque vult dicere, quod, si ipse vocetur Universalis Papa, alii Episcopi non amplius futuri sint Episcopi. In secundo sensu etiam S. Gregorius non negavit, se talem esse; imò auctoritatem suam in omnes Ecclesias strenuè defendit: & in hoc sensu etiam Chalcedonenis Synodus S. Leonem vocavit universalem Patriarcham: quo nomine etiam Hormisdas à multis est appellatus. videatur glossa in hoc cap.

Ad confirm. neg. consequ. Non agitur ibi de Romano Pontifice, sed de Episcopis Primatibus, seu Patriarchis, certorum regnorum, ut habet glossa: & videtur vel ex eo patere, quod illud Concilium tantum statuta ediderit pro sua provincia, & circa suum Primatem, non autem circa alium. Adde, quod, etsi tunc etiam Romanus Pontifex non sit visus appellandus universalis, propter speciales rationes, & fortè propter acceptionem illius vocis, in significatione supra adducta, ob quam noluit eam adhiberi S. Gregorius, tamen neutiquam propterea negatur Pontificis suprema auctoritas: neque inconvenienter, mutatis jam circumstantiis, is titulus ei tribuitur.

344. Ob. 9. *C. Legimus. dist. 93. ex S. Hieronymo. ep. 85.* dicitur: *Si auctoritas queritur, orbis major est urbe:* ex quo infert S. Pater, non peculiarem Romæ, sed orbis, seu totius Ecclesie consuetudinem esse servandam: ergo. Confirm. Idem Sanctus ibidem dicit, Episcopos omnes esse æquales: ergo, si alii subsunt Concilio, etiam eidem subest Romanus Episcopus. Resp. neg. consequ. S. Hieronymus ibi agit de quibusdam Diacōnis Romanis, qui, eoquod essent ditiores quibusdam presbyteris, eis se præferebant: & hanc eorum consuetudinem, neutiquam à Concilio, vel Pontifice approbatam, aut definitam, quanquam Romæ toleratam, reprehendit: quod non venit ad rem. Ad confirm. dist. ant. ait, Episcopos esse æquales quoad ordinem, & characterem. conc. ant. quoad jurisdictionem. neg. antec. & consequ.

sic enim ait: *Ubiunque fuerit Episcopus, sive Roma, sive Eugubii ejusdem meriti, ejusdem est sacerdotii.*

345. Ob. 10. In Concilio Pisano, centum, & tres Theologi, censuerunt, Papam subesse Concilio, idemque censuerunt Academia, Parisiensis, & alia per Galliam, itemque Bononiensis, ac Florentina, quin etiam alia. Idem tenuere Patres Concilii Constantiensis, & Basileensis. Idem teste Ferrerio apud Pallavicinum in *hissor. Trident. l. 19. c. 14. n. 4.* tanquam articulum necessarium tenuit tota Gallia: & hunc sensum Gallia esse, videtur posse colligi ex propositione secunda Conventus Parisiensis anno 1682. qua dicitur, *sic autem inesse Apostolica sedi, ac Petri successoribus, Christi Vicariis, rerum spiritualium plenam potestatem, ut simul valeant, atque immota consistent sancta Oecumenica synodi Constantiensis a sede Apostolica comprobata, ipsoque Romanorum Pontificum, ac totius Ecclesie usu confirmata, atque ab Ecclesia Gallicana perpetua religione custodita decreta, de auctoritate Conciliorum generalium, qua sessione quarta, & quinta continentur: nec probari a Gallicana Ecclesia, qui eorum decretorum, quasi dubia sint auctoritatis, ac minus approbata, robur confringant, aut ad solum schismatis tempus, Concilii dicta detorqueant: atqui tanta auctoritas utique sententiam adversam satis roborat: ergo.*

Resp. neg. ma. & mi. Inprimis Universitates tempore Concilii Pisani loquuntur tantum, de Pontificibus dubiis, ut ex Academicarum illarum rescriptis ostendit Leytam in *elypeo Pont. dignit. discept. s. sect. 1. & sect. 5. n. 44.* In Constantiensi Concilio, etiam sententia Theologorum fuerint distractæ, tamen, ut idem author cit. *sect. 5.* ostendit, potissima pars tantum loquebatur de casu schismaticis. Patres, ac Theologi Basileenses, ut plurimum sententiam revocarunt, ac cum Eugenio redierunt in gratiam.

Quod attinet ad Gallia Doctores, iis, si nobis contrarii sint, opponere licet reliquas nationes Catholicas, oppositum communissime sentientes. Sed forte non ita communiter sunt contrarii, ut quibusdam videtur: sanè eos aliquando aliter sensisse, constat ex legatione ad Eugenium IV. Florentia tunc degentem, à Carolo Francia rege missa, in qua Meldensis Episcopus, regis, ac regni nomine, detestatus est acta Basileensium: & professus est (ut habet Odoricus Raynaldus ad an. 1441. n. 8.) *Eugenium verè esse summum DEI Vicarium, eademque potestate, quam Petrus ab ipso Christo accepit, pollere: nec non Monarchiam Pontificiam à Christo esse constitutam.* Idem Rex (ut idem Odoricus ibidem paulo superius restatur) agnovit, Basilea impetu, & seditione rem gestam, ac pestilentem doctrinam, adulterantem Evangelium, & Pontificiam potestatem, non in uno, summoque præfule, sed in multitudine collocantem, ac Monarchiam, institutam à Christo, in Aristocra-

tiam, vel Democratiam redigentem, fuisse inductam.

Verba Legati ad Eugenium n. 9. sunt ista: *Tuum principatum Monarchicum esse à DEO, nedum secundum communem universi providentiam, sed etiam speciali institutione, inter opera restorationis mundi, à Christo institutum, itaque vera, legitimamque successionem, illum possidere, palam recognoscimus, & confitemur.* & postea n. 10. *Ad has extremitates evellendas (id est ad tollenda duo offendicula) non sufficit auctoritas Papa sine generali Concilio, nempe quoad ad effectum exoptatum, quamvis valeat quoad potestatem; unde distinguendum est hic de duplici potestate, tam in summo Pontifice, quam in ceteris Prelatis. Una siquidem auctoritas est commissæ potestatis: & illa in omnibus summis Pontificibus semper est equalis: quod datum est Petro in potestate, datum est etiam omnibus successoribus. Alia est potestas bona estimationis, seu reputationis: & hac venit ex virtutibus, & operibus virtutis: quare non semper est equalis in summis Pontificibus: sicut patet de Gregorio Magno, & B. Leone, qui fuerunt maxima auctoritatis, & reputationis: sicut id, quod fit per Papam in generali Concilio: & isto modo Concilia generalia dicuntur summe auctoritatis, quantum ad auctoritatem, quæ venit ex reputatione, vel estimatione, & n. 11. Subditum est nedum periculum, sed & præcipitium æterna damnationis, recedere à summo Pontifice, ex quacunque occasione, nisi propter manifestam hæresin, videatur ipse Odoricus Raynaldus ad an. 1441. n. 8.*

346. Quod attinet ad propositionem illam Conventus Parisiensis, ajunt, eam immerito publicatam fuisse sub titulo Cleri Gallicani, & ad summum Episcopos ibi collectos eam declarationem emisisse, aliis non mandantibus, nec sua sponte probaturis: & contrariam mentem, frequentibus, ac liberioribus comitiis aliis, eundem Clerum aperuisse. Equidem dicunt illi Episcopi, se esse Ecclesiam Gallicanam representantes: sed videntur, hoc sine sufficienti jure, aut ratione sibi tribuere: certè quadraginta Episcopi, Parisiis convenientes an. 1714. (qui Conventus, ut habetur in *instructione pastoralis ibi facta* fuit unus ex numerosioribus conventibus in Gallia celebratis) non ausi sunt dicere, se representare Ecclesiam Gallicanam: & in *litteris suis encyclicis* ajunt, se bene scire, quod non possint aliis Episcopis obligationem aliquam imponere. Quare neque id potuerit Conventus an. 1682. celebratus. vide etiam infra n. 371.

Jam ad minorem hæc merito negatur, cum incomparabiliter major sit numerus Theologorum, qui oppositum, seu nostram sententiam tenent, & inter eos non paucissimi etiam sanctitate celebres, ut videre est apud Bellarminum tom. 2. *controv. l. 1. c. 2. de Conciliis. c. 14.* & P. Thyrsus l. 1. p. *advers. Machumet. l. 3. c. 6. n. 178.* & seq. ac alios, patetque etiam ex dictis n. 338, de novem

partibus Patrum ex decem Concilii Tridentini: certe Rasklerus de regul. ext. fidei. art. 15. n. 230. ait, nihil adhuc veræ probabilitatis in contraria sententia apparere.

347. Ob. 11. Sententiam adversam etiam tenuerunt Petrus Alliaceris Cardinalis, Nicolaus Cusanus, Cardinalis Florentinus, Franciscus Zabarella, Abbas Panormitanus, seu Nicolaus Tudeschus, Abulensis, Almainus, Major, Adrianus, & Aeneas Sylvius, postea Pius II. imò etiam S. Antoninus 3. p. tit. 23. c. 2. §. 6. Joannes Gerson autem vir doctissimus, & Parisiensis Cancellarius, in Concilio Constantiensi publice perorando ad Patres dixit, quod, qui in opposita (hoc est, nostra) sententia sit, cadat in hæresin jam clamatam, quamque nullus unquam Theologus, maximè Parisiensis, & sanctus asseruerit: ergo. Resp. Etiam hos auctores explicandos esse de casu dubii Pontificis. Si autem de eo casu explicari non possent, possent ipsis opponi alii æquè graves, imò graviores, & incomparabiliter plures auctores.

Dein Aeneas Sylvius revocavit sententiam suam diu, antequam Pontifex renuntiaretur. S. Antoninus autem loc. cit. tantum dicit, Pontificem non posse in materia fidei definire contrarium ei, quod jam à Concilio generali, à Pontifice confirmato, fuit definitum: de cætero eod. cap. & pluribus locis hoc titulo haud dubiè nostram sententiam amplectitur. Si Gerson id dictum protulit, nec verè, nec eruditè dixit; namque in primis quis dicat, nostram sententiam esse hæreticam, quam tot Sancti Patres, & doctores maximè Catholici, defendunt: inter quos, & Divus Thomas, & D. Bonaventura, tum Sancti, tum Theologiæ doctores, & quidem Parisienses fuere.

Certè S. Thomas. 2. 2. q. 1. a. 10. in corp. ait de Summo Pontifice: *Ad cuius auctoritatem pertinet finaliter determinare ea, quæ sunt fidei, ut ab omnibus inconcussa fide teneantur*; cum ipse præsit toti Ecclesie. *Questione autem 10. de potentia a. 4. ad 13. de Romano Pontifice ait: Cuius auctoritate sola synodus congregari potest, & à quo sententia synodi confirmatur, & ad ipsum à synodo appellatur. Quæ omnia patent ex gestis Chalcedonensis synodi.* S. Bonaventura autem in 4. dist. 19. dubio. 6. ante art. 1. ait: *Quoniam Dominus Papa non est subiectus constitutionibus Patrum, sed super omnes est: ideo potest in eis dispensare &c.*

348. Ob. 12. Solus Pontifex non est Ecclesia, sed tantum pars Ecclesie: Concilium verò est Ecclesia: atqui Ecclesie toti, & non parti, est promissa infallibilis assistentia Spiritus S. ergo. Confirm. Imprudenter adhaeretur uni præ cunctis aliis: ergo. Resp. dist. 1. p. ma. Pontifex est pars Ecclesie tantum qualiscunque. neg. ma. est pars præcipua. conc. ma. dist. etiam 2. p. ma. Concilium, ut distinctum, aut separatum à Pontifice, quando hic indubitatus existit, est Ecclesia. neg. ma. Concilium ut conjunctum suo capiti, seu unà cum

Pontifice. conc. ma. dist. etiam mi. promissa est infallibilitas Ecclesie, ut distinctæ à Pontifice. neg. mi. ut conjunctæ. om. mi. & neg. conseq. Concilium sine capite, quando hoc indubitatum existit, non representat perfectè Ecclesiam; quia non representat, nisi corpus sine capite mutilum; unde saltem Concilium sine Pontifice nihil potest definire infallibiliter.

Quod spectat ad alteram partem minoris: an scilicet ipsi Pontifici, utpote capiti, seu parti, etiam soli, & extra Concilium, sit promissa infallibilitas, videbimus infra. Ad confirm. dist. antec. imprudenter adhaeretur uni præ reliquis, nisi uni præ reliquis Spiritus S. assistat. conc. ant. si Spiritus S. uni præ reliquis assistat. neg. ant. & conseq. si autem Pontifex solus, aut extra Concilium, non esset infallibilis, tunc neutrius decisioni fide Divina adherere possemus, donec convenirent. Sed de hoc inferius.

349. Ob. 13. Pontifex habet auctoritatem, & infallibilitatem ab Ecclesia: ergo hanc etiam habet ipsa, prob. auctoritas, & infallibilitas est indefectibilis: Pontifices sunt defectibiles; quia sæpe moriuntur: ergo infallibilitas debet esse, in, & ab Ecclesia: Resp. neg. ant. Ecclesia, seu electores Pontificis Cardinales, tantum determinant personam, auctoritate Pontificia vestientem, sicut patronus secularis præsentat Clericum ad beneficium: Christus autem illi confert immediatè auctoritatem Papalem, & assistentiam Spiritus S. sicut Episcopus confert præsentato beneficium; nec enim Pontifex est Vicarius Ecclesie, sed Christi: & quidem proximus, ac immediatus. ad prob. dist. ma. est indefectibilis infallibilitas formaliter sumpta, pro omni omnino tempore. neg. ma. infallibilitas radicaliter sumpta. conc. maj. & omis. mi. neg. conseq. Explico distinctionem. Assistentia Spiritus Sancti formaliter semper adest, ad definiendum verum, pro omni eo tempore, pro quo datur certus Papa: pro illo autem tempore, quando nullus Papa datur, vel tantum dubius, adest infallibilitas radicaliter; quia, licet tunc nihil de fide possit decidi, potest tamen statim eligi novus Papa certus, cui iterum Spiritus S. assistet.

350. Ob. 14. Episcopi omnes in Concilio sunt iudices: sed, si ipsi sine Pontifice non essent infallibiles, non essent iudices, sed tantum consilarii: ergo. Confirm. Juxta nos gratis convocarentur Concilia; cum omnia solus Pontifex posset decidere: hoc est contrarium opinioni totius Ecclesie: ergo. Resp. conc. maj. neg. mi. alias, quia quilibet Episcopus in Concilio, seorsim sumptus, non habet infallibilitatem (ut etiam adversarii debent fateri) quivis tantum esse omnium consiliarius. Quare Episcopi verè judicant, de rebus fidei; utique enim alia sunt in Concilio partes Episcoporum, alia tantum Theologorum, qui plures solent Conciliis adesse, sed duntaxat ut consilarii: Episcopi autem ut iudices: & quidem sunt tales, auctoritate accepta à Christo,

sto, vel immediatè, vel mediatè (seu per Pontificem) sed eorum iudicium seorsim à Pontifice, vel, si hujus iudicio sit contrarium, est fallibile.

Ad confirm. neg. ma. Inprimis necdum diximus, Pontificem etiam extra Concilium esse infallibilem: sed de hoc primum inferius agemus. Verùm etiam hoc supposito, generalia Concilia prudenter convocantur, maxime, quamdiu etiam quidam Catholici audent, sententiam nostram in dubium vocare. Inprimis enim Concilium generale utile, quin imò necessarium est. in casu schismatis, & plurium dubiorum Pontificum, ut aliquis certus, & legitimus habeatur. 2. Etiam, quando existit certus, & legitimus Papa, tamen servit Concilium, ut efficacius vincantur hæretici, & alii, qui infallibilitatem soli Pontifici collatam esse non credunt. 3. Servit Concilium (ut ait Gallicus ad Eugenium IV. Orator, citatus n. 345.) non quidem ad auctoritatem potestatis, sed tamen ad auctoritatem reputationis, hoc est, ut definitiones, vel leges, apud communem Christiani populi (cujus apprehensionem valde ferit nomen generalis Concilii) majorem aliquantulum reverentiam, & æstimationem, nanciscantur.

Servit 4. Concilium, ut convenientibus ex omni orbe Episcopis, communi consensu, definitiones, & leges suavius condantur, & sic decreta, præsertim, quæ mores concernunt, lubentius admittantur. 5. ut magis constet de communi consensu, & conspiratione unanimi, quæ etiam corda valde solet movere, ad facilius acceptandas leges. 6. ut facilius, & explicatius innotescant canones fidei; quia quandoque, quæ à solis Pontificibus decreta sunt, omnino non, vel non nisi tardissime promulgantur, & negligentia prætextitur ignorantia. 7. Tandem etiam servit Concilium, ut decreta morum certius, & efficacius, executioni mandentur; quæ enim communi consensu Episcoporum, ex omnibus nationibus congregatorum, statuuntur, eorum observationi diligentius invigilatur: nec possunt subditi facile excipere, vel querelas excitare, contra hujusmodi statuta, quæ non unus, sed omnium communi calculo sunt facta; nam pudet omnes accusare. videri etiam potest Suarez de fide disp. 11. ante sec. 1. n. 2.

351. Ob. 15. Melius est Ecclesiæ, ut Papa subsit Concilio: ergo Christus id voluit. consequ. non videtur neganda. ant. prob. si Papa Ecclesiæ subsit, habet majorem stimulum, ac necessitatem bene se gerendi: ergo. Confir. juxta nos Ecclesiæ non haberet medium, indemnem se à Papa servandi: ergo. Resp. neg. ant. ad prob. om. ant. neg. consequ. quia licet forent aliqua commoda in ea subiectione Pontificis, tamen majora essent incommoda: certè essent pericula frequentissima schismatum, dum Cardinales, vel Episcopi, frequenter, vel ex instinctu principum sæcularium, vel ex nationali spiritu, vel alia de causa, Concilia

de eo deponendo susciperent: Pontifices etiam ex metu istorum malorum non auderent, urgere fortiter reformationem morum: decreta Papæ parvi haberentur, & sæpissime ab eo ad Concilium generale appellaretur.

Ad confirm. jam est responsum à n. 334. Dein quis coërceret juxta adversarios Concilium generale, si malè se gereret? ergo nec Christus hoc pro ultimis definitionibus summa auctoritate donasset, & unum subijci deberet alteri: hac autem ratione quid tandem foret certi in Ecclesiæ DEI? Ex quibus omnibus patet, quàm meritò damnata sit ab Alexandro VIII. inter 31. propositiones hæc 29. *Futilis, & toties convulsa est assertio, de Pontificis Romani supra Concilium Oecumenicum auctoritate, atque in fidei questionibus decernendis infallibilitate.*

ARTICULUS VIII.

An etiam Definitio Summi Pontificis extra Concilium infallibiliter applicet Verbum DEI.

352. **D**ico. Romanus Pontifex extra Concilium, aliquid ex cathedra definiens, est infallibilis, atque adeo ejus definitio, etiam extra Concilium, infallibiliter applicat verbum DEI. ita teste Bellarmino tom. 1. contro. 3. de Romano Pontifice l. 4. c. 2. communissima omnium ferè Catholicorum sententia: quam, teste Duvallio Doctore Sorbonico, totus orbis, exceptis pauculis doctoribus, amplectitur. Et videri potest apud P. N. Thyrsium in *manuductione Machometanorum*, quomodo omnes nationes, etiam Gallia paulò antiquior, item omnes sacræ Religionis, in eam consentiant, oppositamque censuram gravibus (à quibus omnino abstinere) configant: ipse autem P. Thyrsius hanc nostram sententiam saltem omnino certam esse asserit.

Loquitur autem Pontifex ex cathedra, ut ait Suarez de fide disp. 5. sect. 8. n. 4. quando aliquid authenticè universæ Ecclesiæ proponit, atque ad ita sentiendum, credendum, vel agendum obligat. Quando verò tantum aliquid asserit, vel etiam editis libris docet, non tamen ea intentione, ut obligare velit fideles, dicitur loqui ut homo, vel doctor privatus: & sic utique loquitur S. Gregorius in suis homiliis, vel aliis libris: item Innocentius III. Adrianus VI. in suis Theologicis, vel Canonisticis lucubrationibus, quibus nemo infallibilem auctoritatem attribuit.

Prob. conclusio. 1. omnibus illis sacræ Scripturæ locis, quibus n. 326. & seq. probavimus Pontificis infallibilitatem. Nec dicas, iis tantum probari, Papam intra Concilium infallibilem esse; nam contra est. Vel vis, Pontificem tunc tantum infallibilem esse, si reliqui in Concilio ei consentiant,

ant: vel vis, eum etiam infallibilem esse, etsi reliqui dissentiant. Si primum: non magis infallibilis Summus Pontifex erit, quam Episcopus quivis (nam, si huius definitioni Concilium totum consentiat, certe non fallitur) hoc autem dici nullatenus potest. Si secundum: gratis certe Concilii presentia requiritur, si non requiritur ejus consensus.

353. Prob. 2. ex Conciliis. Chalcedonense Concilium (ut refert D. Thomas, in opusculo contra errores Græcorum, titulo: *Quod in eadem potestate &c.*) definit: *Omnia ab eo Romano Pontifice definita teneantur, tanquam à Vicario Apostolici throni.* In eodem Concilio Chalcedonensi actio. 2. cum esset lecta epistola S. Leonis, Patres clamârunt: *Hæc Patrum fides, hæc Apostolorum fides: omnes ita credimus: orthodoxi ita credimus: anathema, qui ita non credit: Petrus per Leonem ita locutus est.* Similia habentur in Concilio Oecumenico VI. seu Constantinopolitano III. actione 8. ubi dicitur, recipi suggestiones directas ab Agathone sanctissimo Papa.... Archiepiscopo Apostolice, & principalis sedis antiquæ Romæ.... tanquam ex Spiritu S. dictatas, per os Sancti, ac Beatissimi Principis Apostolorum Petri. & action. 18. in sermone acclamatorio &c. ante edictum Constantini; dicunt Patres: *Charta, & atramentum videbatur, & per Agathonem Petrus loquebatur.*

Rursus idem Concilium Constantinopolitanum in sua epistola ad Agathonem sic ait: *Tibi, ut prima sedis Antistiti universalis Ecclesiæ, quid gerendum sit permittimus, stanti super firmam fidei petram: & de literis Agathonis mox ait: Quas, ut à summo Apostolorum vertice divinitus scriptas, agnoscimus, & infra: Orthodoxa autem fidei splendidiorem lucem vobiscum clare predicavimus: quam etiam, ut per honorabilia vestra rescripta confirmetis, vestram oramus Paternam sanctitatem.* Lugdunense II. (quod est Oecumenicum 14. tum) in sua Decretali apud Binium tom. 3. concil. p. 2 folio mihi 1497. ita habet: *Hoc professus est hætenus, predicavit, & docuit, sacrosancta Romana Ecclesiæ, mater omnium fidelium, & magistra.* Tandem huc etiam facit Concilium Florentinum, citatum n. 327. ubi Romanus Pontifex absolute dicitur *Christianorum Pater, & Doctor, & plena potestate præditus: & additur ibidem, hoc in gestis oecumenicis Conciliorum contineri.*

Addi hæc possunt sacri canones plures. C. Memor sum. 24. q. 1. C. Hæc est fides. ibidem. (quod est desumptum ex S. Hieronymo) C. Quoties. ibidem. & alii canones plures eadem causa, & quæstione, ex SS. Patribus, itemque ex Conciliis desumpti: ne scilicet dicatur, solos Pontifices in proprium favorem eos canones condidisse: quod tamen etiam non obesset; nam etsi soli Pontifices eos canones condidissent; quia tamen, & martyres, & sancti, plures fuere, tamque multi, tamque diversis temporibus, extiterent, non cadit in eos prudens suspicio ambitio-

R.P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

nis. Dein in causa totius Ecclesiæ, qualis hæc est, summus princeps, qui superiorem non habet, litem suam jure omni decedit.

354. Prob. 3. conclusio ex SS. Patribus: quos tamen omnes referre, esset nimis diffundi; unde paucos ex multis dabo. Tertullianus de præscript. adversus hæreticos. c. 36. de Romana Sede scribit: *Habes Romam, unde nobis quoque auctoritas præsto est. Statu felix Ecclesiæ, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt.* S. Irenæus l. 3. advers. hæreses postquam c. 2. statuisset, controversias fidei ex solis Scripturis determinari non posse, c. 3. ait, debere finiri iudicio Ecclesiæ Romanæ: additque: *Ad hanc enim Ecclesiæ propter potentiorē principalitatem necesse est, omnem convenire Ecclesiæ, hoc est, eos, qui sunt undique fideles: in qua semper ab his, qui sunt undique, conservata est ea, quæ est ab Apostolis traditio.*

S. Cyrillus Alexandrin. apud S. Thomam opusculo. 1. de erroribus Græcor. c. 32. §. Quod idem Papa habet in Ecclesiæ potestatis plenitudinem. ait: *Sicut Christus accepit à Patre.... super omne, quodcumque est, ut ei cuncta curventur, plenissimam potestatem: sic & Petro, & ejus successoribus, plenissime commisit.* S. Hieronymus epist. 57. ad Damasum Papam scribit: *Obtestor Beatitudinem tuam per Crucifixum mundi salutem, per Homosson Trinitatem, ut mihi epistolis tuis, sive tacendarum, sive dicendarum Hypostasicon, detur auctoritas: & prius ead. epistola: Beatitudini tue, id est, cathedra Petri, communionem conficior: super illam petram edificatam Ecclesiæ scio &c.*

S. Augustinus l. 2. contra 2. epistolas Pelagianorum c. 3. ait de literis Innocentii Papæ: *Quibus de hac re (de peccato originali) dubitatio tota sublata est. & serm. 2. de verbis Apostoli c. 10. vel in fine ait, post rescripta Apostolicæ Sedis. (intelligit autem per hanc manifestè Pontificem extra Concilium) causam esse finitam, nec ulteriori appellationi, iudicio, aut dubio, esse locum. Inde rescripta venerunt. Causa finita est: error utinam aliquando finiatur.* S. Anselmus l. de incarnat. Verbi c. 1. sic incipit: *Domino, & Patri universæ Ecclesiæ in terra peregrinantis, Summo Pontifici Urbano... Divina providentia vestram elegit Sanctitatem, cui vitam, & fidem Christianam custodiendam, & Ecclesiæ suam regendam committeret.* S. Bernardus epist. 190. ad Innocent. II. *Oportet ad vestrum referri Apostolatum.... quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror, ibi potissimum resarcire damna fidei, ubi non possit fides sentire defectum.* Similia habent alii SS. Patres passim. videatur Bellarminus tom. 1. contrav. 3. de Romano Pontifice l. 4. c. 2. & 3. & P. Christophorus Ralsler in sua externa regula fidei art. 16. n. 248.

355. Prob. 4. conclusio ex praxi communissima totius Ecclesiæ. Inprimis usque ad S. Sylvestrum Summum Pontificem, ejusque annum 12. Christi Domini verò annum

325. seu usque ad Concilium Nicaenum I. non est habita ullum Concilium Oecumenicum; si excipias illud, de quo *Aëtior. 15.* fit mentio: & tamen per tria prima secula ortæ sunt variae hæreses, & à solis Romanis Pontificibus, extra generale Concilium, fuerunt damnatæ, ut Montanistarum, Marcionistarum, Cataphrygum, Novatianorum, Sabellianorum &c. Post Concilium verò Nicaenum rursus soli Pontifices, absque Concilio generali, damnarunt errores Priscillianistarum, Pelagianorum, Semipelagianorum, aliorumque plurium. Nec dubium ullum unquam fuit apud Catholicos, an tales Pontificum definitiones essent infallibiles: sed omnes certissima fide semper tenuerunt damnatas doctrinas esse hæreticas. videatur *Leytamin clypeo Pontif. dignit. discept. 6. sec. 5. & seq.* ubi hunc sensum fidelium ostendit per omnia secula.

356. Ipsi quoque Galli, etsi in Conventu Parisiensi an. 1682. propositionem n. 345. citatam, imò & hanc quartam propositionem posuerint, nempe: *In fidei quoque questionibus præcipuas Summi Pontificis esse partes, ejusque decreta ad omnes, & singulas Ecclesias pertinere, nec tamen irreformabile esse judicium, nisi Ecclesia consensus accesserit*: tamen per hoc non voluerunt negare Pontificis infallibilitatem, extra Concilium, si Ecclesia extra Concilium consentiat, quod defacto omnes Catholici admittunt: sed de hoc inferius agemus. Interim vide dicta n. 346.

Cæterum, etsi Galli aliqui recentiores, in aliquo Conventu oppositum docerent, infallibilem Spiritus S. assistentiam non haberent: nec Gallis antiquis (quorum sensus patet ex legatione Gallica ad Eugenium, citata n. 345. & ex paulò post sub finem hujus numeri dicendis) vel aliis Catholicis, omnium nationum doctoribus, præferri deberent. Sed nec defuncti ex Gallis recentiores, qui istum Ecclesiæ consensum non requirunt, ut Petrus de Marca, Archiepiscopus Parisiensis, de quo infra n. 410. & novissimè Reverendissimus Petitdidier egregio tractatu de *authoritate, & infallibilitate Summorum Pontificum*. Alii autem, etsi fors verbo nobis contrarium dicant, facto nobis consentiunt; nam superiore primum sæculo, cum orta esset in Galliis controversia gravissima, de doctrina Cornelii Jansenii Iprensis, octoginta quinque Episcopi Galli anno 1651. ab Innocentio X. per litteras petiere definitionem, quid de illa doctrina sit sentiendum: sententiam autem ab Innocentio latam acceptarunt, & ab omnibus acceptari debere professi sunt, ut Divina autoritate nixam.

Videri potest Platelius p. 3. de fide c. 1. §. 4. n. 124. ubi de his agit, & epistolas exhibet. Prior epistola Episcoporum illorum incipit: *Majores causas ad Sedem Apostolicam referre solennis Ecclesiæ mos est, quem fides Petri nunquam deficiens perpetuò retineri pro jure suo postulat*: & sub finem ita habet: *Quamobrem flagitamus, Bea-*

tissime Pater, ut clarâ, firmâque, de propositionum istarum sensu, prolata sententiâ, cui Reverendissimus ipse Jansenius morti proximus opus suum subjecit, caliginem omnem dissipet &c. Altera verò epistola, definitionem latam acceptans, quæ incipit: *Optata pervenit ad nos*: sic clauditur: *Sanctitas vestra per Petri soliditatem, jam confusis veritatis hostium animis, securos ab omni externa perturbatione de nova heresi triumphos aget*. Porro nos Innocentio X. cujus ore Petrus locutus est, ut Leoni I. acclamabat quarta Synodus, hanc Divinam laudem gratulati, sacros inter Ecclesiæ fastos, quodcum de Synodis Oecumenicis fieri solitum, Constitutionem istam ab eo editam lubentes ex animo reponemus.

Rursus iidem Galli Præsules, cum Innocentius XI. damnasset propositiones Michaelis de Molinos, per Bullam: *Cælestis Pastor*. & in ea dixisset, Christum Petro, & successoribus ejus regendam tradidisse Ecclesiam Catholicam, ut Christi doctrinam sanctam, rectamque custodirent &c. atque addidisset: *Nobis, qui non nostris meritis, sed inscrutabili DE omnipotentis consilio, in ejusdem Petri cathedra pari potestate sedemus, semper fixum in animo fuit* &c. nihil contra moverunt. Sed neque postea, quando Innocentius XII. damnavit viginti tres propositiones, libri cujusdam Gallici, inscripti: *Explication des Maximes des Saints*: quidquam contra moverunt. videatur Dominicus Viva *trattine Theologicae parie. 4. in præmio*, ubi per omnia ferme secula ostendit, Gallicanæ Ecclesiæ praxin nostræ assertioni consentaneam esse, modernæ verò aliquorum Gallorum opinioni contrariam. videatur Petitdidier. *tract. de auct. & infallib. Sum. Pont. c. 12. & 14.* ubi Conventus Cleri Gallicani, & Doctores Parisienses varios, pro nostra conclusione adducit. videatur quoque Platelius. p. 3. de fide c. 1. §. 4. à n. 139.

357. Sed & authores ipsi, quorum propositiones à Pontificibus damnatæ fuere, infallibile ejus judicium professi sunt; nam Michael Bajus an. 1580. 24. Maij in retractatione sua, postquam passus esset, se in libellis suis, ante damnationem Pontificiam editis, defendisse plurimas ex sententiis damnatis, & quidem in sensu, in quo reprobantur, subjungit: *Denique declaro, me in præsentiarum ab iis omnibus recedere, & damnationi à Sede Apostolica factæ acquiescere: neque posthac ullas docere, asserere, aut defendere velle*. Jansenius autem in præmio ad tom. 2. c. 29. ait: *Quidquid ab ista Petri cathedra, ab isto universæ Ecclesiæ Capite, moderatore Pontifice, præscriptum fuerit, hoc teneo: quidquid improbatum, improbo: damnatum damno: anathematizatum, anathematizo*. Idem testatus est mediâ ante mortem horâ in suo testamento, ubi ait: *Si tamen Romana Sedes aliquid mutari velit, sum obediens filius illius Ecclesiæ, in qua semper vixi: usque ad hunc lectum mortis obedi-*

ens sum. *Ista mea postrema voluntas est.*

358. Prob. 5. conclusio. Concilia generalia, non nisi raro, magnaque cum difficultate, ac privatarum Ecclesiarum dispendio, possunt celebrari: saepe etiam propter bella, vel alia plura impedimenta, omnino non possunt haberi: interim tamen saepe potest contingere, ut vel noviter orta haereticis, in principio debeat opprimi, ne malum latius serpat: vel veritas aliqua necessaria debeat declarari: ergo, si Christus non aliam infallibilem regulam reliquisset Ecclesiae, ei non satis prospexisset: ergo non solum Conciliis, sed etiam Successoribus Petri, infallibilitatem attribuit; nec enim post Concilia aliis convenientius tribuitur, quam Successoribus illius, super quem Ecclesiam suam Christus aedificavit, & pro cuius indefectibilitate in fide rogavit.

Confirm. Vel debent convenire ex tota Ecclesia, per omnes quatuor orbis partes, latissime diffusa, Episcopi, saltem ex omnibus regnis aliqui: vel tantum ex quibusdam provinciis, aut regnis: neutrum dici potest: ergo. prob. mi. si debent convenire ex omnibus provinciis, quando sperari poterit, eos ex ultimis Sinarum, Americae, aut Africae regionibus, adfuturos? quando etiam abesse debent à suis diocesis? quanti semper sumptus, & à quo fieri debent, in tam vasta itinera? Si autem dicatur, debere eos tantum convenire ex sola Europa, tunc forte ab aliarum provinciarum incolis revocaretur in dubium, an Concilium Oecumenicum fuisset. Sed hoc omisso (quia non videtur posse omnium adventus expectari) saltem ex pluribus provinciis, & regnis, Episcopi convenire debent: at etiam isti agerrime convenire possunt, cujus rei manifesta probatio habetur ex Tridentino Concilio, agerrime tandem congregato, de quo inferius n. 114. Unde, quo amplius dilaretur Ecclesia, eo difficilius haberi posset remedium contra emergentes errores, qui tamen pro ampliori illius extensione facilius nascentur.

359. Prob. 6. conclusio. Si Papa in controversiis fidei, etiam extra Concilium definitis, posset errare, posset etiam errare tota Ecclesia: consequens est falsum: ergo & antecedens. prob. ma. Pontifex etiam extra Concilium est Vicarius Christi, est Caput Ecclesiae, est Magister, & Doctor fidelium omnium, ut probatum abunde à n. 327. ergo debent ei praecipiente fideles omnes, adeoque tota Ecclesia obedire: ergo, quando sub anathematis poena proscribit aliquam propositionem, tanquam haereticam, jubetque illam non asseri, vel defendi, sed asseri ei oppositam, debent fideles, seu Ecclesia, talem propositionem rejicere, & oppositam amplecti: ergo, si ipse posset errare, posset etiam Ecclesiam in errorem inducere.

Confirm. Multa jam Concilia provincialia, à Pontificibus approbata, recepta sunt à tota Ecclesia, tanquam infallibilia, & er-

rores ab iis damnati, ab omnibus, tanquam haereticis, sunt reiecti. Item sacros canones etiam Ecclesia universalis recipit, & definitiones de fidei articulis, in illis contentas, infallibiles credit: & tamen plurimi canones à Pontificibus extra Concilium conditi sunt: ergo, si in his error dari posset, posset in errorem induci tota Ecclesia. Tandem, cum Concilia etiam generalia, ut dictum n. 353. agnoverint hanc infallibilitatem Pontificis, si tamen ea revera non daretur, Ecclesia in iis Conciliis errasset.

ARTICULUS IX.

Solvuntur Objectiones.

360. **O**B. 1. Quando Christus Dominus dixit S. Petro: *Et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam.* Matth. 16. v. 18. per petram non intellexit S. Petrum: sed vel confessionem fidei, ab eo factam, vel se ipsum; quia Christus solus est fundamentum Ecclesiae, ut dicitur 1. Cor. 3. v. 11. vel certe intellexit omnes Apostolos, quorum nomine Petrus tunc loquebatur: cumque Apostoli tunc representarent Ecclesiam, illa verba spectant, non ad solum Petrum, sed ad totam Ecclesiam. Resp. neg. ant. licet enim forte in aliquo sensu, adhuc magis allegorico, vel tropologico, explicari illa verba possint de confessione fidei, ut aliqui SS. Patres quandoque explicant: tamen primaria intentio Christi erat designare S. Petrum personaliter.

Quamvis enim in lingua Latina differant inter se genere *petra*, & *Petrus*, non differant in Syriaca lingua, qua Christus usus est; nam vocabulum *cephas* significat petram: adeoque verborum Christi sensus quasi est: *Tu es petra, seu cephas, & super hanc petram, seu cepham, aedificabo Ecclesiam meam:* & Latine potuissent verba Syriaca verti: *Tu Simon es petra, & super hanc petram &c.* voluit autem Latinus interpret potius uti vocabulo, terminationem masculinam habente; quia S. Petrus erat ejusdem generis. Certè particula *hanc* denotat clarè, Christum loqui, de illo, quem petram appellavit; alias nulla esset connexio.

Sed neque Christus omnes Apostolos allocutus est; non enim dixit: *Ego dico vobis:* sed: *Ego dico tibi:* nec Petrus proprie loquendo tunc omnium nomine locutus est, quasi ipsi hoc ei mandassent; cum Patres communiter sentiant, Apostolos non habuisse eandem revelationem cum Petro: sed tantum, tacentibus reliquis, solus Petrus locutus est id, quod alii loqui debuissent. Multò minùs potest intelligi illud dictum ad Ecclesiam directum; alias sensus esset: *Et super hanc Ecclesiam aedificabo Ecclesiam meam:* quod est ridiculum. Adde, ut rectè observat Maldonatus inc. 16. Matth. & hinc versusum, quòd absurdum sit, dico-

re, Christum toties mutasse personam, quin id indicaret: & ideo obscurissime locutum fuisse; cum statim subdat: *Et tibi dabo claves regni celorum*: ubi utique Petrum, & non Ecclesiam alloquitur, eique prerogativam aliquam conferendam promittit.

361. Nec dicas, Christum solum esse fundamentum; nam quando 1. Cor. 3. v. 11. dicit S. Paulus: *Fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est, quod est Christus Iesus*: intelligitur de fundamento omnium primo, quod simul est lapis angularis: non autem de fundamento secundo; cum idem S. Paulus ad Ephes. 2. v. 20. dicat: *Estis ciues, & domestici DEI, superadificati super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu. & Apoc. 21. v. 14. dicatur murus civitatis celestis habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum Agni*. Si autem omnes Apostoli possunt dici fundamentum, multo magis tale potest dici S. Petrus: nec est absurdum, in sensu morali plura fundamenta admittere.

352. Accedit, Sanctos Patres, & Concilia, quæ citavimus à n. 327. & seq. communissime explicare dictum Christi Domini ad S. Petrum in nostro sensu. Solus fortè S. Augustinus tr. 124. in Joann. apparenter oppositus est, intelligens per petram Christum: sed Cornelius à lapide ait, Sanctum Augustinum non fuisse peritum Hebraicæ, aut Syriacæ linguæ, & hinc putasse Petrum à petra dictum, quasi *Petrium*; cum tamen constet vocem *cephas* significare Petrum, & petram. Addo, S. Augustinum ibi tantum velle, Christum esse principalem petram, seu fundamentum primum: non autem negare, S. Petrum esse fundamentum secundum; alias sibi clarè contradiceret; nam *serm. 1. de cathedra S. Petri* (qui est 15. tus de Sanctis, seu 74. tus in appendice) sic scribit: *Dicente Domino: Tu es Petrus, & super hanc petram adificabo Ecclesiam meam. Petrum itaque fundamentum Ecclesie Dominus nominavit, & digne fundamentum hoc Ecclesia colit, super quod Ecclesiastici edificii altitudo consurgit.... quia dignum est, ut fundamentum hoc in Ecclesia honoretur, per quod ad cælum conscenditur. & quia fortè aliquis dicet, hunc sermonem non esse certò S. Augustini (quamvis Ecclesia ex eo lectionem desumpserit in Breviario ad festum cathedra S. Petri, quod meritò ei conciliat magnam auctoritatem) idem Sanctus *serm. 2. de cathedra S. Petri* (qui est decimus sextus de Sanctis, & negari non potest esse S. Augustini) verba Christi: *Tu es Petrus &c.* explicat sicut nos, & inter alia de S. Petro ait: *Rectè consortium meretur nominis, qui consortium meretur & operis; in eadem domo enim Petrus fundamentum ponit: Petrus plantat.**

Quod spectat ad eos, qui per petram intelligunt confessionem fidei, & verba Domini explicant, quasi voluisset dicere

Christus: *Super hanc fidem adificabo Ecclesiam meam*: isti facile cum nostra sententia conciliantur; nam rectè observat Cornelius, *hanc fidem* non sumi in abstracto, sed in concreto, prout scilicet erat in Petro: atque adeò juxta hos auctores Petrus propter fidem, seu Petrus ut fidelis, est fundamentum, & petra Ecclesie: id quod etiam docet Maldonatus, qui rectè addit, sic sæpe dici, in fide unius hominis fundamentam esse rempublicam.

363. Ob. 2. Christus *Matth. 18. v. 17.* dixit omnibus, adeoque etiam Petro, illa verba: *Si non audierit eos, dic Ecclesie*: ergo etiam ipse Pontifex debet causas graves deferre ad iudicium Ecclesie, nec ipse est ultimus infallibilis iudex. Confirm. *Joan. 21. v. 17.* Christus Petro tantum dixit: *Pasce oves meas*: non verò: *Pasce omnes oves meas*: ergo non est universalis omnium pastor. Resp. 1. Cum ibi non agatur de gravissimis causis, sed de erroribus etiam particularium, non potest ibi per Ecclesiam intelligi Ecclesia universalis, vel Concilium generale.

Ratio hujus est; quia alias ab omni Patre iudicio, particularem quamlibet personam concernente, posset appellari ad Concilium, etiam à quibuscunque privatis personis: imò vel nunquam, vel vix unquam posset ipse Papa definitivè judicare, sed deberet omnia ad Concilium referre: quod nec quisvis parochus debet in omni causa facere. Unde, ut dictum n. 334. ibi per Ecclesiam à SS. Patribus intelligitur etiam Ecclesia particularis, vel Prælatus ipsius. Et hinc etiam, qui contumaciter non audit Ecclesiam particularem, vel Episcopum, post inflictam excommunicationem vitandus est, tanquam ethnicus, & publicanus: quos nempe Judæi vitabant, ceu excommunicatos.

Ex quo quidem, tanquam ex argumento à minori ad majus, rite inferitur, magis vitandum esse eum, qui non audierit Ecclesiam universalem: sed non inferitur, ibi per Ecclesiam necessariò intelligendam esse Ecclesiam universalem: quin imò, si per Ecclesiam intelligi potest Episcopus particularis, quanto magis Summus Pontifex? In forma neg. ant. quatenus dicit, etiam Petrum, seu Summum Pontificem, illud dictum Christi concernere. Ad confirm. retorq. argum. Christus de se ipso dicit *Joan. 10. v. 14. Cognosco meas*: id est, oves: ergo non cognoscit omnes. in forma neg. conf. Audi S. Bernardum l. 2. de consideratione c. 8. *Pasce oves meas. Quas? illius, vel illius populos civitatis, vel regionis, aut certi regni? Oves meas inquit. Cui non plenum, non designasse aliquas, sed assignasse omnes? Nihil excipitur, ubi distinguitur nihil.*

364. Ob. 3. SS. Patres contradicunt nostræ assertioni: ergo: ant. prob. sic S. Hieronymus l. 1. contra Jovinian. c. 14. ait, æquè super omnes Apostolos, Ecclesiam solidatam esse, omnesque accepisse claves regni

gni ccelorum. Idem *epistol. 85. ad Evagri-
um*, ait, Episcopum, live Romæ, live alibi
fuerit, ejusdem esse meriti, & ejusdem sa-
cerdotii. S. Augustinus *l. 1. de baptis. con-
tra Donatistas. c. 18.* ait, quæstionem illam,
de valore baptismi hæreticorum, fuisse con-
troversam, usque ad Concilium generale:
& tamen S. Stephanus Papam eam definie-
rat. S. Ambrosius *l. 3. de sacram. c. 1.* ait,
se cupere quidem in omnibus sequi Eccle-
siam Romanam: tamen aliqua alibi rectius
servari, & se etiam rectè custodiri.

Ipse Gelasius Papa Romanus *epist. 4.
seu communitorio ad Faustum. apud Binium
tom. 2. Concil. mibi fol. 236.* videtur dice-
re, quod Papa debeat, suas definitiones fac-
cere *juxta formam synodicam*; nam hac
ratione videtur defendere rectè factas: er-
go ad infallibilitatem earum definitionum
requiritur synodus. Patres etiam Concilii
Africani *in epistola sua ad Cælestinum Pa-
pam*, ajunt: *Nisi forte quisquam est, qui cre-
dat, uni cuilibet posse DEUM nostrum exa-
minis inspirare justitiam, & innumerabi-
libus congregatis in Concilium sacerdotibus
denegare*: quibus verbis satis insinuant,
DEUM magis assistere Concilio, etiam pro-
vinciali, quam uni tantum Pontifici Roma-
no: quem propterea rogant, ne appellan-
tes, à suo Concilio ad Apostolicam Sedem,
deinceps admittat: ergo multò magis sen-
tiunt, DEUM magis assistere Concilio ge-
nerali, quam soli Romano Pontifici.

365. Resp. neg. antec. ad prob. explico
Patres, S. Hieronymus priore loco tantum
vult, Apostolos in Apostolatu, & potestate
ordinis, fuisse æquales: non verò in potesta-
te jurisdictionis; & hinc ibi addit: *Tamen
propterea inter duodecim unus eligitur, ut
capite constituto, schismatis tollatur occasio.*
Altero autem loco idem S. Hieronymus ite-
rum tantum vult, dari inter omnes Episco-
pos, ubicunque sint, æqualitatem quoad po-
testatem ordinis: non verò quoad potesta-
tem jurisdictionis, ut dictum *n. 344.*

Quod attinet ad S. Augustinum, hic S.
Doctor ideo dicit, eam quæstionem de ba-
ptismo hæreticorum controversam mansisse,
usque ad Concilium generale: quia, licet
S. Stephanus jam prohibuisset, rebaptizari
baptizatos ab hæreticis, tamen S. Augusti-
no videbatur, eousque nihil absolute defini-
visse. Hoc videtur colligi ex ipso S. Augu-
stino *l. 5. de baptis. contra Donat. c. 25.*
ubi dicit: *Vicit tamen pax Christi in cor-
dibus eorum, ut in tali disceptatione nul-
lum inter eos malum schismatis oriretur.*
Quare nullum schisma inter SS. Stephanum,
& Cyprianum, est ortum: consequenter
non se invicem habebant pro hæreticis: nec
etiam S. Stephanus S. Cyprianum unquam à
sua communione removit. Quamvis enim
S. Augustinus *loc. modo cit.* innuat, S. Ste-
phanum putasse abstinendos, seu à commu-
nitione separandos eos, qui hæreticos reba-
ptizarent, non tamen dicit, eum omnes actu
excommunicasse: quamvis etiam Firmilia-
nus (*in sua ad S. Cyprianum epistola, qua*

*est 75. inter epistolas S. Cypriani edit. Ant-
werp. Oper. S. Cyprian. an. 1589.*) innuat,
S. Stephanum excommunicasse eos, qui suo
decreto non obedirent: atque *in argumen-
to eidem epistola prefixo* citetur epistola S.
Dionysii Alexandrini, ex qua colligitur, S.
Stephanum, huic ipsi Firmiliano, Cæsareæ
Cappadocum Episcopo, & aliis etiam Epi-
scopis, scripsisse, se iis non communicatu-
rum, quamdiu hæreticos rebaptizarent: ta-
men non sequitur, S. Stephanum eodem
modo quoque egisse contra S. Cyprianum,
totius Africæ Primatem. Et certè, cum
schisma inter eos ortum non sit, teste S. Au-
gustino modo citato, verosimilius est, S.
Stephanum se à S. Cypriano non separasse.
Accedit, quod etiam intentetur, imo etiam
feratur excommunicatio, non tantum con-
tra eos, qui definitionibus fidei, sed etiam
contra eos, qui decretis morum non obe-
diunt. Sed de S. Cypriano plura *n. 366.*

Quod autem idem S. Augustinus va-
riis locis videatur asserere, quod in causa
Cæciliani, post alia, etiam Romani Pontifi-
cis judicia, restet Concilium plenarium, ni-
hil contra nos probat; nam causa Cæciliani
non erat quæstio juris, sed puri facti, scilicet,
an is bene, vel malè, esset ab Africanis
depositus: in tali autem quæstione Papa
non est infallibilis, neque etiam Concilium
generale: attamen aliquando in tali causa ju-
diciū Concilii, utpote plurium prudent-
tum, potest esse majoris ponderis, quam
solius Papæ: saltem potest (ut loquitur Epi-
scopus Meldensis, Orator Regis Galliæ ad Eu-
genium IV.) habere majorem auctoritatem
reputationis: de quo vide *n. 345.*

S. Ambrosius loquitur de consuetudine la-
vandi pedes, quæ est arbitraria, & accidenta-
lis: non autem loquitur de talibus consuetu-
dinibus, vel ceremoniis, aut rebus, quæ ab
Apostolis, sub obligatione universali, in-
troducuntur sunt, quasque Ecclesia Romana
observat: & in accidentalibus differre potest
Ecclesia una ab alia. Gelasius per verba *juxta
formam synodicam* aliud non intelligit,
quam juxta statuta Conciliorum: nec dicit,
id necessarium fuisse, sed tantum factum
fuisse: & arguit contra inferiore, Episco-
pos, qui volebant absolvere eum (nempe
Acatium) quem Apostolica Sedes damna-
verat: de cætero ibi primatum Sedis Apo-
stolicæ fortissimè ruetur. Ad Concilium
Africanum respondeo, ibi agi de quæstio-
ne puri facti, an scilicet Apolinaris eorum
scelerum fuerit reus, de quibus in illo
Concilio fuerat condemnatus: non autem
agi de judicio fidei. Sed neque omnia in ea
epistola sunt infallibiliter tenenda; nam li-
cet illud Concilium, ut sumitur *ex C. de
libellis dist. 20.* sit à Leone IV. confirma-
tum, tamen confirmatio se tantum exten-
dit ad canones: non autem ad epistolas,
ut observat Bellarminus *tom. 1. contrav. 3.
de Romano Pontifice l. 4. c. 7.*

366. Dices 1. Saltem S. Cyprianus *l. de
unitate Ecclesiæ*, docet, Christum post re-
surrectionem dedisse Apostolis parem po-

testatem. Idem l. 2. epist. 1. (alias est epistola 72.) ad Stephanum Papam ait: Cum habeat in Ecclesia administratione, voluntatis sua arbitrium liberum unusquisque prepositus, (hoc est Episcopus) rationem actus sui Domino redditurus. Idem Romanos Pontifices in hac epistola, & alias, tantum Collegas, Fratres, & Coepiscopos, nominare solitus est: eosdem etiam quandoque reprehendit, maxime Stephanum in epistola 74. ad Pompeium (quæ ab aliis annumeratur tractatibus) in qua sententiam Stephani de non rebaptizandis hæreticis, vocat errorem: ergo sententia nostra est contra S. Cyprianum.

Resp. S. Cyprianus l. de unitate Ecclesie. sic habet: Loquitur Dominus ad Petrum: Ego tibi dico, inquit, quia tu es Petrus, & super istam petram edificabo Ecclesiam meam, & porta inferorum non vincunt eam. Et iterum eidem post resurrectionem suam dicit: Pasce oves meas. Super illum unum edificat Ecclesiam suam, & illi pascendas mandat oves suas. Et quamvis Apostolis omnibus, post resurrectionem suam, parcm potestatem tribuat, & dicat: Sicut misit me Pater, & ego mitto vos: Accipite Spiritum Sanctum: si cui remiseritis peccata, remittentur illi: si cui tenueritis, tenebuntur: tamen, ut unitatem manifestaret, unam cathedram constituit, & unitatis ejusdem originem, ab uno incipientem, sua auctoritate disposuit. Hoc erant utique & ceteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi, & honoris, & potestatis: sed exordium ab unitate proficiscitur. Primatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia, & cathedra una monstratur. & post pauca: Qui Ecclesia renititur, & resistit: qui cathedram Petri, supra quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse confidit? iterum epist. 73. ad Jubaianum (quæ ab aliis annumeratur tractatibus) ait: Petro primum Dominus, super quem edificavit Ecclesiam, & unde unitatis originem instituit, & ostendit, potestatem istam dedit, ut id solveretur in cælis, quod ille solvisset in terris.

Ex quibus imprimis patet, S. Cyprianum agnoscere, super S. Petrum fundatam esse Ecclesiam, adeoque ipsum infallibilem fuisse; alias quomodo super ipsum fundaretur Ecclesia, quæ debet esse columna, & firmamentum veritatis. 1. Timoth. 3. v. 15. Patet dein, S. Cyprianum non adstruere omnimodam æqualitatem, inter S. Petrum, & alios Apostolos: sed tantum aliquam qualicumque in aliquo genere, e. g. in potestate remittendi peccata (cujus loc. cit. de unit. Ecclesie. meminit) vel in potestate instituendi, & regendi varias Ecclesias particulares &c. quæ potestas fuit Apostolis à Christo extraordinarie tradita; nam si omnino alii Apostoli pares fuissent Petro potestate, quin & honore, quomodo Petro fuisset datus primatus? quomodo super illum unum edificata fuisset Ecclesia? Sed neque etiam S. Cyprianus epist. 72. ad Stephanum vult,

quemlibet Episcopum esse ab omni alio superiore, præterquam DEO, exemptum; sic enim nec Concilio generali esset subiectus: sed tantum vult, quemvis Episcopum potestate sua ordinaria posse, in sua Ecclesia particulari, varia ad disciplinam pertinentia ordinare, quorum rationem aliis dare non debeat.

S. Augustinus l. 2. de bapt. contra Donat. c. 18. & l. 3. c. 3. ait, eum loqui de iis rebus, quæ necdum erant, sive per Concilium generale, sive per Pontificem, clare determinatæ. Hinc Petrididier in tr. de auctor. & infall. Pont. c. 6. ait, S. Cyprianum questionem de rebaptizandis hæreticis, non respexisse, tanquam questionem fidei, sed tantum tanquam questionem de disciplina Ecclesiastica, vel moribus, aut consuetudinibus, in quibus possunt Ecclesie particulares differre: & hinc existimasse, fidem non lædi, quidquid circa eam rem sentiat, aut agatur; alias enim debuisset S. Cyprianus ab illorum, qui aliter sentirent, tanquam ab hæreticorum communione, se separare, quod minimè fecit; nam epist. ad S. Stephanum supra cit. sub finem sic scribit: Ceterum scimus, quosdam, quod semel imbebunt, nolle deponere, nec propositum suum facile mutare, sed salvo inter collegas pacis, & concordie vinculo, quadam propria, quæ apud se semel sint usurpata, retinere. Quæ in re nec nos vim cuiquam facimus, aut legem damus. & in epist. ad Jubaian. supra cit. sub finem. ait: Hac tibi breviter pro nostra mediocritate rescripsimus, frater charissime, nemini præscribentes, neque præjudicantes, quo minus unusquisque Episcoporum, quod putat, faciat, habens arbitrii sui liberam potestatem. Nos, quantum in nobis est, propter hæreticos cum collegis, & coepiscopis nostris, non contendimus, cum quibus Divinam concordiam, & Dominicam pacem tenemus.

Jam quod attinet ad id, quod S. Cyprianus Pontifices Romanos vocet Collegas, vel Fratres, nihil probat; nam reveratiles sunt, etiam superiores. Sic quoque S. Ambrosius epistolam 7. ad Syricium Papam hoc titulo inscribit: Domino Dilectissimo Fratri &c. & in eadem epistola paulò inferius iterum ait: Laudamus hoc Domine Frater. At, quia eum vocat Dominum: quia ibidem dicit, eum custodire pia devotione ovile Christi: quia infra addit: Quos sanctitas tua damnavit, scias, apud nos quoque secundum judicium tuum esse damnatos; hoc est, apud, aut per Concilium Mediolanense, cujus nomine scribitur: adeoque ait, istud Papæ judicio fuisse obsecutum: hæc, inquam, sat ostendunt, quod S. Ambrosius Syricium, non tanquam parem, sed tanquam superiorem respiciat.

At verò, quod attinet ad sententiam S. Cypriani, de invaliditate baptismi, ab hæreticis collati, utique in ea erravit, ut modo tota docet Ecclesia: hæreticus tamen minimè fuit; quia, ut diximus n. 365. nihil adhuc erat definitum. Culpā quidem hac in re S. Cyprianus, utpote etiam homo, non caruit,

ruit, saltem veniali, (quamvis aliqui gravioris eum delicti reum faciant) quia parere debuisse Pontifici, serio præcipienti: at culpam per poenitentiam, & martyrium delevit. In forma ad hanc objectionem. neg. conf. S. Cyprianus non abnegavit Romano Pontifici infallibilitatem in quæstionibus fidei: sed tantum putavit, posse in re quadam, ad disciplinam Ecclesiasticam tantum, ut ipse putabat, spectante, recedi à praxi, & usu Romanæ Ecclesiæ: in qua tamen re erravit.

Dices 2. Universitas Parisiensis, & Conventus Cleri Gallicani, reprobavit nostram sententiam: ergo. Resp. 1. Gallia antiquior, præsertim ante fœdum schisma, tandem in Concilio Constantiensi extinctum, longè aliter sensit: imò etiam postea: certè Petrididier tract. de author. & infallib. Sum. Pontif. c. 14. refert scriptum Gallicum Conventus Cleri Gallicani an. 1626. ad omnes regni Episcopos, in quo sic scribitur de Summo Pontifice: *Is enim successor est Petri, à quo Apostolatus, Episcopatusque initium, originemque sumpserunt, & super quem Christus JESUS Ecclesiam suam fundavit, quando illi claves regni celorum, atque infallibilitatis donum in causis fidei reliquit: quam non sine ingenti miraculo immobilem, ilibatabque, in ejus successoribus durare etiamnum videmus. Unde ingens illa in Romanorum Pontificum decretis, mandatisque amplectendis, apud omnes fideles, & orthodoxos, observantia profecta est.* Resp. 2. ad hanc objectionem jam responsum esse satis n. 345. & iterum ad abundantiam respondendum n. n. 372.

367. Ob. 4. Ex eo, quòd S. Petrus habuerit infallibilitatem, non sequitur, quòd eandem habeant successores ejus: ergo. prob. ant. etiamsi Episcopi reliqui sint successores Apostolorum, non tamen habent omnem etiam jurisdictionem, potestatem, vel prærogativam, quam habuerunt Apostoli: rursus S. Petrus habuit potestatem patranda miracula, & donum linguarum, quæ non habent omnes ejus successores: ergo. Confir. S. Paulus etiam fuit Episcopus Romanus, & cum S. Petro constituit unum caput, unum Ecclesiæ universalis verticem: ergo etiam successores S. Pauli deberent esse infallibiles. Resp. neg. ant. ad prob. conc. ant. neg. conf. Probavimus, debere dari perseveranter in Ecclesia DEI regulam aliquam fidei infallibilem; hanc enim exigit recta ejus gubernatio: ergo ibi datur, ubi inveniuntur speciales promissiones, specialis oratio pro fidei constantia, constitutio fundamenti Ecclesiæ, primatus, & commissio gregis Dominici: quæ sunt in Petro, & quidem tanquam jura ordinaria, atque annexa officio, quæ transeunt ad successores.

At verò virtus patranda miracula, eo ipso, quòd non fuerit ordinariè adeò necessaria, ad conservationem, & gubernationem Ecclesiæ, non debuit esse potestas ordinaria Petri: sed potuit esse extraordinarium privilegium, quod non transit ad successores;

nec enim opus est absolute, ut sub quovis Pontifice fiant miracula, modò aliquando fiant; hinc debuit ea potestas alligari potius uni, quam alteri. Pariter, quæ fuere in Petro jura ordinaria, fuere privilegia extraordinaria in cæteris Apostolis; quia ipsi non fuerunt eodem modo caput, fundamentum, & pastores universales Ecclesiæ; quamvis enim dicatur, quòd acceperint à Christo immediate potestatem Ecclesiasticam, etiam sine determinatione ad certa loca, tamen Petrus antecelluit; quia ipse non præcisè ut Apostolus, sed ut fundamentum, & caput Ecclesiæ, habuit auctoritatem in ipsos Apostolos, eosque regere, iisque præcipere potuit.

368. Quòd autem Apostoli non habuerint ea omnia ut Petrus, quasi ordinaria jura, & annexa officio, probatur etiam à posteriori; quia plurimi Episcopi, earum etiam Ecclesiarum, quas fundarunt alii Apostoli, lapsi sunt in errores: imò facti sunt hæresiarchæ: quod de nullo Romano Pontifice probari potest. Ad confirm. neg. ant. Hæ, & similes propositiones, editæ anno 1645. (quæ etiam inveniuntur in libro Antonii Arnaldi de frequenti communione) si significant omnimodam æqualitatem inter SS. Petrum, & Paulum, sine subiectione S. Pauli ad S. Petrum, in potestate suprema, est hæretica, ut definivit Innocentius X. 25. Januarii anno 1647. Unde de successoribus S. Pauli (si tamen strictè loquendo aliquos habuit; quia nullius Ecclesiæ particularem curam gessisse videtur, sed omnium gentium doctorem totà vità egisse) loquendum est, sicut de aliorum Apostolorum successoribus: imò nec successores S. Petri in cathedra Antiochena, quam non stabiliter ut suam habuit, sunt infallibiles: certè multi ibi Episcopi non fuere erroris immunes: at verò successores in cathedra Romana, quam S. Petrus ad mortem usque stabiliter tenuit, ex Conciliis, Patribus, & rationibus plurimis adductis, sunt infallibiles.

369. Ob. 5. Papa ut privata persona, potest esse hæreticus: ergo potest etiam, aliquam hæresin docere, aut definire: ergo non est infallibilis in suis definitionibus. Confir. Non sumus certi, an ille homo in individuo, qui occupat Sedem S. Petri, sit verè Pontifex, rite baptizatus, ordinatus &c. ergo nunquam sumus certi, an ei sit infallibilitas concessa, adeoque frustra eam DEUS dedisset. Resp. Bellarminus tom. 1. controv. 3. de Romano Pontifice l. 4. c. 6. & seq. neg. ant. eoquòd Christus indefectibilem in fide constantiam Petro, & Successoribus ejus, etiam quatenus (ut ipse dicit) sunt personæ privæ, exoraverit à Patre; alias enim vix idonei forent ad confirmandos fratres.

Resp. 2. om. ant. neg. conf. quia, licet DEUS unum possit permittere, non potest stantibus suis promissionibus permittere alterum. Si doctrina, quam proponeret Papa, esset hæresis aperta, eam non definiret ut Pon-

Pontifex: sed Ecclesiae statim palam foret, eum esse haereticum, & si contumaciter errorem teneret, officio suo excidisse: si autem doctrina non esset aperte haeretica, sed adhuc inter Catholicos doctores dubia, Christus permittere non posset, ut Papa ita docens ex cathedra erraret, ne in errorem tota induceretur Ecclesia; unde hoc ipso illa doctrina esset vera. Ad confirm. responsio fusior dabitur infra n. 432.

370. Ob. 6. Si Pontifex est infallibilis, tunc etiam quivis rex in suo regno est infallibilis: sed hoc non est verum: ergo. prob. ma. regia, & sacerdotalis dignitas suprema, fuit conjuncta in antiquo testamento: ergo etiam est conjuncta in novo. Confirm. Regi (eadem est ratio de Imperatore) subiectus est sacerdos, etiam summus: ergo rex non est minus infallibilis. prob. ant. Salomoni subiectus fuit Abiathar sacerdos summus, quem etiam sacerdotio privavit. 3. Regum 2. v. 27. imò etiam Christus fuit sub potestate Pilati. Joann. 19. v. 11. ergo multo magis sacerdos, etiam summus, est sub potestate seculari suprema. Resp. Minorem videntur negare Angli, qui saltem aliqui regibus infallibilitatem tribuunt, quamvis non omnes; neque enim conveniunt in religione inter se.

Sed, quidquid aliqui dicant, minor est certissima; neque enim regibus saeculi, sed Petro est dictum, ut pascat oves: nec reges, sed Ecclesia est columna, & firmamentum veritatis. Unde etiam primis Ecclesiae temporibus, nunquam reges, aut imperatores Catholici, controversias fidei deciderunt: sed petierunt à Romanis Pontificibus convocari Concilia, quae dein promoverent subsidiis temporalibus, suppeditando currus, & sumptus, Episcopis iter agentibus: quin Constantinus Magnus (ut habent Rufinus *hist. Eccles.* l. 10. c. 2. & Sozomenus l. 2. c. 2. ac alii) tempore Concilii Niceni, nullo modo voluit, se miscere causis Episcoporum, aut eorum iudex esse, à quibus aiebat, se judicari debere. videatur Spondanus *anno Christi 325. n. 12.*

371. Unde in forma neg. ma. ad prob. dist. ant. dignitas sacerdotalis, & regia, in antiquo testamento fuit conjuncta per accidens, e.g. in Machabeis, vel in sacerdote Heli. conc. ant. fuit conjuncta per se. neg. ant. & conseq. Machabei tantum per accidens fuere simul principes terreni, & sacerdotes: sicut modò Episcopi Germaniae sunt magni principes, etiam quoad saecularem potestatem: qualis etiam est Romanus Pontifex: nec tamen iste ut princeps, sed ut Sacerdos Summus, habet infallibilitatem, quam habuere Pontifices antecessores, antequam tantum dominium acquisivissent.

Ad confirm. neg. ant. quidquid sit de conseq. Factum illud Salomonis, vel contigit ex speciali commissione DEI, ut impleretur prophetia contra domum Heli; sicut *ibidem* dicitur: vel exemplum Salomonis, non rectè operantis, non est imitandum.

Ad illud de Christo Domino: Resp. esse absurdissimum dicere, quòd subiectus fuerit Pilato Christus, Rex regum, & Dominus dominantium: nec id probatur ex illis verbis Joann. 19. v. 11. *Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper*; nam per ea Dominus tantum dicere voluit, Pilatum non habiturum in se potestatem, etiam tantum de facto, & apparenter talem, nisi DEUS eam permitteret: non autem voluit dicere, quòd Pilatus in se habeat potestatem de jure.

ARTICULUS X.

An infallibiles etiam sint Definitiones Pontificiae ante consensum Ecclesiae.

372. **Q**uaestio hic est, an, quando Pontifex aliquid definit ex cathedra, ut hoc infal-

libile sit, debeat, saltem extra Concilium, tota Ecclesia eam definitionem acceptare, admittere, & consentire: & hoc videntur voluisse illi Galliae Praefules, qui in suo Conventu anno 1682. statuerunt propositionem citatam n. 356. quam tamen post decennium, in sua ad Innocentium XII. epistola, revocasse dicuntur, ac declarasse, à mente sua alienum fuisse, quidquam decernere: & addidisse haec verba: *Quidquid circa Ecclesiasticam potestatem, & Pontificiam auctoritatem, decretum censeri potuit, pro non decreto habemus.* ita P. Pichler in *Papatu* nunquam errante. a. 5. §. 4. n. 10. ubi ait, eam epistolam exhibere *Regale Sacerdotium*: editum in monasterio S. Galli anno 1693. in fine ultimi libri: quam editionem, etsi multum quaesitam, obtinere non potui: quae autem jam anno 1684. prodit, eam epistolam necdum exhibet. Moderni autem Episcopi Galliae in sua ad regem epistola anno 1728. qua editum quoddam Consilium Juridicum quorundam Advocatorum Parisiensium confutant, dicunt, se esse multum elongatos ab eo, quòd sentiant, aut dicant, quòd ad ferendum, vel acceptandum iudicium circa fidem, non sit opus examine, vel discussione, aut libertate: quae dicta, an intelligi velint de iudicio, aut definitione Pontificis, in Galliam missa, vel an tantum de aliquo suo iudicio, vel de aliquo, in Concilio universali, ab ipsis una cum Pontifice ferendo, nolim decidere.

373. Si dicere vellent, non debere acceptari submissas Pontificias definitiones, sine praevio earum examine, à nobis recederent: quin etiam à Cardinale Noaillo in suis ad Clementem XI. literis anno 1711. (quas exhibet *Viva trutina Theologica* tom. 2. p. 4. in proemio) quibus memoratus Cardinalis testatur, Clerum Gallicanum in suo Conventu Constitutionem *Vincam Domini Sabaoth* non aliter voluisse recipere, quam majores ipsius, praecedentium Pontificum Bullas: nec sibi arrogasse jus eam examinandi: nec docere, nec sentire voluisse, ac-

ceptionis solemnitate necessariam esse ad hoc, ut sint regula credendi.

Recedunt etiam ab antiquioribus Gallicae doctoribus, qui nobilissimum senserunt, ut patet ex testimonio Legati Gallici n. 345. adducto: item ex testimonio Conventus Gallicani, adducto n. 366. (cujus praesertim verbis ibidem adductis probatur, non expectandum esse à Pontifice consensum fidelium, vel Ecclesiae: sed fidelibus decreta Pontificia ingenti mox observantia amplectenda) item ex testimonio Andreae Du Vallii Galli: quin imò Viva tom. 2. p. 4. *trutina Theol. in proemio*, eruditè ostendit, à saeculo IX. ad XVIII (quod modò agimus) Gallos stetit pro infallibilitate Summi Pontificis. Sed & Episcopi Galli Parisiis anno 1714. in causa Constitutionis *Unigenitus* congregati 5. febr. datis ad Clementem XI. literis, submissionem maximam erga illam decisionem testantur: Nos, ajunt, *Majorum nostrorum exempla secuti, atque eodem, quo illi, in Apostolicam Sedem studio flagrantibus, Sanctitatis Vestrae postremam Constitutionem, consimili obsequio, ac veneratione, amplexi sumus. Neque verò deinceps officio nostro decrimus, ut ab omnibus, quos Divina providentia cura nostra commisit, pari animo, ac fide excipiantur.*

374. Dico. Ad infallibilitatem definitionis Pontificiae, non est necessarius consensus Ecclesiae extra Concilium. Hac conclusio est communissima inter doctores Catholicos, ut probat P. N. Thyrsus Gonzalez p. 1. *manuductionis Machometanorum* l. 3. c. 6. §. 11. ubi citat pro ea omnes illos auctores, qui stant pro assertione n. 352. posita: quae assertio est Catholicorum ferme omnium, ut ibidem ostensum. Prob. autem conclusio 1. iisdem argumentis, quibus conclusio praecedens n. 352. probata est; nam, si Papa est Magister, Doctor, Pastor, Caput Ecclesiae, ejusque Fundamentum, non dependet veritas doctrinae ejus à discipulis, nec pabuli sanitas ab ovibus, nec caput à membris, nec fundamentum ab edificio: ergo.

375. Prob. 2. conclusio. Qualibet Ecclesia particularis, distincta saltem à Romana, potest errare, imò juxta adversarios etiam ipsa Romana: & duntaxat tota Ecclesia non potest errare: ergo juxta adversarios, ad infallibilitatem definitionum, requireretur consensus totius Ecclesiae, seu omnium particularium Ecclesiarum: sed hoc dici non potest: ergo. prob. mi. 1. hac ratione Pontifex non haberet majorem infallibilitatem, quam quivis Episcopus, cujus sententia, si à tota Ecclesia acceptetur, est necessariò de fide: hoc est contra Scripturam, contra Concilia, & Patres: ergo. Aliqui respondent, ad hoc argumentum, dicendo, non licere Pontificias definitiones impugnare, vel contrarium docere: quod tamen est licitum, respectu sententiarum, ab aliis Episcopis editarum. Sed contrà est. Sic videntur teneri fideles omnes, ad acceptandas Papae definitiones; si enim nullus audeat contradicere,

consentuntur omnes tacite approbare. Dein, si non possunt licite contradicere; quia Pontifex id prohibet, & fideles ei tenentur obedire: etiam non possunt amplius licite non credere; quia Pontifex aliquid definiens praecipit id credere. Alii Episcopi, etsi quandoque sententias aliquas prohibeant, non tamen exigunt, nec possunt exigere, ante definitionem Sacrae Sedis, ut opposita sententia credatur esse de fide; cum enim infallibilitatem non habeant, suam sententiam infallibilem reddere nequeunt.

376. Probatur eadem minor 2. In sententia adversa quilibet Episcopus, vel Ecclesia particularis, posset pro suo arbitrio facere, ut definitio Pontificis non foret infallibilis: adeoque extra Concilium nunquam posset infallibiliter damnari nova haeresis, ab Episcopo quodam orta, vel patrocinio ejus adjuta; sic autem definitiones Pontificis ordinariè inutiles forent, & consequenter sequerentur omnia ea incommoda, quae adducimus inferius agendo de appellatione ad Concilium universale. Imò, cum saltem non nisi post longissimum tempus posset innotescere nobis consensus omnium Ecclesiarum particularium, non nisi post longissimum tempus constare posset de infallibilitate definitionis: atqui sic non esset consultum Ecclesiae; cum fideles diutissimè suspensi penderent, nec firmam fidem de rebus definitis elicere possent: ergo.

377. Dices fortè, non requiri consensum omnium omnino Ecclesiarum, sed tantum plurimarum, vel majoris partis totius Ecclesiae. Resp. Inprimis etiam hic plurimarum Ecclesiarum consensus diutissimè non innotesceret; neque enim tantum Ecclesiae in Europa, sed etiam ultramarinae aliquae, consentire deberent. Dein hic consensus legitime, vel authenticè, aut nunquam, aut non nisi tardissimè innotesceret aliis. Quod si adversarii (quod tamen non credo) exigent consensum expressum, per publicum scriptum, aut testimonium, adhuc difficiliores forent loco; cum praesertim Episcopi, rati, se debere prius definitionem examinare, minimè citò, sed tradissimè ei auctoritative subscriberent, ut est per se clarum: atque adeò sequerentur, novo ex titulo, incommoda infra adducenda quando agemus de appellatione ad Concilium.

Adde, quòd hac ratione nihil unquam certi futurum esset; nam, cum determinari non posset, quanta pars Episcoporum consentire deberet, semper esset locus exceptioni: & qui tenerent oppositam definitioni sententiam, posset semper praetextere, non sufficientem numerum Ecclesiarum consensisse: e.g. si Pontifex aliquid definivisset contra Lutherum, aut Calvinum, posset dicere Lutherani, aut Calvinistae, se non esse contemnendam partem Ecclesiae, nec consentire Pontifici, & consequenter ejus definitionem non esse infallibilem; nam praecise major pars, five excedens oppositam, uno, vel altero numero, vel paucis, non videtur sufficere; cum nec in Conciliis soleat definitio fieri,

P

si sex

si ferme dimidia, aut valde magna pars Episcoporum reclamet. Saltem, nisi Pontifex infallibilis haberetur, tales definitiones, ratione accedentis quomodocunque majoris partis Episcoporum, resistente adhuc valde magna parte aliorum Præsulum, non æstimarentur infallibiles.

378. Imò, cum exemplum Concilii Ariminensis satis doceat, majorem partem Episcoporum, si sine Pontifice aliquid definiat, posse errare, ij, qui Pontificem quoque errare posse contendunt, difficulter probabunt, præsertim refractariis quibusdam ingeniis, quod non etiam major pars Episcoporum cum Pontifice possit errare; adeoque, etsi major pars definitionem aliquam Papæ tacite acceptet, tamen non facile probabitur, certum esse, quod ea definitio infallibilis sit.

Nec dicant adversarii, quod, sicut in Concilio universali, etsi non omnes Episcopi in illud conveniant, tamen, si congregati aliquid statuunt, id ab aliis de fide tenendum sit, ita idem fieri debeat, si plurimi extra Concilium definitionem tacite acceptent; nam disparitas lata est; congregati enim in Concilium Patres soli repræsentant Ecclesiam DEI, nec absentes sunt pars Concilii, aut habent votum decisivum; unde ab absentibus non pendet definitio, vel acceptatio Concilii, quod universalem Ecclesiam repræsentans, habent promissam infallibilem assistentiam Spiritus S. In casu autem tacitæ acceptionis quilibet, in ultima telluris parte Episcopus, est pars, ut vocant, *corporis pastorum*, habetque non minus votum, quam quilibet alius: atque adeo debet etiam hujus, & consequenter omnium, eorumque assensus, vel dissensus ratio haberi.

ARTICULUS XI.

Solvuntur Objectiones.

379. **O**B. 1. Decreta morum, à Pontifice condita, non obligant ante acceptionem Ecclesiæ: ergo nec definitiones fidei: ant. prob. decreta illa sunt leges humanæ: sed istæ non obligant, nisi à subditis acceptentur, ut de civilibus legibus docere videtur communis Jurisconsultorum, apud Suarez l. 3. de legibus c. 19. n. 1. de canonicis verò idem aliqui alii tenent: & confirmari videtur ex eo, quod decreta morum Tridentini non ubique obligent; quia non ubique sunt acceptata. Resp. retorqueo argumentum in definitionibus Conciliorum generalium. Resp. 2. neg. ant. si sensus sit, decreta illa primum per acceptionem acquirere vim obligandi; si enim antecederet non obligarent, non deberent observari, nisi acceptarentur. Sed nec deberent acceptari; si enim deberent acceptari, eo ipso haberent vim immediate obligandi ad acceptionem, & mediatè ad observationem. At dici non potest, ea non debere acceptari; nam Alexander VII. dam-

navit hanc propositionem 28. *Populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat legem, à principe promulgatam.*

Ad prob. neg. mi. quia planè ex propositione damnata videtur inferri, neque leges civiles requirere acceptionem, ut defendit etiam Suarez *loc. cit.* nisi sint injustæ, aut nimium duræ: vel nisi princeps non habeat plenam potestatem, sed sub conditione tantum acceptionis, ut sit in quibusdam rebus publicis: vel, ut ait Suarez, etiam in quibusdam regnis, ut in regno Arragoniæ. Quod autem aliquando non observentur aliquæ leges, etiam à Tridentino statutæ, (quæ dicuntur non acceptatæ) inde est, quod vel Tridentinum noluerit uti plena potestate: vel quod, licet primi quidem, qui eas non observaverunt, peccaverint, postea tamen, per consuetudinem diu toleratam, sint eas leges abrogatæ, de qua re videri potest Suarez l. 4. de legibus c. 16.

380. Alii omittunt hoc antecedens, seu, quod decreta morum non obligant ante acceptionem: negant tamen conf. & dicunt, quod obligatio credendi veritates revelatas à DEO, quando de revelatione factis constat, sit juris naturalis, ac Divini; nam lumen naturale dicitur, credendum esse DEO loquenti, idque DEUS præcipit: ac juris naturale, ac Divinum, utique obligant ante acceptionem: ergo. Hinc definitiones Pontificis, cum applicent nobis revelationem Divinam (ut satis hucusque probatum) applicent etiam, mediatè saltem, præceptum juris naturalis, & Divini, de ea credenda. Eodem modo discurrunt de decretis morum, & definitionibus fidei, Conciliorum universalium: & certè Gallia, etsi non omnia decreta morum, à Tridentino facta, acceptarit, sine mora tamen acceptavit definitiones fidei.

381. Ob. 2. Ut Pontificis definitio sit infallibilis, debet Pontifex esse indubitato legitimus, ut diximus. Jam sic: vel debet pro legitimo haberi à tota Ecclesia, vel tantum ab aliqua ejus parte: neutrum potest dici: ergo. prob. mi. non potest dici primum; alias quivis Episcopus, noiens eum agnoscere, faceret, ut non sit indubitato legitimus: non secundum; alias incidimus in eandem difficultatem, quam adversariis objecimus. 377. & debemus ipsi determinare, quanta pars Ecclesiæ eum debeat agnoscere: ergo. Resp. neg. suppositum. Per Pontificem indubitato legitimum, non tantum intelligimus illum, qui positivè jam ab Ecclesia agnitus est ut talis: sed, de cujus electione, & legitimo Pontificatu, non adest prudens dubitandi ratio; tunc enim ejus definitiones jam infallibiles erunt. Siqui autem eum nolint recipere, non reddent Pontificatum dubium: sed probabant, se esse certos schismaticos.

At, si verè prudens dubitandi ratio adesset (sicut contigit ante Concilium Constantiense) non forent infallibiles definitiones talis Pontificis, donec ratio dubitandi tolleretur. Unde quando dicitur, quod, si electio prima Papæ, quacunque tandem de

causa, fuisset nulla, ea fiat valida per tacitam acceptionem Ecclesie, non est sensus, quasi tamdiu taliter electus non sit verus Pontifex, quamdiu ab Ecclesia non est positivè acceptatus; quia posset contingere, ut prima ejus electio invalida diutissime non innotesceret, regionibus præsertim transmarinis, & sic secunda diutissime non perficeretur: sed sensus tantum est, quod, si electores taceant, & alii, qui statim possent, non reclamant, eo ipso censeatur tacite acceptatus: adeoque acceptatio, in tali casu necessaria, non est positiva, sed tantum negativa, seu non reclamatio.

Ob. 3. Vel Pontifex est infallibilis, etiam si definitionem edat, sine prius adhibito diligenti examine: vel est tantum infallibilis, post adhibitum diligens, & rei gravitati proportionatum examen: neutrum potest dici: ergo. prob. mi. non potest dici primum; quia videtur incredibile, quod Pontifex, etiam temerè aliquid definiens, sit infallibilis: non potest dici secundum; quia nunquam potest sciri, an adhibita fuerit ea diligentia, quæ necessaria, & proportionata est rei definiendæ: adeoque saltem nunquam potest sufficienter agnosci infallibilitas definitionis. Resp. retorq. argum. in Conciliis generalibus; vel enim dicuntur ista infallibilia ante, vel post adhibitam diligentiam?

Dices fortè, non posse deesse in Conciliis maturam deliberationem. Resp. Licet ista moraliter deesse non possit, posset tamen absolute deesse, e.g. si congregatis jam Patribus subito proponeretur questio, quam statim definirent: quod non quidem moraliter, absolute tamen fieri posset, si id DEUS non impediret. Moraliter autem neque deesse potest diligentia in definitionibus Pontificiis; nam & Pontifices adhibere solent maximam, ut patebit ex n. 417.

Sed, etsi Concilia adhibeant aliquam diligentiam, tamen, si non constet, sufficere eam, quam adhibet Pontifex, neque satis constabit, sufficere eam, quam adhibet Concilium: adeoque, si ex hoc capite neganda esset infallibilitas definitioni Pontificis, neganda quoque esset definitioni Concilii generalis: quod nemo Catholicorum (quibuscum hic disputamus) admittit. In forma. Resp. conc. ma. neg. mi. ac dico, Pontificem semper fore infallibilem, quando aliquid definit; vel enim DEUS tunc non permittit, ut omittatur diligentia requisita: vel diligentiam nullam requirit: sed assistet etiam nullà adhibita: & semper impedit, ne definiatur falsum. videantur etiam dicenda inferius n. 417. & seq.

ARTICULUS XII.

Ostenditur Pontificiis Definitionibus male imputari errores.

382. **V**aria, & multa afferri solent exempla errorum, à diversis Pontificibus aliquid defini-

entibus admissorum: ex quibus videtur inferri, non esse infallibiles eorum definitiones. Sed, antequam directè respondeam, observo, quod, si admittatur, Pontifices errasse, tunc ii auctores, qui dicunt, ad infallibilitatem definitionum Pontificiarum sufficere consensum tacitum aliorum Episcoporum, non amplius possint suam sententiam defendere; nam in plurimis, & fermè omnibus capitibus, quæ tanquam errores obijciuntur Pontificibus, adfuit consensus tacitus Episcoporum; cum isti, tam illo tempore, quo definitiones editæ sunt, quam tempore subsequenti, & quidem omnino longo, nunquam reclamaverint.

Dein, omisso hoc argumento ad hominem, dico, nullum posse ostendi exemplum, quo probetur, ullum Pontificem, extra Concilium aliquid definientem, errasse, circa questionem fidei, aut juris, vel questionem facti, connexam cum questione juris; nam ad summum probari potest, aliquos Pontifices errasse ut privatos doctores, vel in questionibus puri facti, quod non definiverunt, sed tantum tanquam probatum supposuerunt: in quibus questionibus etiam Concilium generale errare potest. Sed nimis longum foret, omnia, & singula refellere: qui plenior notitiam cupit, adeat Bellarminum tom. 1. contr. 3. de Romano Pontifice l. 4. c. 8. & sequentibus. ubi de quadraginta, & uno, Pontificibus agit, eosque ab adversariorum objectionibus vindicat.

383. Afferam tamen pro eruditione discipulorum Theologiæ (qui fortè hæc aliquando legere dignabuntur) quid ad aliqua, quæ majori apparenti specie quibusdam Pontificibus obijciuntur, responderi debeat. Itaque primò. Quando S. Petrus, Christum negavit, nondum Pontifex fuit: sed neque tunc docuit è cathedra, eum esse negandum, sed tantum ut homo privatus infidelitatem, & quidem tantum externam admisit. Quando autem idem ad Galatas 2. v. 14. dicitur, coëgisse gentes judaizare, non id fecit docendo, aut jubendo, sed tantum aliquatenus suo exemplo, quatenus à convivio & conversatione cum gentibus abstinuit: & sic præter ejus intentionem alii etiam, ad idem faciendum inducti sunt: in quo Spondanus (qui fusè de hac historia agit ad annum Christi 51. à n. 7.) materialem tantum errorem videtur agnoscere.

Imò P. Didacus de Quadros in sua Palastra Biblica tom. 1. decade 5. q. 7. n. 9. docet, illud factum S. Petri tantum fuisse aliquid minus perfectum, quod tamen in Apostolo, à quo perfecta meritò expectantur, alter Apostolus non immeritò reprehenderit. & hinc n. 10. ait, illa verba S. Pauli ad Galat. 2. v. 14. Quod non rectè ambulant ad veritatem Evangelii: significare: ad totam plenitudinem Evangelicæ perfectionis, & libertatis. Nec dicas, hoc esse contra torrentem Patrum; nam, ut ait idem auctor cit. q. n. 12. plures SS. Patres ut Hieronymus, Chrysostomus, Athanasius, Cyrillus Alexandrinus, Origenes, & alii,

volunt, S. Petrum non peccasse in illa separatione sua à gentibus, sub adventum Judæorum.

Secundò. Zephirinus (quod tamen dicitur à solo Tertulliano, ejus testimonium, utpote jam Montanista, in propria causa non est magni ponderis) literas pacis, seu communionis quidem dedit Montanistis: non autem approbavit unquam falsam eorum doctrinam: quam probabilissimè ignoravit, ab iis teneri; nam postea à Praxeas informatus de illa, literas suas revocavit. Tertio. Liberius nunquam subscripsit Arianae fidei: sed tantum subscripsit formulæ Sirmienensi, & condemnationi S. Athanasii, simulque Ursacio, & Valenti communicavit. At formula illa, teste S. Hilario, fuit Catholica. Qui autem S. Athanasium accusabant, non tam causam fidei, quam crimina circa mores prætexebant. Tandem Valens, & Ursacius putabantur à Liberio esse Catholici, ut ipse scribit ad Episcopos Orientales. Quod si etiam, victus ærumnis, & cruciatibus, hæresis subscripsisset, errasset quidem, sed tantum actu externo ut persona privata, sicut Petrus, quando negavit Christum: licet (ut Bellarminus loc. cit. c. 9. advertit) Catholici cor ejus scrutari non potuerint, adeoque eum hæreticum præsumpserint. Quarto. Felix II. (cujus Pontificatus intra Liberii tempora inclusus est, ut Bellarminus docet loc. modo cit. & Spondanus ad annum Christi 355. n. 10.) nunquam fuit Arianus: neque eum iis communicavit, quando erat legitimus Pontifex: sed tantum cum iis communicavit prius, quando adhuc erat Antipapa: postea autem martyr effectus est.

384. Quintò. Innocentius I. quando dixit, baptismum hæreticorum validum esse, non autem conferre Spiritum Sanctum, locutus est de baptismo collato adultis pariter hæreticis; is enim, quia recipitur eum impedimento peccati, seu, ut dicitur, *ficti*, est validus quidem, sed informis, hoc est, non confert gratiam, seu Spiritum Sanctum. Idem Innocentius in epistola ad Concilium Milevitanum (qua est 93. inter epistolas S. Augustini) scribit quidem, infantibus necessariam esse SS. Eucharistiam: at id tantum incidenter scribit, & tanquam rationem sui asserti primarii, seu definitionis, quod scilicet infantes debeant baptizari: verba Innocentii sic sonant: *Illud verò, quod eos Vestra Fraternitas asserit predicare, parvulos aeterna vita premiis, etiam sine baptismatis gratia, posse donari, perfatum est; nisi enim manducaverint carnem filii hominis, & biberint sanguinem ejus, non habebunt vitam in semetipsis. Qui autem hanc eis sine regeneratione defendunt, videntur mihi ipsum baptismum velle cassare, cum prædicant, hos habere, quod in eos creditur, non nisi baptismate conferendum.*

Ex quibus colligitur 1. quod hic Pontifex textum S. Joannis: *Nisi manducaveritis &c.* tantum incidenter adducat, aut ad summum, tanquam probationem sui asserti primarii,

seu definitionis de necessitate baptismi, respectu infantium. At rationes in Conciliis, etiam universalibus, adeoque & in definitionibus Pontificiis, adductæ, non sunt de fide, nec sunt definitiones. Colligitur 2. quod Innocentius non loquatur de reali Eucharistiae sumptione, quam Tridentinum infantibus necessariam negat *sess. 21. c. 4. & can. 4.* sed tantum de aliqua mystica; de illa enim loquitur, de qua S. Augustinus (ad quem cum aliis Patribus Pontifex scribit: at S. Augustinus, relatus in C. In Ecclesia Sabonar. de consecrat. 130. dist. 4. (quod caput desumptum est ex l. 1. contra duas epistolas Pelagianorum 22.) loquitur de sumptione Eucharistiae tantum mystica.

Nam dicit quidem ibi S. Augustinus, parvulos debere communicare, propter illum textum: *Nisi manducaveritis &c.* sed mox idem S. Doctor, relatus C. Noli. 131. ead. dist. (quod desumptum est ex C. Quia passus est. de consecratione 36. dist. 2.) se explicat, qualem communionem, vel Eucharistiae sumptionem intelligat, sic dicens: *Nulli est aliquatenus ambigendum, tunc unumquemque fidelium corporis, sanguinisque Dominici participem fieri, quando in baptismo membrum Christi efficitur: nec alienari ab illius panis, calicisque consortio, etiamsi, antequam panem illum comedat, & calicem bibat, de hoc saculo, in unitate corporis Christi constitutus, abscedat; sacramenti quippe illius participatione, ac beneficio non privatur, quando ipse hoc, quod illud sacramentum est, invenit: quæ tamen verba videntur potius esse S. Fulgentii in epistola ad Ferrandum de baptismo aethiopis in fine: ceterè S. Fulgentii verba loc. cit. sunt prioribus simillima: ubi hic S. Doctor pariter sentit, quod, quisquis baptizatur, jam corporis Christi particeps fiat: idque etiam probat, adducto S. Augustini sermone.*

Glossa etiam in cit. C. Quia passus. sic habet: *In tertia parte dicitur, quod quicumque baptizatur, particeps efficitur corporis Domini, etsi ante decessat, quam de pane illo edat, vel de calice bibat.* Ex quibus facile intelligitur, tam Innocentium, quam S. Augustinum, cum dicunt, parvulis necessariam esse sumptionem SS. Eucharistiae, non loqui de reali manducatione corporis Dominici, sed tantum de aliqua mystica, virtuali, vel interpretativa: quatenus scilicet parvuli per baptismum uniuntur corpori mystico Christi, atque Ecclesiae, in qua fidelibus corpus Christi verum manducandum conceditur.

385. Sextò. Liber quidam, scriptus contra Eutychem (in quo dicitur, in Eucharistia post consecrationem manere naturam, vel substantiam panis) non est Gelasii Papæ, ut ostendit Bellarminus de scriptoribus Ecclesiasticis, in Gelasio Papa, & in Gelasio Cyziceno: sed, ut idem Cardinalis docet, verosimiliter est Gelasii Cyziceni. Idem iterum, & efficaciter probat tom. 3. contr. 3. de Eucharistia l. 2. c. 27. ubi tamen ostendit, per

per naturam, vel substantiam panis, quæ eo in libro dicitur remanere in Eucharistia, more Græcorum non intelligi ipsam substantiam propriè dictam, sed tantum essentiam accidentium. Septimò. Quando Gelasius Papa ait, sine sacrilegio grandi non posse communicari sub una tantum specie, loquitur de sacerdote; nam *C. Comperimus. de consecratione. 12. dist. 2.* habet hunc titulum: *Corpus Christi sine ejus sanguine sacerdos non debet accipere*: vel loquitur de Manichæis, & Priscillianistis, qui à sacro sanguine ex sacrilega superstitione abstinabant. Octavò. Vigilus, quando hæresi Eutychianæ videbatur favere, nondum erat legitimus Pontifex; vivebat enim adhuc Sylvester in exilio: postea autem Vigilus, jam verus Pontifex, mox eam hæresim damnavit. videatur Spondanus *ad ann. Christi 538. à n. 2. & ann. 540. n. 4.*

Nondò. Martinus I. non docet, quòd venia peccatorum, non sit danda diaconis, vel presbyteris, post ordinationem peccantibus: sed tantum dicit, quòd non sint restituendi sacris mysteriis, seu executioni iuorum ordinum: Idque juxta rigorem canonum tunc vigentium. Decimò. Gregorius III. quando permittit viro ducere uxorem aliam, si prior propter infirmitatem debitum reddere non possit, intelligendus est de impotentia perpetua, naturali, & contractum matrimonii antecedente. videatur Canus *de locis Theol. l. 6. c. 8. resp. ad 8.* Undecimò. Adrianus non approbavit Concilium Francofordiense quoad omnia, sed tantum quoad ea, quæ spectant ad filiationem Christi naturalem: neutiquam autem approbavit illud, quoad condemnationem Synodi VII. quanquam etiam Francofordienfes Patres hanc non damnaverint, sed tantum decretum aliquod ei affictum.

386. Duodecimò. Nicolaus I. *C. A quodam Judæo. de consecratione. 24. dist. 4.* non definit baptisimum, tantum in nomine Christi collatum, esse validum: sed tantum, quòd baptizati à Judæo non sint rebaptizandi: alterum autem obiter ex S. Ambrosio addidit: solæ autem definitiones, & non alia quæque, iis adjecta, sunt de fide, ut jam dictum. Decimotertiò. Stephanus, & Sergius, in causa Papæ Formosi, errarunt, non in definitione fidei: sed tantum in questione puri facti, quatenus judicârunt, Formosum non fuisse legitimum Pontificem: & ab eo ordinos, tanquam malè, quocunque demum ex defectu, ordinos, reordinari jusserunt: de quo paulò plura *inferius. n. 441. & iterum in tractatu de Sacramentis. à n. 223.*

Decimoquartò. Alexander III. quando ait, à Divina lege, & generali Ecclesiæ consuetudine, alienum esse, quòd septem testes requirantur ad valorem testamenti, imprimis hoc non definit, sed tantum ut rationem aliquam adducat. 2. Per *alienum* non necessariò intelligitur contrarium, sed tantum extraneum, seu non introductum: uti revera illa necessitas, non à lege Divina

introducitur, sed à civili. Quando autem idem Papa statuit, valida esse debere testamentum, quæ sub tribus testibus facta sunt, intelligi potest, loqui de iis testatoribus, qui Ecclesiæ in utroque foro subjecti sunt: vel certè de iis, qui Ecclesiæ, aut locupium, heredem instituunt. Decimoquintò. Celestinus III. etsi ut privata persona censuerit, solvi matrimonium per lapsum unius conjugis in hæresim, nunquam id definivit; nam Innocentius III. eius successor *C. Quanto. 7. de divortis.* tantum dicit, prædecessorem suum aliter sensit, se tamen non credere, quòd dissolvatur; unde nec iste aliquid definivit.

387. Decimosexto. Innocentius I. & III. quando adducunt leges antiqui testamenti, non eas adducunt, ut præceptivas, sed ut exemplares: nec volunt, omnes Deuteronomii leges strictè servandas esse: sed tantum aliquas quoad similitudinem, ut patet ex ipso *C. Per venerabilem. 13. qui filii sint legitimi.* ex quo contra infallibilitatem istorum Pontificum arguitur; nam ibi tantum per similitudinem aliquam, lex Deuteronomii ad legem novam applicatur; alibi enim (nempe *C. Volens. unico. de purificatione post partum*) idem Innocentius III. clare ait: *Umbra legis evanuit*: & hinc infert, mulieres statim post partum Ecclesiæ intrare posse. Adde, quòd illa dicta de lege antiqua, tantum adducuntur, ut rationes: non verò ut definitiones.

Decimoseptimò. Nicolaus III. *C. Exiit, de verb. signif. in 6.* docuit, Christum verbo, & exemplo, docuisse perfectissimam paupertatem, in abdicatione omnis domini consistentem: cum quo bene stat, Christum pro aliquo tempore, etiam loculos habuisse, & proprium aliquid, saltem in communi. Joannes XXII. autem tantum contendit, Christum aliquando aliquid proprium possedisse, & contrarium esse hæreticum. Caterum circa usum facti, separabilem ab omni dominio, nihil definivit Joannes: sed ad summum aliquid tradidit, tanquam rationem, factæ à se, & à Sede Apostolica, abdicationis bonorum, quorum usum Patres Franciscani habent (quod jus in ea bona potuit à se abdicare) nam in *Extravaganti: Quia quorundam. de verb. signif.* expressè dicit: *Prout in decretali: Ad conditorem canonum. est probatum*: ergo non definitum. Quòd autem ibidem dicat, neminem debere impugnare, quæ in eadem decretali definita, ordinata, seu facta sunt, hoc ipso significat, tantum aliqua esse definita, non omnia. Idem etiam Joannes nunquam definivit, animas ante diem judicii non venire in cælum: aut non videre DEUM: quamvis ut privatus doctor ad id sentiendum propensus fuerit: in articulo mortis tamen quoad hanc questionem judicium suum Ecclesiæ doctrinæ submisit.

Decimo octavo. Volaterranus quidem scribit, Innocentium VIII. permisisse Norvvegis, ut sine vino sacrificium Missæ celebrarent: sed est fabula, quam unus, aut alter auctor, ex eodem descripsit. Certè falsum

sum est, quodd ibi vinum servari non possit; cum defacto copiosum servetur, & dudum ante Innocentium ibi Missa celebrata sit. Decimonond. Bulla Sixti. V. circa editionem Bibliorum recognitorum, nunquam est plenè promulgata, ut fusè probat Tannerus. tom. 3. disp. 1. q. 4. dubio 6. n. 264. testimoniis Romæ perscriptis; quanquam enim, in inpressis exemplaribus Bullæ, legantur nomina cursorum, eam Bullam locis solitis affigentium, & dies &c. quæ typographus addidit (quia putabatur certò promulganda) tamen affixio reipsa facta non fuit.

ARTICULUS XIII.

An Honorius I. Papa lapsus sit in hæresin.

388. **M**aximè celebris est controversia de Honorio I. an non ipse hæresin Monothelitarum approbaverit; nam id videtur colligi ex ejus epistolis ad *Sergium*, & ex Synodo VI. act. 13. & 18. & Synodo VII. actione ultima: itémque Synodo VIII. act. 7. nam ibi Honorius ut Monothelita damnatur. Hæc quæstio fusè tractatur à Bellarmino tom. 1. contrav. 3. de Romano Pontifice l. 4. c. 11. Spondano ad annum Christi. 633. & 681. Severino Binio tom. 3. Concil. p. 1. in notis ad Concilium Constantinopolitanum III. seu Oecumenicum VI. verb. Monothelitarum hæresin. & tom. 2. in disput. 8. Maximi contra Pyrrhum. folio mihi 1031.

Ad hanc quæstionem quidam respondent, cum Cardinale de Turrecremata, apud Bellarminum loc. cit. Patres illos damnaſſe Honorium, ex falsa informatione, & non bene intellectis ejus epistolis. Sed juxta hanc responsionem necessariò dicendum est, Patres Synodi VI. non id spectasse, ut de textu Honorii, secundum se, & absolute spectato (qui, ut infra ostendetur, non est hæreticus) cognoscerent, & dogmaticè decernerent; alias tam parùm dici posset, eos deceptos fuisse, in intelligentia earum epistolarum, quàm parùm dici potest, deceptum fuisse Tridentinum, in intelligendis libris Lutheri: aut Innocentium X. in intelligendo libro Jansenii. Quare dici debet, quodd Patres illi, falsis rumoribus decepti, epistolas Honorii, per se dubias, acceperint in deteriori sensu, adeò, ut mentem Honorii hæreticam præsupposuerint, & juxta eam præsuppositionem, etiam de epistolis judicarent: sive (ut quidam recentior ait) quodd acceperint eas epistolas, non in sensu literali, & obvio, sed personali, qualem scilicet ipsum Honorium personaliter habuisse, præsupposuerant. Hoc supposito, si ulterius objiciatur, ab iisdem Patribus dici, Honorium Sergio per omnia consensisse: istum autem aperte hæreticum fuisse: responderi potest, & debet, per hoc non probari, Honorium etiam hæreticum fuisse; nam licet Sergius alias hæresin suam aperte prodiderit, tamen dici potest, id eum

non fecisse in illis epistolis, quas ad Honorium dedit: sed ex aliis, aut literis, aut signis, hæresis convictum fuisse.

389. Quando urgetur argumentum, dicendo, quodd ex dictis saltem inferatur, Synodum definivisse, quodd saltem in genere Romanus Pontifex, ut docens è cathedra, vel etiam ut privata persona, possit errare, respondere debent isti auctores, de hoc Synodum nihil definivisse, sed tantum supposuisse quodd id factum fuerit: qua in suppositione Concilium ipsis non videbitur infallibile; 1. quia hæc suppositio est facti. 2. quia non fuit approbata, aut confirmata à Pontifice. Certè Agatho, qui ut Pontifex Concilium illud confirmavit, de ea suppositione nihil dicit: sed tantum ait, se Concilium, hoc est, definitiones factas, recipere: imò, sicut Concilium, ita ipse etiam Summus Pontifex, in puri facti quæstionibus non est infallibilis. Deinde si rationes definitionum non sunt infallibiles, multò minùs erunt infallibilia præsupposita præcisè ad decisionem, præsertim, si ipsa decisio sit tantum alicujus quæstionis puri facti non dogmatici.

Quod additur, Synodum dicere: *Ecce quodd invenimus per scripta, qua ab eo facta sunt ad Sergium; quia in omnibus ejus mentem secutus est, & impia dogmata confirmavit*: videtur, ab his auctoribus responderi posse: hoc tantum afferri tanquam rationem decisionis, adeoque non esse infallibile. Secundò dici ab ipsis potest, scripta illa non sumi ut absolute in se spectata, sed juxta mentem Honorii malè suppositam, ut dictum.

Hæ tamen responsiones, præterquam, quodd per se scabræ, & minimè expeditæ videantur, ex eo etiam difficiles sunt, quodd difficulter alicui persuaderi possit, Patres in Concilio non judicasse, de scriptis in se spectatis, & juxta obvium eorum sensum: sed iis attribuisse sensum hæreticum, tantum ex aliqua mala informatione, vel persuasione, aut suppositione, de hæretico Honorii animo, qui tamen, nec aliunde probari, nec ex obvio verborum sensu, inferri poterat. Certè minimè credibile est, Romano Pontifici (quem Concilia omnia semper summè reverita sunt, & præsertim Synodus VIII. citata n. 342. à qua tamen etiam Honorius action. 7. debuisset fuisse Monothelitis annumeratus) certè, inquam, minime credibile est, Romano Pontifici statim à Concilio attributam fuisse hæresin, crimen in Ecclesia DEI semper reputatum gravissimum, eumque de hac fuisse publicè condemnatum, quin priùs de ea ex suis scriptis legitime convictus fuerit, sed tantum ex mala informatione, aut suppositione, aliquo modo denigratus. Sanè sic non solet agi, etiam contra clericum infimi ordinis, præsertim jam mortuum (utl Honorius jam fuerat) quando sese defendere non amplius potest. Nec censeri posset talis modus procedendi satis æquitati conveniens; cum omnia jura clament, favendum esse reo, & neminem, nisi probatum, censendum esse malum:

malum: nec ex suspicione, aut suppositione malè fundata, quenquam damnandum.

Alii respondent, Honorium errasse, sed tantum ut doctorem privatum; cum tantum privatis literis hæresin docuerit; de hoc enim accusatur. Sed etiam hæc responsio difficultate non caret; nam opponi potest, Honorium ibi prohibere usum vocum *duarum, vel unius voluntatis: operationum, & operationis*: adeoque videri loqui ex cathedra, utpote præcipientem, & obligantem. Ulterius non aliter scripsit Honorius ad Sergium, quam alii Pontifices ad alios Episcopos: quorum tamen responsa, ad quæstiones fidei spectantia, etsi privatis tantum Episcopis sint missa, censentur esse Pontificis ex cathedra loquentis; nam talia responsa plurima, Juri Canonico inserta, censentur totam Ecclesiam obligare.

390. Mihi probatur vel maximè responsio, Spondani, Bini, Bellarmini, & aliorum apud hunc, qui dicunt, acta Synodi VI. esse vitiata, & Honorii nomen fraude Græca iis insertum: quod Bellarminus ait, sine dubio factum, & probat argumentis sanè maximis. Primum enim epistola Honorii (quarum prior refertur *actione 12. Synodi VI.* alterius fragmentum habetur *actione 13. ejusdem Synodi*) nihil non Catholicum habent. Constat in iis Honorius, duas in Christo naturas, utramque operantem, Divinam Divina, humanam humana: & inferius iterum dicit, Christum in duabus naturis operatum Divinitus, atque humanitus. Voluit autem abstinere à nominandis, una, aut duabus voluntatibus, ne iterum, vel Nestorii, vel Eutychetis error, occasione accepta, revalesceret.

Quando autem Honorius in priore epistola scribit: *Unam voluntatem fatemur Domini nostri Jesu Christi*: addit; *quia profecto à Divinitate assumpta est nostra natura, non culpa: illa profecto, que ante peccatum creata est, non que post prævaricationem vitiata*: ergo loquitur tantum de unitate voluntatis unius in natura humana: quasi diceret, in Christo non esse duas contrarias voluntates, sicut sunt in nobis, in peccatam originalis peccati. Quod adhuc magis confirmatur ex disputatione S. Maximi contra Pyrrhum, apud Binium *tom. 2. Concil. fol. mibi 1031.* ubi hic S. Martyr expressè ait, ab eo secretario, qui epistolas Honorii scripsit, id dictum explicatum fuisse, *de una voluntate humane nature*; nam ait, Sergium scripsisse, quosdam prædicare, Christum habere duas voluntates contrarias. Insuper, cum toties Honorius dicat, nec unam, nec duas voluntates esse dicendas, cur unam tantum utriusque nature statuisse censeatur?

Rursus Agatho Papa, qui post Honorium rexit Ecclesiam (in epistola ad Imperatores Constantinum, Heraclium, & Tiberium, que habetur *actione 4. Synodi VI.*) sic ait de Romana Ecclesia: *Hæc Apostolica ejus Ecclesia, nunquam à via veritatis, in qualibet erroris parte deflecta est.* & paulò post de vera fidei regula ait: *Quam & in*

prosperis, & in adversis, vivaciter tenuit, ac defendit, hæc spiritualis mater vestri tranquillissimi imperii, Apostolica Christi Ecclesia (scilicet Romana, ut patet ex contextu totius epistolæ) *que per DEI omnipotentis gratiam, à tramite Apostolica traditionis, nunquam errasse probabitur: nec hæreticis novitatibus depravata succubuit: sed, ut ab exordio fidei Christianæ, percepit ab auctoribus suis, Apostolorum Christi principibus, illibata sine tenus permanet &c.* & iterum: *Dominus, qui fidem Petri non defecturam promissit, confirmare eum fratres suos admonuit, quod Apostolicos Pontifices, mea exiguitatis prædecessores, confidenter fecisse semper, cunctis est cognitum.*

Rursus in epistola 2. (quam idem Agatho scripsit, suo, & Romanæ Synodi nomine, ad hanc ipsam Synodum VI. quæque iterum habetur *actione 4.*) ait: *Fidei splendidissimum lumen, quod ex veri luminis fonte, tanquam de radio vivifici fulgoris, per ministros Beatos Petrum, & Paulum, Apostolorum principes, eorumque discipulos, & Apostolicos successores, gradatim usque ad nostram parvitatē, DEI opitulatione servatum est, nulla hæretici erroris tetra caligine tenebratum, nec falsitatis nebulis confædatur, nec intermixtis hæreticis pravitatibus, velut caliginosis nebulis perumbratum, immune, atque sincerum, iterum in eadem epistola ait: Nostra parvitatē prædecessores ... Apostolicam confessionem ... absque cuiuspiam novitatis errore citra ambiguitatem determinarunt.* Idem Agatho, dum in eadem epistola enumerat Monothelitas, Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, & Theodorum, nullo modo inter eos ponit Honorium.

Ex quibus clarum est, Agathonem aperte affirmare, nullum unquam ex suis prædecessoribus, Romanis Pontificibus, fidem hæretica pravitate miscuisse, vel hæreticum fuisse. Si autem Honorius, Agathonis antecessor, fuisset hæresi infectus, & ut talis publicè ab eodem Concilio damnatus, qua fronte Agatho hæc affirmare ausus fuisset? Ulterius in eodem Concilio *actione 8.* recipitur hæc ipsa Agathonis epistola, tanquam à Spiritu S. per os Petri dictata (de quo vide *n. 353.*) an non autem Concilium, & Spiritus S. secum ipsis pugnascent, si ab illo tamen Honorius, tanquam hæreticus, toties anathemate percussus fuisset? Sed & in Concilio Romano Lateranensi frequentissimorum Episcoporum, celebrato à Martino I. damnantur nominatim alii Monothelitæ: nunquam tamen nominatur Honorius; cum tamen Patres illi, nec ignorasse potuerint, quid Honorius egerit: nec voluerint pepercisse noxio; cum sanctissimi fuerint, præsertim ipse S. Martinus. Tandem plures auctores, etiam Græci scriptores, Honorium omittunt, cum damnatos recensent, ut testatur Bellarminus *tom. 1. contrav. 3. de Roman. Pontif. l. 4. c. 11.*

391. Jam verò apud eundem Bellarminum

num loco modo cit. refert Anastasius Bibliothecarius, ex Theophane Ilauro Græco, nomen Honorii postea primum actis Concilii insertum fuisse: & fuit (ut ait Bellarminus) consuetudo Græcorum ferme ordinaria corrumpendi libros; nam in hac ipsa Synodo VI. deprehensæ sunt corruptiones plurimæ, factæ in actis Synodi V. ut expressè refertur *actiō. 14. Synodi VI.* adeo, ut tres quaterniones spurii inserti fuerint. Idem ostenditur de aliis epistolis plurimis, uti & de Synodis III. IV. ac V. imò & VII. ut queruntur Pontifices, Leo, & Nicolaus: cur igitur non dicamus idem de Synodo VI? præsertim, cum constet, post Synodum VI. conclusam, rursus Constantinopolin ascendisse multos Episcopos, & edidisse canones Trullanos, quorum, ut ait Bellarminus, non alius scopus videtur fuisse, *quam taxandi, & reprehendendi Romanam Ecclesiam.* Addit Spondanus *ad ann. Christi 681. n. 5.* probabilissimè Theodorum Constantinopolitanum Monothelitam, prius depositum à Patriarchatu Constantinopolitano, sed post mortem Gregorii, ob factam, seu simulatam poenitentiam, iterum Patriarcham creatum, illa acta in manus recepisse, suumque nomen delevisse, ac Honorii supposuisse. Cur enim hic Theodorus nunquam nominetur; cum tamen reus etiam fuerit? Ubi nota, nominari quidem Theodorum Pharanitanum sed eum alium esse à Constantinopolitano.

392. Sed dicunt adversarii. Leo II. etiam (*in sua epistola ad Imperatorem Constantinum, quæ habetur ad finem Synodi VI.*) exaceratur Honorium. Resp. Hæc ipsa epistola pars est actorum Synodi VI. & probabilissimè etiam corrupta, vel, ut Binius *in notis in vitam S. Leonis II.* ex Baronio ait, omnino supposititia; 1. enim dicitur data mense Majo, tanquam responsoria ad epistolam, primum sequenti Julio scriptam 2. Leo II. non potuit fuisse Pontifex mense Julio; cum creatus mense Augusto, tantum decem menses sederit. 3. Epistola illa scripta dicitur *indictione 10.* qua Leo nondum fuit Papa. 4. Ex hoc ipso videtur ficta, & falsa; quia Honorium anathematizat; cum tamen hic publico funere Romæ, inter sanctos Pontifices, sit tumulatus, etque solemniter parentatum. Ex similibus fundamentis *eodem loco* idem Binius paulò antè ostendit, suspectam quoque esse epistolam Constantini Imperatoris ad Leonem II.

Urgent quidam. Etiam Synodus VI. imò & VII. Adrianus quoque II. Papa: quin & Agatho, Honorium damnatum ajunt. Resp. septimam synodum etiam non esse incorruptam, ut dictum *n. preced.* Idem dic de octava, & quidem etiam ex hoc capite, quod non sit credibile, eam voluisse Romanum Pontificem hæreticis annumerare, & tanquam talem damnare; cum (ut vidimus *n. 342.*) expressè statuatur, in Romanos Pontifices sententiam non esse pronunciandam. Quod spectat ad Adrianum, ejus dicta hæc de re continentur in Synodo VIII. *actiō.*

7. *colloq. 3.* sed acta hujus Synodi non debent haberi pro incorruptis, ut modò dictum.

Quodsi etiam ea dicta Adriani, fide-liter, & incorruptè relata essent, tamen nihil probarent; nam Adrianus ibi tantum dicit, quod *Honorius post mortem ab Orientis Episcopis anathemate sit affectus*: sed non dicit, id jure factum. Dicit insuper, Honorium accusatum fuisse de hæresi: non autem asserit, eum fuisse convictum. Addit etiam, non potuisse illos Episcopos sententiam in Honorium pronunciare, *nisi ejusdem primarie Sedis Romanæ accedente ad eam rem auctoritate*: sed non dicit, eam accessisse: & sanè Honorium Romana Sedes nunquam condemnavit, ut patet ex sæpe dictis, & iterum patebit ex mox dicendis. Si Legati Pontificis ea in causa plus Synodo concessissent, transgressi fuissent suum mandatum, aut instructionem: vel certe sine mandato id fecissent: quo casu ex *n. 330.* eorum acta, neque à Pontifice rata habita, neque infallibilia habenda fuissent.

Quod jam spectat ad Agathonem Pontificem, hic Honorium nunquam damnavit, ut clarum est ex ejus epistolis: imò in epistola, quæ (prout *n. 353* dictum est) à Concilio illo, ut S. Petri vox recepta est, ait, nullum suorum Prædecessorum, à fide unquam errasse. Unde mirandum est, Caranzam in Summa Conciliorum, in compendio Synodi VI. *actiōne 4.* dum compendiosè refert Agathonis epistolam, eidem inter alios hæreticos nomen Honorii inseruisse, in quo, nescio, qua falsa suppositione, deceptus fuit. Et hæc sufficiant, ad aliquam eruditionem Theologicam; neque enim hæc polemicè hic tractamus. Qui copiosiorẽ hæc de re eruditionem desiderat, Baronium, Bellarminum, Leytanum, aut alios polemicos scriptoresolvere velit, qui abundè ei satisficient.

ARTICULUS XIV.

An Pontifex sit infallibilis in Questionibus facti, & Damnationibus certarum Propositionum.

393. **Q**uestio est, an Summus Pontifex sit infallibilis, tam in questionibus facti, quam in questionibus juris. *Questio juris* vocatur, quando queritur de existentia alicujus juris, sive, an jus aliquod detur, præcipiens, vel prohibens certam aliquam rem. *Questio facti* autem dicitur, quando queritur, an aliquid factum sit, vel non. e. g. questio juris est, an infantes debeant baptizari: questio facti, an hic, vel ille infans sit baptizatus. Ad questiones juris reducuntur etiam illæ, quibus queritur de honestate alicujus rei, per se quidem non præceptæ, sed sua: vel de licentia alicujus actionis: circa quas questiones dici potest, dari jus, quod licitam reddat talem actionem, vel saltem eam honestam reputari jubeat, e. g. licet nul-

nullum detur jus, per se præcipiens ingressum in religionem, datur tamen jus præcipiens, ut talis ingressus reputetur bonus, & meritorius; quia Ecclesia, vel Pontifex, approbans religionem, proponit eam ut viam perfectionis.

Jam quoad quæstiones juris, nullum dubium esse debet, de infallibilitate Pontificis; nam omnes rationes, pro ejus infallibilitate adductæ, vel maxime probant, quod in explicando jure Divino, vel condendo jure Ecclesiastico humano (quibus in casibus universam Ecclesiam obligat, vel ad credendum, vel ad obediendum) infallibilis sit, ne tota Ecclesia in errorem inducatur, credendo honestum, idque exequendo, quod reipsa tale non esset.

394. Quoad quæstiones facti autem, faciendum est inter eas discrimen; aliqua enim facta Pontifex non proponit credenda, sed tanquam testibus, aliisque legitimis documentis juridicè probata, supponit vera, atque exinde ad pœnam statuendam, vel gratiam faciendam, progreditur; quin ullo modo fideles obliget ad credendum, ea facta reverà contigisse. Quæstio de hujusmodi facto dicitur *puri facti*, & tale factum vocatur *informe*; eoquod non sit informatum, ut ajunt, Pontificia definitione.

In tali casu falli potest Pontifex, & cum ipso Concilium (& sic utique erravit Stephanus VII. dictus VI. dum Papam Formosum, antecessorem suum, è tumulo protractum, in Tyberim projici jussit: quod factum Spondanus *ad an. 897.* vocat *immane sacrilegium*) nam in tali facto, quamvis Pontifex erret, errat tantum ut homo privatus, & sicut alius judex: nec inde damnum inferitur toti Ecclesiæ. Teneatur quidem condemnatus obedire Pontifici, ut quisvis alius alteri legitimo judici, pœnamque subire, ne scandalum præbeat: at potest licitis modis petere novum causæ suæ examen, & innocentie suæ, productis novis testibus, vel documentis, consulere.

395. Alia sunt facta, quæ à quibusdam vocantur *dogmatica*, vel *formata*, quæque Pontifex ut Caput Ecclesiæ, & Doctor universalis, sua definitione informat, atque fidelibus firmissimo assensu tenenda proponit: & circa hæc facta Pontifex infallibilis est. Tale est factum, quod Benedictus XII. dudum ante Concilium Florentinum definivit, nempe, animas defunctorum, ante generale judicium (scilicet postquam penitus expurgatæ fuerunt) in cœlum recipi, & Divinam essentiam videre (verba vide *in tract. de beatitud. n. 50.*) hoc enim est aliquod factum, quod Ecclesiæ credendum, adeoque infallibiliter propositum est. Tale quoque factum definitur, quando quis de novo inter Sanctos refertur, seu canonizatur; tunc enim definitur, talem hominem in statu gratiæ decessisse: quod est aliquod factum. Quia tamen talis defunctus toti Ecclesiæ colendus proponitur, & hæc non minus erraret, si coleret damnatum, quam, si coleret

R. P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

dæmonem, debet Spiritus S. infallibili sua assistentia, talem errorem impedire.

396. Dices fortè cum quibusdam, tales quæstiones, non tam de facto, quam de jure esse; cum in iis agatur de sensu verbi Divini scripti, aut traditi; nam, ajunt, animas purgatas statim in cœlum admitti, & hunc, vel illum, in gratia perseverasse usque ad finem, jam esse à DEO revelatum, & tanquam propositionem particularem implicite contineri in revelata aliqua propositione universalis. Sic, ajunt, in hac propositione: *Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Matth. 24. v. 13.* implicite esse revelatum, quod hic, vel ille sit canonizatus, vel Sanctis annumeratus; nam dicunt, quod, dum Christus eam propositionem protulit, jam omnes, & singulos, sub particula universalis qui contentos, intellexerit, ac designarit: Pontifex autem sua definitione nobis applicet, vel declaret, hunc, vel illum, esse unum ex particularibus, sub universalis illa contentis.

Resp. Hoc facile potest totum admitti; nam non minus quælibet alia facta, quæ Pontifex eodem modo proponit, dici poterunt similiter revelata; cum Sacræ Scripturæ, vel traditiones Divinæ, abundant hujusmodi universalibus dictis: modò hoc firmum sit, Pontificem definiendo ex cathedra, aliquod factum etiam particulare, infallibilem esse. Hoc idem alii aliis verbis asserunt, dum ajunt, Pontificem falli non posse in quæstionibus facti, si hæc sint annexæ quæstionibus juris, seu quando error in illis traheret post se errorem in jure, id est, vel falsam interpretationem verbi Divini, vel præceptum inhonestum, e. g. colendi damnatum.

397. Ex his patet, definitiones Pontificias, quibus aliqua propositiones, aut veræ declarantur, aut censura quadam reprobantur, spectare ad quæstiones juris; quæritur enim tunc, an sensus talis propositionis sit iuxta, vel contra jus Divinum, sive, an propositio, in obvio sensu accepta, sit contraria legi Divinæ, aut humanæ: quod est formalissimè inquirere in ipsum jus. Unde, qui ausi sunt dicere, posse Pontificem falli in rite percipiendo alicujus propositionis sensu, & hoc accidisse circa Jansenii librum, non possunt negare, Pontificem falli posse in quæstionibus juris. Et pari jure posset quis dicere, Concilium Tridentinum decipi potuisse in intelligendis scriptis Lutheri, adeoque non esse infallibilem eorum damnationem.

398. Ex occasione hæc ulterius quæritur, quid sentiendum, de damnatione certarum propositionum à Summis Pontificibus facta, ut à Pio V. Gregorio XIII. Innocentio X. Alexandro VII. Innocentio XI. Alexandro VIII. Innocentio XII. Clemente XI. Resp. diversas esse censuras, talibus propositionibus iniustas. *Hæretica* dicitur, quæ est apertè opposita veritati alicui, quæ est certò de fide. *Hæresi proxima*, vel *sapientis hæresin* (nam has duas censuras auctores multi, quamvis non omnino omnes,

confundunt, & pro eadem accipiunt) est illa, quæ, vel certò opponitur doctrinæ, quæ plerorumque iudicio est probabilis de fide: vel non quidem certò, sed tamen probabiliter, & plurium gravium doctorum, gravi fundamento nixorum, iudicio, opponitur veritati, quæ est indubitato de fide.

Erronea, quæ contradicit conclusioni Theologicæ, evidenter deductæ, ex una præmissa de fide, & altera naturaliter evidente: si tamen talis conclusio objectiva non eo ipso habeatur revelata, quod aliquando contingit, quando scilicet talis conclusio est contenta in veritate revelata, de qua re inferiùs à n. 422. *Errori proxima*, quæ opponitur conclusioni fermè simili, seu deductæ ex præmissis, quarum una plerisque, non tamen omnibus, censetur esse de fide, & altera omnibus evidens: vel, si una præmissa omnibus est certa de fide, altera quidem plerisque, non tamen omnibus, est evidens: vel, si omnibus una est certa de fide, & altera evidens, attamen bonitas consequentiæ, non omnibus, sed tantum plerisque est evidens. *Male sonans*, quæ abutitur vocibus contra communem usum fidelium: vel est æquivoca, habens aliquem quidem sensum Catholicum, sed etiam alium falsum, vel hæreticum, ita, ut in hoc frequentius usurpetur.

Piarum aurium offensiva, quæ tale aliquid, vel tali modo asserit, ut fidelium pietatem, & reverentiam minuat: vel aliquid, non quidem absolutè falsum, sed tamen indecorum de DEO, vel Sanctis dicit, e. g. si actiones humanæ hominibus necessariae, at occultari solitæ, de Christo Domino indecorè dicantur. *Temeraria*, quæ communi Theologorum sententiæ, sine sufficienti fundamento contraria est. *Scandalosa*, quæ præbet scandalum activum, seu occasionem ruinæ spiritualis, inclinando ad peccata, vel revocando à virtute.

Blasphema, quæ injuriam contra DEUM, vel Sanctos continet. *Impia*, quæ veri DEI cultum minuit, vel etiam opera misericordiæ, aut pietatis impedit. *Perniciosa*, quæ grave malum Ecclesiæ, aut communitati causat. *Captiosa*, quæ sub specie veritatis in errorem inducit. *Injuriosa*, quæ injuriâ afficit, eas præsertim personas, quorum honori præ aliis cautum vult Ecclesia, e. g. Prælatos Ecclesiasticos, reges, & principes, religiosas familias &c. *Seditiosa*, quæ apta est excitare turbas, aut schismata, in Ecclesia DEI, vel populis Christianis.

399. Jam certum est, ex rationibus supra adductis, Pontificem, dum propositiones tales damnat ex cathedra, infallibilem esse, adeoque cuilibet propositioni eam censuram infallibiliter convenire, qua determinatè afficitur. Si verò non quælibet determinatè censurâ afficitur, sed (ut sæpe fit, & præsertim factum est in condemnatione propositionum Quæsnelli per Constitutionem *Unigenitus*) omnibus propositionibus prius relatis, subjunguntur variæ censuræ, additâ particu-

lâ *respective*, signum est, non omnes censuras cuilibet propositioni, sed varias variis propositionibus esse inultas.

Quanam autem censuram tali casu cuique propositioni peculiariter conveniat, vel ex subjecta materia, vel ex assertionibus aliis, determinatè censurâ affectis, debet colligi. Quodsi igitur propositio, ut hæretica determinatè damnetur, (sicut determinatè damnatæ sunt primæ quatuor Jansenii propositiones, imò & quinta, si intelligatur, Christum pro salute duntaxat prædestinatorum mortuum esse) tunc infallibiliter talis est, & Pontifex implicite declarat, oppositam propositionem esse articulum fidei, propositionem verò damnatam esse falsam.

400. At verò, quando Papa propositionibus alias censuras inurit, tunc, ut bene probat Cardenas in sua crisi Theologica de proposit. damn. ab Innocentio XI. differt. præmiali. c. 7. & 8. non definit, esse de fide, quòd illæ propositiones sint falsæ; alias deberet credi tanquam articulus fidei earum falsitas: adeoque hæreticus esset, qui eas assereret, & consequenter eæ propositiones essent hæreticæ; cum tamen Pontifex non definiat, eas esse hæreticas, sed tantum, esse e. g. scandalosas temerarias &c.

Unde rectè idem Cardenas eodem loco adstruit duplicis classis definitiones Pontificis: aliquas, quibus declarat articulos fidei: alias, quibus declarat certò, & infallibiliter, aliquam doctrinam, vel retinendam, vel repudiandam esse. Quamvis autem utriusque classis definitiones omnes infallibiles sint, non tamen omnes oppositam doctrinam reddunt hæreticam; cum hæreticum plus sit, quàm tantum infallibiliter falsum; debeatque istud, non tantum qualicunque infallibili vero, sed certo, & indubitato articulo fidei opponi.

Certè alias non esset discrimen, inter propositionem, à Pontifice damnatam ut falsam, vel temerariam, & inter aliam damnatam ut hæreticam, quod nemo Theologorum dixerit: & refelli potest apertè ex damnatione propositionis quintæ Jansenii, quam Innocentius X. absolutè falsam, & temerariam declarat: dein primùm subjungit: *intellectam eo sensu, ut Christus pro salute duntaxat prædestinatorum mortuus sit, hæreticam declaramus*: ubi manifestè Pontifex facit discrimen, inter unam, & alteram censuram.

401. At num etiam tam infallibiliter certum est, propositionem aliâ, quàm hæresis censurâ affectam, esse falsam, sicut certum est, eam esse, e. g. temerariam? Resp. Damnata ut erronea etiam certò est falsa; nam ista, ut patet ex n. 398., est opposita conclusioni certæ. At quid si propositio damnetur ut piarum aurium offensiva, male sonans &c? Resp. tales propositiones non esse æquè certò falsas, saltem non in omni sensu, ut patet ex ipsa terminorum horum explicatione: quæ explicatio terminorum etiam circa alias propositiones, e. g. captiosas, seditiosas &c. potest dubium simile resolvere.

An Pontifex sit infallibilis in Quæstionibus facti, & Damnat. certarum Proposit. 123

402. Videri fors posset alicui, quod propositio, damnata ut temeraria, non sit infallibiliter falsa; eoquod possit supervenire novum fundamentum, quod tollat temeritatem, & simul faciat eam propositionem prudenter credibilem. Et quidem Cardinalis de Lugo *de fide disput. 20. sec. 3. n. 114.* ait, propositionem temerariam non esse infallibiliter falsam: quamvis sit infallibiliter temeraria. Cardenas autem *in crisi in proposit. ab Innoc. XI. damnat. dissert. proæmial. c. 10. n. 168.* advertit longè aliud esse, si propositio aliqua videatur talis, vel talis, privato doctore, & si Pontifex eam talem esse definiat; nam, cum privati doctoris iudicium possit errare, potest utique contingere, ut fundamentum temeritatem tollens superveniat.

At Pontificis Romani iudicium habet duo, nempe infallibilitatem, & perpetuitatem; non enim Pontifex tantum definit pro aliquo tempore, aut proponit Ecclesiæ doctrinam, tantum uno, aut altero anno tenendam, sed in perpetuum; unde, cum infallibiliter definiat, non adeste fundamentum, cui prudens assensus niti possit: & hæc definitio etiam pro futuris temporibus duret, non tantum definit, pro nunc non adeste tale fundamentum, sed absolute definit, non dari tale fundamentum, & hanc propositionem semper, tanquam temerariam, esse reiiciendam: & hinc talis propositio nunquam potest esse vera; non enim potest esse vera propositio, quæ à nemine prudenter affirmari potest; cum utique, si vera esset, dari deberet aliquod fundamentum prudentis affirmationis, quod, licet necdum esset cognitum, tamen aliquando posset cognosci; alias neque DEUS posset propositionem, licet veram, revelare; nam si eam revelaret, eoipso daretur fundamentum prudens eam affirmandi, scilicet ipsa revelatio, vel aliquid aliud per illustrationem ostensum.

Similiter Cardenas *dissertatione modo citat. n. 172.* fusè contendit, propositionem scandalosam esse falsam; cum scandalositas illius, ut ita dicam, semper futura sit: propositio autem scandalosa in doctrina morum utique sit falsa; cum nunquam liceat sequi eam propositionem, quæ scandalum præbet. Nec dicatur, posse rebus magis suo tempore declaratis, scandalum cessare; nam hac ratione propositio non fuisset in se scandalosa, sed tantum per accidens, ratione ignorantiae: hoc autem dici non potest de propositione damnata à Pontifice, à quo Spiritus S. assistentia removet omnem in definitionibus ignorantiam: nec potest Pontifex definiens, ex ignorantia dicere illicitum obiectum, quod reverà est licitum, ut rectè observat Cardenas *cit. dissert. n. 173.* Hæc pro instituto nostro, de damnationibus propositionum, in compendio dicta, sufficiunt: qui plura cupit, videre poterit Cardenam *in crisi in proposit. ab Innoc. XI. damnat. per totam dissertationem proæmialem.* item Vivam. p. 1. *trutina Theolog. quæst.*

prodroma. Ralslerum in regula externa fidei art. 19. n. 293. Suarez, Lugo, & alios, qui rem hanc fusè pertractant.

ARTICULUS XV.

An legitima sit Appellatio à Definitionibus Pontificis ad Concilium Generale.

403. **D**ico. Appellatio à Pontificis definitionibus ad Concilium generale est nullo modo legitima. ita communissimè Catholicis doctores. Prob. conclusio 1. Appellatio hæc est contra omnia Jura Canonica, imò est ab his reprobatissima: ergo nullo modo est legitima. prob. ant. Gelasius Papa C. *Ipsi sunt canones. 16. causa 9. q. 3.* sic loquitur: *Ipsi sunt canones, qui appellationes totius Ecclesiæ ad hujus sedis examen voluere deferri: ab ipsa verò nusquam prorsus appellari debere sanxerunt, ac per hoc illam de tota Ecclesiæ judicare, ipsam ad nullius committere iudicium, nec de ejus unquam præceperunt iudicio judicari, sententiæque illius constituerunt non oportere dissolvi, cujus potius decreta sequenda mandarunt.* Idem Pontifex C. *Cuncta. 17. ead. caus. & q. ait. Cuncta per mundum novit Ecclesiæ, quod sacrosancta Romana Ecclesiæ fas de omnibus habeat judicandi, neque cuiquam de ejus liceat judicare iudicio; siquidem ad illam de qualibet mundi parte appellandum est: ab illa autem nemo est appellare permissus. Sed nec illa præterimus, quod Apostolica Sedes sine ulla synodo præcedente, & solvendi, quos Synodus inique damnaverat, & damnandi, nulla existente synodo, quos oportuit, habuit facultatem: & hoc nimirum pro suo principatu, quem Beatus Petrus Apostolus Domini voce, & tenuit semper, & tenebit.*

Nicolaus I. C. Patet. 10. ead. caus. & q. sic ait: *Patet perfectio Sedis Apostolicæ (cujus auctoritate major non est) iudicium à nemine fore retractandum: neque cuiquam de ejus licere judicare iudicio, juxta quod Innocentius Papa Russo, & ceteris Episcopis per Thessaliam constitutis, scribens ait: Nemo unquam Apostolico culmini (de cujus iudicio non licet retractare) manus obvias audacter intulit, nemo in hoc rebellis extitit, nisi qui de se voluit judicari: & B. Papa Gelasius: Nec de ejus iudicio (id est Romana Ecclesiæ) canones unquam præceperunt judicari, sententiæque illius constituerunt non oportere dissolvi, cujus potius sequenda decreta mandarunt.*

404. Posthæc Pius II. ann. 1460. in Conventu Mantuano interrogavit, quid censendum esset de hujusmodi appellanti- bus: & omnes unanimi voce responderunt, esse damnandos, tanquam fautores hæresis, & reos læsæ Majestatis. Quare Pontifex edidit Bullam (quæ in Bullario Cherubini tertia est inter Bullas Pii II.) in qua sic ait:

Q3

Exc-

Execrabilis, & pristinis temporibus inauditus, tempestate nostra inolevit abusus, ut à Romano Pontifice nonnulli spiritus rebellionis imbuti ad futurum Concilium provocare presumant. & paulò post: Huiusmodi provocaciones damnamus, & tanquam erroneas, ac detestabiles, reprobamus easque tanquam inanes, ac pestiferas, nullius momenti esse decernimus. Rursus Sixtus IV. *ann. 1483.* huiusmodi appellationes, quacunque occasione interponerentur, non solum irritas, & inanes, sed etiam fraudulentas, & sacrilegas, & hereticas esse declaravit. Quæ Sixti Bulla teste Odorico Raynaldo *ad an. 1483. n. 22.* in Gallia iussu Regis Ludovici solemniter est promulgata. Similes censuras contra hos appellantes intorserunt Calistus III. Julius II. ac alii: & in nostra usque tempora quotannis Pontifices per Bullam Cœnæ, appellantes hosce feriunt excommunicatione.

405. Dices, Pontifices, in hac causa ipsis propria, non esse idoneos iudices. Resp. Tota Ecclesia sacros hos canones ante plura sæcula acceptavit, & ratos habuit, adeoque idem sensit. An nec ista huic rei decidendæ idonea est? Nec tantum Ecclesia tacite canones hos acceptavit, sed eosdem expresse in Conciliis generalibus statuit. Constantinopolitanum IV. *actio. 10. can. 13. vel in fragmentis. can. 21.* asserit, ne quidem à Concilio generali posse in Romanum Episcopum sententiam dici: verba vide *n. 342.* Iterum approbante Lateranensi Oecumenico sub Leone X. *sess. 11.* idem Leo edidit Bullam: *Pastor æternus gregem suum:* in qua habentur hæc verba: *Solum Romanum Pontificem, pro tempore existentem, tanquam auctoritatem super omnia Concilia habentem.*

Accedit 1. quòd, cum Pontifex sit Doctor, & Pastor universalis Ecclesiæ, debeat posse eam docere, quid in hac questione gravissima sit tenendum: quis enim eam alius doceat? An Concilium sine Pontifice? & accephalum non est ullo modo infallibile. An Concilium cum Pontifice? & sunt partes litigantes, quibus non competit ferre sententiam. Accedit 2. quòd, etiam de jure humano, principes, qui superiorem non agnoscunt, possint sententiam ferre in causis propriis: quidni id possint Pontifices, immediati Vicarii Jesu Christi? Accedit 3. quòd Pontifices, in hac causa pronunciantes, non tam agant causam suam, quam causam Christi Domini, cuius institutionem circa suum Vicarium defendunt.

406. Hinc nunquam admittæ sunt tales appellationes: nec est ullum exemplum, quòd propter alieuius, vel plurium à Pontificis definitione appellationem, unquam coactum sit universale Concilium, aut in aliquo Concilio acta sit causa taliter appellantium. Quamvis enim aliquando causæ aliquæ, prius à Papa definitæ, in Concilio generali fuerint productæ, ut causa Monothelitarum in Synodo VI. tamen id non fuit factum, ut deferretur istorum appella-

tionem, nec ut examinaretur, vel reformaretur iudicium Pontificis: sed tantum ad faciendam maiorem aliquam declarationem, vel etiam ad maiorem, vel magis extensam errorum, & errantium damnationem: sicut etiam ex eadem ratione in Tridentino fuit tractatum de hæresibus Lutheri, jam à Leone X. damnatis.

At econtra exempla sunt plura admittarum appellationum, à Conciliis ad Apostolicam Sedem; eæque factæ sunt à sanctissimis viris, Athanasio, Cyrillo, Chrysostomo &c. Pariter Concilia, etiam universalis, semper consueverunt, actorum suorum confirmationem à Pontifice petere, ut testatur de prioribus Concilium Lateranense, quo assentiente Leo X. *in Bulla n. m. præced. citata: Pastor æternus:* sic ait: *Consueveruntque antiquorum Conciliorum Patres, pro eorum, quæ in suis Conciliis gesta fuerunt, corroboracione, à Romano Pontifice subscriptionem, approbationemque humiliter petere, & obtinere.* Quod etiam Tridentinos Patres fecisse ex sessione ultima seu eius continuatione *s. Illustrissimi:* & ex Bulla Pii V. decreta Concilii confirmante, notissimum est: quin econtra ullus Papa necessarium duxerit, suarum definitionum confirmationem ab ullo Concilio petere.

407. Fortè quis dicet, canones supra adductos mentionem facere Sanctæ, & Apostolicæ Sedis, & ab hac non appellandum statuere: at per Sanctam, seu Apostolicam Sedem, debere intelligi, non solum Romanum Pontificem, ex cathedra, seu sede Divi Petri loquentem: sed hunc unam cum reliquis Episcopis. Et fortè possent videri, post Illustrissimum Jacobum Benignum de Bosluet Episcopum Meldensem, hoc innuere Præsules moderni Gallicanæ Ecclesiæ *in sua ad modernum Regem epistola, æ. 1728.* in qua asserunt verba Illustrissimi Bosluet, ab eo, ut ajunt, in quadam allocutione Gallorum Antistitem, ad initium cuiusdam Conventus prolata, quæ ex idiomate Gallico in Latinum translata sic habent: *Sancta Sedes principaliter est corpus Episcopatus, unius sui Capiti: hic debet inveniri depositum doctrinæ Ecclesiasticæ, concreditum Episcopis per Apostolos.*

Sed non possum mihi persuadere, sapientissimos Præsules voluisse adstruere sensum, his verbis, prout jacent, nudè acceptis contentum; esset enim hic modus loquendi omnino novus, & antiquioribus incognitus. Sanè hi termini, *Sancta Sedes, Apostolica Sedes, Sedes Petri,* & similes, hucusque à Patribus, & Conciliis, semper fuerunt intellecti, de Episcopatu Romano, seu cathedra Romana sola, ut est clarum volventi scripta antiquiorum: certè S. Augustinus *serm. 2. de verbis Apostol. c. 10. seu in fine.* loquens de causa Pelagii, & sequacium, ait: *Fam enim de hac causa duo Concilia missa sunt ad sedem Apostolicam: inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est: error utinam aliquando finiatur:* quibus verbis nec à longè vult dicere, missa esse ad generale

rale Concilium, vel ad corpus Episcoporum, ut est clarum; eum in causa Pelagii nullum Concilium sit celebratum: imò nec ad omnes Episcopos, vel ad plurimos totius orbis, missa sint acta illa: multò minùs à plurimis Episcopis rescripta venerint. Unde intelligit S. Doctor Sedem Romanam.

408. Quin ipsi Præfules Gallicani paulò antiquiores, suam ad Innocentium X. epistolam in causa Jansenii scriptam (de qua n. 356.) sic inchoant: *Majores Ecclesie causas ad Sedem Apostolicam referre solennis mos est: ubi utique non intelligunt per Apostolicam Sedem corpus Episcoporum; alias non à solo Innocentio petissent decisionem (quam tamen ab eo solo, & non à corpore omnium Episcoporum petisse, manifestissimum est) nec post decisionem Innocentii, in literis, quibus ei propterea debitas gratias egerunt (de quibus eodem n. 356.) dixissent: Sanctitas Vestra, per Petri soliditatem, confusis veritatis hostium animis, securos ab omni externa perturbatione de nova heresi triumphos aget.* Dein ipsi canones à nobis adducti non volunt dicere, quòd decreta à corpore Episcoporum facta, non debeant alteri judicio submitti (de hoc enim nec dubium, nec questio erat) sed volunt id docere de decretis solius Pontificis; hinc Gelasius dicit *hujus Sedis, & Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ*. Nemini etiam dubium esse potest, Nicolaum, & Innocentium, ab hoc citatum, de Romana Sede in particulari loqui. Videri etiam meretur Cantus de *locis Theolog. l. 6. c. 4.* ubi plurima affert testimonia, ex quibus clarè patet, Romanam Sedem intelligi per Sanctam, aut Apostolicam Sedem.

409. Prob. conclusio 2. Appellatio, ut apud omnes est certum, debet fieri à iudice inferiore ad superiorem: atqui nullum Concilium est supra Papam: ergo, prob. mi. Christus nuspiam concessit ulli Concilio jurisdictionem, vel superioritatem in Summum Pontificem: sed potius dedit Summo Pontifici jurisdictionem in Concilia, etiam generalia: ergo, ant. quoad 1. partem prob. negativè; quia non potest ullo modo ostendi, ubi Concilio ea jurisdictio data sit: quoad 2. partem verò prob. positivè. Episcopi, etiam in synodum congregati, sunt oves Christi, quas Petrus omnes accepit pascendas, dum ei est dictum *Joan. 21. v. 17. Pisce oves meas*: at pastor habet superioritatem, & jurisdictionem in omnes oves ei concreditas, etiam congregatas, seu collectivè acceptas: ergo. Idem probatur ex Concilio Lateranensi citato n. 405. & n. 406. Item huc spectant omnia, quibus à n. 326. ex Conciliis, & Patribus probavimus, definitiones Conciliorum debere approbari à Summo Pontifice. Addo de Tridentino, etsi in hoc non habeatur aperta definitio hujus Pontificis superioritatis, tamen ex Pallavicino in *historia ejusdem Concilii l. 21. c. 4. n. 5. & seq.* constat, omnes ex Italia, ac Hispania, Patres consensisse, ut definiretur, Papam esse supra Concilium: qui

numero multum excedebant Gallos, & paucos alios ex aliis regionibus præsententes. Quin ex Gallis Petrus de Marca Archiepiscopus Parisiensis (apud P. N. Thyrsium *manuduction. ad convers. Machumetan. p. 1. l. 3. c. 6. §. 11.*) sic scribit ann. 1662. de nostra sententia: *Quam unice Hispania, Italia, omnesque Christianitatis Provincia docent, ita, ut illa, quam sententiam Parisiensium vocant, ad classem earum opinionum reducenda sit, quæ tolerantur.* Galli quoque antiquiores idem senserunt: & testatur Joannes Gibalinus l. 5. de *jure canon. c. 3. q. 3. §. 15.* Theologiam Parisiensem antehac semper nostræ sententiæ adhæsisse.

410. Confir. Pontifex est verus, & unus Christi Vicarius, suprema auctoritate præditus, ut definitum est à Constantiensi Concilio sess. 8. in qua damnantur 45. propositiones, seu articuli Wicleffii, & inter has 37. *Ecclesia Romana est synagoga satana: nec Papa est immediatus, & proximus Vicarius Christi, & Apostolorum.* & iterum in Bulla Martini V. quæ in eo Concilio, & eodem approbante, est edita, atque actis inserta, habeturque sess. 45. ubi à suspecto de heresi dicitur querendum: *Utrum credat, quòd Papa... sit successor B. Petri, habens supremam auctoritatem in Ecclesia DEI?*

Idem rursus definitum est in Concilio Florentino sess. ultim. in literis Unionis his verbis: *Definimus, Sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem, in universum orbem tenere primatum, & ipsum Pontificem Romanum successorem esse Beati Petri Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiæ caput, & omnium Christianorum Patrem, ac doctorem existere, & ipsi in Beato Petro pascendi, regendi, & gubernandi universalem Ecclesiam, à Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam in gestis Oecumenicorum Conciliorum, & in sacris canonibus continetur.* Ex quibus verbis etiam habetur, priora Oecumenica Concilia idem definivisse. Sed & innumeri Patres, atque doctores, idem, ubicunque occasio est, tradunt.

Jam sic. Vicarius habet idem tribunal cum principali, adeoque Pontifex cum Christo: ergo non datur majus tribunal, adeoque nec appellatio à Pontificis tribunali. prob. subsumptum ex *Cap. Non putamus. de consuetud. in 6. item ex Capit. Romana Ecclesia 1. de officio Vicarii in 6. & Cap. Romana 3. de appellationibus in 6. & L. unica Codic. de sent. præf. prætor.* in quibus locis clarè deciditur, unum esse tribunal Vicarii, & Principalis: ergo. Confir. 2. Appellans recedit ab obedientia ejus, à quo appellat: sed non licet Christianis, nec singulis, nec omnibus, recedere ab obedientia Summi Pontificis, in causis spiritualibus: ergo.

411. Prob. conclusio 3. Appellatio inutilis, frivola, & frustratoria, quæ fit præcisè ad trahendam litem, vel vitandam condemnationem, omni jure, naturali, & positivo

tivo, est nulla, ut doctores unanimiter doceant, & clarè habetur *C. Cum speciali. 61. de appellationibus & l. Tutor. 41. ff. de usuris*: atqui appellatio à Pontifice ad Concilium est talis: ergo. prob. mi. 1. quoad frivolem inutilitatem. Tunc appellatio est inutilis, & frivola, quando non potest sperari mutatio sententiæ, ut est per se clarum: atqui in nostro casu ista sperari non potest; quia non potest iudicium infallibile (quale esse Pontificis abunde probatum est) mutari sine errore, in quem labi non potest Ecclesia.

Certè, cum olim in Synodo VI. ageretur causa Monothelitarum, tam longè abfuere Patres à mutanda Agathonis Pontificis epistola decretali, ut *actione 18. in hæc verba proruperint: Per Agathonem Petrus loquebatur*. quin imò, ut habet Spondanus *ad ann. Christi 679. n. 2.* Agatho, & Synodus Romana, in literis ad Synodum VI. seu Constantinopolitanam III. contestabantur, *haud se mittere Legatos ad disputandum de questione controversa, tanquam de re incerta: sed ad docendum, quæ esset Apostolica Sedis traditio, utdè, ut nihil præsumerent augere, minuire, vel mutare &c.*

Confirm. 1. Vel Concilio, ad quod appellatur, præsidebit Pontifex, vel non. Si primum: non finet, à se infallibiliter statuta convelli, nec id Christus permittet, ne portæ inferi contra Ecclesiam prævaleant. Si secundum: Concilium erit acephalum, & rebus fidei definiendis insufficiens, ut farentur ipsa Concilia Oecumenica, quæ sua decreta eousque non censuerunt infallibilia, donec Romanæ Sedis approbationem impetrassent; hinc eam, ut dictum *n. 328. & 406.* semper humiliter petierunt. Et patet hoc ulterius ex eo, quod plura Concilia, absque Pontificis iussu, aut directione habita, vel ab eo reprobata, etiam ab Ecclesia reprobata fuerint, ut Sirmienfè, Ariminense, Mediolanense &c. nulla autem unquam definitio Pontificia fuerit reformata, ab ullo Concilio.

412. Quod autem talis appellatio etiam sit frustratoria, & præcisè ad litem trahendam inventa, sic probo. Etsi in gratiam appellantium conveniret Concilium, tamen, nisi hoc statueret, quod ipsi vellent (quod tamen fieri non posset; cum Spiritus S. non posset permittere, infallibiliter statuta convelli) ipsi nunquam acquiescerent: ergo. Scilicet, ut Tridentino non acquieverunt Lutherani, aut Calvinistæ, ita nec acquiescerent novi appellantes alicui alteri, & ad nova, ac nova Concilia, sine fine appellarent, novæque semper opponerent exceptiones: sive, quod non satis sint auditi: sive, quod Concilium fuerit potissimum ex adversariis suis conflatum: sive, quod Papa dominante non fuerit liberum: sive, quod Patres sinistris affectibus, aut opinionibus fuerint præoccupati.

Sic advocati Parisienses, qui *an. 1728.* appellationem, à Constitutione *Unigenitus* ad Concilium factam, scripto defendere

conati sunt, visi sunt velle excludere à synodo convocanda eos Episcopos, qui Pontificias definitiones extra Concilium factas, etiam ante tacitam Ecclesiæ acceptionem, infallibiles esse sentiunt: & hinc sapientissimi Galliæ Præsules, necesse habuerunt, in sua ad regem epistola supra memorata, eos confutare, & quidem solidè ex eo, quod Spiritus S. assistentia non dependeat ab opinionibus privatis Episcoporum, sed ab eorum sacro characterè Episcopali, & legitima ad Concilium convocatione, atque in unam synodum universalem cum suo capite conventu.

Si qui appellantes modestius se gerent, facile tamen comminiscerentur novas frivolas distinctiones, aut distortas interpretationes, quibus non minus Concilii canones, quam modò Pontificis definitiones eluderent. Sanè Jansenii hæreses dum Tridenti damnatæ fuerunt: & *caput 5. ac canon 4. sess. 6.* cum illis erroribus conciliari in æternum non potest: nec tamen ab iis recedunt sectarii illi: nec gratiam, cui voluntas humana possit resistere, unquam sincere admittunt.

413. Prob. conclusio 4. Appellatio hæc ad Concilium universale, non tantum est inutilis, sed perniciosa, seu, ut eam Pius II. supra citatus *n. 404.* vocat, est pestifera. Prob. Appellare ad Concilium, in causa dogmatum fidei, est captare tempus, & impunitatem, per plurima lustra, aut sæcula, spargendi errores, cum perniciæ innumerorum fidelium: ergo est perniciosa. prob. ant. cogere Concilium universale res est infinitis, & vix eluctabilibus difficultatibus obnoxia, adeoque non potest, nisi rarissime, & post plurimos annos sperari: ergo, si debet expectari Concilium, ut errores, & hæreses damnentur, isti diutissime impunè grassabuntur: & qui hoc petit, subdolè petit diuturnam sibi impunitatem spargendi errores.

Prob. ant. Licet antiquioribus Ecclesiæ temporibus, quando tantum unicus princeps, aut duo fratres, Orienti, & Occidenti, dominabantur, sat facile Episcopi ex omnibus provinciis convenerint, tamen nunc, divisio in plurimos terreno regimine, difficillimum est, eos ex tot regnis, sæpe inter se bello, aut belli suspitione, distractis, in unam mediam stationem coire. Si Germaniæ, Galliæ, Hispaniæ (ut de aliis nil dicam) vel inter se, vel uni earum cum Pontifice, dissidium intercedit, statim Concilio mora insuperabilis surgit; eoquod mox principes, vario sub prætextu, suarum regionum Episcopos domi retineant: vel etiam aliis transitum per suas ditiones non permittant. Similia autem impedimenta, in tanta nationum, geniorum, commodorumque propriorum, varietate, nunquam ferme possunt abesse.

414. Evidenti exemplo est Concilium Tridentinum, quod jam *an. 1537.* Paulus III. Mantuam indixit: sed ob duriores conditiones, à duce, aliisque objectas, anno sequenti Vicentiam transferre necesse habuit: mox

mox ob nova impedimenta omnino illud Pontifex suspendere debuit. Ut tamen extremos conatus adhiberet, ipsam, quamvis senex septuagenario major, exhausto longo Nicæam uique itinere, à Carolo V. & Francisco I. saltem in decennium inducias impetravit, statimque iterum anno 1542. Concilium Tridentum indixit: & tamen ob recrudescens bellum, aliæque obstacula, non nisi anno 1545. sub finem, seu 13. Decembris sessio prima celebrari potuit.

Mox an. 1547. ob litem Tridenti grassantem, Pontifice illud Bononiam transferri, Carolo V. verò id Tridenti retineri volentibus, omnino fuit suspensum. Resumptum denuo an. 1551. à Julio III. statim iterum altero anno ob nuntium belli, à Protestantibus imminens, suspendi debuit. Et sic cessatum fuit per novem integros annos, donec Pius IV. anno Pontificatus sui II. illud reassumi præceperit, ac tandem exhaustis maximis curis, ei mense Decembri an. 1563. hoc est, ab ejus exordio anno 18. finem imposuerit.

Alias difficultates gravissimas, eo durante Concilio exortas, legere licet in historia ejusdem, à Cardinale Pallavicino conscripta: quam, si evolueris, fateberis, synodum œcumenicam cogere, esse rem vix non moraliter impossibilem. Certè à Tridentino finito fluxerunt hucusque anni ferme centum septuaginta, nec tamen toto hoc tempore, quamvis voluissent Pontifices, de ullo novo Concilio universali convocando agere potuerunt. Ex quo cuius rectè sentienti est manifestum, quòd Christus Ecclesiæ suæ non reliquerit hoc medium unicam, profligandi errores, ac hæreses.

ARTICULUS XVI.

Solvuntur Objectiones.

415. **O**B. 1. Datur appellatio ab imperatore ad comitia: ergo etiam à Papa ad Concilium. Confirm. Appellatio est remedium juris naturæ, hoc est, à naturali jure cuique concessum, & habet rationem defensionis, quæ omnibus jure naturæ licita est, contra gravamen ex sententia condemnatoria: ergo etiam licita est appellatio à Papa ad Concilium; alias enim, si quis injustè gravaretur, non haberet ullum remedium suæ innocentiae &c. Resp. Multi Jurisconsulti negant antec. ergo illud omitto, & neg. conf.

Papa suam potestatem immediatè habet à Christo, cujus Vicarius est, jure Divino: econtra imperator suam potestatem habet quidem mediatè à DEO: at immediatè eam habet à populo, vel electoribus, qui potuerunt ei conferre potestatem, vel magis, vel minùs limitatam. At Summo Pontifici, nec populus fidelis, nec Episcopi, nec electores, seu Cardinales, possunt dare supremam potestatem spiritualem, qua fruitur: sed isti tantum quasi præsentant personam, à Christo instituendam, & suprema potestate donandam; unde alii non possunt, eam potestatem

limitare, aut Papam sibi in ordine ad appellationes subijcere.

416. Ad confirm. dist. ant. Est remedium juris naturæ appellatio genericè sumpta. conc. ant. appellatio qualibet in specie, & præsertim tam frivola, inutilis, & perniciofa. neg. ant. & conf. Certè jura humana sæpe prohibent appellationem; & sæpe præcipitur, e. g. c. 1. de rescriptis, ut appellatione remota, procedatur: nec potest jus naturale permittere usum medii tam perniciosi &c. Dein in causâ fidei nemo Pontificiæ definitioni contrarius potest esse innocens. In aliis etiam causis saltem est moraliter impossibile, ut appellans sit innocens; quia appellatio ad Concilium non interponitur in quibuslibet causis minimis: in gravioribus autem cautissimè proceditur. Quodsi tamen in casu extraordinario aliquis damnaretur ex errore puri facti, non aliud contingeret, quam, quòd frequens est in tribunalibus sæcularium principum, ubi tamen sæpissimè non datur appellatio. Et licet taliter læso non concedatur appellatio ad Concilium, datur tamen, ut diximus, facultas petendi novam causæ suæ revisionem.

417. Ob. 2. Potest appellatio fieri ad Concilium, ut in eo Pontifex melius informetur: seu potest fieri appellatio à Pontifice, non satis informato, ad melius informandum: ergo saltem aliqua appellatio à Pontifice est licita. prob. conf. hac ratione appellatio non fit ad superiorem: ergo est licita. Resp. neg. ant. & ejus suppositum; non enim opus est Pontifici meliori informatione; quia antecederet ad definitiones Pontificis, ab hoc semper habetur informatio tanta, quanta requiritur: & Spiritus S. sicut assistit, ut nihil definiatur falsum, ita quoque assistit, ut nihil definiatur sine informatione necessaria.

Quòd autem Papa adhuc aliquanto melius informari possit à Concilio, non probat, id esse necessarium, nec aliquis informationis excessus potest compensare ea damna, quæ suprâ retulimus, oritura ex dilatione definitionum usque ad Concilium universale. Caterum Pontifices solent, antecederet ad suas definitiones adhibere accuratissimam diligentiam, per se, & alios, ut habeatur exactissima informatio, qua volunt utique satisfacere suo officio, & impedire, ne dent qualemcumque occasionem perturbationum, aut schismatum &c. & hoc à multiplici experientia constat.

Sic Alexander VII. in sua Bulla: Ad sanctam B. Petri Sedem. testatur, causam propositionum Jansenii discussam esse, eam profecto diligentia, qua major desiderari non posset. & Clemens XI. in Constitutione Unigenitus ait, causam propositionum Quesnellii, discussam esse quàm maximâ diligentia, ac maturitate. Similia passim in aliis Bullis habentur: quin etiam solent Pontifices, indicare preces publicas pro impetrando Divino lumine &c. vide etiam dicta n. 381. ad object. 3. Quare appellatio talis inutilis, certè

certe non necessaria est; quia post sufficientissimam informationem, infallibiliter statuta, reformari non possunt. Imò, ut diximus celebres Juristae negant, etiam ab imperatore minus informato posse fieri appellationem ad eum melius informandum.

418. Ob. 3. Sæpius jam, Catholici etiam, appellarunt à Papa ad Concilium universale: ergo debet appellatio talis esse licita, & valida. Resp. dist. ant. appellarunt à definitionibus fidei, neg. ant. ab aliis gravaminibus sibi, ut putabant, factis. conc. ant. & neg. conf. In causis fidei antehac non nisi heretici, e. g. Pelagiani, & Lutherani, appellarunt. In aliis gravaminibus particularibus, causis profanis, vel saltem totam Ecclesiam non concernentibus, appellarunt aliqui alii, sed nec isti licite, aut valide. Certè nunquam propter ipsos Concilium generale convocatum fuit, minus decisio Pontificis à Concilio correctæ. Quin nec ob hereticos appellantes coacta sunt synodi: sed postquam definitione Pontificis fuere damnati, Ecclesia hoc iudicio stetit.

Sic tribus primis sæculis, quando ob persecutiones gentilium nondum poterant celebrari synodi universales, à Pontificibus absque Concilio damnatae fuere hæreses plures, Marcionis, Montani, Cataphrygarum, Novatianorum, Sabellii, Pauli Samosatani: postea etiam Apostolica Sedes absque Concilio damnavit Priscillianistas, item Pelagium, Jovinianum, Vigilantium: quin propter Episcopos aliquos Pelagianos, ad universalem synodum appellantes, aliquod Concilium coactum fuerit. Sic sanè testatur S. Augustinus l. 4. contra duas epistolæ Pelagianorum, c. 12. seu ultimo: *Aut vero congregatione synodi opus erat, ut aperta perniciēs damnetur: quasi nulla hæresis aliquando, nisi synodi congregatione damnata sit, cum potius rarissime inveniantur, propter quas damnandas necessitas talis extiterit: multoque sint, atque incomparabiliter plures, quæ, ubi extiterunt, illic improbari, damnarique meruerunt, atque inde per ceteras terras devandæ innotescere potuerunt.*

419. Ob. 4. Universitas Parisiensis an. 1337. docuit, in causis fidei licite appellari posse à Papa ad Concilium. Idem censuerunt Patres Concilii Pisani, Basileensis, & Constantiensis. Idem sensit Aeneas Sylvius, postea Pius II. Summus Pontifex: item S. Antoninus, & Joannes Gerson Parisiensis Cancellarius: ergo debet esse licita talis appellatio. Resp. Si Sorbona id docuit (nam meritò dubitari potest, an id docuerit de definitionibus in materia fidei, ab indubitato Pontifice factis, de quo vide n. 336.) si, inquam, tunc temporis id docuit, non benedocuit, & postea sapientius sensit.

Sanè ostendit Josephus Gibalinus. l. 5. de jure canon. c. 3. §. 15. post illa tempora nostram sententiam à Sorbonicis doctoribus traditam fuisse: quid senserit Petrus de Marca Archiepiscopus Parisiensis, qui po-

steriori tempore vixit, vide n. 409. Melius etiam sensit Clerus Gallicanus in literis ad Innocentium XII. datis, de quibus n. 372. nec non etiam moderni Præsules Gallicæ in suis ad regem literis supra memoratis, quibus appellationem quorundam egregie confutant.

420. Quod spectat ad Aeneam Sylvium, postea Pium II. hic sententiam illam jam, antequam ad Pontificatum assumptus fuit, revocavit: & postea in Mantuano Conventu hanc appellationem tanquam pestiferam reprobavit. S. Antoninus (de quo vide n. 347.) non docet, licite à Papa appellari ad Concilium: sed tantum, Pontificem non posse definire aliquid contrarium illi, quod jam à legitimo Concilio generali fuit definitum: quod utique non potest; nam, si contrarium quid definire vellet, eo ipso in apertam hæresin incideret, & Pontificatu excideret; quo casu utique dein Concilio subjectus esset. Theologi, & Patres Pisani, ac Constantienses, loquuntur de Pontificibus dubiis, quales erant tempore schismatis.

Quod spectat ad Basileenses, imprimis certum est, eos excessisse; unde in Lateranensi sub Leone X. sess. 11. in Bulla: *Pastor æternus gregem suum.* dicitur de eo, post translationem ab Eugenio factam *Concilio-bulo*, quod *Concilium amplius appellari non merebatur, . . . ac propterea nullum robur habere.* Et sanè, quando istud Concilium contra Pontificem insurrexit, fuit acephalum, & Spiritus S. assistentiâ destitutum; unde etiam Patres illi, postea cum Eugenio IV. in gratiam redeunt, opinionem suam retractarunt: & Amadeus ipse, seu Felix V. illegitimè electus, Pontificatu suo quacunque cessit; in ejus tamen gratiam Eugenius, non quidem Concilium, sed tamen aliquorum beneficiorum collationem, approbavit. Quod spectat ad alios auctores, etiam Gersonem, vel isti explicandi sunt de casu Pontificis dubii, vel, si plus velint, dicendi sunt excessisse: atque ideo deferendi sunt.

ARTICULUS XVII.

An sit de fide, modernum SS. Dominum Clementem XII. esse verum, & legitimum Summum Pontificem.

421. Refert Oviedo tract. de fide contr. 4. punct. 7. n. 86.

Compluti olim fuisse doctores, qui negarint, esse de fide, hunc in individuo hominem, legitimè electum e. g. nunc SS. Clementem XII. esse verum Pontificem, Vicarium Christi, ac D. Petri successorem: hos postea à Clemente VIII. fuisse Romam citatos, ad causam dicendam: quamvis dein, omisso Romano itinere, Compluti res composita fuerit. Nec post tempora Clementis VIII. facile reperies auctorem impressum, qui oppositum teneat.

Citatur quidem Tannerus tom. 3. disp. 1. de fide q. 4. dub. 4. n. 160. at paulò inferius n. 165.

n. 165. & 166. manifestè plus asserit. Valentia autem, licet tom. 3. disp. 1. q. 1. punct. 7. quasiuncula 5. §. 38. videatur in contrarium inclinare, tamen expressè dicit, se non timere, quòd casus ille futurus sit: insuper totum illum jam edidit, ante illam à Clemente VIII. factam citationem. Non autem est quæstio, an hæc assertio sit de fide, tantum conditionatè, seu si Clemens XII. habeat omnia requisita; hoc enim nunquam fuit inter Catholicos controversum: sed neque est quæstio de Pontifice nondum ab Ecclesia acceptato, ut potest contingere tempore schismatis (tunc enim potest dubium esse, & sæpe fuit, an hic, vel ille, sit verus Papa) sed quæstio est de Pontifice acceptato ab Ecclesia.

422. Dico. Est de fide, hunc in individuo hominem, acceptatum ab Ecclesia e. g. nunc SS. D. Clementem XII. esse verum Summum Pontificem, & Vicarium Christi, ita communissima doctorum. Antequam probem conclusionem, noto ex Suarez. disp. 3. de fide sec. 11. n. 6. DEUS, vel Christus Dominus, neque cognoscit, neque affirmat, neque revelat, sive per Scripturam, sive per traditionem, objecta tantum confusè: sed quando aliquid etiam universaliter de pluribus dicit, discernit singulos, sub ea universali propositione contentos, atque non minus de eorum quolibet in particulari affirmat prædicatum, quam de omnibus simul, ut dictum n. 396. Sic e. g. quando Christus Dominus dixit *Matthai 24. v. 13. Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*: non tantum in genere, & confusè, hoc pronunciavit, sed Petrum, & Paulum, & quemlibet in particulari, quem perseveraturum prævidit, subintellexit.

Imò etiam in humanis, propositio universalis sæpe facit hunc sensum, & æquivaleret pluribus particularibus, quas sub se includit, si loquens omnia particularia objecta, sub universali contenta, distinctè cognoscit, e. g. si quis dicat: *Omnes Canonici fuere presentes ad Matutinum*: significat idem, ac: *Joannes fuit præsens: Jacobus fuit præsens &c.* nec est moris, in tali casu de quolibet in particulari id enunciare. Interim tamen nos revelationem Divinam universalem confusè cognoscimus, & independentè à nova instructione, vel explicatione talis revelationis, non scimus, quanam particulares, seu propositiones, seu personæ, aut objecta, sub illa universali revelatione contineantur.

Hinc opus est definitione Pontificis, vel Concilii &c. quæ ostendat, hoc, vel illud particulare objectum, vel hanc, aut illam particularem propositionem, in universali contineri, vel eà includi. Talis instructio, vel explicatio, aut applicatio universalis revelationis supra posita: *Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*: est canonizatio, vi cuius Pontifex definit, e. g. SS. Aloysium, & Stanislaum, esse duos ex iis, quos Christus dixit

R.P. Ant. Mayr. Theol. Tom. I.

perseveraturos in finem, adeoque salvos futuros.

423. Prob. jam conclusio. Ista propositio universalis: *Omnis legitime electus, & ab Ecclesia acceptatus, tanquam Summus Pontifex, est verus Papa, Caput Ecclesie, & Vicarius Christi*: est de fide, ut nemo Catholicorum negat; quia est dudum à pluribus Conciliis, Nicæno, Constantiensi, Florentino, supra citatis n. 327. & 328. & aliis definita: & in hac universali propositione continetur etiam ista: *Clemens XII. legitime electus, & ab Ecclesia acceptatus, tanquam Summus Pontifex, est verus Papa, Caput Ecclesie, & Vicarius Christi*: ergo juxta dicta num. præced. etiam ista est de fide; nam etiam ista est dicta à DEO; hic enim, revelando illam universalem, non est locutus, tantum in genere, vel confusè, sed determinatè intellexit omnes futuros successores S. Petri, adeoque etiam Clementem XII.

Solum superest, ut ostendatur, quòd DEUS etiam hanc propositionem particularem sub illa universali intellexerit, & revelaverit, quod sic monstratur. Est omnino indubitabile, quòd ille sit legitime electus, quem tota Ecclesia, tanquam legitime electum, & consequenter tanquam verum Vicarium JESU Christi acceptavit, adeoque tanquam talem agnovit: atqui tota Ecclesia ut talem acceptavit, & agnovit Clementem XII. ergo. ma. prob. Ecclesia est columna, & firmamentum veritatis, atque specialiter dirigitur à Spiritu Sancto, in rebus pertinentibus ad religionem, inter quas, & quidem gravissimas, est ista; cum hic agatur de ipso capite, fundamento, & regula fidei, ac morum: imò talis unanimis Ecclesie consensus, & acceptatio, est formaliter, vel eminenter altera electio, supplens omnes defectus, siqui in prima intercurrissent.

Nec dicas, Ecclesiam, quæ ita sentit, esse sine capite, adeoque non esse infallibilem; nam utique etiam ipse electus iudicat, se esse verum Papam, postquam scilicet in suam electionem consensit, ut supponitur fecisse. Dein Ecclesia etiam sine capite juxta omnes habet à Christo potestatem, sibi de capite certo providendi; unde in tali casu hic Ecclesie consensus, & acceptatio talis personæ, se habet ut definitio Pontificis canonizantis aliquem Sanctum; est nempe applicatio, vel explicatio propositionis revelatæ universalis, & particularis sub ea contentæ, atque à DEO subintellectæ, quarum utraque est de fide.

424. Confirm. & solidè conclusio 1. Si non est de fide, Clementem XII. esse verum Christi Vicarium, neque erit de fide, Tridentinum, aut aliud quodcunque Concilium, fuisse verum generale Concilium: hoc est contra communem omnium Catholicorum sensum, & non potest admitti: ergo. prob. ant. Eodem modo posset dici, non esse de fide, quòd Paulus III. & Pius IV. aliqui Pontifices, durante eo Concilio Ecclesie præsidentes, illudque convocantes,

fue

fuerint veri Christi Vicarii: non esse de fide, quod Episcopi ibi præsentés fuerint veri Episcopi, ritè baptizati, aut ordinati &c. aut quod alia de jure Divino necessaria adfuerint: adeoque non esse de fide, an Concilium constiterit ex legitimis membris, & capite: ergo. Certè, nisi recurratur ad argumenta, nostris circa Pontificem adhibitis similia, etiam circa Concilia nihil probabitur, & disparitas formalis inter unum, & alterum casum, nunquam ostendetur.

425. Confirm. 2. Martinus V. edidit Bullam: *Inter cunctas pastoralis sollicitudinis curas*, in Concilio Constantiensi, à quo legitime electus est: & licet tunc non statim acceptatus fuerit à tota Ecclesia, fuit tamen acceptatus paulò post (ex quo saltem tempore negari non potest, Bullam plenum valorem accepisse) in hac autem Bulla, quæ habetur sub finem ejusdem Concilii, post recensitos erroneos articulos Wicleffi, & Hussii, dicitur, quod cuique, qui de hac hæresi suspectus esset, proponenda sit hæc quæstio: *Utrum credat, quod Papa canonice electus, qui pro tempore fuerit, ejus nomine proprio expresso, sit successor B. Petri, habens supremam auctoritatem in Ecclesia DEI?* Ad quid enim exprimi deberet ipsius pro tempore existentis nomen, nisi hic in individuo homo credendus esset verus Papa, ac successor S. Petri, atque suprema potestate in Ecclesia præditus?

ARTICULUS XVIII.

Solvuntur Objectiones.

426. **O**B. 1. Propositiones universales à DEO revelatæ, præsertim, quæ ex parte subiecti habent terminum complexum, sunt tantum conditionatæ: ergo etiam particulares in iis contentæ, aut subintellectæ, faciunt tantum sensum conditionatum: ergo hæc propositio: *Clemens XII. legitime electus, & ab Ecclesia acceptatus, est verus Vicarius Christi*: est tantum conditionata: scilicet: *Si Clemens XII. est legitime electus &c.* ergo non est absolutè de fide, eum esse verum Vicarium Christi.

Prob. ant. Ista propositio: *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*: habet hunc sensum: *Si quis perseveraverit &c.* & par est ratio de altera: *Omnis legitime electus, & acceptatus ab Ecclesia &c.* ergo. prob. ant. Christus Joann. 14. v. 23. dicit: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit*: & statim tanquam propositionem oppositam adjungit. v. 24. *Qui non diligit me, sermones meos non servat*: ergo, sicut prior, ita etiam ista secunda, tantum facit sensum conditionatum, adeoque & alia similes propositiones universales, licet quoad verba videantur absolutæ.

427. Resp. 1. retorq. argum. Ergo etiam

am ista propositio erit tantum conditionata: *Omnis Concilium universale, legitime congregatum, est infallibilis regula fidei* & consequenter etiam hæc particularis in ea contenta: *Concilium Tridentinum universale, legitime congregatum, est infallibilis regula fidei*: erit tantum conditionatè vera, adeoque, salva ejus veritate, poterit quis negare, quod canones Tridentini sint absolutè de fide, dicendo, id tantum esse verum conditionatè: quod nemo Catholicorum admittit.

Resp. 2. In forma dist. ant. Propositiones tales, à DEO revelatæ, sunt tantum conditionatè veræ aliquando. om. ant. semper, & universaliter. neg. ant. & sub eadem distinctione. conc. vel neg. primam conf. & neg. absolutè secundam, ac tertiam. ad prob. iterum neg. ant. ad hujus prob. neg. rursus conf. Indigent hæc aliqua majori explanatione, quam subjungo.

428. Inprimis omitto, quod propositiones revelatæ, ex modo enunciandi conditionatæ, quando conditio non est purificata, vel non est prævisa purificanda, non faciunt sensum absolutum: & hinc omnes tales propositiones esse aliquando tantum in sensu conditionato veras, (seu tantum in sensu conditionato revelatas; nam propositiones tales, quarum conditio, nec impleta est, nec implenda, non possunt in sensu absoluto à DEO revelari) sed hæ propositiones sunt extra nostrum casum; nos enim loquimur, de propositionibus revelatis à DEO, quarum conditio, vel purificata est, vel prævisa purificanda: & istæ non tantum faciunt sensum conditionatum, sed etiam absolutum; licet quoad modum enunciandi, seu quoad verba, sint conditionatæ, atque etiam vim habeant sensus conditionatis quam vim habet qualibet propositio absoluta; nam, si res absolutè est vera, necessariò etiam conditionatè est vera.

Attamen, quia sensus istarum propositionum, non est nobis totaliter explicatus, vel applicatus, intelliguntur eæ à nobis sapius tantum in genere, vel confusè, aut tantum in sensu aliquo conditionato, vel quasi tali, donec per definitionem Pontificis, aut Ecclesiæ acceptionem, vel quandoque per evidentiam naturalem, aut aliam evidentem credibilitatem, vel quemcunque tandem modum, applicetur nobis earum sensus etiam absolutus, saltem quoad aliquas propositiones particulares.

429. Sice. g. applicatus est nobis, quoad plures propositiones particulares, sensus absolutus illius propositionis: *Qui perseveraverit usque in finem &c.* per canonizationem plurimorum Sanctorum: quamvis non sit applicatus quoad omnes; cum necdum omnes Sancti canonizati sint: item per communem consensum Ecclesiæ nobis applicatus est sensus absolutus propositionis universalis: *Omnis legitime electus, & acceptatus ab Ecclesia, est verus Vicarius Christi*: quoad plures propositiones particulares, quæ spectant ad præcedentes certos Pontifi-

ees: item quoad illam, quæ spectat ad modicum Pontificem, & est hæc: *Clemens XII. legitime electus, & ab Ecclesia acceptatus, est verus Papa, & Vicarius Jesu Christi.*

Nec est ullum absurdum, dicere, quod DEUS propositiones suas absolutas, revelet per verba quoad modum conditionata, quæ successive dein magis explicantur. Sic sæpe decreta sua absoluta tantum revelat, per revelationem quoad modum enunciandi conditionatam, ut negari non potest, præsertim ab iis, qui adstruunt in DEO decretum virtualiter indivisibile. Quod autem tales revelationes universales, si sint absolutæ, sint impedibiles ab iis hominibus, ad quos pertinent propositiones particulares (hi enim absolutam istarum veritatem sapissimè possunt impedire) tam parum absurdum est, quam parum, quod decreta DEI sint impedibilia; nam ex revelationes tantum sunt impedibiles quoad aliquas formalitates, quæ nempe eosdem homines concernunt; sicut scilicet à quolibet homine est impedibile decretum condendi mundum: quæ de re plura in tract. de DEO.

430. Ob. 2. Non minùs est revelatum, quod in omni hostia consecrata sit præsens Christus, quam sit revelatum, quod omnis legitime electus sit Pontifex: & tamen non est revelatum, de qualibet hostia in particulari, quod sit consecrata, vel quod in ea præsens sit Christus: ergo neque est revelatum, de quolibet in particulari legitime electo, quod sit legitime electus, vel verus Vicarius Christi. Resp. 1. retorq. argm. in Concilio Tridentino, & aliis, de quibus. n. 424. Resp. 2. dist. 2. p. ant. non est revelatum de omnibus hostiis in particulari, quæ revera consecratae sunt. neg. ant. de omnibus etiam iis, quæ revera non sunt consecratae. con. ant. & neg. conf.

Conformer ad superius dicta, etiam revelatio universalis de sacris hostiis, est revelatio particularis de qualibet, si revera consecrata sit: at, ut jam dixi, ad hoc, ut in particulari credamus, in hac hostia adesse Christum, debet nobis infallibiliter applicari, vel exponi, quod sub revelatione universalis, etiam hæc particularis contineatur: quod tamen de hostia qualibet in particulari non fit; unde non est proxime credibile de qualibet hostia, quæ existimatur consecrata, quod in ea sit Christus. At verò particularis revelatio de Pontifice est nobis applicata, vel exposita per communem consensum Ecclesiæ.

Interim tamen quamlibet hostiam, quam prudenter consecratam existimamus, etiam prudenter adoramus: sicut prudenter damus eleemosinam ei, quem prudenter judicamus pauperem, aut honoramus eum, quem non dubitamus, esse nostrum parentem: quæ de re plura sub initium hujus tractatus. Non tamen ideo etiam statim possumus, credere omne id, quod tantum prudenter existimo esse revelatum; si enim revera aliquid revelatum non sit, actum fidei circa il-

lud elicere non possum, ut jam superius ostensum.

431. Dices. Revelatio particularis de quavis hostia est nobis applicata certitudine morali, quatenus nobis est moraliter certum, eam esse verè consecratam; cum nulum habeamus prudens dubium de aliquo defectu, circa consecrationem admissio: ergo etiam possumus credere, eam esse consecratam. Resp. neg. conf. Hæc certitudo moralis tantum negativa non sufficiens nos certificat de revelatione consecrationis, in ordine ad fidem elicendam; talis enim etiam dari potest de elicto actu charitatis, vel recepto sacramento poenitentiae, valido, & formato: & tamen, ut Tridentinum docet, nemo potest certitudine fidei nōsse, quod sit in gratia: quod tamen necessariò sciretur, si talis certitudo moralis negativa sufficiens applicaret, seu explicaret, revelationem Divinam universalem, quæ dicit, quod omnis, qui verè recipit sacramentum poenitentiae, vel elicit actum charitatis perfectæ, sit in gratia: aut si ostenderet, vel determinaret, quamlibet revelationem particularem in universali contentam.

Unde debet esse certitudo moralis positivè talis, & similis illi, quam afferunt motiva credibilitatis, quæ applicant testimonium DEI, seu revelationem Divinam, aliis articulis fidei, quæque non fundant tantum moralem certitudinem negativam, potissimum nascentem ex defectu rationum in oppositum: sed fundant aliquam certitudinem, ortam ex positivis gravissimis rationibus, quæ ex merito suo evidentem reddunt credibilitatem objecti: quin etiam hoc ipsum reddunt positivè, & omnino strictè moraliter certum.

432. Ob. 3. Si esset de fide, Clementem XII. esse verum Vicarium Christi, esset quoque de fide, quod sit legitime electus, rite baptizatus, & ordinatus sacerdos, ac Episcopus &c. quæ sunt necessaria vero Vicario Christi, & Summo Pontifici: sed ista non sunt de fide: ergo nec illud. prob. mi. si ista debent esse de fide, etiam debet esse de fide, quod eum baptizans habuerit debitam intentionem: quod eum ordinans fuerit verus Episcopus: adeoque, quod hujus quoque ordinator, & ordinatoris ordinator usque ad Apostolos, fuerint veri Episcopi: sed hæc non sunt de fide: ergo. Resp. retorq. arg. ut supra n. 427. in Concilio Tridentino, & Episcopis ibi congregatis.

Antequam autem directè respondeam, noto, alia esse constituenta Papatum, alia esse ad eum requisita. *Constituentia Papatum* sunt suprema & infallibilis autoritas definiendi, & suprema jurisdictio, seu potestas ligandi, & solvendi, omnes fideles in tota Ecclesia, sive præcipiendi, prohibendi, absolvendi &c. quæ ab aliis rectè vocantur geminæ *claves scientiæ, & jurisdictionis*; ita enim Papatum explicat Florentinum c. tatum n. 410. Et hæc sunt quasi forma denominans Papam; eumque distinguens ab aliis inferioribus Episcopis. *Requisita ad*

Papatum sunt, alia quidem *requisita juris Divini*, alia *requisita juris humani*, sicut & impedimenta, quæ sunt defectus, tum positivè, tum negativè requisitorum.

433. Quod spectat ad requisita, vel impedimenta juris humani, seu canonici, illa omnia supplentur, & ista tolluntur, per acceptationem Ecclesiæ; omnes enim juris humani defectus supplentur per eam acceptationem, quæ est quasi secunda electio; unde, etsi de prima electione non sit de fide, quod ea valida fuerit, non obest: imò etsi irrita fuisset, nihil obesset; nam sufficeret secunda, de qua est de fide, quod sit legitima: nec ista est irritabilis à jure.

Neque de ista secunda electione, canones, electionem irritantes, intelligendi sunt; cum isti non debeant cedere in damnum Ecclesiæ, quod vel maximè fieret, dum Christi Vicarius sepe esset incertus: & melius est Ecclesiæ, habere Pontificem, cujus electio prima invalida fuerat, quam ignoranter carere vero Pontifice. Quare, si fingeretur etiam intercessisse simonia, ea non impediret efficaciter, aut irritam faceret hanc acceptationem, seu quasi secundam electionem. Et sanè Sæculo X. ubi multi fuere in Sedem Romanam intrusi (qua de re videri potest Spondanus *ad an. 900.*) qui tamen universaliter ab omnibus, tanquam veri Pontifices agniti fuere, sæpius videtur acceptatio Ecclesiæ debuisse supplere vitia primæ electionis.

434. Quod jam spectat ad requisita, vel impedimenta juris Divini, quidam videtur dubitare, an necessariò debeat esse determinatè de fide, quod illa omnia in vero Summo Pontifice adsint; quia, si DEUS per dispensationem daret auctoritatem, & potestatem Papalem personæ cuidam, quæ in aliquibus deficeret, illa esset verus Papa, & Vicarius Christi; nam fortè, ut ait hic auctor, tantum disjunctivè est de fide, unum ex his duobus, nempe quod vel ista requisita non deficiant, vel quod DEUS dispense, & non obstante defectu, vel impedimento, tamen tali personæ auctoritatem, & potestatem Papalem conferat.

Suarez *disp. 10. de fide sec. 5. n. 4.* ait, falsum esse, quod alii, quam legitimo S. Petri successor, unquam detur à Christo illa potestas. Et quidem facillè conceditur, neminem hucusque jure Divino inhabilem fuisse Papam; dudum enim explosa est fabula de Joanne Papissa, atque à Baronio, Christophoro Ott *in Roma gloriosa*, & plurimis aliis, ita confutata, ut vel ipsos, paulò sagaciores hæreticos, ejus conficta pudeat: sed nec potest ullus alius assignari, qui jure Divino inhabilis Pontificatum gesserit.

435. At fors, ut ait author suprà citatus, non est æquè certò falsum, quod decretum DEI de non conferenda ea potestate, nisi habenti omnia requisita, sit indispensabile: quis enim scit, si in casu, saltem metaphysicè ex se possibili, contingeret, personam de jure Divino inhabilem, e. g. reipla non rite baptizatam, ab omni Ecclesia acceptari,

tanquam Pontificem, & Christo quasi presentari, an non DEUS dispensaret, & in bonum Ecclesiæ, quæ alias in re gravissima deciperetur, etiam tali personæ auctoritatem, & potestatem Pontificiam tribueret.

Quodsi tamen quis omnino evincat, hoc decretum DEI indispensabile esse, & hoc esse de fide, ait is auctor, eoipso etiam esse de fide, quod quilibet electus, & à tota Ecclesia acceptatus, habeat omnia de jure Divino requisita, e. g. quod sit mas, baptizatus &c. quia erit de fide, quod DEUS non permittat, taliter inhabilem eligi, vel acceptari: eritque casus ille, quem suprà ex se (hoc est spectando præcisè naturam humanæ electionis) metaphysicè possibilem diximus, ratione decreti Divini, & specialis ejus providentiæ, impossibilis.

436. Quod spectat ad ordinem sacerdotii, vel Episcopatus, Arriaga *de fide disp. 7. sec. 8. n. 49.* ait, esse omnium sententiam, quod electus Papa, ante ordinationem, etiam si necdum presbyter esset, jam habeat plenam auctoritatem, & potestatem Papalem; unde, si etiam malè ordinatus fuisset, non majus damnum redundaret in Ecclesiam, quam ex mala ordinatione alterius Episcopi. Quare fortè ad id, quod Suarez *loc. cit. num. preced. citato* objicit, (quod scilicet, si dicatur DEUS tali existimato tantum Pontifici conferre potestatem Papalem, dici quoque debeat, eidem etiam conferre potestatem absolvendi, etsi non sit sacerdos) posset responderi, hoc non sequi; quia hæc potestas non est ita necessaria, nec ex ejus defectu oriretur majus damnum Ecclesiæ, quam, si alius Episcopus, ut jam dictum, non esset rite ordinatus.

In forma Resp. dist. ma. si esset de fide, Clementem XII. esse verum Vicarium Christi, etiam esset de fide, quod sit mas, baptizatus &c. si decretum DEI de non conferenda auctoritate Papali, nisi habenti omnia jure Divino requisita, sit indispensabile. conc. ma. si sit dispensabile. neg. ma. & dist. sic mi. neg. conf. Est de fide, huic in individuo personæ esse collatam auctoritatem Papalem: ergo saltem est de fide, vel hanc personam habere omnia requisita, vel DEUM dispensasse in suo decreto; unum enim ex his necessariò debere credi, non ineffaciter probatum est: & meo judicio multò credibilius est, DEUM non dispensare, sed personam acceptatam esse rite baptizatam &c.

437. Ob. 4. Non est de fide, quod electus non sit occultus hæreticus: ergo non est de fide, quod sit verus Vicarius Christi. prob. conf. talis hæreticus non est membrum Ecclesiæ: ergo non potest esse ejus caput. Resp. om. ant. neg. conf. Suarez. *disp. 10. sec. 6. n. 5.* ait, se credere, quod nullus auctor dicat, cum umbra probabilitatis, per solam hæresin internam, vel occultam, amitti dignitatem Papalem: sicut nec alius Episcopus propterea amittit suam jurisdictionem. Idem docet Canus *de loc. Theol. l. 4. c. 6. seu ult. resp. ad 12.* ad prob. dist. ant. talis hæreticus non est membrum Ecclesiæ sim-
pli.

pliciter ei unitum, fide, vel charitate. conc. ant. non est membrum secundum quid, & in sensu adhuc sufficiente ad hoc, ut possit esse caput Ecclesiae. neg. ant. & conf. Retineret nempe talis internus, vel occultus haereticus, adhuc potestatem Papalem, & jurisdictionem; hinc deberet ei Ecclesia adhuc adherere, non fide, sed subiectione.

438. Interim tamen Bellarminus tom. 1. contr. 3. de Rom. Pontif. l. 4. c. 6. egregie defendit, quod DEUS, nec hucusque permiserit, nec deinceps permittitur sit, ut Papa, etiam ut persona privata, in haeresin formalem, etiam tantum occultam, incidat. Sed etiam dato, non concessio, quod in talem posset incidere, non posset tamen, talem haeresin Ecclesiae credendam proponere; unde quando doctrina aliqua aperte haeretica non est, eamque Pontifex definit, eo ipso removet ab ea omnem haeresis suspicionem, atque Catholicam facit. Quodsi autem Papa in apertam haeresin incidere, ita, ut Ecclesiae de hoc constaret, e. g. si aperte negaret virginitatem B. Virginis, eo ipso, ut doctores consentiant, suo officio excideret, & à Christo privaretur potestate Papali: quod tamen neque hucusque factum est, nec deinceps futurum est.

439. Ob. 5. Sinistra conclusio est de fide, tunc, qui eam non amplectuntur, sunt haeretici: sed hoc dicere, videtur nimium: ergo. Confir. Non potest juxta nos dari discrimen, inter haeticum, & schismaticum: atqui hoc debet dari: ergo. Respondet Arriaga tom. 5. de fide disp. 7. sec. 8. n. 56. conc. ma. si Pontifex sit ab omnibus acceptatus, ut nulla sit ratio dubitandi: & addit rationem; quia alias posset quis dubitare de omnibus antecessoribus.

Sed hoc argumentum, à sensu distributivo ad collectivum, est invalidum; alias, cum possem absque haeresi dubitare de quolibet Catholico (saltem excepto Papa) an sit verè talis, possem etiam dubitare de omnibus collectivè: adeoque possem absque haeresi dubitare, an verè detur Ecclesia (nam Papa solus non facit Ecclesiam) quod est falsum. Suarez de fide disp. 10. sec. 5. n. 9. ait, se non videre, quomodo is, qui acceptatum ab omnibus aliis Pontificem, nolit acceptare, vel ei obedire, possit excusari ab haeresi: prius tamen dixerat, fortasse talem non dicendum haeticum; eoquod nostra sententia nondum sit apertè de fide.

Notandum autem, quod adversarii, si qui sunt, hujus conclusionis, non negent, quod hæc persona sit verus Pontifex: nec inficiantur, quod sit certum, hanc personam esse verum Pontificem: neque ab hujus personae obedientia se subtrahant: sed tantum negent, hoc esse de fide, seu negent propositionem modalem, sive reflexam: De fide est, hanc personam esse verum Summum Pontificem: quæ propositio quoad modum, seu reflexionem, fortè quibusdam videbitur, nondum esse apertè definita de fide; unde, qui eam negaret, ipsis saltem in foro externo, non videbitur judi-

candus haereticus: quidquid sit de foro interno, in quo prius videri debet, an ipsi sufficienter fuerit applicata revelatio Divina: sicut nobis circa propositionem directam applicata est, per argumenta solidissima.

440. Ad confir. neg. ant. ut enim ait Suarez de fide disp. 10. sec. 5. n. 9. schismata ordinariè oriuntur, priusquam verus Pontifex absque controversia ab Ecclesia acceptatus sit: & hinc schismaticus est, qui non recipit Pontificem, cum primò deberet eum recipere: quod potest fieri sine haeresi formali; quia potest, quis ex aliqua culpa, quæ tamen non sit haereticæ, nescire communem acceptionem, vel aliquid simile, ita, ut non neget, eum, qui legitime electus, & acceptatus est, esse verum Pontificem: sed neget culpabiliter, & pertinaciter, hanc personam esse legitime electam, vel acceptatam: & consequenter ei non obediat, sed ab ea se separet.

Item schisma potest dari, quando quis etiam agnito Pontifici negat obedientiam, in qua re necdum datur culpa haeresis. Attamen bene observant doctores, quod schisma diu durare non soleat sine haeresi, qua quis etiam neget, eum, qui rite electus, & acceptatus est, esse verum Pontificem; cum erubescere soleant tales apertè fateri, quod nolint legitimo Christi Vicario obedire: sicut rebelles subditi facile impugnant legitimi principis jurisdictionem.

441. Ob. 6. Formosus Papa fuerat acceptatus ab universali Ecclesia, tanquam verus Pontifex, & tamen postea Stephanus VI. dictus VII. judicavit, eum non fuisse legitimum Pontificem, ac ab eo ordinatos iussit reordinari: ergo non fuit de fide, quod fuerit verus Pontifex ille, qui ab universali Ecclesia fuit acceptatus. Resp. Quidam videtur in dubium revocare, an Stephanus, cum hoc fecit, jam fuerit verus Pontifex; cum fuerit in cathedram S. Petri intrusus: quamvis postea ad evitanda majora mala fuerit ab Ecclesia acceptatus: sed hoc omisso.

Resp. 2. neg. conf. Est de fide, quod Formosus fuerit verus Pontifex, & Stephanus in eo facto juxta omnes rectè sentientes erravit: sed faciendo, & jubendo: non autem definiendo; non enim definivit ex cathedra, Formosum non fuisse verum Pontificem: sed tantum odio, & passione contra eum excacatus, tanquam homo privatus, judicavit, eum non fuisse verum Pontificem, & ideo etiam ejus cadaver exhumari, atque in Tyberim projici iussit.

442. Similiter nil definivit ex cathedra idem Stephanus, circa valorem ordinum à Formoso collatorum: sed ex simili odio, & passione, omnia ejus acta abolere voluit, etiam usque ad ordines ab eo collatos: circa quos eum passio facile excacare potuit, ut vel ratione formæ, vel ratione materiæ, vel intentionis, aut potestatis, aliquem defectum substantialem intervenisse judicaverit, & ordines, quos saltem dubios esse censuit, vel

etiam omnino invalidos, repeti iusserit; qua de re iterum redibit sermo in *tract. de sacramentis* à n. 223. Interim negari non potest, quòd in hoc casu (qui tamen est puri, & nudi, atque informis facti) primò Stephanus, & post eum Sergius III. (qui id iudicium approbavit) graviter erraverint.

Dices. Si est de fide, Formosum fuisse verum Pontificem, Stephanus erravit contra fidem, eum non agnoscendo. Resp. 1. Error Stephani circa personam Formosi, ejusque Papatum, fuit hominis privati, & non Pontificis, è cathedra docentis. Resp. 2. Fuit tantum error materialis, non tam circa fidem, quam circa aliquam veritatem, quæ nondum tanquam credenda erat proposita; quia tunc temporis hæc nostra conclusio nondum fuerat ita discussa, aut ita clarè proposita, adeoque Stephanum (idem est de Sergio) rebus Theologicis non valde additum, potuit latere; imò (ut suprà n. 439. ex Suarezio vidimus) fortè necdum assertio nostra est apertè ab Ecclesia definita: & hinc potuit revelatio hac de re, Stephano non fuisse satis applicata: quin etiam potuit ex passione cæca putare, Formosum non fuisse universaliter acceptatum. Quod autem Pontifex possit, ignorare aliquam revelationem, necdum apertè propositam, & sic sentire ei oppositum ut privata persona, non videtur ab ullo negari: & difficulter negaretur in Joanne XXII. qui aliquando privatim putavit, animas defunctorum ante diem iudicii non admitti in cælum, aut ad visionem DEI.

ARTICULUS XIX.

An Definitio Ecclesiæ sit Verbum DEI strictè dictum.

443. **P**RAENOTANDUM, 1. Scripturam Sacram, seu Verbum DEI scriptum, esse illud, quod scriptum est instinctu Spiritus Sancti, dictantis, non tantum sensum, sed etiam verba; nam in sacris literis, non tantum sensus, sed etiam verba singula (de quibus infallibiliter scimus, non esse per aliquem errorem corrupta, e. g. à descriptoribus, vel typographis) sunt infallibilia. Quæ verba tamen dupliciter dictari possunt. Primò *formaliter simul, & materialiter*, quando scilicet Spiritus S. prævenit scriptorem, & antequam hic verba excogitet, ipse jam illa suggerit: id quod tunc maxime fit, quando de altissimis mysteriis sermo est: imò Suarez de fide disp. 5. sec. 3. n. 5. ait, ut plurimum in sacris libris verba esse ita dictata.

Secundò dictari possunt verba à Spiritu S. *formaliter tantum*, quando scilicet Spiritus S. relinquit scriptori libertatem, ad utendum speciebus suis, & eligenda materialiter verba: sed ei assistit, ne quid falsi, aut indecentis misceat: atque etiam post

eam materialem electionem, ea verba assumit tanquam sua, atque dictat, ac suo nomine vult scribi: sicut scilicet Christus reliquit Ecclesiæ materialem electionem aliquarum materialium in certis sacramentis, e. g. in sacramento ordinis, quas dein ipse instituit; nec enim Ecclesia instituit materiam, aut formam sacramentorum.

Hoc autem videtur fieri tunc, quando scribuntur ea, quæ erant naturaliter canonicis scriptoribus notissima, ut illud 2. ad Timoth. 4. v. 11. *Lucas est mecum solus, & ad Rom. 16. v. 21. Salutat vos Timotheus adjutor meus &c.* Hinc autem potest contingere, ut scriptor canonicus possit veniam petere, non quidem ob admissum errorem, quem DEUS impedivit: sed vel ob non electa materialiter optima verba, vel ob additam, aut omisam aliquam circumstantiam, quæ non vitiet veritatem historiae &c. Sic 2. Mach. 15. v. 39. ait scriptor canonicus: *Et si quidem bene, & ut historia competat, hoc & ipse velim: sin autem minus digne, concedendum est mihi.* Sic etiam S. Paulus 2. Corinth. 11. v. 6. de se ait: *Etsi imperitus sermone, sed non scientiâ.*

444. PRÆNOTANDUM 2. triplici modo scribi posse e. g. epistolam principis. 1. si ipse manu propria scribat. 2. si dictet verba etiam materialiter. 3. si jubeat scribere nomine suo, & ipse suam auctoritatem scripto impertiat. Sic e. g. scribitur edictum nomine imperatoris, à cancellariis, vel secretariis, qui ipsi verba eligunt, & scriptum componunt, quod imperator tanquam suum assumit, ac subditis proponit. Potest tamen 4. princeps jubere, ut secretarius scribat, non suo, id est, principis nomine, sed suo, id est, secretarii, ita tamen, ut principis voluntatem significet: at tunc talis epistola non est scriptum, aut verbum principis strictè dictum: sed est scriptum secretarii: quamvis etiam habeat aliquam auctoritatem mediatè à principe.

Quod si etiam princeps legeret eam epistolam, antequam mitteretur, & sic impediret, ne aliquid falsi misceretur: ista tamen necdum esset ejus proprium verbum, aut scriptum: sed tantum ejus assistentia secretario exhibita impediret falsitatem. Id quod etiam ex eo colligitur, quòd, quando primis tribus modis scribitur, semper ponatur: *Nos DEI gratiâ volumus, jubemus te &c.* at, si quarto modo scribitur, ita ponitur: *Princeps vult, ut sua dominatio, hoc, vel illud faciat.*

445. Ubi tamen advertendum, quòd, etsi in Sacra Scriptura aliquando videatur loqui suo nomine scriptor canonicus, e. g. Apostolus Paulus, tamen ea verba sint verba DEI, non tantum historice referentis, ea esse dicta (ut sæpe fit etiam in Scriptura, quando scilicet dicta falsa, vel alia DEO non conveniunt) sed etiam dicentis: sicut scilicet in comœdiis Terentii, vel Plauti, quidquid actores dicunt, verba sunt Terentii, vel Plauti. Non tamen ea verba semper sunt DEI, suo nomine aliquid præcipientis, vel ordinantis; ut patet ex illis verbis S. Pau.

Pauli. 1. Cor. 7. v. 12. *Ceteris ego dico, non Dominus*: quæ, licet sint verba DEI, tamen non sunt DEI immediatè præcipientis: item præceptum, abstinendi à sanguine *Act. 15. v. 29.* licet habeatur in Sacra Scriptura, non est Divinum, sed Apostolicum; unde etiam postea cessavit.

446. Prænotandum 3. sensum Sacrae Scripturae assignari à doctoribus quadruplicem, juxta illos versiculos: *Litera scripta docet: quid credas, Allegoria: Moralis, quid agas: quid speres, Anagogia.* Itaque, ut satis communiter docent, *Literalis sensus* est idem, ac historicus, seu etiam ille, quem verba immediatè, in sensu obvio, & grammaticali, præferunt. Et juxta hanc explanationem sensus literalis, licet sapissimè, non tamen semper est de fide, e.g. Christus non est literaliter, seu in sensu grammaticali, credendus esse vitis, petra, pastor ovium &c. sed tantum allegoricè, scilicet intelligendo per oves homines &c. *Allegoricus sensus* ostendit per allegoriam, seu tropicè, quid credendum, e.g. Christum ex eo, quod dicitur vitis, & nos palmites, credendum esse auctorem gratiæ, sine qua nihil boni, præsertim supernaturaliter meritorii, possumus facere. *Moralis sensus* spectat ad mores, & docet, quid debeamus agere, vel omittere. *Anagogicus sensus* per tropum ostendit, quid in futurum debeamus sperare: sic per terram lacte, & melle manantem, seu terram promissionis, indicatur speranda beatitudo cœlestis. Addendum hic, sæpe in eodem textu plures, vel etiam omnes hos sensus, convenire.

Paulò aliter, cum pluribus aliis à se citatis, discurret P. Didacus de Quadros *Palæstra Biblica tom. 2. p. 2. apparatus c. 2. n. 9.* Ad hujus auctoris mentem *Literalis sensus* est ille, qui per voces, sive propriè, sive tropicè acceptas, in contextu significatur primò, proximè, ac immediatè. Et hinc, si narratur in Scripturis aliqua historia, sensus literalis est sensus historicus: alius etiam potest esse tropicus, ut quando Christus de se, & Apostolis dicit: *Ego sum vitis, vos palmites.* Joan. 15. v. 5. ubi Christus, non nisi in sensu tropico, voluit significare, se esse vitem &c. *Allegoricus sensus* est ille, qui per allegoriam, seu tropum, ostendit, quid sit credendum: & talis sensus est in illis verbis *Matth. 21. v. 42.* à Christo Domino ex *psalmo 117. v. 22.* usurpatis: *Lapidem, quem reprobaverunt edificantes, hic factus est in caput anguli:* quibus allegoricè nobis proponitur credendum, quod Christus à Phariseis, tanquam synagogæ architectis, seu primoribus, fuerit rejectus: à DEO autem adhibitus, tanquam lapis fundamentalis, & quidem angularis, ut duos parietes, hoc est, gentiles, & Judæos, velut angulo jungeret, in una Ecclesiæ domo.

Moralis sensus est ille, qui mores spectat, & indicat, quid agere, vel omittere debeamus: e.g. dum dicitur *Matth. 22. v. 37.* *Diliges Dominum DEUM tuum ex toto corde tuo &c.* quibus docemur, eliciendum esse

amorem DEI super omnia. *Anagogicus sensus* est ille, qui per tropum ostendit, quid in futurum speremus. Sic, dum *Exodi 33. v. 2. & 3.* dicitur: *Mittam præcursores tuos Angelum, ut... intres in terram, fluentem lacte, & melle:* proponitur nobis speranda beatitudo cœlestis. Et hi tres sensus, nempe allegoricus, moralis, & anagogicus, satis communiter vocantur etiam *sensus spiritualis*, qui videtur opponi sensui literali. At verò Quadros *loc. cit.* asserit, quod omnes hi tres sensus possint esse etiam literales, si nempe in contextu significantur primò, proximè, & immediatè.

Et certè in primo textu supra adducto: *Ego sum vitis, vos palmites:* sensus primò intentus, adeoque juxta hunc auctorem literalis, est allegoricus; nam sub allegoria vitis, & palmitum, docemur credere, omnem influxum gratiæ, sine qua nihil boni operis supernaturalis possumus facere, esse à Christo. In illo autem textu: *Diliges Dominum DEUM tuum &c.* itemque in aliis præceptis in Scriptura contentis, primò, & immediatè docemur, quid agere debeamus, adeoque sensus literalis est moralis. Pariter, quando Christus Dominus dixit *Matth. 26. v. 29.* *Cum illud vinum bibam vobiscum novum in regno Patris mei:* primò, & immediatè voluit significare, Apostolos supernaturali dulcedine in cœlo implendos; unde sensus literalis est anagogicus, significans, sperandam ipsis esse beatitudinem cœlestem. Quin etiam notant auctores, in illud verbum plures sæpe sensus convenire, ut in hoc ipso nunc adducto, literalis, allegoricus, & anagogicus.

Præter hos quatuor sensus adduci potest etiam quintus, scilicet *Accommodativus*, seu ille, qui nec ab auctore Scripturae principali, sive Spiritu S. nec ab auctore instrumentali, seu scriptore canonico, est intentus, in certis verbis, quæ hic, & nunc, alicui rei accommodantur. Sic Ecclesia cuique Confessori Pontifici accommodat illud de Noëmo dictum *Ecclesiastici 44. v. 17.* *In tempore iracundiæ factus est reconciliatio.* item illud de Abrahamo dictum *ibidem v. 20.* *Non est inventus similis illi... qui conservavit legem excelli.* Hoc sensu uti solent concionatores: & quidem ad laudandos Sanctos opportunè sæpe, & ingeniosè: at verò ad probanda scholasticè dogmata, sensus hic non est satis efficax. Addendum ex Ulloa *decad. 1. princip. S. Scripturae regul. 3.* quod idem textus sacer possit habere plures etiam sensus literales. Sic illud *Osæ 11. v. 3.* *Ex Egypto vocavi filium meum:* significat literaliter liberationem Hebræorum ex servitute Egyptiaca, & simul Christi Domini ingressum in Egyptum, vel reditum ex illa, ut habetur *Matth. 2. v. 15.* vide apud Ulloam *loc. cit.* plura exempla hujus rei.

447. Quaritur jam, an definitio Ecclesiæ sit verbum DEI strictè dictum, ita, ut etiam sit partiale motivum formale intra lineam fidei, & non tantum infallibilis applicatio verbi DEI extra eam lineam. Cō-

nink,

nink, & Gormaz ajunt, communem esse sententiam doctorum, Ecclesiam non loqui verbum DEI. Sed hoc non videtur verum, nisi intelligatur communis contra communem, ut sepe fit; nam etiam, qui asserunt Ecclesiam loqui verbum DEI, sunt satis multi; licet enim auctores communiter, vel communius dicant, Ecclesiam non facere novas revelationes, non ideo tamen negant, eam loqui verbum DEI: sicut Christus, quando locutus est ea, quæ jam in antiquo testamento dicta erant, utique tamen verbum DEI locutus est.

Ex auctoribus, quos videre potui, affirmant clarè, Ecclesiam loqui verbum DEI Arriaga tom. 5. de fide disp. 2. sec. 5. n. 55. Haunoldus. l. 3. tract. 1. c. 1. §. 5. maxime n. 115. & 124. ac seq. Layman. l. 2. tract. 1. c. 2. n. 4. Thyrius in manu duct. Machomet. p. 1. l. 2. c. 6. §. 4. Ralsler. de ult. resolut. fidei n. 4. Dubii videntur Esparza l. 6. q. 15. a. 9. (nam ait, quod, dum adjungitur assistentia Spiritus S. adjungatur auctoritas Divina) Valentia tom. 3. disp. 1. q. 1. punct. 1. assert. 3. nam prius Ecclesie propositionem vocat conditionem: dein autem ait, asseverationem Ecclesie esse partem, vel conditionem testificationis Divine.

448. Negant autem Ecclesiam loqui verbum DEI Bellarminus tom. 2. contr. 1. de Conciliorum auctoritate c. 12. Canus de locis Theol. l. 5. c. 5. & l. 12. c. 3. Tannerus tom. 3. disp. 1. de fide. q. 1. dubio 7. n. 215. & 216. & 217. Oviedo tract. de fide contro. 4. punct. 9. n. 120. Rhodes de fide disp. 2. q. 1. sec. 2. §. 2. ubi ait, esse communiorum. Gormaz de virt. Theol. n. 445. & 448. Coninck disp. 9. de fide dubio. 5. n. 60. & 61. & plures alii: item Thomistæ communiter, ut testatur Suarez, qui meritò etiam pro hac sententia citatur; nam, quamvis disp. 3. de fide sec. 10. n. 8. dicat, Ecclesiam esse organum, per quod Spiritus S. loquitur, tamen non intelligit strictam, & immediatam Divinam locutionem.

Ibidem enim dicit Eximius, definitionem Ecclesie non spectare ad objectum formale fidei, sed ad peculiarem ejus applicationem, & hoc colligi ex S. Thoma 2. 2. q. 1. a. 1. ubi Angelicus in corp. dicit: *Non enim fides, de qua loquimur, assentit ali- cui, nisi quia est à DEO revelatum*: & prius præmitit, quod objectum formale fidei nihil est aliud, quam veritas prima: adeoque juxta Suarezium, S. Thomas enim vult esse idem, quod aliquid ab Ecclesia definitum sit, & quod sit à DEO revelatum: consequenter censet, illam definitionem non esse locutionem DEI. Addit dein Eximius n. 9. hanc sententiam communiter tenere Thomistas, citatque multos alios. Insuper n. 10. ait, fideles rudes saltem implicite resolvere suam fidem ultra dictum Ecclesie in DEUM. Idem disp. 5. sec. 3. n. 4. negat, canones Ecclesie esse Sacram Scripturam. item disput. 3. sec. 11. n. 4. negat, Ecclesiam facere novas revelationes.

449. Dico cum his postremis. Defini-

tiones Ecclesie probabiliter non sunt, propriè, & strictè loquendo, verbum DEI, sed infallibilis ejusdem applicatio. Prob. conclusio potissimum negativè. Non est ratio asserendi, quod Ecclesie definitio sit verbum DEI strictè dictum: ergo gratis id dicitur. ant. prob. solutione objectionum. Confir. Auctores communissimè dicunt, Ecclesiam non proferre novas revelationes, sed tantum antiquas: ergo, cum non habeatur ratio, dicendi potius, quod eas denuo nomine DEI loquatur, quam, quod eas tantum explicet, & implicite contenta apertius proponat, melius dicitur hoc secundum. Confir. 2. Tridentinum sess. 4. in decreto de edit. sacr. librorum tantum ait: *Sancta mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu, & interpretatione Scripturarum Sanctarum*: & non ait: *cujus est loqui verbum DEI strictè tale*: ergo non debemus sine adducta probatione ei plus tribuere. Confir. 3. Suarez n. præced. citatus, & communiter alii dicunt, canones, vel definitiones Ecclesie, non esse Sacram Scripturam: atqui essent Sacra Scriptura, si essent verbum DEI strictè dictum, vel scriptum: ergo.

ARTICULUS XX.

Solvuntur Objectiones.

450. **O**B. 1. Definitio Ecclesie est infallibilis, & quidem ob assistentiam Spiritus S. ergo

nihil deest ad hoc, ut dicatur esse verbum DEI. prob. conf. non est alia ratio, quare dicta, & scripta, e. g. Apostolorum, censeantur esse verbum DEI scriptum: ergo. Resp. neg. conf. ad prob. neg. ant. Ratio alia est; quia ex ipsa doctrina Ecclesie, & infallibili ejus applicatione, habemus, quod illa verba Apostolorum, & aliorum scriptorum sacrorum, DEUS accipi voluerit, tanquam sua, & sua auctoritate dicta. At nullibi invenitur, quod Ecclesia applicaverit nobis, etiam suas definitiones, tanquam verbum DEI. Ubi addo, mihi non videri credibile, quod omnia, quæcunque in privata conversatione dixerunt Apostoli, etiam spiritualia, sint verbum DEI strictè loquendo: sed tantum illa, quæ Ecclesia nobis applicavit, & definivit esse verbum DEI. Sanè Canus de locis Theol. l. 2. c. 18. exponens illud Matth. 10. v. 19. *Nolite cogitare, quomodo, aut quid loquamini; dabitur enim vobis in illa hora &c.* ait de sacris auctoribus: *Hoc verò Spiritus Sancti donum toto vite decursu non habebant: sed tantisper, dum lingua eorum calamus erat scribe velociter scribentis.*

451. Quod autem infallibilis assistentia Spiritus S. non faciat, ut dictum sit verbum DEI, probatur, primò ex paritate cum epistola, iubente rege scripta, non nomine regis, sed secretarii, de qua vide n. 444. Secundo ex eo, quod etiam Beati in cælo, & Angeli, non possint errare in loquendo, ex speciali assistentia DEI: non tamen semper lo-

quantur, strictè, & propriè verbum DEI, ita, ut propriè dicatur loqui DEUS. Tertiò ex eo, quòd Ecclesia habeat etiam infallibilem assistentiam Spiritus S. in loquendo præceptivè, seu præcipiendo: & tamen præcepta canonica non sint verbum DEI, strictè loquendo; alias essent præcepta strictè loquendo Divina, in quibus Pontifex non potest dispensare; cum tamen hoc juxta omnes possit in legibus canonicis: sicut nec posset contra illa dari ulla præscriptio, quam tamen omnes admittunt adversus leges canonicas. Quartò ex eo, quòd etiam ex infallibili assistentia Spiritus S. instituat Ecclesia sacramentalia; non tamen loquatur ibi verbum DEI; alias propriè Christus etiam institueret sacramentalia, sicut sacramenta, quòd dici non potest.

Nec dicas, etiam leges Apostolicas non esse omnes Divinas (nam canones Apostolorum propriè non sunt leges Divinae) consequenter nec eorum scripta fore sacra. Resp. ex hoc ipso probari, quòd ad discernendas inter se leges, ab Apostolis acceptas, (an scilicet latae sint immediatè à DEO, & per Apostolos tantum promulgatae: an verò ab Apostolis sua auctoritate statuta, quamvis assistente Spiritu S.) opus sit, ut vel Scriptura clarè id explicet, aut Ecclesia applicet: sic Tridentinum expressè ait, legem de sacramento extremæ unctionis à S. Jacobo tantum promulgatam. At canones Apostolicos Ecclesia non applicat ut præcepta DEI.

452. Ob 2. Variis locis Sacra Scripturae dicitur, vocem Ecclesiae esse vocem DEI: ergo. prob. ant. *Act. 15. v. 28.* dicitur de Ecclesia in Concilio collecta: *Visum est enim Spiritui Sancto, & nobis.* *Luc. 10. v. 16.* *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit.* *Matth. 10. v. 20.* *Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis &c.* ergo. Resp. neg. ant. ad prob. Resp. exponendo textus. Quod spectat ad primum, in primis, etsi diceretur, per illud Concilium Apostolorum locutum esse propriè Spiritum S. non sequeretur, idem dicendum de aliis; nam illius acta fuerunt inserta Sacra Scripturae, & omnia, quae ibi recensita, vel scripta habentur, fuerunt infallibilia, etiam quoad pura facta &c. quòd non competit aliis Conciliis.

Secundò potest dici, licet in actis Apostolorum ea verissimè à Divino Spiritu referantur, & historica ea narratio sit verbum Spiritus S. non tamen ipsas illius Concilii definitiones fuisse strictè verbum DEI, sicut nec sunt canones Apostolici: & certè ibi statuta sunt lex, de servanda abstinentia à sanguine, & suffocato, quae jam dudum abrogata est, adeoque non fuit lex strictè Divina; unde etiam Bellarminus *tom. 2. contr. v. 1. de Conciliis l. 2. c. 12.* illud: *Visum est enim Spiritui Sancto:* explicat sic: *Spiritus nostram industriam, & diligentiam adjuvante.*

Alter textus intelligendus est de quovis superiore, legitima auctoritate à Christo mediata saltem accepta instructo, & præcipiente: non autem quivis superior loquitur

strictè verbum DEI; unde tantum aliquo modo mediata, & interpretativè, auditur, vel spernitur DEUS.

453. Tertius textus à Maldonato explicatur hoc modo: *Non tam vos, quam Spiritus Patris vestri; quia non vestro, sed illius sensu, consilioque respondebitis.* Cornelius à lapide exponit: *Non ex vobis, vestraque prudentia, & animo, sed ex Spiritu S. qui vobis suggeret sapientiam, & animos, ut praesidiis sapienter, & animosè respondeatis.* Igitur hoc textu tantum significatur, quòd Spiritus S. adjuturus sit martyres, ut, etsi solliciti non fuerint, quid tyrannis respondeant, ipsis tamen abunde incidat, quid respondeant. Sic videtur hic ipse textus *Matthaei* explicari *Luc. 21. v. 15.* quando dicitur: *Dabo vobis os, & sapientiam:* ergo ipsi martyres ore accepto loquuntur. Et quis dicat, omnia, quae martyres in tormentis dixere, fuisse strictè verbum DEI, ut DEUS strictè ea dixisse dicendus sit? e. g. quando S. Laurentius dixit: *Assatum est jam: versa, & manduca.*

Adde 1. quòd DEO attribuantur etiam ea, quorum ipse principalis est causa, juxta illud S. Pauli. *1. Cor. 15. v. 10.* *Non ego autem, sed gratia DEI mecum.* Et sic labores etiam ejusdem Apostoli, de quibus ibidem meminit, tribuuntur DEO, quin tamen illi labores possint dici labores DEI, non tantum in communi sensu, quatenus tantum dicuntur, etiam esse DEI; quia ipse in eos influit: sed in sensu strictiori, & ad eum modum, quo Sacra Scriptura dicitur verbum DEI. Imò qualibet oratio pia, ex gratia supernaturali facta, specialiter est attribuenda DEO, quin tamen verba ita orantis sint verbum DEI strictè dictum, etiam quando non utitur orationum formulis, in S. Scriptura contentis, sed à se ipso primum excogitatis. Adde 2. quòd DEUS dicatur in Scripturis etiam facere id, ad quòd agendum tantum excitat, vel inducit: sic dicitur *ad Rom. 8. v. 26* de Spiritu S. *Postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus;* cum tantum excitet nos ad eos gemitus, eosque moraliter causet.

454. Ob 3. Tridentinum *sessione 18. decreto de librorum delectu &c.* ait de sua adhortatione: *Hanc ergo, non humanam, sed Spiritus S. vocem audientes &c.* ergo vox Concilii est vox Spiritus S. Resp. diff. conf. vox Concilii est vox Spiritus S. latius sumpta. conc. conf. strictè sumpta. neg. conf. Concilium ibi tantum loquitur de sua invitatione, ad unionem, pacem, atque concordiam: & hanc invitationem suam ait esse, non tantum humanam, sed Spiritus S. vocem; sicut scilicet solemus dicere, quòd vox concionatoris, ad poenitentiam exhortantis, vel vox superioris præcipientis, sit vox DEI, non strictè, sed aliquo modo moraliter; quia utique DEUS, sicut ad poenitentiam, ita ad unitatem, & concordiam hortatur. Insuper, sicut superius diximus, quòd non tam martyres loquantur, quam DEUS, nec tam homo justus bene operetur, quam

quàm gratia DEI: sic potest etiam dici, per vocem Concilii, non tam loqui Concilium, quàm DEUM, adeoque hujus vocem non esse purè humanam, præsertim etiam ratione assistentiæ Spiritus S. Tandem nec adversarii dicunt, dicta Concilii omnia esse verbum DEI, sed tantum definitiones: atqui hæc invitatio Concilii non est definitio: ergo non est verbum DEI.

455. Ob. 4. Multa defacto nos docuit Ecclesia, & quidem de fide credenda, quæ antiqui non crediderunt: ergo Ecclesia debet de novo aliquid revelare, adeoque loqui verbum DEI. Resp. neg. ant. hoc enim negat Cardinalis de Lugo *de fide disp. 1. sec. 13. n. 174.* item Suarez *de fide disp. 3. sec. 11. n. 4.* & hoc teste etiam alii auctores communi consensu. Idem Eximius *citata sec. 11. n. 6.* ait, jam omnia prius esse confusè, & implicitè revelata, quæ dein Ecclesia explicet, & explicitè, ac clarè proponat; DEUS enim, (ut jam suprà dictum *n. 422.*) cum nihil confusè cognoscat, semper, dum revelat propositionem universalem, jam revelat implicitè etiam particulares in universali contentas: quamnam autem contineantur, explicat Ecclesia.

Sic quando Christus dixit *Matth. 10. v. 22. Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*: jam clarè cognovit, quinam in particulari sint contenti sub illa propositione universali: hos autem dein nobis applicat Ecclesia, vel explicat, dum Sanctos canonizat. Et ita etiam docet Tannerus *tom. 3. disp. 1. q. 1. dubio 7. n. 214. & 216.* idemque ibidem dicit de libris canonicis; DEUS enim revelavit universaliter, verbo saltem Divino tradito, omnes libros canonicos continere doctrinam de fide: Ecclesia autem applicat, quinam libri in ea propositione universali contineantur: quamvis de his libris possit fortè etiam responderi, quòd de singulis libris extiterit jam olim peculiaris revelatio, per traditionem accepta, & nobis per Tridentinum denuo applicata.

456. Ob. 5. Fideles ultimò resolvunt suam fidem in auctoritatem Ecclesiæ, saltem rustici, & rudes communiter, qui non cogitant de revelatione à DEO facta: ergo, vel debet Ecclesia loqui verbum DEI: vel fideles illi vix unquam eliciunt actum fidei Theologicæ: hoc secundum est durissimum: ergo prius est verum. Resp. neg. ant. Isti rudes non possunt suam fidem resolvere in auctoritatem Ecclesiæ tantum humanam; hæc enim non est sufficienter infallibilis: resolvere autem in auctoritatem, ut affectam assistentiâ Spiritus S. (prout fatetur ipse Arriaga, licet adversarius *disp. 3. de fide sec. 1. n. 7.*) non est facilius, quàm resolvere suam fidem in ipsam auctoritatem Divinam; nam, ut idem ait, Ecclesia ut habens talem assistentiâ, & cognita ut eam habens, non potest facilius audiri, quàm DEUS.

Quare, si adversarii non videtur nimis difficile, quòd rudes debeant resolvere fidem suam in auctoritatem Ecclesiæ, ut affectam assistentiâ Spiritus S. nec ipsis est in-

credibile, quòd in hanc resolvant fidem; non debet etiam ipsis videri nimis difficile, quòd rudes debeant fidem resolvere in auctoritatem DEI: neque incredibile, quòd eam in hanc resolvant: saltem, ut ait Suarez *disp. 3. de fide sec. 10.* implicitè: quatenus nempe concipiunt doctrinam Ecclesiæ, ut ipsi revelatam, ac traditam à DEO, licet hanc suam resolutionem scholasticis terminis explicare nequeant. Unde etiam catechista, si rectè docere velint, debent ita docere: si aliter se gerant, malè faciunt.

457. Ob. 6. S. Augustinus citatus *num. 147.* ait: *Ego verò Evangelio non credere, nisi me Catholica Ecclesia commoveret auctoritas*: ergo hæc est motivum credendi. Confr. 1. Fideles credunt Ecclesiæ, & per hoc distinguuntur ab hæreticis: ergo. Confr. 2. Auctoritas Ecclesiæ potest movere ad aliquem actum fidei: non tantum humanæ; hæc enim non est infallibilis: ergo Divinæ; nec enim datur medium. Confr. 3. Ecclesia ut infallibilis involvit etiam auctoritatem Spiritus S. ergo actus illi innixus nititur etiam auctoritate Divina. Resp. neg. conf. Auctoritas Ecclesiæ non est motivum credendi Divina fide: sed est motivum volendi credere; unde S. Augustinus quasi dicit: *Ego nollem credere, nisi me Catholica Ecclesia commoveret auctoritas*. Scilicet Ecclesiæ auctoritas reddit credibile Evangelium, & immediatè movet ad volendum credere, seu ad piam affectionem; non verò movet immediatè ad actum fidei. vide Rhodes *citatum n. 448.* ubi bene notat, S. Augustinum dicere, se non crediturum Evangelio: ergo huic immediatè credidit, scilicet Evangelio propter se ipsum, sed ut applicatum ab Ecclesia.

Ad primam confr. dist. ant. Fideles credunt Ecclesiæ fide Divina. neg. ant. fide alia inferiori. conc. ant. & neg. conf. Distinguntur autem fideles ab hæreticis 1. quia isti non credunt Ecclesiam, nec ejus infallibilitatem &c. tanquam objectum materiale, 2. quia hæretici non credunt Ecclesiæ, etiam fide inferiori, tanquam infallibiliter applicanti verbum DEI. Ad 2. confr. neg. conf. cum sua ratione. Ecclesiæ auctoritas est media inter auctoritatem Divinam, & humanam, & consequenter actus ei innixus, etiam est medius, inter actum fidei Divinæ, & humanæ. Ad 3. confr. dist. ant. Ecclesia ut infallibilis involvit auctoritatem Spiritus S. ut loquentis verbum DEI. neg. ant. ut infallibilizantis tantum, verbum ex se humanum, vel medium inter humanum, & Divinum. conc. ant. & neg. conf. Ad fidem non requiritur auctoritas DEI quomodocunque, sed loquens: si quis autem non assentiretur propter auctoritatem Ecclesiæ, sed propter auctoritatem Spiritus S. assistentis, & loquentis, esset alius casus.

458. Collige, quòd multò minus facilia communis, vel alius quiscunque annuncians verbum DEI, e. g. parochus, loquatur propriè verbum DEI; si enim Ecclesia non loquitur verbum DEI, multò minus isti, qui

qui carent infallibili assistentiâ Spiritûs S. & etiam tunc, quando proponunt verbum DEI, sincerè, & tanquam missi ab Ecclesia, nihil aliud faciunt, quam quòd proponant, & applicent revelationem olim factam. Pariter, neque miracula, aut alia signa credibilitatis (exceptis iis, quæ aliunde specialiter probantur esse verbum DEI, ut prophetiæ) sunt strictè loquendo verbum DEI: sed sigillum contestativum, & applicans verbum DEI: sicut nempe sigillum appressum mandato regis, non est verbum regis: sed testificatio, & applicatio illius, seu indicium, quòd scriptura illa sit verbum regis. Quare, licet in aliquo sensu morali, & latiori, miracula possint, & soleant dici verbum DEI: non tamen sunt verbum DEI in sensu strictè dicto.

QUÆSTIO IV.

De Actibus præviis ad Fidem.

ARTICULUS I.

An ad Actum Fidei de veritate Religionis Catholicæ, vel alicujus Mysterii, præcedere possit, vel etiam debeat Evidentia in attestante.

459. **D**ico 1. Evidentia in attestante non est impossibilis cum actu fidei, adeoque potest hunc præcedere. ita Suarez, Vasquez, Valentia, & plures alii, quos citat, & sequitur Gormaz de virt. Theol. n. 518. & 519. Est autem evidentia in attestante iudicium evidens de eo, quòd DEUS hunc, vel illum articulum locutus, aut testatus sit. Prob. conclusio 1. auctoritate S. Thomæ 2. 2. q. 5. a. 2. in corp. ubi docet, per talem evidentiam visū, e.g. miraculi, qua, ut ait, convinceretur intellectus videntis, ut cognosceret manifestè, hoc dici à DEO, non tolli rationem fidei. Prob. 2. ratione. Evidentia illa non esset motivum fidei, sed tantum applicatio nobilior motivi: atqui nobilior applicatio non impedit effectum, nisi specialis ratio pugnet, qualis hæc non datur: ergo.

Confir. Valde probabile est, B. Virginem evidenter cognovisse, conservatam sibi fuisse virginitatem cum maternitate, ad contestandam revelationem factam de Divinitate Filii sui: item Lazarum habuisse evidentiam de resurrectione sua à mortuis, in signum contestativum revelationis de Divinitate Christi: iterum Apostolos, præsertim post Christi Domini resurrectionem, & apparitiones, habuisse evidentiam de ejus resurrectione, facta in signum simile revelationis de ejusdem Divinitate: ergo habuerunt evidentiam, excludentem omne dubium de eo, quòd verè DEUS locutus sit, ac revelaverit, Christum esse DEUM: & tamen hoc ipsum crediderunt: ergo. Dicere autem, quòd nec B. Virgo, nec Apostoli, aut Lazarus, apprehenderint connexionem istorum

signorum cum revelatione, vel revelationis cum Divinitate Christi, est dicere aliquid prorsus incredibile, ut patebit ex n. seq. notando 3.

460. Jam, antequam ad secundam conclusionem accedamus, ut evitentur intermediæ quæstiones multæ, etiam de voce, noto sequentia. Primò. Sicut cæcus potest evidenter cognoscere vocem Petri, quem nunquam vidit, ita etiam nos in via possumus evidenter cognoscere vocem DEI, quem nunquam vidimus: imò, sicut potest ab alio ita describi vox Petri, habens peculiarissimum sonum, ut discernatur evidenter ab eo, qui eum nunquam vidit: sic pariter nos ex peculiarissimis signis possumus discernere vocem DEI. Secundò. Per evidentiam hæc non intelligitur tantum, demonstratio strictè à priori, vel strictè à posteriori, sed etiam demonstratio à concomitanti connexionem, qualis sæpe datur etiam in mathematicis, ut agnovit Aristoteles, dum ex distantia syderum intulit scintillationem eorum, vel vicissim.

Tertiò. Ex evidentia de Divina revelatione, inferitur evidentia de ipsa re, saltem apud prudentes, ad minimum quoad an est, licet non quoad quomodo est; hoc est, inferitur evidenter, quod res ipsa existat, quamvis non inferatur, quo modo existat, seu non inferatur ipse modus existendi (nisi hic ipse modus sit etiam revelatus) nam evidens est hic discursus: *Quidquid DEUS revelat, est evidenter verum: sed evidenter revelat, e.g. Incarnationem: ergo est evidenter vera.* Sic etiam mathematices ignaro est evidens veritas, deducta evidenter ex propositionibus Euclidis, si ipsi est evidenter certum, e.g. ex testimonio omnium mathematicorum, quòd illæ propositiones sint evidenter veræ; licet enim non capiat ipsam demonstrationem, ut ajunt, quoad quomodo est, capit tamen eam sufficienter, quoad an est: sic etiam multos effectus evidenter scimus, licet, à qua causa proveniant, nesciamus.

Quartò. Falsum est, quòd idem medium, seu idem medius terminus, non possit probare conclusiones faciles, & difficiles; nam potest idem esse connexum utrisque, ut revera est testimonium DEI. Quintò. S. Thomas, quando 2. 2. q. 5. a. 2. in corp. dicit, aliquid prædictum per prophetiam, vel prædictionem DEI evidenter, tamen non fore evidens, loquitur de evidentia rei immediatè in se; nam ait: *Licet illud futurum, quod prædicitur, in se evidens non esset;* si enim negaretur prorsus omnis evidentia, non videretur esse verum hoc assertum, ut colligitur ex discursu modo facto. His notatis

461. Dico 2. Iudicium evidens de ipsa veritate religionis Catholicæ, vel de existentia revelationis Divinæ, non est necessarium ad actum fidei, adeoque non debet hunc præcedere: sed sufficit iudicium evidens de credibilitate, & credentitate. ita omnes Theologi, qui negant, esse immediatè evidens, DEUM revelasse mysteria nostræ fidei, qui sunt plurimi cum D. Thoma, & Eximio (qui disp. 3. de fide sec. 8. n. 5.

omnino ait, sententiam nostram esse de fide certam) ac aliis, citatis à Gormaz de *virt. Theolog. n. 707. & 708.* Probatum conclusio 1. Fideles, non tantum rudes, aut minus docti, sed omnes, qui credunt propter revelationem, mediatè ad se perlaram, (qui sunt omnes fideles nunc existentes, & ferme omnes etiam priores) non habuerunt, aut habent, evidentiam ipsius revelationis, sed solum credibilitatis, & credentitatis de ea: & tamen verè crediderunt, & adhuc verè credunt: ergo evidentia, seu iudicium evidens de veritate religionis, non est necessarium ad fidem. ant. quoad 1. p. probabitur *conclusione 3.* quoad 2. p. autem est innegabile; quia etiam isti fideles, fuerunt, vel sunt verè tales, atque elicerunt, vel eliciunt, actus supernaturalis fidei, necessarios ad salutem; alias nullus ex iis venisset, vel veniret in cœlum: quod dici minimè potest: ergo.

462. Prob. concl. 2. Evidentia vera, seu metaphysica, necessitat intellectum ad assensum, & excludit omne dubium, etiam indeliberatum: sed exclusio dubii, etiam indeliberati, non requiritur ad applicationem testimonii Divini: ergo. ma. nisi fiat questio de nomine, debet admitti. min. constat ab experientia; nam fideles sæpe patiuntur inviti dubia indeliberata circa fidem. Confir. 1. Actus fidei est liber: atqui non esset liber, si necessariò præexigeretur evidentia de testimonio Divino; nam tunc non posset voluntas esse parata ad credendum, etiam si non adesset evidentia: ratione cuius præparationis tamen est liber actus fidei cum evidentia in attestante: ergo. Confir. 2. Philosophi antiqui absque dubio agnoverunt, DEUM non posse falsum dicere: adeoque utique credidissent, si ipsis evidens fuisset, quod DEUS mysteria nostræ fidei locutus fuisset: quia tamen noluerunt credere, non habitâ prius evidentiam, nec contenti fuere evidenti credibilitate, & credentitate, fuerunt culpabiles: ergo non requiritur ad fidem ea evidentia; alias fuissent isti philosophi legitime excusati.

463. Dico 3. Fideles ordinariè non habent evidentiam de veritate religionis Catholicæ: sed tantum habent evidentiam de credibilitate, & credentitate ejusdem. ita Theologi pro superiore conclusione citati. Loquimur autem de evidentia, non tantum qualicumque latè sumpta, seu aliquo modo morali, compossibili cum aliqua imprudenti saltem formidine (qualem admittit Suarez *suprà loc. cit. n. 461.*) sed de strictè tali, excludente omne dubium. Prob. 1. Experientia constat, eam evidentiam non dari, ut patet cuique rusticos examinanti: ergo. Quamvis autem sapientiores habeant majorem quandam certitudinem de rebus fidei, vel revelatione, quam rudes rustici, ea tamen non transcendit fidem humanam: & ad summum pervenire potest ad aliquem gradum evidentiam moralem. Rursus experimur, frequenter dari dubia indeliberata, quæ non stant cum evidentia; nec enim

possum à dæmone tentari, ut dubitem, an totum sit majus sua parte, vel an præsentè sole sit dies &c. Confirmatur argumento negativo. Hæc evidentia nulla ratione probari potest; nam in primis evidentia supernaturalis gratis adstruitur: naturalis intrinsecè connexa cum supernaturalibus mysteriis dari non potest: extrinsecè autem tantum inferens ea mysteria etiam non datur; quia intellectus non necessitatur: ergo.

ARTICULUS II.

Solvuntur Objectiones contra primam Conclusionem.

464. **O**B. 1. Actus Divinæ fidei debet necessariò esse obsecurus; atqui, si præcedat evidentia in attestante, non est amplius obsecurus: ergo. prob. ma. 2. *Petri 1. v. 19.* comparatur fides *lucerna lucenti in caliginoso loco.* item S. Augustinus *tract. 40. in Joannem* ait: *Quid est enim fides, nisi credere, quod non vides?* & S. Gregorius *homil. 26. in Evangelia post medium*, adducens illud S. Pauli ad *Hebr. 11. v. 1.* *Est autem fides sperandarum substantiarum rerum, argumentum non apparentium:* ait: *Fides illarum rerum argumentum est, quæ apparere non possunt: quæ etenim apparent, jam fidem non habent, sed agnitionem.* & post pauca addit de S. Thoma Apostolo: *Aliud vidit, aliud credidit: à mortali quippe homine Divinitas videri non potuit.* Rursus S. Thomas *q. 14. de veritate, quæ est de fide, art. 3. ad 6.* ait: *Veritas prima non est objectum proprium fidei, nisi sub hac ratione, prout est non apparens.* ergo. Confir. Licet objectum materiale fidei possit esse clarum, tamen objectum formale debet esse obsecrum: atqui juxta nos etiam hoc esset clarum; quia ipsa revelatio Divina esset clara: ergo. Resp. dist. ma. Actus Divinæ fidei debet necessariò esse omnimodè obsecrum, seu excludere omnem claritatem. neg. ma. debet excludere tantum aliquam claritatem, nempe visionis beatificæ. conc. ma. & dist. sic mi. neg. conf.

465. Actus fidei non debet omnem claritatem excludere; nam in primis clarior est, quam ignorantia, & cognitio erronea; illa enim nihil, hæc rem aliter, quam sit, & consequenter deterius repræsentat: 2. Est clarior, quam tantum opinio; quia motiva credibilitatis clarius, & certius manifestant, dari revelationem, quam ulla opinio suum objectum; unde fides nititur motivo clarius proposito. Ut nihil dicam, quod fides insuper omne dubium excludat, & alios actus, etiam claros, certitudine plurimum excedat. Si autem actus fidei comparatur cum cognitione metaphysicè evidenti, habet se aliquo modo ut excedens, & excessum; nam cognitio illa requirit objectum formale intuitivè, vel abstractivè visum quoad quid est, vel saltem intuitivè visum con-

connexionem ejus cum alio: quod fides non requirit. At verò fides manifestat explicitè, & certitudine maxima, veritates sublimissimas, quas nulla cognitio naturalis attingere potest.

Tandem, si actus fidei comparatur cum visione beatifica, tunc simpliciter ab ista exciditur; nam visio hæc intuitivè videt DEUM, ut est in se ipso, & manifestat explicitè omnia, quæ per fidem manifestantur, & adhuc plura, attingendo ea, non tantum, quoad an sunt, sed etiam, quoad quid, & quomodo sunt: & quidem ea attingendo absque adminiculo revelationis creatæ, sicut scilicet charitas attingit purè DEUM (unde, licet actus charitatis sit nobilior actu fidei, non tamen est certum, an sit nobilior visione beatifica) hic autem excessus visionis supra fidem est major, quam excessus fidei supra cognitiones etiam probabiles. Ex quo sequitur, quòd, omnibus consideratis, fides respectu visionis dicatur simpliciter obscura: & hinc à S. Petro vocatur lucerna, quæ oriente die exstinguitur: atque etiam ideo fides tantum durat, usque dum visio veniat, sive, ut ibidem S. Petrus dicit: *Donec dies elucescat, & lucifer oriatur.* Quare à primo ad ultimum, fides tantum excludit claritatem visionis beatificæ, cui opponitur: non verò claritatem tantum evidentie in attestante: ex quo patet etiam responsio ad probationem ex epist. S. Petri adductam.

466. Quod verò spectat ad S. Augustinum, hic tantum vult, quòd non videatur testimonium DEI in se, seu per visionem intuitivam: non verò negat, compossibilem esse cum fide aliquam visionem, etiam tantum abstractivam, e. g. qua DEUS evidenter videatur in creaturis, per quas demonstratur. Idem respondendum est ad S. Gregorium, qui, dum ait, non potuisse ab homine videri ipsam Divinitatem, utique loquitur de visione intuitiva, seu beatifica: adeoque tantum vult, non debere objectum fidei apparere in visione beatifica. Pariter Angelicus etiam solum vult, non debere objectum fidei apparere in visione beatifica. Alii respondent, nec malè, SS. Patres loqui de actibus fidei communiter elici solitis, quos utique non præcedit evidentia in attestante.

Cæterum, si isti textus SS. Patrum deberent prorsus rigorosè ad litteram accipi, tunc planè nimium probarent, nempe, quòd neque evidens possit esse objectum materiale fidei; cum tamen evidens sit ex naturali ratione existentia DEI, saltem quoad an est, quamvis non quoad quomodo est. Equidem aliqui auctores negant, existentiam DEI credi, dicuntque, assensum de ista esse tantum præambulum necessarium ad fidem: sed planè Apostolus dicit ad Hebr. 11. v. 6. *Credere enim oportet accedentem ad DEUM; quia est:* hoc est, ejus existentiam, seu quoad an est. Dein est apertissimè evidens, quòd homines moriantur: & tamen hoc credimus; quia S. Paulus dicit ad Hebr. 9.

v. 27. *Statutum est hominibus semel mori:* nec assensus iste de morte hominum est præambulum necessarium ad alios actus fidei; unde SS. Patrum dicta jam debent aliquo modo exponi: & nos convenienter ea exponimus, per superius datam explicationem. Ad confir. dist. ma. objectum formale debet esse obscurum, obscuritate excludente claritatem visionis beatificæ conc. ma. alia obscuritate. neg. ma. & dist. sic mi. neg. conf.

467. Ob. 2. Juxta nos cognitio præcedens, qua judicamus, dari revelationem DEI, esset actus fidei: hoc est falsum; alias conclusio Theologica esset actus fidei: ergo. Resp. neg. ma. quia revelatio est tantum objectum materiale, non autem formale illius actus: consequenter is actus non esset actus fidei. Nota tamen ulterius, locutionem alicujus posse ab actu tripliciter respici. 1. ut purus effectus suæ causæ, e. g. audio Joannem loquentem, atque ex locutione infero, eum vivere: & hic actus non est actus fidei, sed scientiæ; nam hoc etiam inferrem, si Joannes mendacissimus esset. 2. ut doctrina: sic aliquando audit discipulus magistrum explicantem, non attendens ad ejus auctoritatem, sed tantum ad pondus rationum, quas affert, & ab his, & non ab illa, persuadetur: & iterum non est actus fidei, sed conclusionis scientificæ, vel probabilis, pro varietate rationum. 3. ut testimonium, quando scilicet locutioni illi assentior, propter auctoritatem dicentis: & hic actus est actus fidei. Jam verò cognitio illa præcedens non isto ultimo, imò nec alio modo, niteretur revelatione, tanquam motivo: ergo non esset actus fidei. An autem in eodem actu possint convenire motivum formale fidei, & scientiæ, ita, ut idem actus nitatur utroque, alia est quæstio, quæ huc non spectat: si id fieri nequit, debet non ratione claritatis, sed ex alio capite repugnare.

468. Ob. 3. Stante evidentia in attestante assensus non esset liber: ergo non esset actus fidei: ant. prob. intellectus rapitur ab evidentia: ergo. Confir. Juxta nos non esset ratio, quare fides non posset dari in Christo, & Beatis: hoc est contra communissimam Theologorum: ergo. Resp. dist. ant. actus fidei non esset liber immediatè in se ipso, & intrinsecè. conc. ant. non esset liber in pia affectione voluntatis, & extrinsecè. neg. ant. & conf. Actus fidei, cum sit actus potentiæ necessariæ, seu intellectus, non potest esse liber in se ipso, sed tantum in præcedente actu, seu imperio voluntatis, quod vocatur pia affectio.

At stante evidentia in attestante, voluntas adhuc est libera, non quidem simpliciter ad imperandum, vel impediendum omnem assensum (nam evidentia saltem necessitat ad aliquem actum conclusionis Theologicæ) sed est libera, ad imperandum assensum, non propter evidentiam, sed propter solum testimonium DEI, ita, ut voluntas parata sit credere, etsi non haberet evidentiam, sed tantum evidentem credibilitatem.

tem. verbo: voluntas est libera ad hunc actum: *Volo credere propter hanc revelationem Divinam, mihi hic, & nunc, evidenter propositam, ita tamen, ut etiam crederem, etsi non esset evidenter proposita*; posset enim voluntas alium actum elicere, scilicet: *Volo credere propter hanc revelationem evidenter propositam: nollem tamen credere, si mihi non esset evidenter proposita*: qui esset actus infidelitatis.

469. Ubi ulterius nota, quod, etsi evidentia rapiat statim intellectum ad aliquem assensum, ita, ut prævertatur imperium voluntatis: non tamen rapiat ad plures; quia non debent semper cumulari assensus præstiti veritati, etiam evidenti: quare, etsi fortè primus assensus non foret actus fidei liber; eoquod intellectus jam prævenisset voluntatem: tamen possunt actus subsequentes, esse actus fidei liberi; hos enim pro libitu voluntas potest elicere, vel non; & in iis esse parata ad assensum etiam sine evidentia, & ad captivandum intellectum.

Quidam respondent, in casu evidentie tamen posse elici actum, qui testimonio Divino nitatur, eique, licet necessario, assentiatur, adeoque tamen sit actus aliquis fidei: verum non videtur in hoc sensu agitari questio; nam evidens est, quod in hoc casu possit talis assensus elici: imò juxta communem debet: sed questio est, an possit elici actus fidei liber, & meritorius, qualem elici posse defendimus, & probavimus. In illa etiam prius memorata præparatione animi ad volendum credere, etsi non adesset evidentia in attestante, stat requisita captivatio intellectus in obsequium fidei; hinc, quia demones non ita parati sunt, sed necessario assentiuntur mysteriis, & libenter averterent se à rationibus evidentibus, si possent, eorum fides laudabilitatem non habet. Ad confir. neg. ma. nam fides est assensus præstitus DEO loquenti, non viso: hic autem stare non potest cum visione, quam habent Christus, & Beati.

470. Ob. 4. Scientia, & fides, non possunt esse simul de eodem objecto, in eodem intellectu: ergo neque fides de revelatione, & scientia, seu evidentia de eadem. Resp. dist. ant. non possunt, esse simul scientia, & fides humana. om. ant. scientia, & fides Divina. neg. ant. & conf. Certè est nobis evidens ab experientia, quod homines moriantur: & tamen idem simul credimus ob Sacram Scripturam. Si fides humana non possit stare cum scientia, ratio esse debet, quod fides humana videatur superari à motivis scientificis, consequenter non esse necessaria, aut utilis in præsentia istorum: quæ tamen ratio, an sit efficax, viderint alii; valde multi enim, & quidem, ut videtur, communius, id negant.

At verò fides Divina neutiquam superatur à scientia; nam illa habet majorem certitudinem, & simul supernaturalitatem; licet scientia habeat majorem claritatem: & consequenter non sit omnino inutilis. Ulterius, cum apprehensio evidens ad assen-

sum necessitet, fides Divina stante ea apprehensione, actum scientificum excludere non potest. Nec dicas, scientiam, & opinionem simul stare non posse; respondetur enim, si opinio dicat tantum formidinem radicalem, stare posse: sin autem dicat formalem, non posse; quia hæc cum scientia impossibilis est: at sic paritas non est, inter hunc, & illud casum, ut consideranti facile patet. Dico autem, hæc tantum simul stare posse in eodem intellectu: an autem etiam stare simul possint in eodem actu, sive ita, ut idem indivisibilis actus eliciatur, tum ex motivo scientiæ, tum ex motivo fidei, est alia questio, quæ huc non facit.

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones contra reliquas conclusiones.

471. Ob. 1. contra 2. conclusionem. Si non est evidens veritas nostræ religionis, tunc tantum datur notitia probabilis revelationis: sed cum hac non potest elici actus fidei, ut clarè colligitur ex damnatione propositionis 21. ab Innocentio XI. proscriptæ, quæ sic habet: *Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem, stat cum notitia solum probabilis revelationis, imò cum formidine, quæ quis formidet, ne non sit locutus DEUS*: ergo debet veritas nostræ religionis esse evidens. Resp. neg. ma. datur enim notitia moraliter certa, non relinquens dubium prudens in oppositum: quod non excludit sola probabilitas; motiva enim credibilitatis, etsi non reddant fidem nostram immediate in se evidentem, tamen eam reddunt moraliter certam: & esset valde imprudens, qui, iis perceptis, de veritate nostræ religionis dubitaret; unde est falsum, quod DEUS nos obliget ad religionem tantum probabilem, aut dubiam; obligat enim ad moraliter certam, quanquam non omnino evidentem, quæ excludat, omne etiam imprudens dubium.

472. Ob. 2. Ecclesia vera, seu vera religio debet posse ab omnibus inveniri: atqui non potest inveniri, nisi sit evidens: ergo. Confirm. Si non est evidens nostra religio, non est indubitabile, DEUM eam esse locutum: sed debet cuique fideli hoc esse indubitabile: ergo. Resp. neg. mi. Modò religio sit evidenter credibilis, & credenda, omnes eam invenire possunt; quia aliunde sciunt, se debere prudenter agere, & consequenter credere, quod evidenter est credibile. Ad confir. dist. mi. debet id esse indubitabile per ipsum actum fidei, seu ita, ut actus fidei excludat omne dubium. conc. mi. debet esse indubitabile antecedenter ad actum fidei, ita, ut motiva prævia excludant omne dubium. subdist. debet esse indubitabile prudenter. conc. mi. etiam indubitabile imprudenter. neg. mi. & confeg.

473. Ob. 3. Si non esset necessaria ea

evi-

evidentia, ideo non esset necessaria; quia non staret cum ea captivitas intellectus, requisita ad fidem: sed hæc stat cum illa: ergo, prob. mi. ea captivitas stat cum evidentia de credibilitate: ergo etiam stat cum evidentia de veritate. Confirm. 1. Stante evidentia credibilitatis non possumus, nisi imprudenter dissentiri: sed hæc captivitas intellectus non est valde laudabilis: ergo etiam nos debemus aliam assignare: hanc autem assignare quoque poterunt adversarii: ergo. Confirm. 2. Potest stare cum evidentia dubium, vel etiam negatio objecti: ergo potest stare sufficiens captivitas intellectus. ant. prob. ex illo *Psalm. 13. v. 1. Dixit insipiens in corde suo: non est DEUS*: cum tamen evidens sit, dari DEUM.

Resp. dist. ma. ideo non esset necessaria ea evidentia; quia cum illa non staret captivitas intellectus, si illa evidentia necessario requireretur ante actum fidei. conc. ma. quia non staret captivitas intellectus cum ea evidentia, si hæc tantum daretur, non autem necessario exigeretur. neg. ma. & dist. sic mi. neg. conf. Etiam juxta nos stat cum evidentia in attestante captivitas intellectus necessaria, si ea non petatur ut necessaria; quia tunc potest stare illa præparatio animi, de qua *n. 462. & 468*. At si evidentia petatur ut necessaria, non stat captivitas requisita ex ratione opposita.

Ad prob. conc. ant. neg. conf. Non stat cum evidentia credibilitatis, nec necessaria est captivitas intellectus, ad formandum iudicium prævium de credibilitate; quia evidentia necessitat ad assensum credibilitatis: & esset ridicula captivatio in ordine ad veritatem illam, cujus evidentia necessario prærequiritur; alias cur non dicimur captivare intellectum in assensu primorum principiorum? At verò necessaria est captivitas intellectus, in ordine ad actum fidei; cujus motivum intrinsecum, & immediatum, juxta nos non est evidens, licet sit evidens motivum obligationis; sæpissimè enim est evidens obligatio, & tamen liberimi sumus ad illam implendam, seu ad captivandam voluntatem, aut intellectum, in obsequium illius præcepti: & sic res etiam se habet in præcepto fidei. Unde in casu evidenter credibilitatis stat adhuc captivitas intellectus, in ordine ad actum fidei, quamvis non stet, nec necessaria sit, in ordine ad actum prævium, seu assensum credibilitatis.

474. Ad 1. confir. neg. mi. Utique laudabile est, & sæpe etiam aliquid generosum, & magnum, servare præcepta Divina, quæ tamen non possumus, nisi imprudenter transgredi. Eodem modo autem se habet præceptum captivandi intellectum in obsequium fidei. Item, sicut non potest quis coram tyranno, nisi imprudenter, negare fidem, & tamen est valde laudabile, eam non negare, sed magnanimiter confiteri: ita, etsi quis, posita evidentia de credibilitate mysterii, non possit, nisi imprudenter, intellectum non captivare, tamen est valde lau-

dabile, eum captivare, & credere, e. g. mysterium, apparens intellectui valde difficile.

Ad 2. confir. neg. ant. hæc enim est juxta communem vis evidentia, ut necessitet intellectum, saltem ad aliquem assensum, absque omni formidine, vel dubio, dum præsens in intellectu datur apprehensio evidens, id quod semper deberet esse juxta adversarios, in ordine ad actum fidei; alias enim revelatio non esset sufficienter applicata. Quod autem fortè quis possit iterum oblivisci motivorum evidentium, & stante ea oblivione dein dubitare, vel etiam negare objectum, de quo olim habuit demonstrationem, non refert: nec opus est examinare. Quod ad textum psalmistæ attinet, certum est, neminem posse inculpabiliter negare DEUM: nec id posse, stante ejus evidenti notitia.

An autem aliquis culpabiliter possit oblivisci evidentia de existentia DEI, & aliquando eam negare, est alia quaestio, spectans ad tractatum de actibus humanis, ubi de hac re pluribus actum; unde non malè de hoc textu Gormaz ait, quod solum indicet, impium, seu insipientem, tantum conari, sibi persuadere, quod non sit DEUS, quanquam non possit: si autem deberet textus explicari, quod impius verè cogitet, non esse DEUM (quod tamen difficulter probabitur) deberet dici, eum iterum fuisse oblitum evidentia, dum præsertim studiosè avertit animum, ab argumentis DEUM demonstrantibus, & convertit ad argumenta, ejus providentiam, & existentiam impugnantia.

475. Ob. 4. Si non esset evidens, quod DEUS non posset fallere, nec falli, non possemus credere: ergo neque possumus credere, si non sit evidens, quod sit locutus DEUS; est enim par ratio. Confirm. Si non esset evidens, DEUM existere, rursus non possemus credere: ergo neque possumus credere, si non sit evidens, eum loqui. Resp. neg. ant. Licet id non foret evidens, modò esset evidenter credibile, & credendum, jam possemus credere: & certè difficulter probari potest, quemvis rusticum habere evidentiam de eo, quod DEUS non possit mentiri; cum olim etiam Theologi aliqui dixerint, DEUM posse de absoluta potentia mentiri.

Ad confir. dist. ant. si non esset evidens DEUM existere, nec id aliunde esset evidenter credibile, non possemus credere, conc. ant. si, id esset aliunde evidenter credibile. neg. ant. & conf. Videri quidem potest, quod non facile accadat, ut independentè ab evidenti notitia DEI, quæ ex argumentis moralibus obvia est, tamen reddatur sufficienter credibile, DEUM esse locutum; cum evidens notitia de existentia DEI videatur semper præcedere: attamen etiam non ita facile est probare, quemlibet rusticum, vel hebetem hominem, habere, non tantum moralem certitudinem, sed evidentiam revera strictè talem de existentia DEI.

Quidquid autem dicatur, non est contra nos. Si dicatur, non ab omnibus haberi evidentiam strictè dictam de existentia DEI dice-

dicemus, in aliis sufficere, si per fidem credant existentiam illam, & antecedenter ad fidem habeant evidentem credibilitatem, & credentiam de ipsa existentia DEI. Si autem dicatur, praequiri semper evidentiam de existentia DEI, dicemus, sine hac non posse sufficienter applicari testimonium DEI; hæc enim ratio tunc dari debet, ad probandam illius evidentiae necessitatem. Nec dicas, juxta hanc sententiam actum fidei de existentia DEI fore specie diversum ab actibus aliis fidei; cum praequirat evidentiam de ipsa: Resp. enim, hunc actum tantum extrinsecè præsupponere eam evidentiam, intrinsecè autem eam non attingere: & idem facere omnes alios actus fidei, qui omnes præsupponunt parem notitiam de existentia DEI, ut consideranti patet: consequenter nullam differentiam specificam dari.

476. Ob. 5. contra 3. conclusionem. Scriptura, & SS. Patres, vocant Ecclesiam montem, impletem totam terram: civitatem supra montem positam, ut ab omnibus videatur &c. ergo judicant, esse evidentem ejus veritatem. Confr. iidem SS. Patres videbantur sibi demonstrasse Ecclesiam: ergo debet dici demonstrata. Resp. neg. conseq. Modò sit evidenter credibilis, facile videtur ab omnibus illa Ecclesia, quam debemus ingredi. Ad confr. dist. ant. SS. Patres videbantur sibi demonstrasse Ecclesiam evidenter credibilem, & credendam. conc. ant. evidenter veram. subdist. evidentiam consequentis. neg. ant. evidentiam consequentiam. conc. ant. & neg. conf. In primis SS. Patres sæpe dicunt, homines peccaturos, nisi sequantur hanc Ecclesiam: ergo tantum volunt, eam esse evidenter credendam; alias enim deberent homines, eam necessario sequi, seu necessario credere; quia necessitaretur intellectus ad assensum evidentem.

Secundò sæpe SS. Patres arguebant contra illos, qui absolute adittebant miracula, vel Scripturas, aut alia, quæ tamen ipsa non sunt evidenter vera: sed antecedenter ad fidem sunt tantum evidenter credibilia: iis autem suppositis SS. Patres evidenter deducebant veritatem religionis nostræ, sed evidentiam tantum consequentiam, non consequentis. Unde, quando SS. Patres dicunt, Ecclesiam etiam clausis oculis posse inveniri: esse rem claram, & apertam, quænam fides sit sequenda: non esse dubitandum, quænam sit amplectenda: tantum insanos, & stultos contradicere: Ecclesiam esse plenam fulgore: quando etiam Ecclesiam applicant illud Sap. 6. v. 13. *Clara est, & quæ nunquam marcescit sapientia, & facile videtur ab his, qui diligunt eam; & invenitur ab his, qui querunt illam*: omnia explicari debent de evidentia credibilitatis, & credentiam; nam etiam clausis oculis potest Ecclesia inveniri, si volumus prudenter agere: clarum, & indubium est, nos debere sequi Ecclesiam, quam prudenter sequi possumus: & stultorum est, agere impruden-

ter: facile etiam invenitur Ecclesia a prudenter querentibus: ejusque signorum fulgor omnem orbem illustrat.

477. Ob. 6. Hominibus valde piis est evidens veritas religionis: ergo etiam aliis esset evidens, si diligenter, & pie motiva perpenderent. Confr. Potest esse, quod etiam aliis sit evidens, sed ipsi evidentiam non advertant: ergo nulla est ratio adducta n. 463. Resp. dist. ant. Hominibus valde piis est evidens veritas religionis, si habeant applicationem extraordinariam testimonii Divini. conc. ant. si tantum habeant applicationem ordinariam. neg. ant. & conf. Hoc tamen addo, quod, sicut aliquando passione, e.g. metu, potest excludi omne dubium, etiam imprudens; quia non finitur homo attendere ad motiva contraria: ita etiam idem dubium ex eadem ratione possit excludi vehementi propensione in DEUM: consequenter potest contingere, ut etiam antecedenter ad fidem (nam per actum fidei certum est, debere excludi omne dubium, etiam imprudens deliberatum) excludatur, in homine præsertim valde pio, omne prorsus dubium, etiam imprudens: verum hoc non provenit, ex evidentia, & exigentia, aut merito motivi, sed ex affectu voluntatis, qui non venit ad rem.

Ad confr. neg. ant. Evidentia vera non potest latere, nec stare cum obscuritate: certè, cum viri sanctissimi, & doctissimi fateantur, se evidentiam in se non agnoscere, non est credibile, quod ea detur. Contra potest quis facilius decipi, & putare, rem esse evidentem, dum talis non est: & hoc contingit adversariis, putantibus, se evidentiam habere, dum non habent: qui insuper, dum exigunt hanc evidentiam, tantum necessariam, debent necessario revocare practicè, quod docent speculative; alias non haberent debitam animi præparationem, de qua n. 463. & 468. consequenter neque possent elicere actum fidei.

478. Ob. 7. Evidens est, nos vel nullo modo decipi circa religionem, vel à DEO decipi, juxta famosum illud dictum Richardi à S. Victore l. 1. de Trinit. c. 2. *Domine, si error est, à te ipso decepti sumus*: sed evidens est, nos non decipi à DEO: ergo. Confr. Judæi habuerunt evidentiam de veritate suæ religionis ob facta vera miracula: ergo etiam eandem habent Christiani, qui habent miracula paria. Resp. neg. mai. id enim non est evidens, sed tantum est evidenter credibile, antecedenter ad actum fidei; quia scilicet nulla est ratio prudenter dubitandi de veritate miraculorum &c. postea autem per ipsum actum fidei est cuique fidelis, non quidem evidens, sed tamen certum, se nullo modo decipi. Ad confr. nego, quod omnes Judæi habuerint evidentiam; nam multi fuere increduli, ex iis præsertim, qui miracula ipsi non viderunt, sed tantum audierunt: sicut multi etiam viderunt miracula Christi, & non crediderunt. Cæterum, etsi aliqui habuissent evidentiam in attestante, nobis id non adversaretur; quia

tantum negamus, evidentiam haberi universaliter.

479. Ob. 8. Evidens est, eam religionem esse veram, quæ pro se habet veras prophetias: talis est nostra: ergo. Confir. Evidens est rursus, eam religionem esse veram, quæ propagata est per vera miracula: talis iterum est nostra: ergo. Resp. dist. ma. si sit evidens, illas prophetias esse impletas, & quidem auctore DEO. conc. ma. si hoc non sit evidens, sed solum evidenter credibile, neg. ma. & dist. sic mi. neg. conf. Cum multi Judæi negent, eas esse rite impletas, imò (licet imprudenter) trahant in alios sensus, non est evidens, eas esse impletas, præsertim auctore DEO. Ad confir. dist. ma. si sit evidens, ea esse miracula vera, & pro nostra religione facta. conc. ma. si hoc non sit evidens, neg. ma. & dist. sic mi. neg. conf. Judæi dicebant, esse opera dæmonum, vel tantum ficticia &c. hæretici etiam dicunt, Catholicos miracula tantum fingere: in quo quidem imprudenter, non tamen evidenter falsum loquuntur.

480. Dices 1. Evidens est, quod DEUS non possit permittere, ut dæmon toti orbi illudat falsis miraculis: ergo evidens est, nostra miracula facta esse auctore DEO. Resp. inprimis neg. suppositum; non enim toti orbi illuderetur; quia plurimi, hoc est, omnes non Christiani, nondum credunt, nostra miracula esse vera: si autem per totum orbem intelligis orbem Catholicum, neg. ant. quia non est evidens, quod DEUS non habeat justum titulum permittendi, ut dæmon decipiat homines suis præstigiis, ita, ut putent, miracula vera esse facta pro sua religione, quæ tamen, vel non sint vera miracula, vel non sint facta pro ipsorum religione: quanquam prudenter suspicari nemo possit, quod DEUS id de facto permittat; quia hæc ipsa miracula, quæ tam constanter referuntur, per omnia tempora, nemo prudenter potest suspicari, tantum esse ficta; aliàs de omnibus ferme rebus suspicari poterimus, eas esse ficticias.

481. Dices 2. Ex hoc saltem est evidens, nostram religionem solum esse evidenter credibilem: sed est etiam evidens, quod DEUS non possit permittere, ut illa religio, quæ sola est evidenter credibilis, sit falsa: ergo est evidens, nostram esse veram. Resp. iterum neg. mi. quia non est evidens, quod DEUS non habeat justum titulum id permittendi: sicut de facto habet ex peccato originali justum titulum permittendi, ut multi dentur negativè infideles, ut teste Gormaz de virt. Theol. n. 746. docet D. Thomas, & communis Theologorum.

Quod autem peccatum originale non sit titulus permittendi, ut Ecclesia falsa appareat præ omnibus aliis evidenter credibilis, & quod neque detur alius titulus hoc permittendi, inferimus ex his ipsis motivis credibilitatis, saltem tanquam evidenter credibile, licet non tanquam evidenter verum; non enim est prudenter credibile, quod, positis tot signis, DEUS tamen velit

permittere talem errorem. Ex hac autem responsione non velis inferre, quod sic etiam non sit amplius evidens, ullam omnino religionem veram dari in mundo; nam, quod detur aliqua vera religio, probatur non tantum ex signis credibilitatis &c. sed etiam ex consensu omnium omnino mortalium, saltem non extremè barbarorum, aut malorum: quo etiam consensu firma stant prima principia: at consensus hominum non est ita universalis circa religionem Catholicam. vide etiam dicta n. 220. & 257.

482. Ob. 9. Argumenta, quæ probant, religionem nostram esse evidenter credendam, etiam probant, eam esse evidenter veram: ergo absolute est evidenter vera. prob. ant. evidens est, DEUM non posse præcipere, ut credatur religio falsa: ergo, si est evidens, quod nostram debeamus credere evidens etiam est, quod ea sit vera. Resp. neg. ant. Longè aliud est, esse evidenter credibile, & credendum: aliud, esse evidenter verum: illud significat tantum, posse, & debere me, eam rem credere: istud significat, actum, quem circa tale objectum elicio, esse necessario verum: potest autem contingere, ut possim, & debeam (si prudenter agere velim) aliquam rem credere, vel actum aliquem circa eam elicere, qui tamen non sit necessario verus: sic, si vir gravis aliquid dicat, de quo non est suspicio, eum falli, aut fallere, possum, & debeo, prudenter credere: non tamen id est evidenter verum. ad prob. dist. ant. evidens est, DEUM non posse id præcipere per se. conc. ant. per accidens. neg. ant. & conf. quia non est evidens, an hæc obligatio proveniat ex dictamine conscientie veræ, an tantum erroneæ: quanquam sit evidenter credibile, eam provenire ex dictamine conscientie rectæ, siue veræ.

483. Ob. 10. Evidens est, aliquam veram religionem esse in mundo: sed etiam evidens est, omnes religiones præter Catholicam esse falsas: ergo evidens est, hanc esse veram. Resp. Aliqui negant, ant. & dicunt, non esse evidens, quod aliqua religio, quoad totum saltem complexum suorum articulorum, sit vera: at hæc responsio mihi semper vilis est esse difficilis, nec satis congruere cum conceptu, quem habemus de suavi providentia DEI. vide n. 220. & 257. unde neg. mi. non enim est evidens, esse falsum philosophismum, seu, ut alii vocant, Theismum, vel Deismum, qui est illa secta, quæ tantum credit DEUM unum, & alia, quæ lumen naturale purum dictat credenda: nihil autem credit supernaturale. De hac secta non est evidens, sed tantum evidenter credibile, quod sit falsa: & certe saltem naturaliter evidens esse non potest, debere credi aliquid supernaturale; quia cognitio evidens supernaturalium superat vires naturales.

484. Instabis. Evidens est, debere credi aliquid supernaturale: ergo philosophismus est evidenter falsus; quia illa religio est evidenter falsa, quæ negat aliquid evidenter verum.

T

rum,

ram. Resp. dist. ant. evidens est, debere credi aliquid supernaturale, obligatione orta ex conscientia recta. neg. ant. ex conscientia, vel recta, vel erronea. conc. ant. & neg. conf. Rem explico in exemplo. Mala est argumentatio: *Evidens est, debere aliquando aliquem mentiri pro salute proximi servanda: ergo evidens est, religionem Catholicam esse falsam, quæ docet, nunquam licere mentiri*; licet enim antecedens negari non possit; cum facile possit contingere, ut debeat mentiri rusticus, si ex conscientia erronea judicet, se ad id obligatum pro salute proximi; at quia hæc obligatio tantum oritur per accidens, ex conscientia erronea, tamen verum est, quod simpliciter nunquam aliquis obligetur ad mentiendum, scilicet per se, & ex conscientia recta: sicque veritas Catholica manet intacta: imò Catholica fides, quæ docet, per se simpliciter nunquam licitum esse mentiri, docet simul, per accidens in casu conscientie erroneæ debere aliquando aliquem mentiri: quia tamen huic obligationi causam dat error, hinc obligatur aliquis ad aliquid materialiter malum.

485. Jam à pari dico, etiam malam esse argumentationem in objectione adductam; nam philosophismus quidem docet, quod simpliciter, & per se, nihil sit credendum supernaturale, aut supra captum: at non docet, quod nemo unquam in ullis circumstantiis, etiam per accidens concurrentibus, debeat credere, aut saltem conari ad credendum aliquid, quod est supernaturale, vel supra captum rationis: imò potest omitti, quod juxta doctrinam philosophismi debeat credi, vel poni conatus ad credendum, aliquid supernaturale, in iis circumstantiis, in quibus id apparet evidenter credibile, & credendum. At quia non est evidens, an illæ circumstantiæ tendant ad verum, vel falsum: & an illa obligatio sit ex conscientia recta, vel sit tantum ex conscientia erronea (cui scilicet obligationi causam dederit error) etiam non est evidens, an illa fides adhibeatur falso, an vero; unde, sicut juxta doctrinam Catholicam simpliciter rectè agunt, qui nunquam mentiuntur, quando non habent unquam illam conscientiam erroneam, ita juxta philosophismum simpliciter rectè credunt, qui nunquam aliquid supernaturale credunt, quando nunquam ipsis aliquid tale apparet evidenter credibile.

486. Ex quibus ad minimum sequitur, evidens non esse, quod ii, qui nihil unquam audiverunt de motivis credibilitatis nostræ religionis, & conformiter puro philosophismo vivunt (quales nullos dari non est evidens) non habeant veram religionem: est tamen evidenter credibile, quod eam non habeant; quia religio nostra tot signis maximis insignis, debet evidenter præferri alteri, quæ his omnibus est destituta, & probabilius nullibi datur.

Replicabis. Non potest dari obligatio ex conscientia erronea ad aliquid supernatura-

le; cum hoc necessario sit verum. Resp. neg. ill. Etsi aliquid sit verum, si tamen non sit revelatum, non datur obligatio ad id credendum, nisi ex conscientia erronea. Resp. 2. & melius, iterum nego illatum. Licet ex conscientia erronea non possit dari obligatio ad credendum aliquid revera supernaturale, posset tamen dari obligatio ad conatum credendi aliquid apparenter supernaturale, quod revera non esset tale: & hæc sola obligatio videtur debere juxta doctrinam philosophismi admitti, in casu conscientie juxta ipsum erronea. Sic posset etiam rusticus, in religione Catholica educatus, si audisset v. g. à suo paroco, Spiritum S. assumpsisse naturam columbæ, sicut Verbum assumpsit naturam humanam, ex conscientia erronea obligari, ad conatum credendi eam S. Spiritus incarnationem, licet actum fidei revera elicere non posset. At juxta philosophismum nunquam datur ex conscientia recta obligatio ad conatum credendi aliquid supernaturale.

ARTICULUS IV.

Quale Judicium Credibilitatis actum fidei præcedere debeat.

487. Communissimè Theologi ante omnem actum fidei requirunt præcedens aliquod dictamen intellectus, seu, ut vocant, judicium credibilitatis, quo homo, hic & nunc, agnoscat, se posse, & sæpe etiam, se debere credere ob testimonium DEI; quo supposito voluntas progrediatur ad elicendam piam affectionem, qua sibi imperet actum fidei. An verò hoc judicium debeat esse formale, seu actus verè compositivus, & affirmativus, vel negativus: an verò sufficiat judicium tantum virtuale, seu æquivalenter tale, sive apprehensio simplex, non qualiscunque, sed iudicativa, & quidem talis, quæ de se fundare possit judicium moraliter certum, de credibilitate religionis, si voluntas tale judicium velit imperare, non ita auctores conveniunt.

488. Equidem hæc controversia generalior est, & instituitur etiam de aliis actibus voluntatis, supponentibus prævium actum intellectus, voluntatem illustrantis: & auctores, qui ad alios actus voluntatis requirunt judicium formale, idem etiam requirunt ad piam affectionem: qui verò id necessarium negant ad alios actus voluntatis, etiam negant, necessarium esse ad piam affectionem. Suarez in 1. 2. tract. 2. de voluntario, & involuntario disp. 6. sec. 5. n. 4. ait, excepto Scoto, reliquos Theologos (quibus ipse assentitur) requirere formale judicium, idemque etiam requirere S. Thomam 1. 2. q. 10. art. 3. in corp. ubi revera Angelicus actum illum nominat judicium rationis, & semper utitur verbo *judicare*.

At verò Rasklerus in norma recti disp. 2. q. 4. art. 1. n. 66. citat præter Scotum etiam

etiam alios, negantes necessitatem iudicii formaliter talis, quibus etiam ipse *n. 69.* accedit, & fusè hac de re agit. Nimis prolixum foret, omnes incidentes has questiones pro dignitate resolvere: videantur ipsi auctores citati, & præsertim Rasklerus, qui *n. 69.* cum Suarez in eo convenit, quod saltem ordinariè iudicium credibilitatis, formaliter tale, eliciatur; quia vix unquam contingit, ut habens apprehensionem simplicem, dicto modo suavisimam, non eo ipso imperet sibi iudicium verè compositivum, atque formale; cum naturâ simus ita comparati, ut, quando objectum moraliter certum nobis apparet, nec periculum erroris apprehenditur, eidem semper, aut saltem plerumque assentiamur. Nos modò abstrahimus ab eo, an iudicium formaliter, an virtualiter tale sit, & de ejus, qualecunque sit, necessaria certitudine quarimus.

489. Dico. 1. Non sufficit iudicium credibilitatis tantum probabile. ita defuncto Theologi omnes post Innocentium XI. qui damnavit hanc propositionem 21. *Assensus fidei supernaturalis, & utilis ad salutem, stat cum notitia solum probabili revelationis, imò cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus DEUS:* ergo debet dari major notitia, siue iudicium plusquam probabile de eo, quod detur revelatio, aut locutio DEI. Confir. In sententia opposita posset homo iustus credere certitudine fidei, seu elicere actum fidei de eo, quod sit in gratia, absque speciali revelatione: hoc est contra Tridentinum *sess. 6. c. 9.* prob. ma. multis probabilius esse potest, quod non peccaverint mortaliter, vel quod elicerent actum charitatis, qualis ad justificationem sufficit: adeoque, quod contineantur in universali revelatione de eo, quod omnis expers peccati mortalis, vel eliciens talem actum charitatis, sit in gratia: ergo. Et licet, casu quo illa probabilitas non attingeret veritatem, non concurrerent principia supernaturalia ad actum falsum, tamen concurrerent ad actum fidei, casu quo probabilitas veritatem attingeret: quod cum in plurimis fiat, plurimi talem actum fidei elicere possent: quod non congruit cum Tridentino.

490. Dico 2. Sufficit certò iudicium credibilitatis, quod habetur à doctis, ex rite perpensis omnibus motivis credibilitatis. ita omnes; nec enim plus aliquid exigi potest: & hoc dicitur *iudicium credibilitatis absolutæ*; quia motiva credibilitatis absolute omnem intellectum non pertinacem convincunt, ut iudicet, quod evidens sit, non posse prudenter censerì, quod DEUS permittere possit, omnem illam apparentiam veritatis pro falsa religione, quæ habetur pro Catholica: imò ut iudicet evidens esse, quod neque possit prudenter dubitari, an non DEUS eam apparentiam permittere possit. Rursus motiva ista evincunt, ut nec prudenter dubitare quis possit, non tantum de hoc, an prudenter hanc religionem credere possit (hoc enim omnino est evi-

dens, & excludit etiam dubium imprudens) sed neque de eo, an detur revelatio; quia prudenter dubitari non potest, quod DEUS verè locutus sit ea, quæ tantis signis sunt confirmata. Etsi autem hoc iudicium credibilitatis absolute, debeat haberi ab Ecclesia; cum ipsa non possit, nec invincibiliter, induci in errorem, vel falsum; eoquod debeat esse columna veritatis: attamen non est necessarium, ut tale iudicium habeat quivis homo privatus, ut mox dicemus.

491. Dico 3. Non est necessarium ad actum fidei iudicium credibilitatis absolute, modò explicatum. ita rursus omnes. Prob. conclusio. Rustici homines, paulò rudiores in rebus sacris, ista omnia non perpendunt, nec ita penetrant, ut ex illis habeant tantam apparentiam credibilitatis, ex merito suorum motivorum, eorumque penetratione, ut omnino semper positivè iudicent, non posse se prudenter dubitare de eo, quod non possit dari tanta apparentia credibilitatis, pro falso, quanta pro vero articulo: imò hoc in particularibus articulis non habent omnes etiam valde alias docti: quin etiam, ut rectè ait Rasklerus *de ultima resolutione fidei. n. 267.* multis id ob ingenii tarditatem foret impossibile: & tamen isti homines eliciunt veros supernaturales actus fidei: ergo hoc iudicium non est necessarium. Hinc rectè Suarez *de fide disp. 4. sec. 5. n. 8.* docet, evidentiam, ut vocatur, credibilitatis, non esse æqualem in omnibus, nec eodem modo postulandam à simplicibus, & à sapientibus: ac addit, simplicibus satis esse, quod videant sapientissimos viros, & multitudinem Christianorum, hanc fidem amplecti, ut indubitatam, & infallibilem: & quod audiant, esse confirmatam multis miraculis, hocque ipsis sit moraliter, & humano modo certum: simulque intelligant, doctrinam talem consensaneam esse rationi.

492. Et sanè multum est, si omnes simplices rustici hæc omnia ab Eximio allata penetrent: certè communiter fundatur eorum iudicium credibilitatis in testimonio parochi, concionatoris, catechiste, parentum, aut fortè aliorum non multorum, & vicinorum (nam multi, saltem donec satis adolevant, extra suum pagum vix prodeunt) à quibus audiunt, hos, vel illos articulos, esse à DEO revelatos, & firmissimè credendos. Si eorum instructores sunt diligentes, insuper addunt, unam Catholicam religionem esse infallibilem, & ab assistentia Spiritus S. directam: ad hoc autem probandum, proponunt subinde unum, aut alterum motivum credibilitatis, ex adductis à *n. 227.* e. g. miracula: quando autem in particulari proponunt aliquod mysterium, solum ordinariè dicunt, Ecclesiam ita docere. Hæc autem omnia, cum præsertim fundentur in auctoritate unius parochi, vel paucorum hominum, sæpe non doctorum, certè non sunt argumenta tam potentia, ut doctum etiam persuadere possent, ad iudicium supra-

dictum ferendum: adeoque iudicium illud evidens absolutæ credibilitatis, simplicibus necessarium non est, nisi velis dicere, plurimos nunquam ullum actum fidei elicere.

493. Dico tamen 4. Omnes fideles, etiam rudes, habent iudicium aliquod proximum, seu practicum, moraliter evidens, vel moraliter certum, quo iudicant, se, hic & nunc posse, imò & debere, religioni Catholice unice, & firmissimè, tanquam à DEO revelata, credere. ita rursus omnes. Dixi *moraliter evidens, vel moraliter certum*; quavis hæc duo in actibus naturalibus videantur esse eadem, ut ait Gormaz *de virt. Theol. n. 663*. & soli actus supernaturales, maxime actus fidei, possint esse certi, & non evidentes. Prob. conclusio. Si non sufficit dictamen, vel iudicium tantum probabile, debet sanè esse moraliter evidens, aut certum: sed illud non sufficit: ergo. ma. est clara; quia non datur medium. mi. est probata. *n. 489*.

Hoc autem dictamen quo modo rudes possint habere, sic explicatur. Audiunt ex una parte hi homines parochum, catechistam, concionatorem, vel parentes, aliosque, inter quos versantur, constanter, ac seriò affirmare, ac sæpe inculcare, DEUM religionem nostram (vel articulum aliquem fidei in particulari) revelasse, & exigere ab hominibus fidem firmissimam, ac omnis dubii, seu formidinis deliberatæ exclusivam, ita, ut talis fides omnino sit ad salutem necessaria. Si addatur unum, aut alterum motivum credibilitatis, ex adductis à *n. 227*. utique melius fit, & utique fieri deberet: sed tamen ista motiva reverà existere, iterum tantum habent tales homines ex auctoritate parochi, vel parentum &c.

Ex altera autem parte, talibus hominibus rudibus ordinariè, vel saltem sapissimè, non solet occurrere prudens ratio dubitandi (sic enim probat experientia) ne fortè instructores sui fallere velint, aut fallantur: consequenter excludunt omnem formidinem, & iudicant absque omni dubio, se rectè facere ista credendo, & debere etiam credere: sicut, si parochus, vel parentes, dicant, festum incidere in talem, vel talem diem, si non occurrat ratio ulla prudens dubitandi, planè absque dubio rustici iudicant, se debere eum diem tanquam festum celebrare, & si id non facerent, se peccaturos.

494. Potest ulterius rudis, suo simplici modo, facere discursum, æquivalentem huic discursui: *Rudes debent in dubiis sequi eos, quos prudenter iudicant esse sapientes: & prudenter istos sequuntur, quamdiu ipsis non occurrat ratio formidandi, ne illi fallant, aut fallantur: sed ego sum rudis in rebus fidei, & necessariis ad salutem: & prudenter iudico, parochum, vel etiam parentes, esse sapientes, & in his rebus rectè instructos, nec habeo ullam rationem dubitandi, quod fors fallant, aut fallantur: ergo debeo, eos sequi, & prudenter eos sequor: sed mihi dicunt, istam religionem esse veram: ergo etiam in hoc puncto prudenter eos sequor, & credo, hanc religionem esse veram*

Quodsi in aliquo casu rudi homini, atqueam fidem prudenter amplexus esset, incideret ratio dubitandi, tunc inprimis ait Apostolus *1. Corinth. 10. v. 13. Fidelis autem DEUS est, qui non patietur, vos tentari supra id, quod potestis*: dein Theologi communissimè dicunt: *Facienti, quod est in se, DEUS non negat gratiam*. Itaque, si talis homo fecerit, quod est in se, DEUS ipsi non deerit, ut dubio suo liberetur. Ut autem faciat, quod est in se, debet inprimis servare legem naturalem: DEUM colere, & amare: etiam orare: doctos viros consulere &c. quæ, si fecerit. DEUS ipsi non deerit; hinc

495. Dico 5. Si rudes non habeant aliunde fundamentum, ad eliciendum iudicium credibilitatis sufficiens, tunc DEUS supplet defectum per species, seu illustrationes suas. ita Suarez *disp. 4. de fide sec. 5. n. 9. & seq. Gormaz. de virt. Theol. n. 468. & 605*. Cardenas, Rafsler, & alii ab his citati. Explicandum hæc magis, quod jam dictum *n. 165*. scilicet, non omnem illustrationem Divinam esse locutionem DEI. Ratio est primò; quia ad omnem actum supernaturalem prærequiritur illustratio Divina, adeoque etiam præviè ad piam affectionem: sed ista illustratio non potest esse locutio DEI: ergo non omnis illustratio est locutio DEI.

Prob. mi. Si illustratio præviè ad piam affectionem esset locutio DEI, adeoque se haberet ut quod (nam omnis locutio prudens se ipsam exhibet tanquam objectum formale, ob quod credatur) tunc iudicium, ad quod illa illustratio concurrat, & quo e. g. catechumenus prima vice supernaturaliter iudicat, se honestè imperare actum fidei, foret actus fidei Theologicæ; quia niteretur locutione Divina: hoc autem est impossibile; quia non datur actus fidei anteprius actum fidei: ergo. Et quamvis fortè posset responderi, non debere piam affectionem præcedere iudicium formaliter tale, (quod videretur requiri ad strictè dictam locutionem, quæ debet esse propositio, seu secunda mentis operatio) sed tantum apprehensionem, ut omisimus supra *n. 487. & 488*. tamen etiam ipsi auctores, qui istud defendunt, dicunt, id rarissimè fieri, ex rationibus ibidem adductis: ergo saltem sæpius, vel ordinariè eliceretur actus fidei ante piam affectionem: quod ipsum non potest admitti.

Secundò. Illa sola illustratio Divina est strictè dicta locutio DEI (nam in sensu latiori potest quælibet ita vocari) quæ est manifestatio conceptus Divini, & quidem talis, ut manifestet rem in conceptu Divino, seu significet rem ut substantem conceptui Divino, prout docent Logici, agentes designis: atqui non omnis illustratio Divina est talis; nam per multas intelligimus res, non ut substantes conceptui Divino, nec in conceptu Divino, sed prorsus præscindimus à conceptu Divino, & res cognoscimus in aliis motivis, e. g. credibilitatem religionis Catholice in miraculis, in Sacra Scriptura, in auctoritate SS. Patrum: ergo. vide Gormaz *de virt. Theol. n. 480*.

496. Tertiò. Illustratio Divina, quæ sit locutio DEI, debet, vel exercitè, vel reflexè, se ipsam proponere ut revelationem: seu intellectum ita illustrare, ut hic non tantum agnoscat illam rem, circa quam datur illustratio, sed etiam, ut agnoscat, eam illustrationem esse locutionem DEI: atque ita, ut ab hac, tanquam à testimonio Divinæ auctoritatis, moveatur ad assensum; quo casu dicitur esse illustratio se habens ut quod, seu ut objectum, & motivum: non verò tantum ut quo, seu ut applicatio motivi: at plurimæ illustrationes Divinæ non ita se habent ut quod, nec ullo modo se discernibiliter proponunt, tanquam revelationes Divinas: sed tantum proponunt alia motiva, ut diximus, & experientia saltem eatenus probat, quatenus sapientissimè tantum de aliis motivis bene agendi cogitamus: non verò de eo, quod hic, & nunc, illustratio intellectus sit locutio DEI.

Nec dicas, sufficere ad locutionem DEI, si DEUS producat aliquam illustrationem, cum intentione aliquid quomodocunque manifestandi; nam, si hoc sufficeret, tunc quotiescunque DEUS moveret alium hominem, ad aliquid nobis dicendum, vel Angelum custodem, ad nos illustrandos, & cum eo concurreret, ad producendam aliquam loquelam, vel illustrationem, diceretur DEUS strictè loqui, quod non est verum: imò, cum per omnes creaturas DEUS nobis aliquid, saltem suam potentiam, manifestet, per quamlibet cujusque rei productionem in sensu stricto loqueretur: quod adhuc minus est verum; unde ad hoc, ut DEUS loquatur, requiritur, ut producat illustrationem, cum intentione manifestandi rem, ut substantiam suo conceptui, & simul producat illustrationem talem, quæ se ipsam proponat ut locutionem DEI.

497. Habet se ergo illustratio DEI sapientissimè, non ut quod, seu tanquam motivum, sed tantum ut quo, seu tanquam applicatio motivi: sicut cognitio finis non se habet ut quod, sed tantum ut quo (non enim ipsa movet: sed duntaxat intentionaliter applicat finem moventem) & sicut apprehensiones evidentes non se habent, ut quod, sed tantum ut quo, respectu iudicii evidētis, quod eas sequitur; quia apprehensiones non movent, sed tantum applicānt motivum. Et quando illustratio tantum se habet ut quo, tunc dicitur se habere non objectivè, id est, non tanquam objectum, sed subjectivè, hoc est, tanquam informans subjectum, seu intellectum, eumque juvans, non ut pars objecti, neque ut supplens virtutem movendi, sed ut aliquid receptum in potentia, seu ut hanc informans, & juvans: sicut etiam non objectivè, sed subjectivè se habent habitus, & inter hos etiam habitus fidei.

Uterius illustratio, tantum se habens subjectivè, seu ut quo, est signum tantum formale, non verò instrumentale. Signum instrumentale dicitur à Logicis, quod ut cognitum ducit in cognitionem alterius: &

sic e. g. hedera appensa ante fores, ducit in cognitionem vini vendibilis. Signum formale dicitur, quod formaliter per se ipsum ducit in cognitionem alterius, seu est ipsa forma denominans cognoscentem: quale est omnis cognitio directa objecti. Et tale signum est illustratio, se habens ut quo, ut jam dictum; quia ista, non ut reflexè, vel exercitè per modum objecti cognita, ducit in cognitionem mysterii, vel rei cujuscunque: sed tantum formaliter repræsentat objectum, & ita repræsentando formaliter ducit in cognitionem objecti: sicut scilicet quævis alia cognitio directa ducit in cognitionem sui objecti.

498. Notandum insuper, valde probabile esse, quod sapientissimè, & fors ordinariè, seu regulariter (ut ait Raislerus de resolutione prædictæ n. 240.) præcedat ab initio, saltem in accedentibus ad fidem, iudicium credibilitatis tantum naturale, quod sit quasi aliqua valde remota, & tantum negativa dispositio, eaque non necessaria (quas dispositiones magis declaravimus in tract. de gratia n. 63. agendo de principio: Facienti, quod est in se &c.) solent enim naturales cognitiones sæpe præcedere supernaturales: & hinc etiam videtur aliqua præcedere cognitionem supernaturalem, immediatè eliciendam ante piam affectionem: sive videtur eam præcedere actus aliquis fidei humanæ, vel similis, nixus e. g. auctoritate tantum humana prædicatorum fidei, vel aliis motivis naturaliter cognitis.

Sic enim habet S. Augustinus tract. 15. in Joannem agens de Samaritanis, quibus mulier prædixit Christum annuntiavit: *Sic agitur hodie cum eis, qui foris sunt, & nondum sunt Christiani. Christus nuntiatur per Christianos amicos, tanquam illa muliere, hoc est Ecclesia annuntiante. Ad Christum veniunt: credunt per istam famam.* At quia hic actus naturalis non sufficit, ad eliciendum actum supernaturalem piæ affectionis, hinc debet dein primum supervenire illustratio Spiritus S. qua adjutus intellectus producat actum supernaturalem: qui, etsi aliquando non haberet objectum supernaturale motivum intrinsecè tale, haberet tamen sufficienter extrinsecè tale, hoc est, propositum per illustrationem supernam, tanquam credibile fide Divina, eo ferè modo, quo diximus n. 31. virtutes morales habere objectum supernaturale.

499. Jam species suasiva, seu illustratio suasiva, aliud non est, quam illustratio supernaturalis Spiritus S. qua suasivè proponit motivum aliquod, quod ex merito suo, & per se, non generat sufficientem evidentiam credibilitatis: vel certè eam non generat per accidens; eò quod non ritè penetratur, propter incapacitatem intellectus. Et suasivè proponere, est proponere tali modo, ut intellectus in tantum moveatur, & roboretur, ut, accedente imperio voluntatis, firmissimè assentiatur. ita quoad sensum Gormaz de virt. Theol. n. 469. & aliis.

In exemplo rem declaro. Parochus in-

fruit puerum, docens, mysteria esse revelata à DEO: addit quidem aliqua motiva, sed quæ per se non sufficiunt ad evidentiam credibilitatis, vel quæ puer non satis penetrat, sed ad summum capit, parochum ea dixisse: vel, si puer etiam percipiat aliquo modo unum, aut alterum motivum, ob quæ credibile sit, DEUM revelasse ea mysteria, tamen non ita ea capit, ut evidentiam credibilitatis in ipso efficiant: adeoque totum motivum iudicii credibilitatis in tali puero est auctoritas parochi: vel aliud motivum, vel per se, vel per accidens, non sufficiens ad generandam evidentiam credibilitatis. Hoc casu potest Spiritus S. huius pueri intellectum illuminare, certa quadam illustratione, quæ quidem nullum aliud motivum proponat, ob quod credibile sit, DEUM locutum fuisse, quam, vel auctoritatem parochi, vel motiva ab eo allata: sed tamen proponat tali modo suasio, ut puer possit, absque ulla formidine firmissimè mysteriis fidei assentiri, propter auctoritatem DEI loquentis, applicatam per illa motiva, ex se quidem non sufficientia, sed tamen sufficientia, ratione illius peculiaris illustrationis.

Recentiores aliqui negant, tales species suasivas, modò explicatas, possibiles esse: sed tamen Gormaz de virt. Theolog. n. 468. item Granadus, Valentia, Canus, & alii (quos sequuntur Ripalda, Montoia, Rasser, & recentiores plures) defendunt, eas omnino esse possibiles. Et quia ad probandam præcedentem nostram conclusionem, quod scilicet DEUS quandoque per tales species suppleat defectum aliorum motivorum, ad iudicium credibilitatis alias necessariorum, non opus est probare aliud, quam harum species possibiliter (nam eo ipso, quod possibiles sint, dabuntur in casu superiori; non enim deficit DEUS in necessariis: & tali puero, vel alteri rudi necessaria est talis illustratio) hinc cum auctoribus supra citatis

500. Dico 6. Possibiles sunt species suasivæ. Prob. conclusio primò. Non potest ostendi ulla earum repugnantia: ergo sunt possibiles. Et sanè, cur non possit DEUS ita clarè alicui proponere aliquod motivum (præsertim si excludat ab intellectu rationes in oppositum) ut, licet illud motivum ex se non excluderet dubium, tamen intellectus ei assentiat absque dubio? certè juxta nonnullos, nec improbabiler, videtur hoc posse habitus acquisitus, ut diximus n. 37. Adde, quod addit finis à DEO prudentissimè intendibilis, scilicet ipse actus fidei eliciendus: ergo. Confir. 1. Intellectus, tanquam causa necessaria, non tantum assentitur firmiter objecto, quando motivo, ex se tantum probabili, supervenit aliud fortius, sed etiam, quando tolluntur motiva in oppositum: sicut nempe in bilance præponderat lanx una, non tantum quando ipsi adjicitur novum pondus, sed etiam quando, relicto in hac solo pondere priori, ex altera lance tollitur pondus, quod

impediebat præponderationem. Confir. 2. Adhæsiō intellectus ad objectum sine ullo dubio, non tantum provenit ex merito objecti, sed etiam quandoque provenit ex clariori cognitione (quod manifestè patet ex eo, quod plures adhæreant rebus temporalibus præ æternis; quia illas præ his longè dignioribus clarè cognoscunt) ergo potest illustratio clarior etiam magis movere intellectum.

501. Prob. conclusio 2. Si implicarent species suasivæ, tunc ideo; quia est imperceptibile, quod intellectus moveatur nunc ab eo objecto motivo, à quo antea non movebatur, quin ostendatur in eo nova aliqua ratio motiva: sed hoc non est imperceptibile: ergo. prob. mi. potentia prius incapax ad aliquem actum, circa aliquod objectum eliciendum, potest dupliciter juvari, scilicet, vel auxilio se tenente ex parte potentia, vel auxilio se tenente ex parte objecti: ergo, licet nihil novi appareat ex parte objecti, modò illustratio illa sit auxilium ex parte potentia, eamque magis illustret, ac roboret, jam potest juvari intellectus.

Prob. eadem mi. 2. Licet e.g. scriptura sit eodem modo magna, & illuminata, respectu Petri, & Pauli, si tamen Petrus habeat meliores oculos, seu potentiam visivam acutiorem, meliorem etiam scripturæ visionem eliciet: imò aliquando visionem eliciet, quando nullam potest elicere Paulus. Pariter idem objectum, obscurè cognitum, est homini neutrum, hoc est, nec movet ad affirmandum, nec ad negandum: at non ita est neutrum Angelo, qui illud clariùs cognoscit: & minime neutrum est DEO, qui id cognoscit clarissimè. Rursus eadem proposita ratio motiva, quæ proposita languide ab imperito causidico, non movet, movet vel maximè, si cum magno affectu, & arte proponatur ab aliquo Cicerone, vel Demosthene; unde ars rhetorica vel maximè excellit in motivis suasivè proponendis: ergo.

502. Dico tandem 7. Fideles, nec rudēs, nec docti, regulariter habent illustrationem aliquam discernibilem, habentem se ut quod, per quam agnoscant, se habere tantam apparentiam credibilitatis pro articulis veris, quantum DEUS non possit permittere pro articulis falsis. ita communissimè omnes ante Perezium, quem pauci, Pallavicinus, Esparza, Maurus, & Illung, secuti sunt. Non negamus, quod quilibet homo habeat re ipsa talem apparentiam credibilitatis ante actum fidei, qualis dari non potest pro articulo falso; quia utique quilibet habet illustrationem Divinam supernaturalem, qualis dari non potest pro articulo falso: sed negamus, hanc esse discernibilem, ita ut quilibet fidelis debeat, aut soleat, eam illustrationem discernere ab apprehensione naturali, qua ipsi posset falsò proponi articulus falsus, tanquam à DEO revelatus. Sententiam adversariorum, mirabilia discernicula adstruentium, & in eorum assignatione discordium, impugnât efficaciter Hauldus

noldus l. 3. tract. 1. c. 2. controu. 3. a. n. 191. quem vide, si lubet.

503. Probatur nostra assertio 1. Illustrationes illæ ut quod, & discernibiles, nec ratione, nec experientia probantur, & sine illis potest haberi sufficiens judicium credibilitatis: ergo non dantur. ant. quoad 1. p. probabitur solutione objectionum. Quoad 2. p. prob. tum negativè; quia nulla potest experientia afferri: tum positivè; quia experientia est contraria; nam, si interrogarentur fideles, an antecederet ad actum fidei reflexe cognoscant in se talem illustrationem ut quod; ita, ut eam distinguant ab omnibus aliis apprehensionibus naturalibus, & per eam advertant, se de hoc articulo habere talem apparentiam credibilitatis, qualem DEUS non possit permittere pro articulo falso, id certe negarent; imò docti hoc communissimè negant, qui tamen, cum reflexiones in suos actus crebrius faciant, præ aliis deberent, eas illustrationes experiri. Quoad 3. p. prob. ant. ex eo, quod quilibet rudis sine talibus discerniculis, possit formare illum discursum, de quo n. 494. & res per species suasivas longè melius explicetur.

504. Prob. conclusio. 2. Si necessaria forent talia discernicula, plures, præsertim rudes, non possent credere multos articulos fidei, imò vix ullum: hoc dici non potest: ergo. prob. ma. rudes ordinariè non discernunt, inter vera, & falsa, quæ parochus ipsis proponit: & si contingat (prout facile fieri potest) ut parochus aliquam historiam ex Sacra Scriptura malè referat, adjectis circumstantiis falsis, rustici non discernunt, inter vera, & falsa, sed utraque eodem modo apparenter affirmant: certè illi non discernunt, se partem narrationis veram posse credere fide Divina, alteram verò falsam tantum fide humana, id quod tamen revera contingit; quia non possunt elicere actum fidei Divinæ circa falsum, licet conentur eum elicere, prout tenentur, quando invincibiliter judicant, talem, vel talem falsitatem, esse credendam; eoquod obliget etiam conscientia erronea: ergo in eo casu neque possent vera credere.

Juxta nos tamen in tali casu possunt tales rudes, vera credere, saltem si ad distinctum actum circa veritatem eliciendum, concurrat DEUS, ut probabiliter videtur, cum pie conantibus, saltem quandoque concurrere. Imò, cum non tantum in similibus, sed etiam in aliis casibus, rudes nequeant discernere, inter verum, & falsum, juxta adversarios ordinariè non possent credere. Si dicas, rudes vi illustrationis supernaturalis posse discernere unum ab altero, (ut videntur velle auctores adversarii, ab Haunoldo l. 3. tr. 1. c. 2. controu. 3. citati) debes admittere, quod ii statim possint corrigere parochum, & dicere, ista esse vera, alia falsa: quod est prorsus contra omnem experientiam.

Confir. Ista discernicula, ut ait Gormaz de virt. Theol. n. 169. videntur dare ansam, ut unusquisque pro libitu credat,

quod vult, sub hoc prætextu, quod istud discernat tanquam verum, non verò alterum. Illius tract. 3. disp. unica a. 1. §. 3. n. 11. favere videtur his illustrationibus modò impugnatis: non tamen ex toto; quia, licet admittat, illustrationes se tenere ex parte motivi, tamen n. 13. vult eas tantum esse motivum ut quo (cum quo tamen non videtur satis convenire, quod addit, nempe eas esse locutionem DEI, seu revelationem; hæc enim est motivum fidei ut quod) dein n. 28. negat, eas esse discernibiles. Rationes pro sua sententia ab ipso allatas solvemus in objectionibus, contra hanc septimam conclusionem.

ARTICULUS V.

Solvuntur Objectiones.

505. Ob. 1. contra 1. conclusionem. Cum actu fidei videtur stare dubium; nam multi pii, dum credunt, videntur sibi dubitare, circa articulos fidei: ergo etiam dubium potest stare cum judicio prævio: ergo hoc non debet esse plus quam probabile. Resp. neg. anti. quamvis enim juxta S. Thomam q. 14. de veritate, (quæ est de fide) a. 1. in corp. possint in credente *insurgere motus de contrario*, seu dubia; id tamen tantum potest fieri tunc, quando jam ipse actus fidei iterum transit in se ipso, & tantum manet in suo effectu; tunc enim potest dari aliquod dubium indeliberatum apud pios, deliberatum etiam apud improbos.

At verò non potest dari dubium ullum, dum actu in se ipso existit actus fidei; quia hic formaliter facit, intellectum magis appetitivè adherere objecto suo, quam demonstratio suo; unde fideles, qui in ipso fidei exercitio videntur sibi sentire motus aliquos dubitationis, non habent eos tunc, quando actu eliciunt actum fidei: sed tantum, postquam hic jam transit, licet mora imperceptibilis sit: quod fieri ideo potest; quia appetitatio illa non est claritas, vel evidentia, adeoque non excludit dubium etiam per suum effectum: sicut tamen illud excludit evidentia, vel scientia, per suum effectum, sive per relictas species claras.

506. Ob. 2. Damnata est ista propositio 4. ta ab Innocentio XI. *Ab infidelitate excusabitur infidelis, non credens ductus opinione minus probabili*: ergo, qui habet majorem probabilitatem de veritate religionis Catholicæ, debet eam amplecti: ergo sufficit judicium credibilitatis, adhuc stans intra limites probabilitatis: nec exigitur moraliter certum, sed ad summum probabilius. Resp. neg. conf. Ut propositio vigesima prima citata n. 489. & ista quarta non opponantur, debet hæc sic explicari, ut explicatur à Gormaz de virt. Theol. n. 591. Qui habet tantum minorem probabilitatem de alia secta, non potest eam amplecti, aut in assumpta acquiescere: verum neque etiam statim

statim potest amplecti religionem Catholicam, de cuius veritate tantum habet notitiam probabilem: sed debet ulterius adhibere diligentiam, ad inveniendam veram religionem: & DEUS, qui non negat gratiam suam facienti, quod est in se, eum iuvabit, ut acquirat notitiam moraliter certam, vel evidentem de veritate religionis unius præ altera, vel de veritate etiam illius articuli, cuius fides explicita tunc ei necessaria est; si enim non esset necessaria fides explicita illius articuli, posset iudicium explicitum suspendere: & sufficeret implicitè credere, ut est omnibus notum, atque sæpe contingit circa illa objecta, de quibus Catholici doctores controvertunt, an sint de fide, nec ne.

507. Non autem hic venit ad rem illa Theologorum complurium sententia, de licito usu sententiæ minus probabilis; quia in hoc casu nullo modo probabilitas minor versatur immediatè circa licentiam actionis an scilicet licitum sit, hanc, vel illam religionem amplecti; est enim certum, quod debeamus amplecti religionem, quæ præ omnibus aliis credibilis est, licet interim fors alicui, aliqua alia secta, aliquo modo apparenter minus probabilis sit (revera enim nulla opinio, fidei Catholicæ contraria, probabilis esse potest) cum enim religio, & fides, sit fundamentum, ac radix omnis veræ virtutis, atque iustitiæ &c. non licet eam incertitudini probabilitatis exponere; error enim esset nimis perniciosus.

Adde ex Cardena in *Crisi Theolog. in propositiones ab Innocentio XI. damnatas dissert. 5. in propositionem 4. n. 7.* nunquam licere, agere cum probabilitate minori, quando veritas ipsa potest haberi; ideo enim omnes adstruunt obligationem, congruam diligentiam veritatem inquirendi: atqui, si huic obligationi satisfiat in ordine ad inveniendam veram religionem, DEUS facienti, quod est in se, non deerit in hac re ipsi summe necessaria, & veritatem ipsam manifestabit. Unde acquiescens probabilitati, non, prout debet, inquit veritatem, adeoque laborat ignorantia vincibili, & graviter peccat.

508. Ob. 3. Possum fide Divinam credere, Christum esse sub determinata aliqua in individuo hostia, etsi non sit certum, sed tantum probabilius, eam esse consecratam: ergo. Resp. neg. ant. tantum enim fide Divinam credimus, Christum adesse in hac individuali hostia conditionatè, si scilicet sit legitime consecrata: interim tamen; quia non habemus rationem sufficientem dubitandi, & probabilius est, eam esse consecratam, prudenter elicimus actum, quo imperamus nobis debitam adorationem, ut diximus n. 430. Neque opus est, ut conditionem semper apponamus, scilicet nos velle adorare hostiam, si consecrata sit; nam hæc conditio, si non habetur sufficiens fundamentum dubitandi, debet supponi: sicut supponitur etiam, legitimus esse superior, aut

Episcopus &c. ille, de quo non habetur sufficiens motivum dubitandi.

509. Ob. 4. contra 3. conclusionem. Juxta nos sufficeret tale iudicium de veritate religionis Catholicæ, quale quilibet hæreticus potest habere de apparenti veritate suæ sectæ: sed hoc est falsum: ergo. prob. ma. hæreticus etiam audit à suis ministris, parentibus, & vicinis, suam sectam esse certam, & veram &c. agnoscit etiam, se esse rudem, & alios esse magis sapientes &c. ergo. Resp. neg. ma. nam iudicium credibilitatis ultimum, & proximum, debet præcedere illustratio Spiritus S. essentialiter vera, quæ nunquam præcedit iudicium hæreticorum circa falsas suas sectas.

Dices 1. Saltem iudicium naturale, prævium ad illustrationem, non necessario erit majus, seu certius in Catholico, quam in hæretico: hoc adhuc videtur absurdum: ergo. Resp. dist. ma. non erit certius certitudine objectiva, vel formali. neg. ma. certitudine subjectiva. om. ma. & dist. sic mi. neg. consl. *Certitudo* est triplex, *formalis, objectiva, subjectiva*, ut eam dividit cum aliis Gormaz. de *virt. Theol. num. 463*. *Certitudo formalis* est illa, quæ datur in ipso actu intellectus, qui ex intrinsecis prædicatis est connexus cum objecto, ita, ut iste actus dari non possit, nisi objectum ita se habeat, prout actus affirmat: & hæc certitudo datur saltem in actibus supernaturalibus: juxta multos etiam in actibus naturalibus evidentibus. *Certitudo objectiva* nihil est aliud, quam veritas actus, quando scilicet objectum ita se habet, prout actus affirmat, etsi actus, si e. g. tantum sit probabilis, id non exigit. *Certitudo subjectiva*, seu, ut alii vocant, *certitudo adhesiva*, est, quando intellectus per suum actum ita adhæret objecto affixus, ut excludat omne dubium.

Hæc ultima certitudo, seu adhesiva, non affert secum veritatem; potest enim aliquis pertinaciter adhærere falsitati, ut adhærent hæretici suis erroribus. Jam licet forte Catholicus, antecederet ad illustrationem Divinam, non firmius per suum actum naturalem adhæreat religioni Catholicæ, quam hæreticus suæ sectæ: licet forte etiam ille actus ex intrinsecis prædicatis non exigit, veram esse religionem Catholicam, adeoque non habeat certitudinem formalem in eo sensu, in quo nunc loquimur (quod præsertim contingit in eo, in quo species suasiva debet supplere defectum motivorum) tamen habet certitudinem objectivam, quam hæreticus non habet in suo actu: quod discrimen est magnum.

510. Dices 2. Catholicus non discernit hanc certitudinem objectivam. Resp. Nihil refert; ut enim jam diximus, & rursus infra dicemus, non debet quilibet, per iudicium credibilitatis reflexè discernere, se habere tam firma fundamenta, seu tantam veritatis apparentiam, pro sua religione, ut tam magna, aut tam firma fundamenta, non possint permitti à DEO pro secta falsa: sed suffi-

sufficit, si exercitè excludat omne dubium. Dices 3. Ergo etiam hæreticus poterit, si non elicere ob defectum illustrationis supernæ, saltem conari, ut eliciat actum fidei de suæ sectæ veritate. Resp. Hæreticus id tunc, & tamdiu poterit, quando, & quamdiu bona fide judicaverit, suam sectam esse veram: & tamdiu etiam erit tantum hæreticus materialis: insuper tunc, cum non possit elicere actum fidei Divinæ circa falsum, eliciet saltem actum fidei humanæ. At, si dubitare incipiat, debet diligenciam adhibere, ut diximus. n. 494. quamdiu autem, possit quis esse hæreticus tantum materialis, quæstio non est huius loci.

§11. Ob. 5. contra 6. conclusionem. Species suasiva, vel esset tantum apprehensio, vel esset iudicium: neutrum potest dici: ergo. prob. mi. non primum; quia apprehensio non potest inducere, vel persuadere intellectum, nisi proponat novam rationem: non secundum; nam, si esset iudicium, tolleretur libertas, & jam esset iudicium, antequam id voluntas imperaret: ergo. Resp. conc. ma. neg. mi. quia utrumque potest defendi. ad prob. neg. utramque partem ant. Species suasiva, tam apprehensio, quam iudicium esse potest: videtur tamen convenientius dici, quod sæpius sit apprehensio; quod enim hæc, etsi non proponat novum motivum, tamen possit persuadere intellectum, probatum est a n. 500.

Si autem velles, illam speciem esse aliquando iudicium, tamen non tolleretur ullo modo libertas actus fidei; quia, etsi quis iudicet mysterium credibile, potest tamen non credere: sicut potest non implere alia præcepta, quæ clarè agnoscit implenda. Quod autem tolleretur libertas ipsius speciei suasivæ, sive illius ipsius iudicii, in quo staret species suasiva, nihil referret; cum hac ratione tantum tolleretur libertas alicujus actus prævi, ostendentis, voluntatem posse, & debere, imperare actum fidei: quod etiam facit evidens apprehensio, utpote necessariò post se trahens tale iudicium. Interim tamen tale iudicium non tolleretur libertatem piæ affectionis; cum voluntas etiam clarè agnita obligationi possit contravenire; unde neque unquam tolleretur libertas ipsius actus fidei.

§12. Ob. 6. Species suasiva, non repræsentans novam rationem, relinqueret objectum omnino neutrum, ut fuit prius: ergo non moveret intellectum. Confirm. Apprehensio intellectus, e. g. quod astra sint paria, non potest movere ad assensum; quia non proponit rationem assensus: ergo nec posset movere species suasiva. Resp. neg. ant. eadem enim ratio pro diversitate applicationis, seu repræsentationis, potest movere, vel non movere, ut explicatum n. 500. & 501. Ad confirm. dist. ant. Illa apprehensio de paritate stellarum non potest movere; quia nullam omnino proponit rationem. conc. ant. quia tantum non proponit aliquam novam. neg. ant. & conf.

Ubi nulla prorsus ostenditur ratio, non

potest illustratio ullam approximare, aut suasivè proponere, nec potest moveri intellectus. At dummodo aliqua ratio ostendatur, potest intellectus moveri: & pro clariore, vel fortiore repræsentatione, magis movebitur. Quod autem sæpe intellectus non moveatur, nisi novis allatis rationibus, inde est, quod non adsint repræsentationes semper tantò clariore, ut æquivalent novo motivo: quales tamen potest DEUS producere, non verò semper homines; quamvis non dubitem, sæpe etiam inter homines eandem rationem, nec formaliter diversam, melius propositam posse movere intellectum, quem prius non poterat movere, ut videtur probari exemplo Cicéronis, adducto n. 501.

§13. Ob. 7. Juxta nostram sententiam moveretur intellectus in casu speciei suasivæ ad actum fidei, evidentiâ terminorum: sed hoc est contra experientiam, qua scimus, nos non ita moveri ad actum fidei: ergo. Confir. Juxta nos species suasiva removeret omne motivum retrahens: ergo intellectus haberet omnia, quæ requiruntur ad assensum propter evidentiâ terminorum. Resp. neg. ma. moveri enim evidentiâ terminorum, est moveri ab objecto motivo, quod rite cognitum meretur ex se firmissimum assensum: nos autem loquimur de casu, quando motivum ex se non meretur talem assensum.

Ad confir. Raslerus de resolutione fidei n. 274. videtur insinuare, non esse necesse, ut omnis prorsus suspicio de possibilitate oppositi removeatur: sed non est necessarium, hoc dicere ad solvendam hanc objectionem. Resp. neg. conf. Etiam si species suasiva removeat omnem rationem dubitandi, non propterea statim necessitat ad assensum; cum assensus possit suspendi, si non detur ratio evidens, quæ positivè intellectum rapiat: imò si in hoc casu etiam necessitaretur intellectus ad aliquem assensum, non necessitaretur ex evidentiâ terminorum; quia non isti, seu non objectum motivum, raperet ad assensum, sicut rapit evidentiâ, ex merito suo: sed tantum raperet objectum ut conjunctum illi exclusioni contrariorum. Dein evidentiâ terminorum pravalet semper motivis contrariis, etiam præsentibus, & cognitis, & ea posita non est opus removeri motiva contraria, si quæ sunt: at hoc non fieret in nostro casu.

§14. Ob. 8. Persuasio intellectus, & iudicium credibilitatis, in rudibus juxta nos potissimum oriretur, ex negatione, vel exclusionem rationum oppositarum: hoc est absurdum: ergo. Confir. Iudicium credibilitatis in hominibus indoctis fundaretur in ignorantia alicujus veritatis, seu in hoc, quod rusticus, hic & nunc, ignoraret, quod sub æquali veritatis apparentia possit latere falsum: hoc est adhuc absurdus: ergo. Resp. dist. ma. iudicium credibilitatis oriretur ex ea negatione per se. neg. ma. per accidens. om. ma. & dist. sic mi. neg. conf. Ad confirm. datur eadem distinctio.

U

Dixi

Dixi om. ma. nam iudicium credibilitatis, etiam in rusticis, non fundatur unicè, vel etiam strictè loquendo potissimum, in illa negatione, sed potius in complexo ex ratione, & specie suasiva, seu illustratione Spiritus S. non tantum removentis rationes oppositas, verum etiam speciali modo suasivo proponentis rationem illam, quamvis se sola non sufficientem ad causandum iudicium credibilitatis. Ceterum absurdum non est, in rudibus, & rusticis, aliquando dictam exclusionem motivorum contrariorum requiri; cum ipsi rationes omnes, quibus redditur nostra religio præ aliis evidenter credibilis, non capiant: nec omnes apti sint ad solvendas rationes oppositas.

§ 15. At non propterea per se, aut simpliciter, iudicium credibilitatis eam ignorantiam exigit; nam licet doctus cognoscat, sub apparentia credibilitatis, quam rusticus habet, posse latere falsum: tamen ipse simul penetrat gravissima alia argumenta, quibus evidenter movetur, ad asserendam majorem credibilitatem nostræ religionis. Et hoc iudicium, desumptum ex omnibus motivis credibilitatis, est iudicium per se: illud autem, quod rustici habent, est tantum per accidens: nec opus est, ut rustici omnia ita penetrant, sed eis sufficit, ut simpliciter credant, ut ait S. Augustinus *l. contra epist. fundament. c. 4.* ubi sic scribit: *In Catholica enim Ecclesia, ut omittam sincerissimam sapientiam, ad cujus cognitionem pauci spirituales in hac vita perveniunt, ut eam ex minima quidem parte, quia homines sunt, sed tamen sine dubitatione, cognoscant: ceteram quippe turbam, non intelligendi vacant, sed credendi simplicitas, tutissimam facit.*

ARTICULUS VI.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

§ 16. **O**B. 9. contra 7. conclusionem. Illustratio requisita ad actum fidei debet esse aliquod inductivum ad credendum: sed esse inductivum est idem, ac esse motivum, seu objectum movens, seque habens ut quod: ergo. Confir. S. Thomas *quodlibet. 2. q. 4. art. 6. in corp.* ait de infidelibus: *Tenebantur etiam interiori vocationi non resistere:* ergo increduli resistunt, vel contradicunt illustrationi internæ: sed soli motivo se habenti ut quod resistitur, seu contradicuntur: ergo. Resp. neg. mi. Datur inductivum ut quod, seu motivum, & inductivum ut quo, seu applicatio ejusdem: sic apprehensiones evidentes inducunt intellectum ad judicandum, non tamen ut quod, sed tantum ut quo. Ex eo autem, quod S. Thomas *2. 2. q. 2. art. 9 ad 3.* dicat, interiori instinctum, & auctoritatem DEI, inducere ad credendum, non sequitur, quod velit, utrumque inducere eodem modo. Ad con-

firm. neg. mi. Resistimus etiam apprehensionibus se habentibus ut quo: sicut etiam dicit Tridentinum, nos resistere interiori gratiæ actuali, licet ista non sit motivum actus fidei.

§ 17. Dices. Angelicus *quodl. 2. q. 4. a. 6. ad 2.* ait: *Christus poterat se ostendere esse legislatorem, non solum faciendo visibilia miracula, sed etiam per auctoritatem Scripturæ, & per interiori instinctum:* ergo hic instinctus potuisset esse locò miraculorum: sed miracula sunt motivum ut quod: ergo etiam instinctus. Resp. neg. ultimam conf. Substitutum non debet in omnibus convenire cum eo, cui substituitur: sic etiam omnipotentia, extrinsecè applicata, non debet in omnibus convenire cum habitu fidei, aut charitatis, in quorum defectu concurret ad actus illorum habituum; unde potuisset Christus per speciem suasivam, se habentem ut quo, applicare Judæis Scripturam sine miraculis.

§ 18. Ob. 10. Illustratio superna, prærequisita ad actum fidei, habet rationem veræ locutionis Divinæ, seu testimonii Divini, trahentis ad assensum, aperiens cor, & intellectum, docentis, & confirmantis veritatem locutionis externæ: insuper confert certitudinem, ad actum fidei requisitum: ergo rectè dicitur motivum fidei. ant prob. ex S. Thoma *lect. 6. in Joannis 14. v. 26. Ille vos docebit omnia:* dicente: *Nisi Spiritus adsit cordi audientis, otiosus erit sermo doctoris.* Idem significatur illis verbis. *1. Jo. annis 2. v. 27. Unctio ejus docet vos de omnibus:* in quæ verba S. Augustinus *tr. 3. in eam epistolam* ait: *Sonus verborum nostrorum aures percutit: magister intus est. -- si non sit intus, qui doceat, inanis fit strepitus noster -- quos Spiritus S. intus non docet, indocti redeunt.* Quod autem ab illa illustratione certitudo in actum fidei refundatur, ipsi nos docemus: ergo.

Resp. neg. ant. ad probation. neg. conf. seq. Licet possit in sensu aliquo latiori illa illustratio dici locutio DEI; quia per illam, tanquam signum formale, DEUS formaliter, non objectivè, nobis manifestat aliquid: attamen strictè, prout hic loquimur, non habet ea illustratio rationem testimonii Divini. Potest tamen dici, quod DEUS per eam nos doceat, & cor aperiat ut quo; quia formaliter manifestat objectum, & proponit motiva, seu doctrinam Divinam: item potest dici, quod DEUS per eam nos trahat; quia non quomodocunque, sed suasivè proponit objectum, hoc est, representando terminos inter se connexos, & illustrando intellectum, eumque movendo, & inclinando: sicut suo modo nos trahit, ut ita loquar, natura, per apprehensiones evidentes. Ex eadem ratione potest etiam dici, quod DEUS per illustrationem suam confirmet veritatem locutionis externæ: nunquam autem ex his potest inferri, omnem illustrationem internam, quæ ad actum fidei prærequiritur, esse strictè loquendo ver-

bum DEI, ut fusè probatum n. 495. & sequentibus.

§ 19. Dices 1. Illustratio illa auditur ab homine, juxta illud *Psal. 84. v. 9. Audiam, quid loquatur in me Dominus DEUS*: ergo cognoscitur, tanquam objectum interiorius audibile, seu perceptibile. Resp. neg. ant. nam, licet S. David, vel alii prophetae, aut etiam alii fideles, quandoque habuerint, vel habeant tales illustrationes, quæ fuerunt, vel sunt veræ locutiones DEI, se habentes per modum objecti, seu ut quod, easque ut tales cognoverint, vel cognoscant, sive per novam illustrationem ut quo superadditam, sive per concursum extraordinarium DEI: non tamen universaliter omnes fideles habent tales illustrationes, nec universaliter eas ita cognoscunt. Quod autem textus isti, vel similes, in aliquo sensu morali, etiam explicantur de aliis illustrationibus, non probat, istas etiam strictè esse locutiones DEI objectivas. Potest etiam illustratio DEI dici auditio, sive cognitio objecti: non verò potest universaliter dici auditio, aut per modum objecti cognita; ordinariè enim per eam illustrationem, tanquam auditionem, auditur revelatio, vel locutio externa DEI, quæ est objectum motivum.

§ 20. Dices 2. Illustratio quælibet, cum sit cognitio, per se ipsam innotescit animæ, quam vitaliter afficit: ergo cognoscitur ab anima, si non reflexè, saltem exercitè. Resp. retorqueo argumentum in apprehensionibus evidentibus, præcedentibus evidens judicium. in forma dist. ant. illustratio quælibet innotescit animæ, tanquam motivum actus fidei, aut tanquam locutio DEI. neg. ant. sub alio quocunque prædicato realiter identificato. conc. ant. & sub eadem dist. conc. vel neg. conf. Sæpe actus internus exercitè, & experimentaliter, manifestat se ipsum sub uno prædicato, non sub aliis, etiam identificatis, e. g. amor DEI supernaturalis; hunc enim cognoscimus sub ratione communis alicujus amoris DEI, sive naturalis, sive supernaturalis, non verò determinatè sub ratione actus supernaturalis. Multò igitur magis possumus, illustrationem illam exercitè cognoscere, seu experiri, sub ratione alicujus cognitionis, seu applicationis motivorum aliquorum credibilitatis: non verò sub ratione locutionis Divinæ, quæ sit objectum motivum actus fidei; cum hæc ratio, seu hoc prædicatum, illi non sit identificatum.

§ 21. Dices 3. Viri perfecti se accusant in confessione, quod non paruerint inspirationibus Divinis: ergo eas agnoscunt ut exhortationes DEI ad bonum; quod idem est, ac eas agnoscere ut locutiones DEI. Resp. dist. conf. agnoscunt eas ut exhortationes DEI ad bonum latius dictas, sive ut applicationes motivorum ad bonum excitantium. conc. conf. agnoscunt eas ut exhortationes DEI strictè dictas. subdist. agnoscunt ordinariè, & certò ut tales. neg. conf. agnoscunt aliquando, aut conjecturaliter. om.

conseq. Viri perfecti se accusant de neglectu gratiarum Divinarum, ad bonum trahentium, quas negligere, utique potest esse culpabile: eas tamen omnes esse locutiones DEI strictè dictas, gratis dicitur: imò ordinariè gratiæ excitantes, seu illustrationes, aut inspirationes Divinæ, non sunt locutiones DEI, sed tantum applicationes locutionis Divinæ, vel aliorum motivorum. Possunt quidem viri pii aliquando per aliquam conjecturam sibi persuadere, quod aliqua illustratio vehemens sit vera locutio DEI: sed in hoc possunt falli; potest enim illa illustratio non esse locutio, sed tantum applicatio. Si tamen in aliquo casu rariore aliquando illustratio sit, & cognoscatur tanquam locutio DEI, non obest id nostræ conclusioni, quæ tantum dicit, illustrationes Divinas, ad fidem prævias, non esse ordinariè locutiones DEI, neque tales illustrationes, quæ sint locutiones DEI, esse fidelibus necessarias, ad actum fidei eliciendum.

§ 22. Ob. 11. Objectum fidei debet ita proponi, ut, si quis non crederet, faceret injuriam auctoritati Divinæ: sed juxta nos id non fieret: ergo. prob. mi. si quis per aliquam illustrationem non ita agnoscat locutionem Divinam, ut simul agnoscat, sub tali apparentia debere adesse locutionem Divinam, nec istam abesse posse, non facit injuriam DEO non credendo: ergo debet quis per illustrationem supernam ita agnoscere locutionem Divinam, consequenter discernere posse, inter illustrationem veram, proponentem articulum fidei, & aliam tantum apparentem, proponentem articulum falsum. prob. ant. si quis, non ita agnoscens locutionem Divinam non credat, non facit DEUM mendacem; quia tantum negat, DEUM esse locutum: non verò asserit DEUM falsum dixisse: ergo non facit injuriam DEO.

Resp. neg. mi. ad prob. neg. ant. ad hujus prob. om. ant. neg. conf. Non tantum is facit injuriam auctoritati Divinæ, qui ipsam dicit formaliter mendacem (hanc enim injuriam vix ullus sanæ mentis ei facit) sed etiam is, qui non vult credere, aliquid esse dictum à DEO, quando hoc ei ita propositum est, ut prudenter dubitare non possit, esse dictum à DEO. Dixi ad prob. mi. neg. ant. nam inprimis volens credere non debet evidenter agnoscere, dari locutionem Divinam; cum ex superius fusè dictis sufficiat agnoscere, id esse evidenter credibile. 2. Non debet reflexè agnoscere, sub tali apparentia non posse latere falsum (quomodo enim hoc rudis agnosceret, in casu parochi proponentis simul unum articulum verum, alterum falsum? de quo n. 504) sed tantum debet, de hoc non dubitare, seu omne dubium excludere: adeoque nulla necessitas est ullius discerniculi inter illustrationes. Verum quidem est, quod, si detur illustratio superna de vero articulo, non possit per eandem, vel sub eadem, aut alia similiter supernaturali, apparere articulus falsus: at rudis non potest discernere, an sua illustratio sit supernaturalis. &c.

523. Ob. 12. Ad hoc, ut intellectus rei assentiatur, tanquam certæ & evidenti, per actum scientificum, debet hæc ita proponi, ut intellectus agnoscat, sub tali apparentia veritatis non posse latere falsum: ergo multo magis id requiritur ad actum fidei, qui certior est quovis actu scientifico. Resp. neg. conf. Certitudo scientiæ veræ requirit evidentiam veram: atqui non potest aliquid esse evidenter verum, & simul falsum: ergo; unde qui reflexè scit, se habere evidentiam veram, scit simul, sub tali apparentia non posse latere falsum. Aliud foret, si evidentia tantum esset apparens, ut sæpe contingit; tunc enim sub tota ea apparentia, non tantum posset latere falsum, sed actu lateret. At verò certitudo de existentia revelationis, prævia ad actum fidei, vel piæ affectionem, non debet esse evidens, sed sufficit, si sit tanta, ut excludat prudens dubium, ad quod non requiritur illa reflexa cognitio, de impossibilitate latentis falsi sub tali apparentia.

524. Ob. ultimò. Si rusticus non debet habere discernibiliter illustrationem DEI, qua reflexè, vel saltem exercitè agnoscat, se hic & nunc, non posse falli, posset contingere, ut iterum prudenter, vel rationabiliter deponeret, aut repudiaret actum fidei, quem prius elicit, nolendo amplius credere, quod prius revera credidit: sed hoc contingere non potest: ergo. mi. habetur ex propositione 20. damnata ab Innocentio XI. quæ sic habet: *Hinc potest quis prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem: ex qua aperte infertur, non posse prudenter deponi actum fidei, qui utique etiam est supernaturalis.*

Probatur etiam ma. Proponat parochus (ut ipsi posuimus casum n. 504.) duos articulos, unum falsum, alterum verum: & rusticus credat fide Divina verum, alterum saltem conetur credere eadem fide: cumque non possit, fide Divina credere falsum, credat saltem humanâ: postea autem rusticus ille, ab alio longè doctiore, dedocetur suum errorem circa falsum, certè facillè posset contingere, ut idem dubitare inciperet etiam circa articulum verum, qui non melius ei propositus fuit: idque multo magis fieret, si alius apparenter Catholicus, quem reputat valde doctum, ipsum malitiosè deciperet, & diceret, parochum ejus indoctum fuisse, & in utroque errasse. Quod si ipse parochus ex inscitia, vel malitia, revocaret utrumque articulum, (quod utique possibile est) adhuc citius contingere posset, ut rusticus articulum etiam verum non amplius vellet credere: ergo debet dici, quod rustico, non eodem modo applicetur articulus verus, & falsus, sed discernatur per illustrationem supernaturalem verum à falso: aut debet admitti, quod rusticus prudenter possit deponere, vel repudiare assensum supernaturalem fidei.

525. Resp. neg. ma. Cardenas in crisi. in propof. ab Innoc. XI. damn. dissert. 13. c. 4. n. 30. quando agit de hac propositione, ingenuè fatetur, se nescire, in quo sensu eam auctores tradiderint, aut in quo sensu sit dam-

nata: & certè difficulter intelligi potest, in quo sensu sit damnata. Ralslerus quoque de resolutione fidei n. 282. & seq. non aude rem omnino decidere: sed propter hunc ipsum casum in objectionem allatum, putat, fors posse dici, propositionis damnatæ sensum esse, quod quis, stante eadem applicatione revelationis, possit prudenter repudiare actum fidei; nam ait, sibi videri, quod repudiare assensum, sit cum non elicere, quando quis potest: talis autem rusticus supervenientibus tot in oppositum rationibus, non videtur posse illum elicere: ergo nec repudiare.

Suarez de fide disp. 4. sec. 5. n. 8. ait nullo modo admittendum, quod mutatio talis unquam prudenter possit fieri circa assensum fidei verè talem; unde debet dici (quod etiam Ralslerus asserit n. 284. de resolutione fidei) quod Divina providentia permittere non possit talem casum, adeoque, vel impediatur, ne tali homini talia motiva in contrarium occurrant, vel per specialem illustrationem, saltem ut quo, talem hominem illustret, ut prudenter de priori assensu dubitare non possit. Neque hoc dicitur sine magno fundamento; nam (ut rectè Dominicus Viva in trutinâ Theolog. p. 2. in hanc propositionem n. 13. discursit) ratio, & prudentia exigunt, ut rem semel pro articulo fidei habitam, non statim deliramus, sed prius veritatem debitum modis indagemus: si autem hoc aliquis fecerit, DEUS facient, quod est in se, non deerit, sed eum juvabit sua illustratione, vel alio modo, ut veritatem inveniatur, ut jam diximus n. 506. Superest, ut, quando egimus de actibus intellectus, qui præcedunt actum fidei, agamus etiam de pia affectione, quæ prærequiritur ex parte voluntatis.

ARTICULUS VII.

Quid sit Pia Affectio, & an sit necessaria.

526. Dico. Pia affectio (de qua hic agitur, seu quæ prærequiritur ad actum fidei) est actus voluntatis supernaturalis, & liber, per quem voluntas imperat intellectui, ut mysteriis fidei assentiatur firmissimè, propter revelationem DEI, sufficienter applicatam: & hæc est necessaria præviè ad actum fidei, ita omnes. Hujus autem piæ affectionis objectum formale quod, est ipsa honestas creatura actus fidei, qui elicitur. Hic autem actus piæ affectionis, cum sit actus virtutis, ei correspondet etiam aliqua virtus, seu habitus, eum elicicens: & hæc vocari potest pia affectio habitualis: cumque pro objecto formali quod, habeat honestatem tantum creatam actus fidei, erit habitus moralis, & non Theologicus, ex dictis. n. 5. ubi actum de objecto formali quod virtutis Theologicæ. Et quidem talem habitum dari probatur, tum ex eo, quod frequen-

ter tales actus eliciantur: tum ex S. Thoma 2. 2. q. 4. art. 2. in corp. ubi ait: *Oportet, quod tam in voluntate sit aliquis habitus, quam in intellectu, si debeat actus fidei esse perfectus.*

Prob. jam conclusio quoad secundam partem (nam quoad primam partem non opus est probatione; cum omnes per piam affectionem talem actum intelligant) prob. autem 1. sic. Actus fidei ex se, & intrinsecè est necessarius, utpote actus intellectus, seu potentia necessaria: ergo debet per actum liberum pie affectionis denominari, ac reddi extrinsecè liber, & consequenter meritorius; quia nullum datur meritum sine libertate: ergo actus pie affectionis liber debet admitti. Prob. concl. 2. Sapius scriptura asserunt, fidem liberè elici, dum e.g. dicunt, aliquos obedire, non verò omnes Evangelio: corde credi ad iustitiam &c. dum reprehendunt incredulitatem: Tridentinum etiam sess. 6. c. 6. de preparantibus se ad justificationem ait: *Liberè moventur in DEUM, credentes vera esse &c.* S. Augustinus. tr. 26. in Joann. sub initium ait: *Intrare quisquam Ecclesiam potest nolens: accedere ad altare potest nolens: accipere potest sacramentum nolens: credere non potest, nisi volens:* ergo, cum actus fidei non sit liber in se, debet esse liber in pia affectione.

Probatur conclusio 3. Mysteria fidei saepe sunt obscura, & licet sint evidenter credibilia, non sunt evidenter vera: adeoque non necessitatur intellectus ad ea affirmanda, sed debet ab imperio voluntatis liberè determinari, prout etiam philosophi dicunt de omnibus veritatibus non evidentibus: ergo necessarius est actus, seu imperium voluntatis, ut determinetur intellectus ad ea mysteria affirmanda per actum fidei: hic autem actus determinans, quia est actus voluntatis, est affectio: quia tendit ad pietatem, seu cultum DEI, per actum fidei, est affectio pia: ergo.

527. Ob. 1. Potest contingere, ut mysterium proponatur absque ulla ratione in oppositum: ergo tunc actus fidei non erit liber, nec dabitur pia affectio. Confr. Aliis objectis, ratione actuum frequentatorum, assentimur ex habitu, non reflectendo nos ad motivum: ergo etiam possumus assentiri objectis fidei, ratione actuum frequentatorum, absque pia affectione: ergo hæc non est semper necessaria. Resp. om. ant. neg. conf. Ex eo, quod nulla ratio appareat in oppositum, non statim sequitur, necessitari intellectum, ut observavimus jam n. 513. Si autem ponatur intellectus necessitari ad assensum, tunc hic actus non erit actus fidei strictè dictus, seu talis, qualis communiter intelligitur, scilicet liber, & meritorius, de quo loquuntur SS. Patres, & ad quem requiritur captivatio intellectus, ut diximus n. 468. agendo de evidentia in artestante: quidquid sit, an, in casu intellectus necessitati, detur aliquis assensus necessario præstus testimonio Divino, adeoque

que non meritorius, de quo non loquimur.

Ad confirm. neg. conf. potest quidem elici actus fidei virtualis, vel objectiva, non reflectendo ad motivum: non autem potest elici actus fidei formalis, ut dictum n. 43. Sed neque actus fidei objectiva, seu virtualis, potest elici absque pia affectione; nam etiam iste debet esse liber (de libero enim, & meritorio actu, hic agimus, ut supra dictum) liber autem esse non potest sine pia affectione. Insuper, quandoque datur attentio ad motivum fidei, seu revelationem obscurè propositam, eo ipso, exercitè saltem, etiam datur aliqua attentio ad obscuritatem, vel captivationem intellectus, (ad quam necessaria est pia affectio) licet hæc valde subtiliter, & tenuiter fiant, & sæpius non reflexè advertantur: sicut, si quis scribat, semper advertit ad regulas formandi singulas literas, quamvis valde tenuiter. Casu quo autem revelatio esset evidenter propolita, tunc, ut daretur actus fidei meritorius, deberet dari advertentia saltem in actu exercito, ad alios casus possibiles, in quibus revelatio esset tantum obscurè proposita: deberetque assensus imperari cum preparatione animi, ad eundem etiam imperandum in circumstantiis obscuritatis: quod imperium est utique pia affectio. videantur etiam dicta n. 468.

528. Ob. 2. Non potest aliquis dissentire illi, quod ei est evidenter credibile: ergo non datur libertas contrarietatis, saltem in ordine ad fidem. Resp. neg. ant. Ut jam saepe diximus, discrimen latum est, inter evidentem credibilitatem, & evidentem veritatem. Si mihi aliquid sit evidenter credibile, non quidem possum dicere: *Non est evidenter credibile:* sed tamen possum dicere: *Non est verum:* vel saltem: *Fortè non est verum* (quod dubium jam est contrarium fidei) quia ex evidenti credibilitate non inferitur evidens veritas, ut dictum n. 482. Imprudenter quidem ista fiunt: atamen absolute fieri possunt: sicut imprudenter fiunt quævis peccata contra quæcumque alia præcepta. Et quis neget, hominem pertinacem in suo errore, posse imprudenter, credibilitati evidenti se opponere?

529. Ob. 3. Fides peccatoris non est meritoria: ergo neque debet esse libera. Resp. dist. ant. non est meritoria de condigno. conc. ant. non est meritoria de congruo. neg. ant. & conf. imò Tridentinum sess. 6. c. 6. de necdum iustis loquitur, quando ait: *Liberè moventur in DEUM, credentes vera esse &c.* Dicuntur tamen peccatores gratis justificari; quia justificantur sine merito strictè dicto, sive sine merito de condigno: sicut quis diceretur, equum gratis accipere, pro quo dedisset teruncium. Neque peccator, utpote inimicus DEI, & DEO, secundum se, & simpliciter non placens, sed ei tantum placens secundum quid, sive secundum opus supernaturale, debet ob meritum de congruo statim justificari; quia

inprimis merito de congruo non debet DEUS præmium reddere: dein peccatoris meritum non est meritum immediatum justificationis, sed tantum est meritum de congruo immediatum auxilii, & mediarum justificationis.

530. Ob. 4. Fides est radix omnis meriti: ergo pia affectio præcedens non est meritoria, consequenter nec libera, nec supernaturalis. Confir. 1. Potest quis velle credere ex vana gloria: ergo voluntas credendi non est necessariò meritoria. Confir. 2. Fides potest etiam elici ex semiplena deliberatione: & talis actus non esset meritorius: ergo nec liber. Resp. dist. ant. fides est radix omnis meriti, hoc est, fides vel latè sumpta pro omni illustratione supernaturali, vel fides quidem strictè dicta, sed ut libera, & laudabilis. conc. ant. fides strictè dicta, etiam ut non libera. neg. ant. & conf. Si sumitur fides in sensu latiore, pro illustratione superna, præcedit etiam aliqua talis illustratio piam affectionem, & est radix hujus, adeoque omnis meriti, quaecunque in ista datur: si autem sumitur fides strictè dicta, & ut libera, constituitur ex pia affectione, & unà cum hac, in concreto sumpta, est meritoria: sive, complexum ex utraque est meritorium.

Ad 1. confirm. Resp. dist. ant. potest quis ex vana gloria velle credere remotè, & mediatè, vel ineffaciter. om. ant. proximè, & efficaciter. neg. ant. & conf. quia, cum pia affectio, requisita ad fidem, & sine qua DEUS non concurrat ad actum fidei, quæque immediatè eum actum imperat, supernaturalis sit, non potest elici ex motivo inhonesto: quidquid sit, an (ut volunt Lugo, & Ripalda) absolutè possit ipsa pia affectio imperari ab alio actu prævio, ex inhonesto motivo vanæ gloriæ: sicut multi admittunt, ex tali motivo inhonesto etiam imperari posse usum sacramenti penitentiae, consequenter etiam actus supernaturales ad eum requisitos. Ad 2. confir. Vel sufficit ad meritum semiplena deliberatio, vel non: si sufficit. neg. 2. p. ant. si non sufficit. neg. conf. nam tunc talis actus fidei non erit meritorius; nec in hoc potest esse tunc aliquid absurdum: liber tamen erit, libertate semiplena, quam libertatem debebit ipsi præcedenti piæ affectioni, in se ipsam tantum semiplenè liberæ.

DISPUTATIO IV.

De Objecto Materiali Fidei.

531. **O**bjectum materiale fidei jam diximus esse, quod creditur propter aliud, scilicet propter revelationem DEI; unde debet esse revelatum, nec sufficit esse revelabile; nam, quod nondum est revelatum, est tantum objectum materiale fidei remotum, seu omnino remotissimum, ut quidam Recentior ait: hoc est, tunc est, sive erit credibile, quando erit re-

velatum, & revelatio sufficienter applicata. Hinc idem ait, objectum etiam revelatum, sed nondum sufficienter ut tale applicatum, esse tantum objectum materiale fidei remotum; quia nec istud est proximè credibile, quod utique verum est. Quare nostræ conclusiones, si accipiendæ sint de objecto proximo fidei, debent intelligi ex suppositione, quod revelatio sit sufficienter applicata.

Verum quidem est, quod aliquid necdum revelatum, vel cujus revelatio nondum est sufficienter applicata, possum proximè affirmare per discursum, vel alium actum: non tamen id proximè possum credere per fidem: quàm parum scilicet possum credere homini, cujus vocem nondum intellexi, vel nondum loquenti, aut promittenti, sed tantum potenti dicere, vel promittere. Quæri tamen hic solet. 1. An objectum, tantum implicitè, vel mediatè revelatum, sit etiam objectum fidei. 2. An objectum tantum virtualiter revelatum, seu per discursum tantum ex alio revelato illatum, possit esse objectum fidei: qua occasione quaeritur quoque, an fides sit discursiva: dein ulterius indagatur, quanam necessariò sint credenda explicite, quanam tantum implicitè. Itaque sit

QUÆSTIO I.

De Objecto Materiali Fidei in Genere.

ARTICULUS I.

An, & quæ, implicitè revelata, sint
objectum materiale fidei.

532. **I**mplicitè revelatum (quod etiam est objectum materiale fidei, ut facile patebit ex mox dicendis) dicitur illud, quod non est in se formaliter, clarè, & apertè revelatum: sed continetur, seu involvitur in aliquo, formaliter, clarè, & apertè revelato. Talia sunt, partes objecti formaliter revelati, tam potestativæ, quàm actuales, seu essentialia constitutiva, sive sint partes physicae, sive metaphysicae: item talia sunt termini inferiores, contenti in superiore revelato: vel etiam veritates particulares, contentæ in universali. e. g. respectu hominis, constitutiva physica, seu partes physicae, sunt anima, corpus, & unio: constitutiva metaphysica, seu partes metaphysicae, sunt animal, & rationale: respectu animalis partes potestativæ sunt homo, & leo &c. qui etiam sunt termini inferiores respectu ejusdem animalis, tanquam termini superiores.

Pariter respectu propositionis, seu veritatis universalis: *Omnis homo est redemptus à Christo*: propositiones, seu veritates particulares sunt: *Petrus est redemptus à Christo*: *Andreas est redemptus à Christo* &c. Alii